مُقّدِمة

الحمد لله رب العالمين الرحمن الرحيم مالك يوم الدين والصلوة والسـلام على رسـوله محمد و اله واصحابه اجمعين وبعد :

نعمتونه دالله رب العـزت ډير زيـات دی دشــــميرلو دحد نه بهردی لکه رب العــــزت خپله فرمائی " وان تعدّوا نعمة الله لاتحصــوها " نو دهر نعمت په مقابله کښې دالله شــان هــومره قدرونه او شــــکرونه خو په د ټولو نعمتونو کښې يو ډير لــوئ نعمت هغه قــرآن کــريم د ، دالله کتــاب " الحياة فى ظلال القـــرآن نعمة لا توازيها نعمـــة " داس نعمت چه بل نعمت ئ مقابله نشی کــولاو دټولو نعمو بــاره کښې به رب العــزت دقيــامت په ورځ تپــوس کــوی لکه فرمــائی : " لتسـئلن يومئذ عن النعيم " قسم د خامخا تپـــوس به کـــول شی ستاسو نه دقيـامت په ورځ بانــد دټولو نعمتونو په بـــاره کښې نو دټولو نعمتونو نه لـــوئ نعمت په بنديانو او پيريانو باند دالله کتاب د نو دد بـاره کښې به هم تپوس کوی بل ځــائ کښې الله وائی : "

وَ اِنَّهٗ لَذِكْرٌ لَّكَ وَ لِقَوْمِكَ١ وَ سَوْفَ تُسْـَٔلُوْنَ ۴۴ **" الزخرف:**

او يقيناً خامخا دا کتاب لوئ عزت د ستا او ســتا دقــوم د پــاره او بيا به تپــوس کــول شی بيضاوی کښې وائی : " وانه لذكر لک ای شرف لک ولقومک وسوف تسئلون ای عنه يـوم القيامـة عن قيامکم بحقـه " نـوقرآن دا لـوئ عـزت د نو لـوی نعمت د خو دد دحق پـــوره کولو بـــاره کښې به الله تپوس کـوی نو حقـوق دقـرآن کـريم خو ډير

دی خو یو حق پکښې داد چه دد په مقصد بانــد ځــان پوهه کـــړ شی چه یو تن ته پلار یا رور یا بل رزته دار خط راولیږی نو هغ حق داوی چه ځــان پــر پوهه کــر شی او دغه وجه ده چه دغه رالیږل شـوی خط بانـد ځـان پوهه کولو دپـاره دا خط په پوهه کسـانو بانـد ګرځـول شی که خپله پر نه پوهیږی نو قرآن کریم هم دالله خط د او مخلوق بنـدیانو او پیریـانو ته ئ رالیږل د نو پکـار ده چه دد په مقصد باند هم ځان پوهه کړ شی دا دقــرآن حق د نو دقــرآن دمقصد د وضــاحت دپاره او دفهم د اسـانولو دپـاره علمـاؤ ډیر کړاؤنه او کوششونه کړی دی او په اصول دتفسیر بانــد ئ کار کړ د او چاا تفاسیر لیکلی دی خو په دی باب کښې زمونږه د اساتذو " چه کـوم ژونـدی دی الله دِ په عمر او صــحت کښې برکتونه واچــوی او چه کــوم وفــات شــوی دی دهغــوی دِ الله قبرونه منور کړی " یو خاص طرز چه هغوی په هغه خــاص نهج او طــرز بانــد دقــرآن وضـاحت کـوی دهغ ډیرخصوصـیات دی خو دهغ نه یو څــو خصوصـیات ذکر کوو

خصوصیات د طرز دمشائخو

۱ یو دا چه عـام فـهم دی هر سـړ پـر پوهیږی دعــــــالم نه عـــــــالم او د امی نه امی نوافائـــده ئ زیاته ده ،په د طـــریق عــــالم هم پوهیږی او امی هم پوهیږی

۲ قرآن دیو خاص مقصد دپاره نازل شو د چه هغه اصــلاح دمخلــوق ده هم دعقیــد او هم دعمل ئ نو په د طــریق ســره دا مقصد دنــزول القرآن په صحیح طریقه ادا کیږی

۳ قرآن مجید دیو زمان دخلقو پور خاص ند بلکه عـام د تر قیامته پـور نو په د طــرز

کښې دقـرآن هغه عمـوم بـاقی پـاتې کیږی او دهر دور سره ئې مناسبت او تطبیق اسان وی.
نو الله دې توفیق راکړی چه هغوی دقرآن دفهم او وضاحت دپاره کوم اصول مقرر کړی او کوم طــرز چه دهغې بیان په خه طریقې سـره اوکـړو، خو اول په قـــرآن بانـــدې دځـــان پوهه کولو او ددې دپـــاره خواری محنت او کـړاؤ کولو فضـیلت بیـانوو دپـاره دتـــرغیب او دا نه چه دقـــرآن د زده کولو دا محنت خواری او کړاؤ څوک فضول اوګنړی.

فضیلةالقرآن

غوره والې دقرآن کریم په مختلف طریقو سره :
اول فضیلت : قـرآن په خپله قیمـتی کتـاب دې په دِ باندې الله ملاویـږی ، لکه سـورة الانعـام آیت نمـبر ۱۲۶ او ۱۵۳ کښې رب العزت ذکر کوی

ﭽ ﭬ ﭭ ﭮ ﭯﭰ ﭱ ﭲ ﭳ ﭴ ﭵ ﭶ ﭷ ﭼ (الأنعام: ١٢٦)
ﭽ ﭸ ﭹ ﭺ ﭻ ﭼﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﭼ الأنعام: ١٥٣

درب لاره ده نو هغه پرې ملاویږی، نو که سړی د ناســتې او ګــرمئ تکلیف برداشت کــړو خو الله ورته پرې ملاؤ شی نو :

نرخ بالا کن که هنوز ارزانی است

نن صبا مادی دور دې خلق په روپئ دوه روپو پسې ګرځي خو روپئ دوه روپئ لا څــه کــوې ټــولې دنیا ته قرآن قلیل وائی :

ﭽ ﯗ ﯘ ﯙ ﯚ ﯛ ﯜ ﯝ ﯞ ﯟ ﯠ ﭼ النساء: ٧٧
ﭽ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ ﭼ آل عمران: ١٩٧

نو کمه ده نو انتهـائی کمه ده په نشت حسـاب ده خو قرآن ته خیر کثیر او دقرآن عمل ته

ﭽ ﯾ ﯿ ﰀ ﰁ ﰂ ﰃ ﰄ ﰅ ﰆ ﰇ ﰈ ﰉﰊ ﭼ البقرة: ٢٦٩

او مال دقارون مـيراث د او علم د قـرآن دپيغمبر ميراث د دپيغمبر سـره مـال او دولت ددنيا نه وو خو بيا ورته هم الله فرمائى :

ﭽ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﭼ الكوثر: ١

تاته مونږه خير كثير دركړ د نو هغه قرآن د كنه په دنيا كښې او دنبى بـاره كښې راځى چه دټولو نه زيات سخى نبى وو او دا سـخاوت به ئ په رمضـــان كښې نـــور هم زيـــات وو نو دا سـخاوت دڅـه وو نبى په خپله په مړه ګيـډه ډوډئ نـده مونـدى نو محـدثين ذكر كـوى چه دا سـخاوت دقــــرآن كــــريم بيــــان وو چه دالويه خزانه به ئتقسيموله او دقرآن بيان به ئ كولو او دا بيـان به ئ په رمضان كښې نور هم زيات شو نو سخا به ئ زياته شوه اقبال هم كليات كښې وائى :

گفت حكمت راخدا خير كثير هر كجا اين خير رابينى بگير

جز بقـرآن ضـيغمِ روبـاهى ست فقر قـرآن اصل شهنشاهى است

نو قـرآن لـوئ خـير د زما ددنيا روپو پيسو طرف ته عام طور باند ذهن ځى خو اصل خزانه او خير هغه قرآن او اصل بادشاهى دقرآن بادشــاهى ده دپنج پير شيخ صاحب فرمائى : " كه څوک راته وائى چه دقـــرآن درس پريـــږده او بادشـــاهى او وزارت دملک دركوو نو پريخودو ته ئ تيار نه يم " دريم فضــيلت : **چه دا قــرآن كــريم ســبب د ميــن ، محبت او الفت د كـــوم كـــور كښې چه قـــرآن راشى نو هغه كور كښې به مينه او محبت وى په كوم كلى كښې چه قرآن راشى په عقيـده او عمل نو هغه كلى كښې به مينه او محبت وى په كـــوم ملک كښې چه قـــرآن راشى نو هغه ملک كښې به مينه او محبت وى په كـومتنظيم كښې چه قـرآن راشى نو دهغه تنظيم په اركـــانو كښې بـــه مينه محبت وى الله رب العزت فرمائى :**

ﭽ ﭞ ﭟ ﭠ ﭡ ﭢ ﭣ ﭤ ﭥ ﭦ ﭧ ﭨ ﭩ ﭪ ﭫ ﭬ ﭭ ﭮ ﭯ ﭰ ﭱ ﭲ ﭳ ﭴ ﭵ ﭶ ﭷ ﭸ ﭹ ﭺ ﭻ ﭼ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ ﮐ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕﭼ آل عمران: ١٠٣

څلــورم فضــيلت : **چه خلق رحمت دالله غــواړی نو د الله درحمت ســبب هم قــرآن کــریم د لکه الله وئیلی**

ﭽ ﯘ ﯙ ﯚ ﯛ ﯜ ﯝ ﯞ ﯟ ﯠ ﯡﭼ الأعراف: ٢٠٤

نو چه چرته قرآن وی هلته خصوصی رحمتونه دالله وی

پنځم فضـيلت : **چه دا قــرآن ســبب دخوشـحالئ د خوشــحالی په دوه قســمه بانــد یو ظــاهری خوشحالی ده وقتی چه لطيفه وغيره اوريدو سره حاصـــليږی خو بله ده حقيقی خوشـــحالی نو په قــرآن کښي حقيقی خوشــحالی حاصــليږی الله وائی: " الا بذکرالله تطمئن القلــوب " او حــديث کښي هم راځی چه کــوم کــور محله کښي قــرآن وی نو قــــرآن ســــبب دخوشـــــحالئ د هلته به خوشـــــــــــحالی وی او الله هم وائی چه په د خوشحالی اوکرئ**

" فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوْاؕ " **(يونس ٥٨)**

شپږم فضـــيلت : **چه دا قـــرآن دخـــيرونو او برکتونو ذريعه ده دد په ذريعه برکتونه نـــــازليږی لکه سورة المائده** ٦٦ **کښي الله فرمائی :**

ﭽ ﭑ ﭒ ﭓ ﭔ ﭕ ﭖ ﭗ ﭘ ﭙ ﭚ ﭛ ﭜ ﭝ ﭞ ﭟ ﭠ ﭡ ﭢ ﭣ ﭤ ﭥ ﭦ ﭧ ﭨ ﭩ ﭪ ﭫ ﭬ ﭭ ﭮ ﭯ ﭰ ﭱ ﭲ ﭳ ﭴ ﭵ ﭶ ﭷ ﭸ ﭹﭼ المائدة: ٦٦

نو قرآن هم دالله کتب د لکه د تــورات او انجيل نو دد په اقامة ســــــره به هم خيرونه او برکتونه راځی رزق به ســـوا کيږی په فضـــائل دقــرآن بانــد مختلف کتابونه ليکل شــوی دی او احاديث هم دير دی په د باب کښي

الحديث الاول : نبی فرمائی " القرآن احب الی الله من السمٰوٰت والارض ومن فيهن " نو چه

ځوک قرآن راواخلی نو هغه به هم الله ته محبـوب شی

الحدیث الثانی : نبی فرمائی :

اوصیکم بتقوی اللـه والقـرآن فانـه نـور الظلمـة وهدی النهار فـاتلوه علی ماکـان من جهد وفاقة "

نو غـوره امـتی هغه د چه دخپل پیغمـبر دا حـدیث په ځـائ کـړی قـرآن راواخلی خو سـختی تکلیف به وی خو چه دتکـالیفو سـختو او مشـکلات دوج نه دقرآن درس او تدریس پر نږدی

فضیلةاهل القرآن

نو دقرآن والا هم ډیر فضیلت او غوره وال د چه دا غوره دد امة د

کما فی الحدیث خـیرکم من تعلم القـرآن وعلمّه " نو معلم او متعلم ئ غـــــوره دی په تاسو کښې او امة چه دي نو

كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ **(ال عمران۱۱۰)**

خو امة دامتونو نه غوره او قرآن والا دد امة غوری نو قرآن والا دغورو غوره شو دشـوملو نه چه کوچ اویستل شی نو قـرآن والا که نارینه دی که زنانه دی نو غــوره دی هکــذا په حــدیث کښې راځی" اشراف امـتی حملة القـرآن " نو چه حمل دقرآن ئ عملماً او عملاً کـړ وی نو نـبی وائی دا اشراف او عزتمند د امت ځما دی او قــرآن هم عزت د ددوی

چ ی ې ې ٻ ڀ ٺ چ الأنبياء: ١٠

دا رنګ په حدیث کښې راځی :

یوتی بحملة القرآن یوم القیامة "

او الله به ورته وائی "

انتم وعاة كلامى اٰخذكم بما اخذبه الانبياء الا الوحى "

نو دقيامة په ورځ به ددوى او انبياء تر مينځه صرف ديو درج فرق وى چه هغه دنبوت او وحى درجه ده

دارنګ قرآن والا دالله اهل او خواص دى لکه فضائل قرآن کښې شيخ الحديث دنسائى په حواله حديث ذکر کوى :

عن انس قال : قال رسول الله : ان لله اهْلِى من الناس ، قالو: من هم يارسول الله ، قال : اهل القرآن هم اهل الله وخاصته "

او دقرآن د درس وتدريس باره کښې نور هم حديث نقل کړ د

عن ابى هريرة ان رسول الله قال:ـ مااجتمع قوم فى بيت من بيوت الله يتلون كتاب الله ويتداسونه بينهم الا نزلت عليهم السكينة وغشيتهم الرحمة وحفتهم الملائكة وذكرهم الله فيمن عنده

الاداب لفهم القرآن

اوس دفضيلة ذکر کولو نه روستو کوم آداب پکار دى دپاره د فائد اغستلو دقرآن نه او د مستفيد کيدلو دقرآن نه چه په هغه ادب باند سړ خائسته شى نو علم دقرآن به ورته حاصل شى او سره د حصول نه به مقصود ته اورسيږى او په اسانه به اورسى او دا قانون د او قاعده ده چه کله يو کار په اصول او اداب باند وى نو دهغ فائده وى او فائده ئ زياته وى او پائيداره هم وى او چه کله يو کار په اصول او اداب باند نه وى نو په هغ باند خو يا د سره فائده مرتبه نشى او که مرتبه شى خو کمه وى او که زياته وى نو بيا پائيداره نه وى يعنى بل چاته منتقل نشى و دد

وجې دقــــرآن په زده کــــړه کښې او دقــــرآن نه په اســــــتفاده کښې هم دادابو لحـــــاظ پکـــــار دی مفيــدالطالبين کښې وائی " من حــرم الادب فقد حرم الخير الکثير " رومی بابا وائی :

از خدا جوئيم توفيق ادب که بي ادب محروم ماند از فضل رب

بي ادب تنها نه خود را داشت بد بلکه آتش در همه آفاق زد

نــوبې ادبی لــوئې لعنت دی او ادب لــوئې رحمت دی ، نو ددې وجې نه د قــــرآن په زده کــــړه کښې د آدابو لحاظ پکار دی ددې په آدابو بانــدې مســتقل کتابونه ليکلې شــــوی دی لکه " التبيـــــان فی آداب حملة القــرآن " دامــام نــووي کتــاب دی ، داسې نــور په کتابونو کښې پرې ابواب هم قائم کـړې شــوی دی خو مختصرا يو څو آداب دلته ذکر کوو .

(١) النية : نية کښې دوه خــبرې دی يو نية صــحيح کول او برابرول کــابلگرام شيخ و نورالله مرقــده به فرمائی؛ چه نية څه ته وائی نو وئيل چه عالمان دنية معـــنی کـــوی : " انبعـــاث القلب الی نحو ما يتمنیٰ " دزړه راپورته کيدل دهغه څه طــرف ته چه زړه ئې غواړی او تمنی ئې کوی . مثــال لکه دا وخت مــونږاو تاسو چه قــرآن ته ناست يو او قــرآن زده کوو نو دې وخت کښې مونږدوکانداری کولې شــوه ، زمينــداری کــولې شــوه ، بــازار ته تلې شو وغــيره کارونه مو پکښې کولې شو خو دِ ټولو کارونو کښې زمــونږ زړه قــرآن راغســتل غــوره کـړل او ددې په طــرف راپورته شو نو دا انبعــاث او راپورته کيــدلو بانــدې بــاعث دالله رضا نه علاوه يو بل بــاعث ووې مثلاً قــرآن زده کــوم چه خلق راته شــيخ اووائی ، مقـــــرر اعظم راته اوائی يا امـــــامتی به راته ملاؤ شی نو اړه به پکښې ملاويــــږی ، ګـــاډی کښې به راته خلق مخکښې سِـــټ پريـــږدی ، ګـــاډې به راته اودروی، دايم اې امتحـــان کښې به فائــــده راکــړی

وغـيره نو دا نيت صـحيح نـد چه دالله طـرف ته تلونك نه د او كه باعث دا وو چه دا د الله كتاب م راواغسـتو چه دالله زما او دعـالم د اصـلاح دپـاره راليږل د نو دا زده كوم چه دځان او عـالم اصـلاح پـــر اوكـــړم او الله رانه راضى شى نو دا دالله په طـرف تلـونكى دى نو دا نية صـحيح د نو نية يو صحيح كول پكار دى قاضى شمس الدن د مشكاة په شرح كښې ذكر كوى دنيت مثال دتخم د " ان حنطة فحنطـة وان شـعيراً فشـعير " چه څنګه تخم كـرى نو هم هغه شـان فصل راخـيژى نو هكـذا كه نيت صـحيح نو اعمـال به صـحيح وى فائـده مند به وى او كه نيت غلط وو اعمال به غلط وى فائده به پر نه مـرتب كيږى او د نيت مثـال د لـوخى دويخ د كه دلوخى ويخ صـفا وى او اوبه پكښې واچـوى نو صفا وى او كه ګنـده وى او اوبه پكښې واچـوى نو اوبه ګنده نو دغه شـان كه نيت ګنـده وو غلط وو نو فائده مند علم او عمل پـــر نه مرتب كيږى نو تصـحيح د نيت ډيــره ضــرورى ده دكابل ګــرام شـيخ صـيب رحمه الله تعـالىٰ و نورالله مرقـده به فرمائيل : چه صاحب القـرآن له زده كـړه كـوى او كه خونه كـوى پكـار دى چه په خپل نيت بانـد نظر ثـــانى كـــوى او هـــره ورځ دى تجديد النية كـــوى سفيان وائى:

" طلبنا العلم لغيرالله فابى العلم الا ان يكون لله

كه د الله رضا مِ لتو نو علم وائى دربشم او كنه نو تش معلومات به وى علم به نه وى نو نيت كښې صـــحت ضـــرورى وو دويم په نيت كښې مضبوطيا ضرورى ده ځكه چه نيت څومره مضـبوط وى هغه هومره به امـداد سـوا وى او چه څـومره كچه وى نو هم هغه هـــومره به امـــداد كم وى حـــديث مو مخكښې ذكر كـــړ وو " فـــاتلوه على ماكـان من جهـد وفاقة " كه هر څـومره سـخته او

تكليف او لوړه و تنـده وى خو په مضـبوط نية كـار كوه دخپل منزل نه روسـتو كيږئ مه لكه يو شـاعر وايي

لكه اونه مستقيم په خپل مقام يم كه خزان راباند راشى كه بهار

يه نغمه فصل گل ولاله كا نهيں پابند
بهار هو كه خزاں لااله الاالله

په د عزم او نية كار كوه نو كه هرڅه كيږى كه عالم ورانيږى نو وران د شى كه كـور د ړنګيږى نو ړنګ دِ شى خو سـتا په مقصد كښې دى خلل رانشى الله فرمائى:

وَ الَّذِيْنَ جَاهَدُوْا فِيْنَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ؕ (سورة العنكبوت ۶۹)

الله وائى دخپل معـرفت لار ورته پرانـيزم ګـرمى به په تا اثرانـداز نه وى يخنه به په تا اثرانـداز نه وى د هيڅ يوڅـيز نه به نه متـاثره كيږى كابلګرام شيخ صاحب رحمة الله تعـالىٰ عليه به فرمائيل : "

المعونات تاتى بحسب النيات "

امدادونه دنية مطابق راځى كه نية كلک امداد زيات او كه كچه و امـداد كم بيا به ئ مثـال ورله وئيلو چه يو سـړ د په لاره بانـد روان د تيـاره ده خو دده زړه كښې يـره ده چه د لاره بانـد ديوان دى او دا نية ئ مضبوط نه وى نو دهر جـاړ نه ورته ديو جـوړيږى دهـر غـټ نه ورته ديو جـوړيږى دلخـت نه ورته مـار جـوړيږى خو چه ورنزدې شى نو نه ديو وى او نه مار هغه جـاړه ، غټه او لخته وى دا ول نية ئ كمـزور وى او چه نية مضبوط وى او د روان وى نو كه حقيقى سپ رواځى نو هم د ورله سرته راخلاصوى يعـنى په لنـډو دا چه نية مضـبوط وى نو حقيقى مصـائب به هم اثرانداز نه وى هغه به ورته خيـالى اوګرځى او كه نية كمـزور وى نو خيـالى به درته حقيقى

شی نو ته هم دقـــــرآن دعم مســـــافر ئ نو نیة مضبوط کړه کار ته کـار اوایه مصـائب او حـالات به راځی امداد به دِ الله کوی
وه مرد نهیں جو ڈرجائ حالات کے خونی منظر س جس حال میں جینا مشکل هو
اس حال میں جینا لازم ه
نو دا غمونه او فکرونه پرېږده او خپل مقصد ته متوجه شه د چارسد مفتی صیب به فرمائیل

هیچ نه داریم و غم هیچ نه داریم دستار نه داریم وغم پیچ نه داریم

نو چه په صحیح نیة او مضبوط نیةنیة بانـد قـرآن له راغل نو سـتا ناسـته ، ګرځیـدل خـوب ، ډوډئ خـورل ، داټـول عبـادت دی درس ختم شو وائی خـوب کـوم چه تکـرار ته دمه شم نو داخـوب عبادت ، داخوب نه راپاڅید وائی چـائ سـځکم چه تکـرار کښې مِ سر نه خوږېږی نو دا چـائ سـځکل د عبادت د دتکرار نه روسـتو مـازیګر چکر ته تلل چه صبا له درس ته تازه یم نو دا چکر د عبدات د " وانما لامرئ مـانوی " ان حنطـة فحنطـة وان شعیراً فشـعیر " دنیت سـره وړوک عمل ډیر لـوئ شی د صـحابه کرامو نیت ډیر مضـبوط وو نو دد وج نه نبی فرمـائی که تاسو د احد هـومره سـره زر خـرچ کـرئ نو دصـحابو یـو کجهـور ته نشئ رسیدل نو اول ادب وو تصـحیح النیة او کلک وال دنیت

٢ التسلسل فی العمل : **دویم ادب چه په فهم دقرآن کښې ضــروری د نو هغه د التسلسل فی العمل قضـــائی به پکښې نه وی د چارســـد مفت صـاحب مدظله العـالی فرمـائی دقضـایئ خپل سپیره توب وی ولو کـان جمعه هغه که ورځ د جمع ول نه وی نوپابنـــــدی ســـــره درس ته حاضـریدل او بیا په پابنـدئ سـره تکـرار کـول چه**

كوم طالب خپله تکرار کوی نو هغه بالفعل مـدرس د‌په دیکښې دخال شیخ صـاحب ډیر پابند د چه کله د هغوی درس شروع شی تر ۲۵ رمضان هغوی کورته نه ځی وائی چله مِ خرابیږی بیا زمــونږه په کال ددرس باند کوروالاً بیماره وه او دتیمرګر په هسپتال کښې پرته وه او دخال او تمرګر مینځ کښې دورمه فاصـله نه ده درس پکښې قضا کیـدو هم نه که هغوی هســپتال ته تلل خو دهغ بــاوجود لاړنه و چله مِ خرابیږی او خپل ځو حسین علی ئ اولیږلو و دمــــور خــــدمت دِ اوکـــړه نو دویم التسلسل ډیر ضروری د

۳ التطهر : **پاکی ضروری ده دپـاره دفهم القـرآن الله فرمائی :**

ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﭼ الواقعه ۷۹

نه به مسه کوی د لره مګر پاکان ظاهراً او باطناً نو ب اودسه به نه ئ دویم شرک او بـدعت به پکښې نه وی داده بــاطنی پــاکی بــدعتی او مشرک په قرآن نه پوهیږی هس یکفرون یکفرون به کوی خو (پنج پیر شیخ صاحب)

۴ الســــــواک : **دا په مخکښې کښې داخل د خو تخصیص بعدالتعمیم د للاهتمـام نو مسـواک کـول چه کله قرآن ته اودس کوی نو مسواک پکښې کوه یا زوړ اودس د نو قــرآن ته د ناســت وخت کښې قــرآن دپـاره مسـواک کـوه حـدیث کښې راځی نبی فرمائی :**

طیبوا افواهکم فانها طرق القرآن "

خپل خل پاک کړئ ځکه دالار دقرآن دی نو چه په کومه لاره بادشاه راځی نو هغه لار پــاکول شی او خلق هغه لار صفا کـوی نو قـرآن بادشـاه د دراتلو لاره ئ خله ده نو داپــاکول پکـار دی نو السواک مسواک کول ضروری دی

چه ته دومره لوئ میلمه به کور ته بیائ اول
خپل غول صفاکړه له خشاکه
(من فداءالرحمان عابد)

۵ ترک المشـاغل واصـغاء القلب الیه : **نور کارونه به پریـــږد ، همه تن به قـــرآن ته متوجه شی الله فرمائی**

ﭽ ﭞ ﭟ ﭠ ﭡ ﭢ ﭣ ﭤ ﭥ ﭦ ﭧ ﭨ ﭩ ﭪ ﭫ ﭼ ق: ۳۷

په د قرآن کښې نصیحت د هغه چادپاره چه وی دهغه دپاره زړه متوجه دانه چه ناست یمه تاسره او زړه مِ په کنـــدو کښې د او بل په بارانه کښې د سـر دبادشـــاه په دربـــار کښې ناست وی او بادشا ته توجه نه کـــوی نو بادشـــاه خفه کیږی نوقرآن بادشاه د او د بادشاه کتاب د نو چه دیته هم توجه نه کوی نو خفه کیږی نو دقـرآن مجید په وخت کښې عبث کول دا ب ادبی ده او قـرآن فهم ته خلل د الله پر خفه کیږی

چشم بند، لب بند،گوش بند گرنیابی سر حق بر من بخند

۶ جعلـه علی کرسی : **قـرآن په اوچت ځـائ بانـد کیخودل دانه چه ته زمکه بانـد ناست ئ او قـرآن کریم هم په زمکه باند پـروت وی یا د تـر لانـد صـرف ځـادر غـوړول وی نه په اوچت ځـائ ریل وغیره باند ایخودل**

۷ الاسـتماع والانصـات : **غوږکیخـودل او چپ کیـدل قـــرآن ته بیا یو ســـماع ده او بل اســـتماع ده نو سـماع کښې ټکی کم دی او اسـتماع کښې زیــات دی نو نفس اوریـــدلو ته ســـماع وائی او په اراده اوریدلو ته اسـتماع وائی لکه یو سـر د په لاره بانـد روان د د قـرآن آواز ئ په غوږونو اولګیـدو نو داده ســـماع او بل دی چه دکـــور نه راغلی په اراد دقرآن اوریـدلو بانـد او جمـات کښې قـرآن اوریدلو ته کیناس په اراده باند نو داده استماع**

الله قرآن کښې استماع صـفت دمومنـانو وئیلد چه :

ﭼ ﮨ ﮩ ﮪ ﭼ الزمر: ١٨

چه قـرآن پس غوږونه ګرځـوی سـورة الاعـراف ٢٠٤ **کښې هم وائی "**

وَ اِذَا قُرِئَ الْقُرْاٰنُ فَاسْتَمِعُوْا لَهٗ وَ اَنْصِتُوْا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ٢٠٤

صحابه کرام به په پوره اداب سره قـرآن اوریـدو " کان علی رؤسنا الطیور "

٨ التدبر : **د سمع نه روستو په قـرآن کښې سـوچ او تدبر کول فکر کول چه دا قرآن رانه څه غـواړی او دڅـه نه م منع کـوی او دد انجـام به څـه شی علی فرمائی : " لاخیر فی قـراءة لاتـدبر فیهـا " مقصـدی فائـده نه مـرتب کیږی په هغه تلاوت چه بـدون التـدبر وی نـور ثـواب خو به وی خو ثـواب ځانله څـیز د او مقصـود ځـان له څـیز د امـام زرکشی په البرهــان کښې ذکر کــوی " ویکــره قرأة القرآن بلا تدبر " او قرآن وائی :**

ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ ﭼ

النساء: ٨٢

هکذا سورة **محمد کښې فرمائی :**

ﭽ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﮙ ﮚ ﭼ محمد: ٢٤ "

نو تدبر پکار د علامه ابن القیم فرمائی:

فتدبر القرآن ان رمت الهدیٰ فالعلم تحت تدبر القرآن

علم دقرآن په سوچ او فکر حاصلیږی

٩ الاجتنــاب عن موانع فهم القــرآن : **د موانع د فهم القرآن نه ځان بچ کول او موانع د فهم القــرآن نه ډیر دی**

(١) حب الدنیا : **ددنیا مینه دقرآن علم ته مـانع ده چه دکوم طـالب مینه دموبائیل او موټرسـائیکلو سـره ده او ددوئ شــوق ئ وو نو ده ته دعلم نه نصــیب کیږی نبی ددنیا شــوق نه لــرو یو ورته ملګــرو**

اوئيل يوه خكلى ګـدئ به درته جـوړه کـړو چه هغ باند کين نو نبی ورته وائی : " مالی ولدنياکم الا کراکب استظل تحت الشجرة ثم راحهـا " خو سـره دد نه نبی ته وائی دپاره دتعليم دامت :

ﭽ ﭗ ﭙ ﭚ ﭛ ﭜ   ﭻ الحجر: ٨٨

په اوړدو سترګو اوړو سترګو کتل مه کوه هغه څه ته چه فائده ورکړی ده مونږپه هغ سره دلو ته (حجر ٨٨) چه قــرآن کــريم مِ درله درکــړو نو ته دتمام جهان نه مالـداره ئ او ځانله يو جهـان ئ نو دنيا ته به په اوړو سترګو نه ګور نبی فرمائی :

من هداه الله الاسلام وعلمه القرآن ثم شکی الفاقة کتب الله الفقر بين عينيه الى يوم القيامـة "

ابوبکر فرمائی : چه ديو عالم او قاری په نظر کښې د دنيا څيزونه لـــوئ راغلل او لـــوئ اوګڼړل نو " فقد صغّر العظيم وعظّم الصغير "

سفيان وائی ددنيا حجت او علم د قرآن يو زړه کښې نشی جمع کيد

هم خدا خواهی وهم دنياي دون　　　اين خيال است ومحال است وجنون

نو يو ددنيا دمحبت نه زړه پاکول پکار دی ځکه چه کـــوم زړه کښې د دنيا محبت وی هغ کښې د قرآن علم نشی راتلل محبت الدنيا مانع د

(٢) المعاصی : **نو دګنـــاه نه زړه او اندامونه پـــاکول پکار دی بـدنظری ګنـاه ده ، دروغ ګنـاه ده، غيبت ګنـــاه ده ، دارنګ ټـــول ګناهونه شو دد نه ځـــان پـاکول پکـار د دا دفهم القـرآن دپـاره مضر دی امام شافعی فرمائی**

شکوت الى وکيع سوء حفظی　　　فاوصانی الى ترک المعاصی

فان العلم نور من الهی　　　ونور الله لا يعطیٰ لعاصی

(٣) التكبر : **لكه الله فرمائی : " ساصرف عن ایــاتی الذین یتکبرون فی الارض بغیرالحق " چا کښې چه تکبر راغلے نو هغه علم دقرآن نشی حاصلولے ، نو تواضع او عاجزی مفیـده د په علم قـرآنی کښې او تکــبر مضر دی " من تواضع للــه رفعــه اللــه " ، او څنګه عاجزی ممده فی فهم القـرآن نو داسې عمل په هغې هم ممد فی فهم القــــرآن دی ، دارنګې دا قرآن د اداب داستاد، ځائې او ملګـری احـترام کـول هم دی او د صفایئ اهتمام هم دې نو داځـه مختصر اداب دی ، چه ددې خیـال اوسـاتلې شی نو فائـده به مــرتب شی او ډیــره به هم وی او پائیــداره به هم وی .**

اوس چه ددې آدابو د لحاظ سره مونږه قــرآن مجید وایو نو ددې خــبرې نه ځــان خــبرول غــواړی ، چه قرآن څه بیانوی یعنی موضوع دقـرآن څـه ده ؟ خو مونږه دا تعبیر کوو چه قرآن څــه وائی ؟دویم چاته وائی ؟او په څه طریقه وائی ؟ انداز بیان ئې څه دې ؟ نو ددې خــبرو پیژنــدل ضــروری دی دپــاره دځــان پوهه کولو په قــرآن بانــدې نو ددې درې واړه خــبرو تفصیل کوو بالترتیب .

قرآن څه وائی ؟

نوځمونږه شیوخ ټول او متقدمین دا وائی چه د قرآن کریم موضــوع ده التوحید ، لااله الاالله ، یو والې دالله ، ملاعلی قــاری په شــرح د فقه اکــبر کښې لیکی ، " القــرآن کلــه فی التوحید وحقــوق اهله " ، مفتی محمد حسین نیلوی به فرمائیل چه دقــرآن موضــوع ده " التوحید ومایتبعــه " اصــلی مقصــودی مســئله ده توحید او نــوری مســئلې ئې نوکران دی نو توحید سر دخادمان او نــوکران نه دا دقــرآن موضــوع ده ، کــابلګرام شــیخ رحمة الله تعــــالیٰ علیه به فرمائیل چه زما زړه غــــواړی چه موضــوع دقــرآن ده " الانســان من حیث الســعادة

والشقاوة " قرآن دانسان نه انسا جـوړول غـواړی او وئيل به ئ په د خپله خـــبره راســـره دليل هم شته د هغه چه يو كتاب په كوم مقصود كښې وی نو په ابتداء كښې خپل مقصـود ته اشـاره كـوی نو قـــــرآن كښې هم اول ورځ مضـــــمون كښې الله فرمائى:

ﭽ ﭼ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ
ﮐ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﭼ العلق: ١ - ٥

خو دد رجع هم هغه ته كيږی چه انسان سعيد ګرځی نو په توحيد او چه شـقی ګرځی نو په تـرک دتوحيد بانـد نو قـرآن توحيد بيـانوی نو دتوحيد معنی څه ده؟

معنی التوحيد

دتوحيد معـنی دانه ده چه يک ګفتن بلكه دتوحيد معـنی ده يک دانسـتن يو وئيل نه بلكه يو ګـنړل الله لـره په ذات ، او صـفات كښې يو منل " تقرير لالٰهية الله تعالىٰ " مجوس دوه او عيسـايان در منل نو الله وائی پاخه كافران دی

اقسام التوحيد

توحيد په در قسمه باند د
(١) توحيد فی الـــذات (٢) توحيد فی الصـــفات (٣) توحيد فی الافعال
دتوحيد فی الـــــــذات مطلب داد چه دالله دذات غوند ذات دچانشته د

ﭽ ﯽ ﯾ ﯿ ﰀ ﰁ ﰂ ﰃ ﰄ ﰅ ﰆ ﰇ ﭼ
البقرة: ١٦٣

دتوحيد فی الصفات مطلب داد چه دالله دصفات غوند دچا صفات نشته دی

ﭽ ﭡ ﭢ ﭣﭼ الشوری: ١١

اى لا كذاته ذات ولا كصفته صفة " الله خالق دے ، الله مالک او اختیـــار مند دے نو دالله داختیـــار غوندے دچا اختیار نشته ےدالله اختیار دے

" ﭼ ﮥ ﮦ ﮧ ﮨ ﮩ ﮪ ﮫ ﭼ الأنبياء: ٢٣

شـــریعت مقـــررونکۍ دے نو بل څـــوک شـــریعت مقررونکے نشته دے ۔

ﭽ ﭻ ﭼ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ ﮐ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﮙ ﮚ ﮛ ﮜ ﮝ ﮞ ﮟ ﮠ ﮡ ﮢ ﮣ ﮤ ﮥ ﭼالشورى: ١٣

ﭽ ﮗ ﮘ ﮙ ﮚ ﮛﮜ ﭼ المائدة: ٤٨

نو شارع ، مفتی او حـاکم الله دۓ دبل چا داصـفت نشـته دۓاو دریم توحید فی الافعـال ددے مطلب دادے چه دالله تعالیٰ دکـارونو غونـدے څـوک کارونه نشی کـــولے ، لکه الله روزی ورکــــوی بے داسباب نه دا بل څوک نشی ورکولۓ باران وروی، عزت ورکوی ، ذلت ورکوی،

ﭽ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗﮘ ﭼآل عمران: ٢٦

ﭽ ﰀ ﰁ ﰂ ﰃ ﰄ ﰅ ﰆﰇ ﭼ النمل: ٨٨

دالله صنع غوندے صنع دچا نشته دۓ

ﭽ ﭨ ﭩ ﭪ ﭫ ﭬ ﭭ ﭮ ﭯ ﭰ ﭱﭲ ﭳ ﭴ ﭵ ﭶ ﭷ ﭸ ﭹ ﭺ ﭻ ﭼ آل عمران: ٢٧

جزئیـــات ئے بے شـــمیره دی خو زمکے،آسمان،دریابونو، ستورو،او نور ته ګـوره نوے اوس درے واړه اقســـــــــام دتوحید کښې چه چا یوپریخودو نو کافر دے ۔ الله ذات، صفات او افعال کښې یو منل دا دټولو نه اوله او ړومبۍ فریضه ده ۔ دمـــــــونږ نه اوله ده دهر یو عبــــــادة نه اول دا ضروری ده چه معرفت دالله اوشی۔

ﭽ ﭳ ﭴ ﭵ ﭶ ﭷ ﭸ ﭹ ﭼ الذاريات: ٥٦

اى ليعرفون **" خو تعبیر ئے په عبادت سـره اوکړو چه مقصود دمعرفت نه ئے عبادت دۓ**

سـوال: **دد نه مخکښې بل فـرض نشـته د کنه **
جـواب : **دنـبراس والا اختلاف نقل کـړ د چه ځـنې وائی دد نه مخکښې فکر ضـروری د خو بیا وائی یو مقاصد دی او بل د وســـــیله الی المقاصد نو مقاصد کښې دهولو نه ړومـب هغه توحید نو داده مرتبه دتوحید دا رنګ هـــــول کتابونه الله د له رالیږلی دی:**

ﭢ ﭣ ﭤ ﭥ ﭦ ﭧ ﭨ ﭩ ﭪ ﭫ ﭬ الأعلى: ١٨
ﭭ ﭮ ﭯ ﭰ ﭱ ﭲ ﭳ ﭴ ای مسئلة

هول انبیاء کرام الله د له رالیږلی دی سورة الانبیـاء آیة نمـبر ٢٥ ، کائنـات ئ هـول دد مسـئل دپاره پیداکړی دی

ﭽ   ﭼ الدخان: ٣٩ **دغه شان سورة یونس ٥ **

انسانان او پیریان هم د له پیدا دی

ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﭼ الذاريات: ٥٦

نو دا مسئله دهول کائنات نچوړ دی نو تاج د لـولاک ئ کړو په سر او

که صورة د محمد نه و پیدا پیدا کړ به خدائ نه وه دا دنیا

داخــــبر صـــحیح نه دی نو دهغ مطلب داد چه دنبی په ژبه باند بیـــان دتوحید مقصـــود نه وی نو الله به نه وو پیدا کړ نو داتوحید دقـرآن موضـوع ده الله رب العزت فرمائی :

ﭽ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﮙ ﮚ ﮛ ﮜ ﮝ ﮞ ﮟ ﮠ ﮡ
ﮢ ﭼ هود: ١ - ٢

ﮔ **او** ﮕ **د په د خبره باند چه** ﮞ ﮟ ﮠ ﮡ ، ﮢ ﮣ ﮢ **دد وج نه امام رازی وائی معلومه شوه چه مقصود دقرآن کریم نه بل څه ندی** اِلَّا هَـذَا الْحَرْفُ الْوَاحِدُ **چه** ﮞ ﮟ ﮠ ﮡ **نو دا توحید قرآن بیانوی خو الاشیاء تعرف باضدادها چه تیاره نه وی پیژندل نو رنړا نشی پیژندل**

دسپرلی دمازیګر قدر دهغو سره وی چه سیزل وی چاله باد دخزان مخ

ونذیمهم وبهم عرفنا فضله وبضدها تتبین الاشیاء

نو قرآن د وضاحت دپاره رد دشرک کوی خو اول دشرک معنی اوپیژنه چه شرک څه ته وائی ؟

الشرک

نوشـرک برخه داره او حصه دارئ ته وائی دشــریعت په ژبه کښې دالله په ذات او صــفات یا کـار کښې دالله سـره څـوک حصه دار او برخه دار کول او ګنړل دیته شرک وائی

اقسام الشرک : **نو اقسام الشرک په یو اعتبار سره داد تعریف نه معلوم شو چه در قسمه دی یو د شرک فی الـذات مطلب ئ دا چه دالله سـره ذات کښې څـوک حصه دار ګرځـول لکه مجوسو به وئیل خـدایان دوه دی یو دخـیر ذمه دار دی او بل دشر ذمه دار دی دویم په صـــفات کښې حصه دار جـــوړول دا د شـــرک فی الصـــفات لکه دمکی مشرکانو به وئیل دا کارونه ټول الله نه کــوی بلکه دا فلان کـــار ئ فلانی بابا ته حواله کــړ د نو دا فلان بابا کــوی دارنګ چا کارســاز او متصــرف عیســـــــــئ دی فلان په پښو پوهیږی اولاد الله ورکـــوی یو تن وائی فلان بابا اوکـــاد ورکـــوی دارنګ غیرالله شارع، حاکم ، مفتی ګنړل عـوام له هم اختیار دملک دقانون جوړولو وغیره داد شرک فی الصفات دریم د شـرک فی الافعـال مطلب دا چه دالله دکارونو غوند کارونه غــیر له منل لکه بچ کول دنقصـان نه کـار دالله د او زمینـدار وائی بابا له اوګ اوړم چه قولبه مِ بچ کړی بوساړ راله ساتی وغـیره نو دا په کـارونو کښې حصه دار او برخ والا جوړول شرک فی الافعال د**

څنګه چه توحيد انتهائي قبيح دې نو هر شۍ كه دساه والا وى او كه بې ساه وى نو دالله تعالىٰ سره ئې برخه دار ګرځول حرام دي،الله فرمائى:

ﭼ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﮙ ﮚ ﮛﭼ النساء: ٣٦

نو هيڅ شۍ هم دالله سره حصه دار مه ګرځوئې چه دشرک رد باره کښې آيت وي خلق وائى دا دبتانوباره کښې دې نو وايه دشيئاً څه معنى ده ؟ سورة الجن کښې خو الله دا هم وائى :

ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﭼ الجن: ٢٠

نو شرک منهي عنه دې نو قبيح دې ، نور قباحتونه دشرک هم قرآن ذكر كوى،

قبائح الشرک : **(١) دمشرک هيڅ يو نيک عمل دالله په دربار کښې قبول ندې لكه سورة ابراهيم** ١٨ **کښې ورلره مثال ذكر كوى ، چه دمشرک د عمل مثال كرماد دې چه تيزه سيلئ پرې راشى او والوزوى ئې، سورة الفرقان ٣٣، سورة الزمر ٦٥، سورة الانعام** ٨٨

(٢) **قباحت دشرک سبب د دله توب او بزدلئ دې او مشرک دله وى او بزدله وى لكه سورة آلعمران** ١٥١ ، **(٣) شرک سبب دتباهئ او هلاكت دې او دبې عزتئ او ذلةدې چه انسان داوج كمال نه پستئ ته راغورزوى، د سپى نه ئې لاندې كوى چه دسپى ذبيحه حلاله وى او دمشرک هغه حرامه وى، سورة الحج** ٣٠،٣١ ، **(٤) شرک سبب دحماقت دې او كم عقلتوب دې ، مشرک كم عقل وى، سورة الحج** ٧٣ **، چه داسې بديهى مثالونو باندې هم نه پوهيږى، (٥) دمشرک مغفرة نه كيږى چه بې توبې مړ شى، سورة النساء** ٤٨،١١٦ ، **(٦) مشرک مفترى على الله وى، سورة النساء** ٤٨، **(٧) مشرک شاتم الله دې ، الله ته كنځل كونكې دې ، لكه حديث کښې راځى، الله فرمائى بنده ماته كنځل كوى او دا ورلره مناسب نه دى،او كنځل الله ته څه دى؟ نو هغه دا**

چه بنـده وائی الله ځـان له نیـازولی نیـولی دی نائبان نو نائبان ضـرورة محتـاج ته وی نو دوی الله محتـاج ګـنړی نو دا الله ته کنځـل دی(۸) مشـرک ابدی جهنمی د لک سورة المائده ۷۲ اوګوره نو دشرک د پلیـتئ نه دِ الله مـونږ ټـول همیشه دپـاره اوساتی

التقسیم الاخر فی الشـرک : **شرک په بل اعتبـار سـره په دوه قسـمه د (۱(الشـرک الاعتقـادی (۲) الشرک الفعلی دهر یو لند وضاحت**

الشـرک الاعتقـادی : **د عقیـد شـرک دد مطلب داد چه یو سـړ په زړه کښې دالله یو صـفت دالله نه علاوه بل چالره اومنی او بل چاله ئ ورکـړی لکه په پښتو پوهیـدل دالله صـفت ، اولاد ورکـول دالله صفت د او دا صفت د زړه نه یو پیغمـبر یا ولی یا بل چـالره اومـنی او اوګرځـوی نو دادی د عقیـد شرک او دا عقیـده لـرونک چـورلټ کـافر د اګر چه په خله بانـد څـه نه وی وئیل بیا دد شـرک اعتقادی بلا قسمونه دی خو مشرکانو څـه غټ غټ صفات دالله تعالیٰ مخلوق له ورکړی وو لکه صفت دعلم ، داختیاراتو او عبـادت او د رامـدد ش نو دد وج نه اسـتاذان د شـرک اعتقـادی څلـور غټ قسمونه ذکر کوی**

(۱(الشـرک فی العلم : **دشـرک فی العلم مطلب داد چه په پښتو باند پوهیدل دا صفت دالله تعالیٰ د نو دا صفت نبی، ولی یا پیر ، فقیر له ورکـړ شی نو داد شک فی العلم قرآن په د باند لګیـدل د په پښتو باند پوهه یو الله د بل څوک پر نه پوهیږی لکه سورة الانعـام ۳،۵۰،۵۹ سـورة البقرة ۳۳ سـورة الاعـراف ۱۸۸ سـورة المائـده ۱۰۹ سـورة سـبا ۱۴ سورة الحجرات ۱۸ سورة النمل ۶۵**

(۲) الشرک فی التصرف : **دشرک فی التصـرف مطلب داد چه دالله سـره په اختیـاراتو کښې حصه دار**

جوړ کړ شی لکه الله مالک دنفع او نقصان د مو د یو پـیر ، فقـیر متعلق هم دا عقیـده اولـرل شی چه دا هم مالک د نفع او نقصان د خو اختیـارات په دوه قسمه باند دی یو داسباب دلاند او بل چه اسـباب نه لانـد نه وی لکه چه عقل دوه قسـمه وی نو چه اســـباب نه لانـــد نه وی نو دا قسم اختیـارات دالله دی لکه یو تن ولاړ د دلته او وائی پیر بابا ما باند کټ اړول شی ما هلاکـول شی نو دپیربابا سـره دهلاکولو اسـباب کـوم دی نو داد شـرک فی التصـرف ، ډاکـټر دارو ورکـول شی خو صحت نه شی ورکـول خو چه ته زیـارت ته لاړ ش او وائ دا به راله دسر درد خه کوی نو هغه کوم ګولئ درکوی نو داد شرک فی التصرف دا قسم اختیـارات الله قــرآن کښې ځــان له ثــابتوی لکه سورة الانعام ١٧ **سـورة الفاطر**٢ **سـورة الفرقـان** ٣ **سورة الشوریٰ** ۴۶ **سورة الاحقـاف** ٢٨ **سـورة الرعد** ١۶ **او سورة یونس** ١٧ **کښې**

(٣(الشرک فی العبـادت : **د الله دپار بنـده څـه تعظیم کـوی دبـدن یا دمـال لکه سـجده کـوی رکـوع کـوی قیام کوی ، طواف کوی یا زکوٰة ورکوی یا دالله په نوم منخته کوی نو دد عقید دغـیر دپـاره اوسـاتل شی چه دا تعظیم مالی یا بدنی دیو بنده او مخلوق دپاره هم جائز دی نو داد شـرک فی العبـادة قـبر ته ئ سجده اوکړه یا پـیر ته ټیټ شو یا دقـبر نه ئ طـواف اوکـړو یا ئ دبابا په نـوم اوګ ورکـړو نو دیته شرک فی العبادت وائی نو قرآن عبـادت حق دالله وئیل د لکه سورة الانعـام** ۵٩ **وغـیره کښې بیا یو خـاص قسم دعبــادت د چغه وهل او رامــدد شه وئیل نو دا چغه وهل غیرالله ته مشــــــرکانو کښې زیاته وه نو قــرآن ئ جـــدا ذکر کـــوی نو استاذان ئ هم جدا قسم شماری**

(۴) الشـــــرک فی الـــــدعاء : **مطلب ئ داد چه خپل حاجــــاتو کښې چغه وهل دالله ته پکـــــار وه ځکه غائبانه چغه وهل او رامـــــدد شه وئيل دا حق دالله د خو يو تن خپلو حاجــــاتو کښې غيرالله رامـــــدد کړی او څـه ظـاهری اسـباب د اوريـدو نه وی او دا بيا هم عقيده سـاتی چه ځما آواز اوری او رارسی دغيرالله په ږکار قـرآن رد کـوی سـورة الفـاطر ۱۴ ، سورة سبا ۲۲ ، سورة الانعام ۴۰**

الشرک الفعلی : **شــرک فعلی يا عملی ديته وائی چه يو کـار داس اوکـړ شی چه دهغ نه دا معلوميږی چه دا صــفت بل له ورکــول شی خو زړه کښې دا عقيده نه وی عقيده ئ دا وی چه دا صــفت دالله د لکه يو سړ په خله باند اووائی چه څوک دکور نه اووتو او چا ورپس جارو اووهله نو جــارو کيږی به نو مطلب دا چه دا جـــارو ئجـــارو کــــوی نو عقيده ئ داده چه هلاکت الله راولی خو داخبره ئ دخل نه اووتله نو دا شـرک فعلی په لنـډو دا چه يو مبــاح کــار په عقيــده دخــير او يا شر په ځــان واجبول يو په ځـان منع کـول نو داد شـرک فعلی لکه دجمع په ورځ کارکول مباح دی خو يوســړ ئ په ځـان منع کـړیچه په د ورځ کـار کولو بانـد دســړی ګوته غوڅــيږی يا نـــاو له هلک په لاس کښې ورکـوی وائی چه ړومــب ئ هلک اوشی نو دا هلک ورکــول نـــاو لــره مبـــاح وو خو دوی ئ ضروری ګـنړی په د عقيـده دخـير بانـد چه بيا ئ اولاد نارينه پيدا شی وغيره**

نو دقـرآن او ټـول اسـمانی کتـابونو اهم او اصلی مقصود هغه څه وو ؟ نو هغه وو بيان د لاالهٰ الاالله او ټول آسمانی کتوبونه دد مسـئل خـدمت کــوی او چه نـــور پکښې څـــه هم بيــانيږی نو دد مسئل دخادم او دنـوکر په حيـثيت بيـانيږی نو که د شــرک رد کــوی نو هغه هم وضــاحت دد مســئل

دپاره وی□ دا خو اجمالی خبره شـوه اوس که لـږه
تفصیلی کـو□ نو ټـول آسـمانی کتابونه اته مسـئل□
بیـــانوی □ اصل پکښې توحید د□ او نـــور□ دهغ□
خـــدمت کــــوی□ نو ال د مســـئلةالتوحید دویم ده
مسئله دصداقت دپیغمبر چه دد□ مسئل□ دبیـانونکی
استاذ تذکره□ او صـداقت چه د□ رشـتن□ د□□ دریمه
دا دتوحید مسئله دکـوم کتـاب په حواله بیـانیږی نو
دهغه کتاب مقام او څلورمه مسئله دایمان بالاخرة
چه دد□ ثمره او میوه به په آخـره کښې ملاویـږی □
نو دا څلورمقاصد عالیه دی لــوئ□ لــوئ□ مقاصد او
غــټ□ مســئل□ دی □ دد□ څلــورو واړو امــداد به په
څلورو نورو مسـئلو بانـد□ کیږی یـوه د الجهـاد فی
سـبیل الله تعـالیٰ دالله ددین او دد□ تـیرو مسـئلو
دپاره انتهائی کوشش کول دویمه مسئله دالانفـاق
دد□ څلـور واړو دپـاره اود جهـاد دپـاره مـال لګـول
اوس دا ټــول کارونه به هله کیږی چه دد□ عقیـــد□
خاونـــدان ټـــول یو مـــوټ□ شی نو دریمه مســـئله
الجماعة التنطیم□ په تنظیم او جماعت کښې نــوی
، زاړه ، مشران ، کشران ، نارینه ، زنانه ، غـریب ،
مالدار هر قسم خلق به وی نو دهر یو مناسب ادب
او احترام پکار د□ نو څلورمه مسئله شوه الاداب □
او ټـول□ اته مسـئل□ شـو□ □ هر آسـمانی کتـاب دا
مسـئل□ بیـانوی اوس چاته به ئ□ بیـانوی او څنګه به
ئ□ بیانوی ؟او بیا انـداز بیـان به ئ□ څـه وی؟نو هغه
راځی خو دا اوله خـبره ده چه قـرآن څـه وائی□ نو
دیکښې دتوحید مـونږه په لنډو وضـاحت اوکـړو او
ورســره دشـــرک□ اوس دا مســئله دتوحید په خپل
سوچ او فکر نه کیږی کید□ شی څـوک په خپل فکر
او ســوچ بانــد□ مســئله دتوحید معلومــوی او هغ□
کښې غلط شی ځکه عقل انسانی که ډیر خه عقل
شی او پــــاک او صــــاف عقل شی نو دومــــره به
اوکړی چه دیو شی خه وال□ به معلوم کړی□ خو بیا

پــر حکم لګــول نشی هغه به هم دبعض بختــورو عقل وی نو په عقل چه شریعت ورسره ټل نه وی نو دالله پیژنــدل مســئله دتوحید مکمل پیژنــدل اګر چه ناممکن نه دی خو ګران ضرور دی ځکه قــرآن ذکر کوی :

ﭼ ﭤ ﭥ ﭦ ﭧ ﭨ ﭩ ﭪ ﭫ ﭬ ﭭ ﮪ ﭼالنساء: ٨٣

که نه وی فضل دالله او رحمت ئ (چه قرآن او پیغمـــبر ئ د) نا تابعـــداری به مو کـــړ وه د شیطان (الله مو په عقل نه شو پیژندل) مګر لــږ غوند (چه هغوی به الله په عقل پیژندلی وو) نو دتوحید دمســئل دپــاره معلم او دد دخــودن دپــاره الله وخت په وخت انبیــائ کــرام رالیږل مــونږه ته چه کــوم معلم او خــودونک د توحید راغل وو هغه وو جناب محمد رســول الله چه په هغــوی بانــد د نبــوت سلســله ختمه شــوه نو الله نــبی دلااله الاالله شارح او معلم رالیږل وو نو چه کــوم توحید او لااله الاالله د معلم دخــوخ او وینا مطــابق نه وی نو د لااله الاالله الحـــــــــاد د توحید نه د فلاسـفه یا داس نـور لکه معتزله ځـان ته اصـحاب التوحید وائی یا بریلیـــان شو نو دد توحید د نـــبی او خـــــودن مطـــــابق نه دی نو ب دیــــنی ده نو داضـروری کـړه چه دا به په تعلیم دپیغمـبر وی نو قرآن دتعارف دالله نه روستو دنبی مقام بیانوی دا مسئله قرآن کښې یو لوئ باب د خو په لنډو ئ خلاصه داده چه قرآن دا په څو طریقو بیانوی

صداقة الرسول

١ اوله طریقه دصــداقت الرســول داده چه الله وائی چه ته زمونږه رشـتن پیغمـبر ئ صـفا الله وائی چه زمونږ استاذ ئ لکه سورة البقره ١١٩

٢ دویمه طریقه دا وی چه الله وائی ما معجــز ورکـړی آیـات مِ ورکـړی دی او آیـات او معـزو والا

پیغمبر وی دروغـژن نه وی نو داس قسم مضـمون والا آیات هم د صداقت الرسول سره تعلق لری
۳ دریمه طریقه وجـوب الاطاعة الله د پیغمـبر تابعــداری ضــروری کــړ ده نو چه دچا تابعــداری واجب وی نو هغه پیغمبر وی لکه فرمائی :
ﭼ ﭬ ﭽ ﭾ ﭿﭼالتغابن: ١٢
دارنګ :
ﭽ ﮠ ﮡ ﮢ ﮣ   ﭼ الحشر: ٧
وغــیره ایــات چه دد مضــمون والا ایــات هم دصداقت الرسول سره تعلق لری
۴ څلورمه طریقه چه دپیغمبر په نافرمانئ بانــد دعذاب تذکره اوکړی لکه فرمائی "
ﭽ ﮏ ﮐ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﮙ ﮚ ﮛﭼالنور: ٦٣
ﭽ ﭲ ﭳ ﭴ ﭵ ﭶ ﭷ ﭸ ﭹ ﭺ ﭻ ﭼ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ
ﮆﭼ ﮇ ﮈ ﮉ ﭼ النساء: ١١٥
نو چه دچا نافرمانی سبب د عـذاب وی نو هغه به په حقه پیغمبر وی او دیکښې ورسـره تخویف هم وی
۵ پنځمه طریقه چه دپیغمـــبر دشـــان اخلاق او دعــادات بیــان اوکــړی چه داد اخلاق والا دی لکه فرمائی " انک لعلی خلق عظیم "
۶ شپږمه طریقه چه دمنکـــرین د رســـالت د اعتراضــونو او شـــبهات جوابونه چه کـــوم خلق اعتراضـونه کـوی نوپیغمـبر بانـد نو قـرآن دهغ جوابونه کوی لکه بقره دویمه حصه کښې صــداقت الرســول په د انــاز ذکر کــوی چه دیهــودو د نهه اعتراضـات جوابونه کـوی دارنګ سـورة الانعـام ، بنی اسرائیل او فرقان ئ هم په د انداز بیانوی
۷ اوومه طریقه چه دپیغمــبر دمخــالفینو پلیــتئ ذکر کــړی قباحتونه چه دوی کښې دا دا پلیــتئ دی نو ځکه دد پیغمبر نه انکار کوی لکه العمران ئ په د انداز بیانوی چه قباحتونه داهل کتاب ذکر کړی

نو دا اجمالاً اووه طريق شو چه د سره قرآن بيان دصداقت الرسول كوى كله په د مسئله مستقل سورتونه هم ذكر كړى لكه سورة الضحىٰ شوه ، سورة الانشراح وغيره نو دويم مقصد په د انداز قرآن كريم ذكر كوى بيا په پيغمبر ته الله دد مسئل دبيانولو دپاره كتاب وركړ د نو دهغه كتاب مقام چه دهغه كتاب مقام معلوم شى نو دهغ سره به مقام دپيغمبر او ورسره به مقام د مسئل دتوحيد معلمو شى ځكه چه ځومره كتاب اوچت وى نو هم هغه هومره به معلوم نشى او چه ديو قيمت او مقام معلوم نه وى نو د دهغ عزت په زړه كښې كم وى كابلګرام شيخ صاحب به ورلره مثل ذكر كوو چه لكه يو زيندار وى او ځوى ورلره راوړو ګهړئ راليږلى وى چه دد ګهړئ ځومره قيمت د خو د ددغه ګهړئ ګوډ هم كوى ، تريشر ورسره هم كوى اوبه خور پكښې هم كوى بوسار پكښې هم ترى خو كه ناڅاپى كښې ورسره ځوک ملاو شى نو ورته وائى كاكا دا تا چه كومه ګهړئ په لاس كړ ده نو ديته راوړو وائى دد دا دننه ستن دسرو دى او داډير قيمتى ده نو بيا كه كاكا اوده كيږى نو هم ئ په رومال كښې بندوى او دكټ سر ته ئ ږدى او كه اوب خور كوى نو رومال كښې واچوى بيا ئ جيب كښې كيږدى او بيا جيب په بډه كښې دننه كړى دا ول ؟ نو لږساعت مخكښې چه قيمت ئ ورته نه وو معلوم و هر كار ئ ورسره كوو او اوس ئ دومره خيال ساتئ ځكه قيمت او مقام ئ ورته معلوم شو يو دويم مثال به ئ وئيلو چه ځه يو ورځ كلى كښې ناست اوم يو سړ راغلو نا ماسره خو كښې كيناستو نو زه په جائ نماز ناست اوم او هغ كښې لږځائ خالى وو نو هغ باند كيناستو نو زه لږ آخوا شوم نو رورو ئ ځه

دجائ نماز نه لر کـړم بیا وائی ولی الله مولـوی صـاحب سـره مِ کـار د دیکښې یو کس راغلو و مولوی صیب څنګه ئ ؟ نو هغه دا خبره واوریده نو پوهه شو نو رورو د جـــــائ نمـــــاز نه خکته شو نو ماورته و حلالی لـږ سـاعت روسـتو ورته معلـوم شو نو څـــائ ئ پریخـــودو پښـــتانه هم وائی خر دخید په خـــوراک څـــه پوهیږی هغه ته ئقیمت نه وی معلوم

قدر زر زرگر شناسی قدر جوهر جوهری

نو دعالم قدر امیانو ته معلوم نه وی نو هغوی ســره ئ دومــره قــدر نه وی خو دطالبـــانو ته ئ قیمت معلـوم وی نو په سر ئ ګرځـوی نو قـرآن هم خپل ځـــــان په خپله خـــــائی او خپل قیمت په مختلف اندازونو بیانوی

مقام القرآن

١ تعریف القــرآن : **دقــرآن تعریف کــوی چه دا دچا دطرفنه دچا په واسطه په چا بانـد راغل د ؟ لکه سورة السجده** ٢ ، **سورة الاعراف** ٢ **سورة الشعراء** ١٩٢ **ســــــورة عبس** ١٣،١٤،١٥ **وغـــــیره نو دتعریف دقرآن نه مقام دقرآن معلوم شی چه الله رالیږل د چه دهغه دذات مثل او مثـال نشـته د او راوړ جبرئیل د افضل الملائکة د چه دهغه مثل او مثال نشته د " ذومرّة فاسـتویٰ " ذوقوة عند ذی العـرش المکین " او په افضل البشر جنـاب محمد رسول الله باند چه دهغه مثل او مثـال نشـته د نو دد قرآن هم مثل او مثال نشته د**

٣ حکمة النزول : **چه کوم مقصد له نـازل شـو د نو هغه مقصد ئ ډیر غټ او لـوئ مقصد د ځکه یو مقصد ئ ابلاغ د د احکـــام شـــرعیو لکه** ســــورة **البقـره** ١٨٥ **دویم التحکیم داد فیصـل کتـاب د دا قـــانون دعـــالم د نو خلق د ډی، سی ،ایس پی دخـــبر خیـــال ســـاتی نو داد قـــانون کتـــاب د او**

دقـانون نه اعـراض كـول څـان له سر مـاتول دى سـورة النسـاء ۵۹، سـورة المائـده ۴۲،۴۸،۶۷ سـورة الانعــام ۱۱۴ شــورىٰ ۱۰ ســورة النحل ۶۴ دريم مقصد التـدبر د دفكر او سـوچ دپـاره د سـورة ص ۲۹ څلــورم مقصد ئ د اخـــراج النـــاس من الظلمات الى النور خلق دتيرو نه رنـړا ته راشى سورة ابراهيم ۱ سورة الاحقاف ۳۵ نو دومره لـوئ لـــوئ مقاصد لـــرى چه خلق د ذلت نه عـــزت ته راوباسـى، دغلامئ نه آزادئ ته راوباسى دتـيرو نه رنـړا ته نو ته اوګـوره چه دقـرآن به څـومره مقـام وى

۴ چه په د بانـد كـوم څـه ملاويـږى نو هغه ډير قيمـــتى د دټولونه اوچت دا چه په د بانـــد الله ملاويږى پد كتاب بانـد ايمـان او دد مشـغولتيا ســره بنـــده ته الله ملاويـــږى په هر كلام كښې دمتكلم رنګ پټ وى او پـــروت وى زيب النســـاء شـــاعره وه هغ به خپل كلام مشـــاعر ته ليږلو يـــوه ورځ چه عاقل خـــان دهغ كلام واوريـــدو نو دهغ دليدلو شـوق ئ ظـاهر كـړو نو دا خـبره زيب النساء ته راورسيده نو آئنده دپاره چه مشـاعر ته كلام ليږلو نو ورسـره ئ په يو كاغذ بانـد د عاقل خان جواب اوليږلو په شعر كښې چه :

در سخن مخفى منم چوں بوئ گل در برگ گل
ــر ک ديـــدن م لـــدارد در سخن بيند مرا

نو قـــرآن دالله كتـــاب د دالله رنګ پكښې پټ د الله پر ملاويږى

۵ چه كـوم خلق دا راواخلى نو هغه مصـطفىٰ او غوره ګرځى لكه الله رب العزت فرمائى :

ﭽ ﭑ ﭒ ﭓ ﭔ ﭕ ﭖ ﭗ ﭘ ﭼ فاطر: ۳۲

الله وائى چه مصطفىٰ او غوره خلقو ته مِ كتـاب په مفتو كښې وركړو سوال **:كه ته وائ چه مونږه**

دا سـختی ګـرمی او تکـالیف زغمو نو څنګه مفتو کښې <u>**دے جـــواب**</u> **: ســـــړیه یو تن دے یو ګهنټه مزدوری اوکړی او پنځه زره روپئ ورکړی مالک نو هغه وائی مفتے او هسے ئے راکـړے ، نو که د ټـول عمر په کړاؤ او کوشش قرآن ملاؤ شی نو**

نرخ بالا کن که هنوز ارزانی است

نو چه کومه خلقو له الله دقـرآن راغسـتلو توفیق ورکړی نو دادالله لوئے فضل دے او لوئے رحم دے په هغوی باندے۔

این سعادت بزور بازو نیست تانه بخشد خدائے بخشنده

او انسان به پرے غوره او مصطفیٰ ولے نه ګرځی ، چه کـوم کلی کښې نـازل دے نو هغه کلے غـوره په کومه شپه کښې نازل شوے دے نو هغه شـپه غـوره او چه په کـوم میاشت کښې راغلے دے هغه میاشت غوره

ﭽ ﭒ ﭓ ﭔ ﭕ ﭖ ﭗ ﭼ التين:

ﭽ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﭼ البقرة: ١٨٥

ﭽ ﭑ ﭒ ﭓ ﭔ ﭕ ﭖ ﭗ ﭘ ﭙ ﭚ ﭛ ﭜ ﭝ ﭞ ﭟ

ﭠ ﭡ ﭼ القدر: ١ - ٣

۶ دقرآن د پریخودونکی سپکاوے ئے بیان کـړے دے

ﭽ ﯨ ﯩ ﯪ ﯫ ﯬ ﯭ ﯮ ﯯ ﯰ ﯱ ﯲ ﯳ ﯴ ﯵ ﭼ طه: ١٢٤

ﭽ ﯛ ﯜ ﯝ ﭼ الأعراف: ١٧٦

ﭽ ﭨ ﭩ ﭪ ﭫ ﭬ ﭭ ﭼ الأعراف: ١٧٩

او عذابونه ئے ورلـره ذکر کـړی دی نو چه مخالف ئے داسے پلیت دی نو د قـرآن مقـام معلـوم شو

۷ په قرآن باندے د منکـرین د اعتراضـاتو جوابونه کوی چه هغوی وائی دا د ځان نه جور دے ، دا شـعر دے ، کهانة دے

ﭽ ﭻ ﭼ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﭼ النساء: ٨٢

ﭽ ﭑ ﭒ ﭓ ﭔ ﭕ ﭖ ﭗ ﭘ ﭙ ﭚ ﭼ هود: ١٣

ﭽ ﭛ ﭜ ﭝ ﭞ ﭟ ﭠ ﭡ ﭢ ﭣ ﭤ ﭥ ﭦ ﭧ ﭨ ﭩ ﭪ ﭼ الإسراء: ٨٨

٨ دحفاظت وعده ئ الله خپله کړ ده

ﭽ ﮗ ﮘ ﮙ ﮚ ﮛ ﮜ ﮝ ﮞ ﮟ ﮠ ﭼ الحجر: ٩

او بيان دمقام دقرآن کښې الله مستقل سورة سورة القدر ئ نـازل کـړ د اوس دا مسـئل چه چا اومنل نو هغی ته به دد ثمـره په آخـرت کښې ملاويږی زو چه چا تر انکار اوکړو نو دهغ سزا به ورته په آخرة کښې ملاويږی نو څلورمه مسئله:

الايمان بالاخرة

ايمان په قيامت باند يوه ورځ رارونه ده چه د الله رب العزت مخ ته اودريـدل دی نو لااله الاالله او محمد رسول الله او قرآن بـاره کښې به تپـوس کوی په زمانه جاهليت کښې هم څه نه څه تصــور د قيــامت وو لکه دنــبی نيکه عبــدالمطلب ته ديو ظـالم دمـرګ خـبر اورسـيدو چه هغه فلان ظـالم بادشــاه مړشو نو هغه تپــوس اوکــړو چه په خپل مرګ مړ د او که چا اووژلو؟نو په خپل مـرګ مړ د نو هغه او خه " انی لأعلم ان بعد اليــوم يــوم يجـازیٰ فيـه الظـالم " نو انسـانه ته خپل نن پس صبا من او خپل شپ پس ورځ مـن نو دا يقين هم پــوخ کــړه چه ټوله دنيا نن د او د نن پس صــبا شــته د او صــبا راروان د دد وج نه قـــرآن قيامة ته غد وائی لکه سورة الحشر کښې فرمائی

ﭽ ﭡ ﭢ ﭣ ﭤ ﭥ ﭦ ﭼ الحشر: ١٨

نو دصبا دپاره غنم اخل، ګوره اخل او پيس جمع کو او د آخرت د صبا دپاره د هيڅ اوننکړل نو زمانه جاهليت کښې هم تصـور دقيـامت وو څـه نه څه خو هغوی به وئيل مونږه په غټ ســړی لاس ايخ د هغه به مو خلاصوی

ﭽ ﮪ ﮫ ﮬ ﮭ ﮮ ﮯ ﭼ يونس: ١٨

ﭽ ﮐ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﭼ الزمر: ٣

يهودو هم آخرت منلو خو وئيل به ئ " نحن ابناء الله واحباءه " او

ﭽ ﯾ ﯿ ﰀ ﰁ ﰂ ﰃ ﰄﮂ ﭼ البقرة: ٨٠

او فلاسفو هم آخرت منلو خو صرف دحشر جســـمانى قائل وو نو قـــرآن نظريه دحشر او قيامت پيش كـوى په صـحيح انـداز بانـد او دا دد دپـاره چه انسـان سـره فكر پيـدا كـړى چه صـبا به دالله سـره ملاويـږم نو الله ته به څـه وائم او څـه جواب به وركوم نو دا مسئله د قيـامت هم قـرآن په مختلفو اندازونو باند ذكر كوى

١ القيـاس على المبدأ : **په اول ځـل پيـدائش بانـد قيـاس چه اول ځـل ئ څنګه پيـدا كـړ و نو دغه شان به د بيا پيدا كړى لكه سـور الحج آيت نمـبر ٥ دا رنګ " كما بدأكم تعودون "**

٢ دبـاران نه روســتو فصل رازرغونيــدو بانــد قياس كوى لكه

ﭽ ﭻ ﭼ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﭼ الروم: ١٩

ﭽ ﮏ ﮐ ﮑ ﯘ ﯙ ﯚ ﭼ ق: ١١

نو لكه چه بـاران سـره دزمك نه شـينك راوخـــيژى نو داس به دبـــره نه دالله حكم وى او دلاند به تاسو زرغون شئ

٣ دالله علم او قدرة **بيان اوكړى چه اله عالم د ستا دبـدن زره زره ورته معلـوم ده او قـادر هم د نو راجمع كول ئ هم شى نو څه بعيده ده**

ﭽ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﭼ الطارق: ٨

ﭽ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﭼ القيامة: ٤

٤ دقسم چه الله قسم اوكـــړى چه قيـــامت به راځى او حق د لكه سورة يونس آيت نمبر ٥٣

ﭽ ﯔ ﯕ ﯖﯗ ﯘ ﯙ ﯚ ﯛ ﯜ ﯝﯞ ﭼ يونس: ٥٣

دارنګ

ﭽ ﭺ ﭻ ﭼ ﭽ ﭼ مريم: ٦٨

دارنګ ﭽ ﯓ ﯔ ﯕ ﯖ ﭼ التغابن: ٧

ﭼ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﭼ سبأ: ٣

5 خطرناکی دقیامت ذکر کوی ابتدائی او واقعی څه حـالات به تـر مخکښې راځی او څـه چه کله واقع شی لکه

ﭽ ﭑ ﭒ ﭓ ﭔ ﭕ ﭖ ﭼ الحج: ١

دارنګ سـوورة التکـويړ او سـوورة عبس کښې فرمائی

ﭽ   ﯨ ﯩ ﯪ   ﭼ عبس: ٣٤ - ٣٧

دارنګ سورة المعارج اوګوره او دقیـامت دمسئل دپاره هم د قرآن کښې مستقل سـورتونه الله نازل کړی دی لکه سـورة القیامة شو سـورة التکویړ وغیره

داڅلور مقاصد عالیه دی لوئ لوئ مقاصد دد تـذکره په مکی سـورتونو کښې زیاته ده نو بیا دا څلـور واړه په یو سـورة کښې ذکر کـړی دی لک سـورة البینة او سـورة التغـابن شو کله دوه ذکر کـړی لکه سـورة البقـره ، العمـران شو کله یو یو بانـد مسـتقل سـورتونه ذکر کـړی او کله به دا څلـور واړه یو آیت کښې هم ذکر کـوی لکه سـورة النســاء ١٣٦ نمــبر آیت کښې خو مکی سـورتونو کښې به په د باند زور ډیر وی

جهاد فی سبیل الله تعالیٰ

اوس چه دا څلور دِ زده کړل او حاصل دِ کړ نو بس کیـن به نه بلکه دد دپـاره به کوشش کـو او دد کوشش نوم د الجهاد فی سبیل الله تعالیٰ نو داده پنځمه مسـئله او دا کوشش او کـړاؤ شروع کیږی دژب نه او انتهاء به ئ راځی په سیف او سـنان بانـد نو دد کوشش هم مختلف صورتونه دی

١ النشر والدعوة : خـورول او دعوة ورکـول دی الله داعی د ، پیغمبر داعی د او امت داعی د

ﭽ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ ﭼ يونس: ٢٥

ﭽ ﭶ ﭷ ﭸ ﭹ ﭺ ﭻ ﭼ الأحزاب: ٤٦

ﭽ ﭡ ﭢ ﭣ ﭤ ﭥ ﭼ آل عمران: ١١٠

كله لفظ دتبليغ استعمالوى:

ﭽ ﭴ ﭵ ﭶ ﭷ ﭸ ﭹ ﭺ ﭻ ﭼ ﭼ المائدة: ٦

كله ټكى دبيان راوړى:

ﭽ ﭞ ﭟ ﭠ ﭡ ﭢ ﭣ ﭼ النحل: ٤٤

كل كاتمينو ته زورنې وركوى:

ﭽ ﮡ ﮢ ﮣ ﮤ ﮥ ﮦ ﮧ ﮨ ﮩ ﮪ ﮫ ﮬ ﮭ ﮮ ﮯ ﮰ ﮱ ﯓ ﯔ ﯕ ﯖ ﯗ ﯘ ﯙ ﯚ ﯛ ﭼ البقرة: ١٥٩

(٢) الحفظ : **ددې مســئلو به حفــاظت كــوې ، چه توحيد كښې خــوک ګندونه رادننه نه كــړى، ســنت سره بدعت ګډ نه كړى، قـانون دغيرالله ته قـانون او نه وائى، او دقرآن په ځائې هغه نافذ نه كړى او يا ئې دقـوانينو قرانيو سـره خلط نه كـړى ، نو ددې دا حفـاظت كيږى په العلم والعلو سـره يـادولو نه روستو دا په دنيا باندې حاكم كولو سره چه توحيـد، رســالت او قـــرآن دا به اوچت وى نو چه ته دې ته اوچت وائى نو نور به نورو ته اوچت وائى نو ټكراؤ به راځى نو كيدې شى هغوى به اعتراضونه كوى نو دهغې جوابونه به كول غـواړى نو دمنـاظرې صـورت به هم پكښې راځى، مصــــائب او تكـــاليف به در دسوى نو دا هم دجهـاد صـورت دې، خو كله به هم دالحې خاوند ئې او هغه به هم وى او ســتا خو خپله نه ده خو ته ئې پريخودلې نشې او هغه به ئې پريـږدى نه نو جنګ ته به خـبره رسى نو القتـال فى سـبيل الله تعالىٰ الله پيدا كړې دې او دالله نه مـنى او الله وائى ختم ئې كړئې نو ختم ئې كړه ستا پرې څه سر ئې قلم كړه، مريد هندى پير رومى ته اووې دجهــاد په فلسفه نه پوهيږم نو پير رومى ورته اووئيل:**

امر حق راهم بامر حق شكن برزجاج دوست سنگ دوست زن

نو دا قتـــال قـــرآن كـــريم په مختلف طريقو ذكر كوى

١ طريقة الامر بالقتال : په قتال باند امر كوى لكه د

ﭽ   ﭼ البقرة: ١٩٠

دغه شان ﭽ ﭗ ﭘ ﭼ البقرة: ١٩١

ﭽ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﭼ البقرة: ١٩٣

ﭽ   ﯗ ﯘ ﯙ ﭼ التوبة: ٣٦

ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ

ﮐ ﮑ   ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﮙ ﭼ التوبة: ٢٩

٢ بيـان القـوانين للقتـال لكه سـورة الانفـال شپږ قوانين دقتال ذكر كوى په ميدان جنګ كښې

٣ په بيان دمستحقين بالقتال چه د جنګ مستحق څوك دى لكه توبه كښې آية نمبر ٥

ﭽ ﮪ ﮫ   ﭼ التوبة: ٥

دغه شان

ﭽ ﯟ   ﯡ ﯢ   ﭼ التوبة: ١٣

وغيرها

٤ بـــدفع الموانع : چه جهــاد ته كـــوم موانع دى شـكوك او شـبهات نو هغه رفع كـړى لكه سـورة التوبه ٧،١٩،٢٤،٢٨ وغيره

٥ التحريضات : جنګ ته ئ راتـيز كـړه چه هغه په باطله جنګيږى نو ته په حقه نه جنګيږ

ﭽ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁﮂ ﭼ الأنفال: ٦٥

وغيره

٦ نو كله ترغيبــات او ترهيبــات چه څـوك جهـاد كوى نو د هغ مقـام او چه څـوك نه كـوى هغى ته يرې او ديكښې مستقل سورتونه ئ هم راليږلى لكه سـورة الانفـال ، التوبــه، الفتح، محمد ، الصف وغيرها خو دا جها او قتـــال څـــه په ګڼو لوښو نه كيږى نو شپږمه مسئله ذكر كوى

الانفاق فى سبيل الله

او انفاق عام دی که دبدن وی ، که دوخت وی او که دمال وی خو قرآن په انفـاق د مـال ډیر زور ورکـــــوی ځکه الما یمیل الیه القلب دی نو دی ته خلق ډیر نه تیاریږی
اگر سر خواهی حاضر است اگر زر خواهی تقاضا است
نو قرآن وائی دا تاته مقبول او محبوب شی مال دا به لګول غواړی نو دا مسئله دانفـاق قـرآن په مختلف اندازونو ذکر کوی
(١) الامر بالانفـاق : د انفـاق کولو حکم اوکـړی لکه سورة البقره ١٩٥ کښې وائی
ﭽ ﮢ ﮣ ﮤ ﮥ ﮦ ﮧ ﮨ ﮩ ﮪ ﮫ ﮬ ﭼ البقرة: ١٩٥
دارنګ سورة البقره ٢٦٧ ، او سورة الحدید
(٢) د مال لګولو شرطونه بیـان کـړی لکه سـورة البقره ٢٦١ نه
(٣) بیان المصـارف : په ځـائ به ئی لګـو بی ځایه به ئی نه لګوی نو مصارف بیانوی لکه
ﭽ ﮛ ﮜ ﮝ ﮞ ﮟ ﮠ ﭼ البقرة: ٢٧٣
دارنګ سورة التوبه ٦٥
(٤) دمال نه لګولو موانع لکه سـورة الحدید رفع دهغه موانع کوی ستا نه دی دالله دی الله درکـړی زه سـتا دی خو الله ته به پـاتی کیږی زه سـړیه قرض ئی ورکړی حققت خو ئی لږاوګـوره ته وائی د بیمـاری په وخت به مِ پکـار راشی نو دبیمـاری راوستونکی الله نو ختمونکی ئی هم الله دی
(٥) الـترغیب الی الانفـاق : د مـال لګولو ډیـر فائـدی دی بدله ئی دوچند میلاویـږی سـورة البقـره ٢٦١،٢٤٥، سـورة الحدید ١١ وغیرها خو داټـول کارونه چه کـوی نو چه ځـان ځـان له وی نو برکت پکښې نه وی نو اوومه مسئله بیانوی التنظیم والجماعة

نو دتوحيد ملګری ملغلر دی نو چه ملغلر یوه یوځائ او بل بل ځائ وی نو خوند نه کوی خو چه کله په یو تار کښې او پئیل شی او امیل تر جوړ شی نو بیا ئ خلق په غاړو کښې اچوی نو دا موحدین ملغلر دی نو چه دا په یو تار کښې اوپئیل شی نو قدر به ئ هله زیات شی نو دا ملغلر تار کښې اوپیه اویو ورله محراب جوړ کړه دا یو بدن کړه نوخه به اندامونه شی او یو به پکښې سر او امیر شی نو چه دا نظم و نسق پکښې نو قدر به ئ پیدا شیپه یو ځنګل کښې در غویان وو او در واړه په اتفاق وو په ټول ځنګل ئ بادشاهی وه زمر هم د هغوی دحکموت دلاند وو زمری ورته چل جوړ کړو تور او سور غو ئ ځانله کړو ورته وائی د سپین غوی درکښې ډیر بد خکاری تاسو دواړه خوند کوی نو که دا درنه ختم کړم نو ستاسو به په ځنګل بادشاهی کوی وی ځه دا سپین سنبهال کړه زمر په سپین غوی ورغلو او ختم ئ کړو بله ورځ ئ سور غوی ته اوئیل دا تور غو درسره بد ښکاری دا تور سخا رنګ ئ نیولی دی دا به درنه سنبهال کړم او تابه یواځ په سود بادشاهی کو و زه سنبهال ئ کړه نو زمری تور غو هم سنبهال کړو بله ورځ ئ سور غوی ته وئیل اشنا زان سموه نو هغه ورته اووئیل زه په هغه ورځ مړ اوم په کومه ورځ چه سپین غو مړ وو نو اتفاق وو نو بادشاهی کوله خو چه ب اتفاقه ئ کړل نو ختم شو در واړو سر اوخوړو یو لخته وی او بل وی دلختو ګیډ نو دګیډی ماتول ګران وی خو دلخت ماتول څه مسئله نه ده نو دا اتفاق او اتحاد پکار د چه موحدین یو موټ وی او یو ګیډ وی نو قوة به ئ زیات وی دا تنظیم او جماعت په مختلف طریقو ذکر کوی

١ تاسيس الجماعة : نو دجمـاعت جوړولو دپـاره قوانين په العمران كښې ذكر كوى پنځه عقيده (١(عقيده به داركانو يوه وى عقيـده دتوحيد (٢) قانون به قرآن وى (٣) اركـان به فعـال وى(٤) مال به جماعت باند لګـوى (٥) او غـير به رازدار نه وى

٢ تهـــذيب الاخلاق : هر هر فــــرد دِ سم وى نو دځان ځانى اصلاح دپاره لس قوانين چه هغ سـره به تعلق دالله سـره هم برابر شى او خلقو سـره هم سورة البقره ١٧٧ كښې

٣ تـدبير المـنزل : چه كـور سم نه وى نو بيا هم تنظيم صـحيح نه وى نو دكـور ئ اصـلاح دپـاره ١٨ قوانين ذكر كوى سورة البقره ٢١٥ نه

٤ سياست مــدنى تــدبير المملكة د هغ دپـــاره ځلــور قــوانين ســورة البقــره ١٧٨ نه چه دا ملک كښې وى راغل نو اتفـاق او اتحـاد نه نشى راتلل نو تنظيم نشى كاميابيدل

٥ اصـلاح المعاشـره چه معاشـره برباده وى نو تنظيم به څه ترقى اوكړى نو سـورة النسـاء كښې اصلاح المعاشره

٦ الاداب لـــــترقى الجماعة : نو هغه ســـــورة الحجرات ذكر كوى چه آدب خيال وى نو جماعت به ترقى كوى

(٧) حفــــاظت الجمـــــاعت : نو دا به ســـــورة المجادلةكښې بيـــــانوى او تنظيم چه د اداب نه خـــالى وى اركـــان ديو بل ادب نه كـــوى نو تنظيم ترقى نه شى كول نو اتمه مسئله ذكر كوى

الاداب

چه د آدابو لحاظ اوسـاتل شى نو تنظيم به مضبوط شى او چه تنظيم مضبوط شى نو مـال به په صـحيح طريقه جمع كيږى او په صـحيح طريقه به لګى او چه د محكمه ماليـات مضـبوطه شـوه نو

جهاد به مخ په وړاند لاړ شی او دجهـاد میـدان ته تلل د قیـامت یقین مضـبوطیدل دی او چه یقین د آخرت مضـبوط شو نو قـرآن به مـنی نو ورسـره د پیغمـبر تائید اوشی نو چه د پیغمـبر تائید اوشو نو مسئله دتوحید ته به بلندی حاصله شی

ربط او مناسبت :

دبل طرفنه مسئله دتوحید اومنه په تعلیم دپیغمـــبر بانـــد او په حواله دقـــرآن بانـــد نو په قیـــــامت کښې به د سر اوچت وی دد مســـــئلو دپاره کړاؤ او کوشش او محنت اوکړه او ورسـره مال اولګوه دد عقید لګـری یو کـړه د آدابو د لحــاظ ســره ســره نو دتوحید علم به په عــالم کښې بلند شی دا اته واړه مسـئل قـرآن بیـانوی یوسورة هم دد نه نه خالی کیږی کله اوږد سـورة وی نو دد آیاتونه ډیر بیـــان شی او کله ســـــورة مختصر وی نو نیم بیـــــــــان شی کله ډیر او کله مختصر سورة وی نو یـوه دعـوی وی نو داوه اوله خبره چه قـرآن څـه وائی ؟ اوس دا خـبره چه چاته وائی او خبره چاسره کوی

قرآن چاسره خبره کوی؟

نو قرآن دوه قسمه ډلو سره خبر کوی (۱) منـونکی (۲) نه منـونکی منـونکی مسـلمانان او مومنان دی هغوی ته چه کله قرآن بیـان کـوی نو په مختلفو طریقو سره دهغوی سره خطاب کوی

۱ الـترغیب الی الثبـات : چه دامسـئل مو منلی دی نو د باند کلک شئ لکه:

ﭼ ﭻ ﭼ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ ﮐ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ **فصلت: ۳۰**

هکذا هود ، زخرف ، سورة النساء ۱۳۵

۲ کله زجر او زورنه په سسـتئ او تکاسل بانـد لکه انفال ۱۳،۱۴

٣ كله ورته تشـجيع ورکـوی جهـاد ته نر شه په نرتوب کار اوکړه فضول نه ځی العمــران ١٥٧،١۴ ٢

۴ کله ورته خوشحالی اوروی بیا خوشـحالی کله ددنیا وی او کله دبــرزخ الانفـال ١٠،العمـران ٢١، طه ١٧ ، ٧٥ ســـورة البقـــره ٣٥ سورة النحل ٩٧ سورة الکهف ٣١

٥ کله دهغوی مـراتب دهدایة بیـان کـری ، انابة ، هدایة ، اســـــتقامت ، ربط القلب لکه ســــــورة الکهف ١۴ ، سورة القصص ١٠ وغیره دا حـال وو دمنونکو او دمنقـادینو او نه منـونکی که هر څـوک دی دهغوی سره چه خبر کوی

خطاب مع المنکرین

د نه منونکو منکرین سره چه کله قران خبر کوی نو دا هم په مختلف اندازونو باند

١ دهغـــوی په عمل زجر اوزورنه وی ســــورة النمل ٧١،سورة النحل ٧٣، سورة یونس ٣۴،البقره ۴١،۴٢،١٥٩ العمران ٦٢،٦٣ النساء ۴٦

٢ التخویف یـــره ورته اوروی بیا کله ددنیا وی لکه سورة مریم ٩٨ زاریـات ١١، او کله اخـروی وی لکه سورة البقره ٢٧، او کله برزخی وی لکه:

ﭽ ﮞ ﮟ ﮠ ﮡ ﮢ ﮣ ﮤ ﮥ ﮦ ﮧ ﮨ ﮩ ﮪ ﮫ ﭼ غافر: ٤٦

٣ کله دهغوی مراتب ذکر کوی شک ، ضـلالت ، جـدال نو ختم القلب اول ئ شک پیـدا شی یـره دچا اومنم د فلانکی اومنم که دفلانی بیا ورپس ضلالت او ګمراهی راشی نو دهغ نه روســتو دحق پرست سره جهګړ شـروع کـړی نو اعتراضـونه کوی وغیره نو بس اعتراضونو سـره ئ په زړه ټاپه اولګی ختم القلب ســورة النســاء ١٥٥ ، ســورة البقــره ٧، ســورة حم الســجده ٥، وغــیره نو دا مراتب ئ ځائ په ځائ ذکر کوی

اقسام المنكرين : دا نه منونکی قرآن دڔل بیانوی مشرکین، اهل کتاب، منافقین

]١[المشرکین : دوی بیا خپل کور کښې په څلور قسمه باند دی

(١) یو هغه دی چی نیکان بندیان به ئ الله سره حصه دار کړی وی المشرکین بالعبادالصالحین او دا اول مشرک وو چه دنیا ته راغل وو " اول شرک تطّرق العالم " د آدمپنځه ځامن وو چه سورة نوح کښې ئ تذکره راغل ده هغه ئ دالله سره حصه دار ګرځولی وو

(٢) هغه وو چه ملائک ئ دالله سره حصه دار کړ و فرشتو ته به ئ دالله لونړه وئیل فلاسفه ورته عقول مجرده وائی المشرکین بالملائکة

(٣) مظاهر پرست چه مَظهَر ته ګوری خومُظهِر ته نه ګوری دستورو او سپوږمئ او نمر په خیال بندګی کوی المشرکین بالکواکب

(۴) هغه قسم چه هغوی د پیریانو بندګی کوله ماماګان به ورته پختنو د یر نه وئیل نو زمونږ نیکه دکوم پیریئ سره واده کړ وو نو المشرکین بالجن قرآن چه په مشرکانو باند رد کوی نو په مختلف اندازونو باند

طرق الرد علي المشرکین : (١) دهغوی دمعبودانو عاجزی ذکر کوی لکه :

ﭽ ﭼ ﭻ ﭺ ﭹ ﭸ ﭷ ﭶ ﭵ ﭴ ﭳ ﭲ ﭱ ﭰ ﭯ ﭮ ﭭ ﮂ ﮁ
ﮃ ﮄﮅ ﭼ فاطر: ٤٠

الایة دارنګ سورة النحل ٢٠،٢١ سورة الحج ٧٣ او سورة مریم کښې عاجزی دنیکانو بندیانو مستقلا! ذکر کوه چه ګور دا درامدد شه لائق نه دی

(٢) مستحق دعبادت الله د سورة البقره ٢١ ، سورة الفاتحه ۴ ،

ﭽ   ﮬ ﮬ ﮬ   ﭼ
الزخرف: ٨٤

ﭽ ﯼ ﯾ   ﯿ   ﭼ
البقرة: ١٦٣

**(٣) الله دا دومـــره غټ غټ كارونه كـــوى ســـورة الرعد، اوله ركوع ، سورة الانعام ٢٥ دلائل عقليه ، سورة النحل كښې الادلةالمتنوعة **

(۴) الخصومة مناظره ورسـره كـوى قـرآن په د شان چه دمشـركانو دشـبهات او اعتراضـات وابونه كوىدهغوى شـبهات لكه وائى د الله نيـازولى دى مـــــونږه ئ عبـــــــادة نه كــــــوو خو دوى زمونږسفارشيان دى سورة يـونس ١٨ ئ جـواب د پلار نيكه تابعـــدار يو دا به ئ رالـــره تقـــدير كښې ليكلى وى ، الاقتـــداء بالآبـــاء او الاحتجـــاج بالتقدير نو بقره او انعام كښې دد جوابونه كوى لكه قياس بالمخلوق كـوى چهت په چېرهنا هو هو تو سيېرهى كى ضـرورت هـوتى ه " ان نفوسـنا نجسة لا تصـلح لعبـادة الله الاعظم نو مـونږه دد نيكانو بندګى كـوو چه دوى خوشـحاله شى نو دوى به ئ الله ته اووائى الله پر رد كوى " وضرب لنا مثلاً ونسى خلقه فلا تضربوا لله الامثال "

]٢[اهـــل كتـــاب : دويمه دله د نه منونكو نه اهل كتاب دى دوى په خپل كور كښې دوه قسمه دى (١) اليهود (٢) النصارىٰ

اليهــود : دوى د موســىٰ عليه الســلام تابعــدار وو دتــورات منــونكى وو او موســىٰته به ئ آخــرى پيغمـــبر وئيلو چه دا آخـــرى پيغمـــبر د او دده نه روستو بل پيغمـبر نشـته د دوى كښې علم غـالب وو خو ســره د علم نه ب دينه وو نو دد دوج نه سفيان بن عيينه وائى :

" من فسد من علماءنا ففيه شبه من اليهود "

او شاولى الله په الفوز الكبير ٢٧ كښې ليكلى

" فان اردت ان ترىٰ انموذج اليهود ، فانظر الى علماء السوء الذين يطلبون الدنيا ،
ويولعــون بتقليد الســلف ويعرضــون من نصــوص الكتاب والسنة "

نو قرآن دتورات مقام هم بيانوى خو دهغ سره په د پليت بانــد رد كــوى اشــاره ده چه نقصان د تورات نه د بلكه نقصان دده د

النصارىٰ : دوى دعيسىٰ تابعدار وو او د انجيل منونكى وو او دنبى دنبوة خو ئ يا بالكل نه منو يا ئ منلو خوصرف دعرب دپاره چونكه دوى پــيران وو اميان دخلقو پر اعتماد وو نو قرآن ددئ پليتئ ډير بيانوى چه هغه اعتماد دخلقو تــر اوچت شى او يهــود مليــان وو نو هغــوى اعتراضــونه كــول نو قرآن دهغوى د اعتراضونو جوابونه ډير كــوى دغه وجه ده چه بقــره كښې اصــلاح ديهــودو نو دويمه حصه كښې دهغــوى داعتراضــونو جوابونه كــوى او العمران كښې اصلاح دنصــارو كــوى نو دهغــوى ١٥ پليــتئ ذكر كــوى دويمه حصه كښې او نصــارى كښې جهل غــالب وو نو دد وجه نه ســفيان بن عيينه فرمائى

"من فسد من عبادنا ففيه شبه من النصارىٰ "

او شاه صاحب په الفوزالكبير كښې ليكى

" وان شــئت ان تــرى نموذجا لهــذا الفريق فــانظر اليوم الى اولاد المشائخ والاولياء "

صاحب حقان او ب علمه پيران اوګوره

]٣[المنــــــــــافقون : دريمه ډله د نه منونكو نه منافقــان دى منــافق د نفــاق نه او نافقه هغه پټ سورى دخادمئ ته وئيل شى چه ښكارى ديخوا په انتظــار وى او هغه په دويم ســورى بل طرفته وتل وى نو هغه دويم ايمرجنسى ســــــورى ته نافقه وائى نو منــافق ته هم منــافق وائى چه ده داسلام نه ايمرجنسى سوراخ جوړ كــړ د نو چه

اســلام زور پــر راشی نو وائی مســلمان یم نو داعقیـــده ئ نه وی خو ایمرجنسی ســـور وی دمجاهد دتـور نه پـر ځـان محفـوظ کـوی وائی مسـلمان یم او وی کـافر پنج پـیر شـیخ صـاحب فرمائی عـرب هغه کجهـور ته چه ظـاهر پـرچ ئ مزیدار وی او دننه بوس غونـد وی نو تمر منـافق وائی نو دمنافق هم ظاهر پـرچ مزیـدار وی وائی مســلمان یم او دننه بــوس وی شــاه صــاحب الفوزالکبیر کښې لیکی

" وان شئت ان ترى نموذجا للمنافقين فانطلق الى مجالس الامراء وانظر الى مصاحبيهم وندمائهم "

قرآن کریم ددوی پلیتئ بیانوی چه خلقو ته په ډاګه کړی شاه صاحب چه دا نمـون ذکر کـړی دی نو نیا وائی

" فاذا قرأت القرآن فلا تحسب ان المخاصمة كانت مع القوم انقرضوا

كلا بل مامن بلاء كان فيما سبق من الزمان الا وهو موجود اليوم بطريق الانموذج

كما ورد فى الحديث الشريف " لتتبعن سنن من قبلكم "

فمقصود القرآن الكريم بيان كليات تلك المفاسد لاخصوص الموارث "

دا وه دویمه خبره چه قرآن چاسره خبر کوی نو هغه مو بیــان کــړل چه قــرآن دوو ډلو ســره منونکو او نه منونکو سره خبر کوی او نه منونکی بیا څلــور ډل جــور دی نو ورســره مو دا هم اووئیل چه هغه ختم شوی نه دی نو د قـرآن آواز صدا بصحرا نه د بلکه مخاطبین ئ شته د اوس چه قــرآن دا مســائل بیــانوی نو په کــوم انــداز ئ بیانوی ؟ نو دریمه خبره

انداز بیان د قرآن

نو ددې تيرو مسئلو نه يو مسئله يا چه اوږد سورة وی نو دوه درې مسئلې يا څلور مسئلې راواخلی او هغه دسورة مرکزی مضمون اوګرځوی، استاذان هغې ته دعوی دسورة وائی، يعنی سورة ددې خبرې مدعی دی او دعوی ئې کوی، نو زمونږ او ستاسو په معاشره کښې چه يو سړی ديو خبرې دعوی اوکړی مثلاً اووائی چه دا پټی زما دی ،نو بيا هغې باندې ثبوتونه پکار وی ګواهان پکار وی چه دی وائی چه دا پټی څما دی، نو وائی په دې باندې زماسره ګواهان شته دی نو هغه مدعی ثبوت پيش کوی ، نو سورة هم چه ددې اتو مسئلو نه يو دعوی اوکړی نو بيا په هغې باندې ثبوتونه پيش کوی ،نو هغې ته دقرآن په ژبه کښې دلائل وائی نو په دعوی باندې دلائل پيش کوی، دليل په لغت کښې لارخودونکی ته وائی نو قرآن کښې هم چه کوم دليل وی نو ددعوی طرف ته لارښائی او ددعوی اثبات کوی او دعوی ښکاره کوی.

اقسام الدليل : نو قرآن چه کوم دلائل ذکر کوی نو داغې په درې قسمه باندې دی، (۱) دليل عقلی ،)۲(دليل نقلی ، (۳(دليل وحی.

الدليل العقلی : ددې مطلب دادې چه کوم مخالف او منکر وی نو هغه وائی چه دا ته چه کومه خبره پيش کوې دالله ديو والی يا درسالت يا دايمان بالاخرة ، يا بله نو دا دعقل نه خلاف ده عقل دا نه منی نو قرآن مجيد دهغې دپاره عقلی خبره زکر کړې چه اوګوره ته وائې دعقل خلاف ده ، ديو زميندار سړی عقل د عام ان پړه عقل هم دا تسليموی چه داخبره داسې ده، کله به وائی آسمان ته اوګوره ، زمکې ته اوګوره ، يه سړيه خپل ځان ته اوګوره،دیته دليل عقلی وائی.

اقسام الدليل العقلی : دا دليل عقلی په خپل کور کښې په غټو دريو قسمونو باندې دي، (۱(عقلی

محض (٢(عقلى اعـــــترافى (٣) عقلى مســـكت للخصم ٠
٠١٠ العقلى المحض : چه صــــرف بس عقلى دليل د٠ دمخاطب نه د٠ كښې څه مطالبه وغــيره نه وى ٠ لكه سـورة البقرة ٢١،١٦٤ وغـيره ، سـورة الرعد ٢٤ ٠
٠٢٠ العقلى الاعـترافى : اعـتراف اقـرار ته وائى دد٠ مطلب داد٠ چه دمقابل نه پــر٠ دسـتخط اخلى منكر ته وائى ته اووايه چه د زمك٠ او اســــمانونو مالك څـــوک د٠ وغــيره ٠ لكه يـــونس ٣١ ســورة المومن ٨٤، ٨٩ سورة العنكبوت ٦١ سورة الزخرف ٩٠
٠٣٠ العقلى الالـــزامى المســـكت للخصم : داس٠ دليل چه مقابل ملزم كو٠ او چپ كو٠ ئ٠ جــواب ته هم جــــــوړ نشى ٠ الله حق پرست ته وائى زه ته ورته جــواب وركــړه هغه خو داس٠ شو چه لكه خله كښې ګټه ماته شو٠ وى ٠ لكه سـورة الانعـام ٤٠ ، ٤٧ وغيره ٠ دد٠ در٠ واړو مقصد دا وى چه دا كومه خبره ده نو دا دعقل نه خلاف نه وه٠
الدليل النقلى : دبل چا نه ئ٠ نقل كړى چه داخـبره د٠ هم كـــــوى ٠ دد٠ در٠ واړو نه مقصد دا وى چه مشرک ، كافر، مقابل ددعوى هغه داخـبره اوكـړى چه سـتا دا خـبره ناشـنا ده دد٠ ويـونكى بل څـوک نشـته د٠ ته په د٠ مسـئله كښې تن تنها يــواځ٠ ئ٠ بل څوک د٠ ملګر٠ نشـته د٠ لكه نبى٠ته مشـركانو وئيل :

ﭽ ﮨ ﮩ ﮪ ﮫ ﮬ ﮭ ﭼ ص: ٧

نو دليل نقلى دد٠ دپاره راوړل٠ شى چه وائى نه يواځ٠ نه د٠ ملګــر٠ ئ٠ په د٠ مسـئله كښې شـته د٠٠ بيا دا خپل كور كښې څو قسمه د٠٠
٠١٠ النقلى من الانبياء : نقل دانبياؤ ن پيش كوى كله په يوځــل نقل كــړى اجمــاعى وى لكه ســورة

النحل ۳۶ سورة الانبياء ۲۸ او کله ځان ځـان له د یو یو نه وی چه اوګوره ابراهیم وئیلی دی ، هود ، نوح، صالح عیلهم السـلام وئیلی دی شـعیب هم دغه مسئله بیان کړ ده لکه سورة الاعراف ، هود، او الشعراء وغیره سورتونو کښې شو

۲ النقلی من الملائکة : چه ملائک هم په د مسئله باند دی او دا خـبره کـوی بیا کله دفرشـتو حال ذکر کړی لکه ابتداء دصافات کښې

ﭼ ﭑ ﭒ ﭓ ﭔ ﭕ ﭖ ﭗ ﭘ ﭙ ﭚ ﭛ ﭜ ﭝ ﭞ ﭟ ﭠ ﭡ ﭢ ﭣ ﭤ ﭥ ﭦ ﭧ ﭨ ﭩ ﭪ ﭫ ﭬ ﭭ ﭮ ﭯ ﭰ ﭱ ﭲ ﭳ ﭴ ﭵ ﭶ ﭷ ﭸ ﭹ ﭺ ﭻ ﭼ ﭽ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ ﮐ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﮙ ﮚ ﮛ ﮜ ﮝ ﮞ ﮟ ﮠ ﮡ ﮢ ﮣ ﮤ ﮥ ﮦ ﮧ ﮨ ﮩ ﮪ ﮫ ﮬ ﮭ ﮮ ﮯ ﮰ ﮱ ﯓ ﯔ ﯕ ﯖ ﯗ ﯘ ﯙ ﯚ ﯛ ﯜ ﯝ ﯞ ﯟ ﯠ ﯡ ﯢ ﯣ ﯤ ﯥ ﯦ ﯧ ﯨ ﯩ ﯪ ﯫ ﯬ ﯭ ﯮ ﯯ ﯰ ﯱ ﯲ ﯳ ﯴ ﯵ ﯶ ﯷ ﯸ ﯹ ﯺ ﯻ ﯼ ﯽ ﯾ ﯿ ﰀ ﰁ ﰂ ﰃ ﰄ ﰅ ﰆ ﰇ ﰈ ﰉ ﰊ ﰋ ﰌ ﰍ ﰎ ﰏ ﰐ ﰑ ﰒ ﰓ ﰔ ﰕ ﰖ ﰗ ﰘ ﰙ ﰚ ﰛ ﰜ ﰝ ﰞ ﰟ ﰠ ﰡ ﰢ ﰣ ﰤ ﰥ ﰦ ﰧ ﰨ ﰩ ﰪ ﰫ ﰬ ﰭ ﰮ ﰯ ﰰ ﰱ ﰲ ﰳ ﰴ ﰵ ﰶ ﰷ ﰸ ﰹ ﰺ ﰻ ﰼ ﰽ ﰾ ﰿ ﱀ ﱁ ﱂ ﱃ ﱄ ﱅ ﱆ ﱇ ﱈ ﱉ ﱊ ﱋ ﱌ ﱍ ﱎ ﱏ ﱐ ﱑ ﱒ ﱓ ﱔ ﱕ ﱖ ﱗ ﱘ ﱙ ﱚ ﱛ ﱜ ﱝ ﱞ ﱟ ﱠ ﱡ ﱢ ﱣ ﱤ ﱥ ﱦ ﱧ ﱨ ﱩ ﱪ ﱫ ﱬ ﱭ ﱮ ﱯ ﱰ ﱱ ﱲ ﱳ ﱴ ﱵ ﱶ ﱷ ﱸ ﱹ ﱺ ﱻ ﱼ ﱽ ﱾ ﱿ ﲀ ﲁ ﲂ ﲃ ﲄ ﲅ ﲆ ﲇ ﲈ ﲉ ﲊ ﲋ ﲌ ﲍ ﲎ ﲏ ﲐ ﲑ ﲒ ﲓ ﲔ ﲕ ﲖ ﲗ ﲘ ﲙ ﲚ ﲛ ﲜ ﲝ ﲞ ﲟ ﲠ ﲡ ﲢ ﲣ ﲤ ﲥ ﲦ ﲧ ﲨ ﲩ ﲪ ﲫ ﲬ ﲭ ﲮ ﲯ ﲰ ﲱ ﲲ ﲳ ﲴ ﲵ ﲶ ﲷ ﲸ ﲹ ﲺ ﲻ ﲼ ﲽ ﲾ ﲿ ﳀ ﳁ ﳂ ﳃ ﳄ ﳅ ﳆ ﳇ ﳈ ﳉ ﳊ ﳋ ﳌ ﳍ ﳎ ﳏ ﳐ ﳑ ﳒ ﳓ ﳔ ﳕ ﳖ ﳗ ﳘ ﳙ ﳚ ﳛ ﳜ ﳝ ﳞ ﳟ ﳠ ﳡ ﳢ ﳣ ﳤ ﳥ ﳦ ﳧ ﳨ ﳩ ﳪ ﳫ ﳬ ﳭ ﳮ ﳯ ﳰ ﳱ ﳲ ﳳ ﳴ ﳵ ﳶ ﳷ ﳸ ﳹ ﳺ ﳻ ﳼ ﳽ ﳾ ﳿ ﴀ ﴁ ﴂ ﴃ ﴄ ﴅ ﴆ ﴇ ﴈ ﴉ ﴊ ﴋ ﴌ ﴍ ﴎ ﴏ ﴐ ﴑ ﴒ ﴓ ﴔ ﴕ ﴖ ﴗ ﴘ ﴙ ﴚ ﴛ ﴜ ﴝ ﴞ ﴟ ﴠ ﴡ ﴢ ﴣ ﴤ ﴥ ﴦ ﴧ ﴨ ﴩ ﴪ ﴫ ﴬ ﴭ ﴮ ﴯ ﴰ ﴱ ﴲ ﴳ ﴴ ﴵ ﴶ ﴷ ﴸ ﴹ ﴺ ﴻ ﴼ ﴽ الصافات:

١ - ٤

کله دفرشتو وینا نقل کړی چه اوګوره هغوی هم دخپل عاجزئ اظهار کوی هغه ته لکه صـافات ۱۶۴،۱۶۵ کښې سورة مریم ۶۴ وغیره

۳ النقلی من الجنـــات : دپیریـــانو نه نقل چه اوګـوره هغـوی هم دد خـبر ګـواهی کـوی لکه سورة الجن ابتداء شوه سورة الاحقاف ۲۹ شو

۴ النقلی من عبــاد الصــالحین : د تــیرو نیکــانو عالمانو نه نقل چه د تیرو دینونو عالمـان او نیکـان دد قائل دی او داخــبره مــنی لکه ســورة القصص ۵۲ سورة الکهف ۱۴ سورة المـومن ۲۸ سـورة یس ۲۲

۵ النقلی من الوحوش والطیور : عــام دواب چه دی هغه هم دد قائل دی یـواځ خـه مـرغئ ئ هم قائل دی لکه سورة النمل ۲۵، ۲۶

الــدلیل الــوحی : دد مقصد دراوړو نه دا وی چه کافر منکرین ددعوی حق پرست ته نسبت دافــتراء کـوی چه دادی دځـان نه جـوړه کـړ ده د خـبره کښې دروغـژن ئاو دپریخودولو مطالبه تـر کـوی چه دتوحید د مســئل بیــان پریــږده نو دهغ دپــاره دلیل وحی پیش کوی چه دد ماته حکم شـو وحی راته شو ده نو څنګه پریږدم لکه سورة الانعـام ۱۴ سورة یونس ۱۵ ، ۱۰۴ وغیره ددلیل وحی وی چه

وائی د ځان نه نه وائم او پریخودل ئ نشم دا راته وئیل شو ده پابند یم دا به سر ته رسوم نو در قسـمه ادله شو چه د سـره قـرآن ثبوتونه پیش کـوی بله انـداز بیـان ئ دا وی چه په هغه خـبره باند قسم خوری نوځلورمه طریقه دثبوت

الحلف : په هغه دعــوی او مســئله بانــد قسم خوری خو قسم په څو قسمه د

١ چه دچا په نــوم بانــد قسم خــوری نو هغه کارســاز او مــددګار ګــنړی او عــالم او متصــرف ګنری یعـنی دا ئ عقیـده وی چه قسم خـوری چه دده په نوم قسم خورم خو که دا کارون نه کـېرم او دد خلاف اوکــېرم نو دا ما رانیــول شی او ماته تکلیف راکـول شی للکه یو سـېر اووائی چه زما د دالله په نوم باند قسم وی چه دا فلانک کار به نه کوم نو دده دا عقیده ده که دا فلانک کار اوکړم نو الله مارانیول شی او ضرر راته رسول شی او الله زما دد کار نه خـبردارـ د نو داقسـمه قسم خوړل بګیر دالله دنوم نه دبل چا په نوم کول حرام دی او شــرک د دا به صــرف دالله په نــوم وی نــبی فرمــائی من حلف بغيرالله فقد اشــرک دا رنګ فرمـــــــــائی " من حلف بغيرالله فليقل استغفرالله " ګناه ئ اوکړه نو بخنه او استغفار د اوغــواړی او توبه د اوباسی چه الله توبه مِ ده پښتانه چه وائی دلوئ ځوان قول راکړه نو داحرام دی ځکه چه دا به ئ په د عقیده باند وئیل چه که دا کارونه کـېرم او خلاف اوکـېرم نو لـوئ ځـوان به ټکره راکړی

٢ قسم داد چه هغه ددعــــاء دپـــاره وی لکه " لعمـرک انهم لفی سـکرتهم يعمهـون " واه عمر د ډير شه

٣ قسم دخيرو وی لکه حسان فرمائيلی وو

ثكلت بنيتى ان لم تروها تثير النقع من طرفى كداء

او چه مكه كله بيا فتح شــوه نو حســان ته نــبى اوفرمائيل نذر د پوره كړه " اوف بنذرک " نو په دواړو لونړو دى بور شم

۴ قسم هغه هغه دګـــواهئ وى او د دليل چه په كوم څيز بانـد قسم خـورى نو هغه ګـواه كـوى او دليل كوى په يو شى باند لكه شـاعران دمحبـوب پوزه باند ، سـترګو وغـيره بانـد قسم خـورى نو دليل كـوى ئ په حسن دمحبـوب بانـد كله شـاعر وائى

قسم بلب ميگون تو وزلف شبگون تو		كه تو محبوب دلربائى

نو دلته دمحبوب شونډ دليل ګرځوى په حسن او خائسته والى دمحبـوب بانـد نو ديكښې چه په كــوم څــيز بانــد دليل كــوى نو دهغ ســره به ئ مناســبت وى نو قــرآن كښې دا قِسم قَسم ذكر كوى قسم بمعـنى شـاهد لكه ابتـداء د صـافات ، ابتـداء د زاريـات او مناسـبتونه پكښې شـته د لكه صف د فرشتو زوروڼ او لوستل دقــرآن شـاهد د په د چه " ان الهكم لواحد " والمرســلات عرفا دا انقلابـــات په د ګـــواه دى چه " انما توعـــدون لصــادق " چه هغه لــوئ انقلاب هم حق د نو بله طريقه د حلف او قسم وه اوس كله چه قـــــرآن كښې مســــــئله ثابته شى نو كله په دليل كله په قسم نو دا اثبـات او ثبـوت دد مسـئل نه روسـتو امثـال ذكر كـوى تنـويراً على الـدعوى په دعـوى باند روشـنائى او رنـړائى غورزولو دپـاره عـرب هم وائى مسئله بلا مثاله كناقه بلا مهـاره نو امثله راوړى خو دا اثبـات د مسـئل د پـاره نه وى بلكه د وضاحت د مسئل دپاره وى قــرآن كښې ۴۴ امثله ذكر دى لكه دقـــــرآن كله دحق پرست كله دباطل پرسـتو وغـيره او دمثـالونو دخپلو مسـئلو سـره يو

زبردست مناسبت وی او یوه لویه فلسفه پکښې پرته وی بیا چه مثالونه هم بیان کړی نو خلق دوه دل شی څوک مسئله اومنی او څوک اونه منی او دا قانون د چه عدالت کښې یو سړ دعوی اوکړی او مدعی دلائل اووائی خو دهغه په هغه فیصله واوروی نو یوه وړه او بل پړه کړی نو قرآن هم وړه پړه شروع کړی چه څوک اومنی نو وړه او چه اونه منی نو پړه نو منونکو او وړو ته خوشحالی اوروی او نه منونکو پړو ته یر او زورن ورکړی دنیا کښې به تباه شی هلاک به شی د پخوانونمون ورته پیش کړی اوګوره فلانکو نه وه منل نو تباه و برباد کړی م وو نو که تا اونه منله نو ته د کوم باغ مولئ یئ " ام لکم برأة فی الزبر " ول تا چرته پرچی راوړ ده څه نو یره ورکړی ددنیا برزخ او آخرة په د طریقه بان قرآن سورة کښې خپله مسئله او دعوی ثابتوی او خلقو ته ئ ښائی دا وه دریمه خبره انداز بیان چه قرآن خپله خبره څنګه کوی او څنګه ثابتوی نو در خبر شو قرآن څه وائی نو اته مسئل چاته وائی نو منونکو او نه منونکو ته په کوم انداز وائی نو یا دلائل یا حلف او دوضاحت دپاره مثال

الحمد لله وهذا اخر ما وفقنی الله

الله ما او زما مور اوپلار او استاذان ټول اوبخه الله په دنیا او آخرت کښې راسره درحم او فضل معامله اوکړه نه که دعدل او انصاف آمین

ځمونږد مشائخو دانداز يوقسم اصول اوقواعد هغه وو چه هغه تعلق لرى د زده كولو دټول قرآن كريم سره هغې ته "اصول القرآن "يعنى هغه قواعد اوضوابط اوخبرې چه په هغى سره دقرآن كريم زده كړه آسانيږى هغه څه مختصر مخكښې بيان شو.دويم قسم هغه دى چه هغه تعلق لرى دزده كولو دسورة سره،چه په هغى سره د سورة زده كول آسان شى دلته اوس هغه ذكركول شى
ځمونږمشائخ كرام چه كوم اصول دسورة دزده كولو مقرر كړى دى نو هغه داس دى چه هغوى فرمائى چه د هر سورة دشروع كولو نه مخكښې پنځه خبر پيژندل ضرورى دى
()ربط د مخكښې سورة سره () دعوى دسورة () خلاصه او تقسيم دسورة () حاصل دسورة () امتيازات دسورة مبتدعين اشكال كوى چه تاسو هر چه سورة كښې دا بيانوئ نو دا خو نبى عليه السلام نه دى بيان كړى ؟دا خوبدعت شو نو خپله بدعت كوئ او مونږ دبدعت نه منع كوئ
جواب:اول خو مبتدع د بدعت په تعريف نه پوهيږى ځكه بدعت وسائلواو ذرائعو كښې نه راځى په مقاصدو كښې وى لكه :د قرآن دپاره قاعده وئيل دويم ده دحديثو مطالعه نده كړى ګنى دا اشكال به ئ نه وو كړ صحابه هغه اهل لسان او دصحبت نبوى نه بهراور او دمشكوٰة نبوت نه علم حآصلونكى وو نو هغوى ته دا خبرى بالكل واضح و لكه حديث قدسى كښې دفاتحى تقسيم راغل د او دغه شان عثمان رضى الله عنه وائى چه:
"ان قصتها شبيهة بقصة الأنفال"دا ربط ته اشاره ده

ﻫ به این عقل ودانش بباید گریست

دا خبری پیژندل په هر سورة کښی ضروری دی ددې هرې خبرې وضاحت په لنډ انداز سره کيږي

(۱)ربط: دربط خپله معنی ده جوړاو تړون ، یعنی دا خبره معلومول چه ددې سورة د مخکښی سره څه مناسبت او جوړاو رشته او تړون دی لکه:چه دفاتحې پسې البقره ذکر کیدله نو ددې څه وجه وه؟ ددوی به څه تعلق اوخپلولی وی څکه به یوځائ ذکر شوی وی نو هغه څه ده لکه دوه کسان یوځائ ګرځی نوخلق وائی دوئ ولي یوبل سره ډیر ګرځی.داورونړه دی که ملګری دی؟ دکاروبارشراکتیان دی که څه وجه ده؟نودالله تعالیٰ کلام ډیر اوچت او معجز کلام دی نو دې کښې به مناسبت ډیر په اعلیٰ انداز سره وی دا مناسبت دسورتونو معلومول او ذکر کول دا څمونږدشیوخ کرامو کمال او امتیاز دی

داربط دیو سورة دبل سورة سره په درې قسمه دی(۱)ربط اسمی(۲)ربط معنوی او مضمونی بیا دا معنوی په دوه قسمه دې کلی او جزی نو ټول درې شوې ددې لږ وضاحت:

ربط اسمی :دیته ربط نامی هم وائی یعنی دنوم ربط چه العمران دنوم او دبقری دنوم دیوبل سره څه ربط او جوړدې دغه شان دهر سورة دنومونو ربط دیوبل سره داربط به شیخ القرآن مولانا غلام الله خان صلب ذکر کولو اوپه جواهرالقرآن کښې ئې لیکلې هم دی او دهغه مایه ناز شاګرد څما انتهائی محبوب استاذ حضرت شیخ القرآن مولانا غلام حبیب صاحب ادام الله اظلاله هغوی ئې په درس کښې ذکر کوی خودحضرت شیخ القرآن مولانا محمد طاهر رحمه الله تعالیٰ دا ذکر کول عادت نه وو اوپه سمط الدررکښې ئې ندې ذکر کړې نو دهر سورة سره ئې مونږه نه ذکر کوو البته ان

شاء الله الرحمٰن چه کله لیک پائ ته اورسی نو په آخر کښې به ټـول ربط نــامی او اســمی اولیکل شی

ربط معنــوی:دیته د مضــمون او معــنی ربط وئیل کیږی.چه دد ســـورة او دبل ســـورة دمعـــنی او مضمون یو بل سره څه ربط د یعنی په یو سورة کښې داس مضـــمون ذکر د چه دد دبل ســـورة دمضــمون ســره یو قسم تعلق او هغ مســئل دبل سورة دمسئلو سره تړل شـو دی دا ربط معنـوی په خپل کـــور کښې دوه قســـمه د یو کلی دویم جزی

ربط معنـــــــوی کلی: دا دیته وئیل کیږی چه دیو سورة دکل یعنی مضـمون دبل سـره مناسـبت وی یعنی د دعـوو او مقصـدونو مناسـبت دا وجه دربط ډیره مضـبوطه ده ځکه چه پـد ســره ټـول سـورة دبل ټـول سـورة سـره اوتـړل شی حضـرت شـيخ القرآن رحمة الله تعالیٰ په سمط الــدرر کښې دد ډیر خیــال ســاتل د چه دمضــمون او مســئل ربط راشی چه سورة دبل سره خه اوتړل شی

ربط معنــوی جــزی:ربط معنــوی جــزی دیته وئیل کیږی چه دیو ســورة ځــن آیتونه دبل ســورة دځــن آیتونو ســـره اوتـــړل شی دیته هم حضـــرت شـــيخ القرآن رحمه الله تعالیٰ په سمط الــدرر کښې کله کله اشــاره کــوی لکه ســورة طــور،نبــاء،نازعــات وغیره کښې دی دپــاره چه دا خکــاره کــړی چه دا هم یو طریقه ده ځما محـــترم محبـــوب اســـتاذ دحضرت شيخ القــرآن فرزند ارجمند شــيخ القــرآن مولانا محمد طیب صاحب مد ظله العــالی پدیکښې ډیر مهارت لری او کله کله دیو ســورة دبل ســورة ســـره دربط پنځـــوس وج ذکر کـــوی او بل ځما مشفق او محبوب استاذ شيخ القرآن شيخ الاسلام مولانا ولی الله شــهید رحمه الله تعــالیٰ پدیکښې

زبردست مهـارت وو او هغـوى به ددې فائـده وئيله چه دا وجه د ربط اګـر چه دمخکښې نه کمـزورې ده خو يــوه فائــده پکښې ده چه ځــومره مناســبتونه اوئيلې شى نو دومـــره آيتونه ددواړو ســـورتونو په تفســـيرالقرآن بـــالقرآن په طريقه حل شى۔۔دا دسمط الدرر نه هم ډيرې معلوميږى۔پديکښې شيخ کابلګرامى رحمه الله تعالیٰ کتاب ليکلې دې ان شـاء الله چه منظر عام ته به راشى۔

(۲) دعوى دسـورة:دويمه خـبره چه دسـورة په زده کولو کښې هغه ضرورى ده نو هغه دعـوى دسـورة ده ددې معــنى مطلب داد۔۔چه هغه کومه خــبره ده چه داســـورة ئې ډير په زور شـــور ســـره بيـــانوى اودسـورة ټـول آيتونه دهغې خـدمت کـوى۔؟دعـوى ورته وائى يعـنى داسـورة دا دعـوى کـوى چه ځـه داخپله خبره ثابتوم ۔ ديته محـور دسـورة ،مرکـزى مضـــمون دســـورة ، دا ټـــول نومونه ورته اخلى۔ ددعوې مثال دسورة دپاره داسې دې لکه داونې دپاره تخم چه په تخم سره يو اونه دبلې اونې نه جدا وى۔ نو دغه شان په دعوې سره يو سورة دبل ســورة نه جــــدا وى۔او لکه چه ده تخم اثر په تنه ،څانګـــه او پـانړو کښې موجـود وى نو دغه شـان دسـورة دهر آية مناســبت او تعلق به هم ددعــوې ســره موجــود وى۔ددعوې متعلق څو خبرې پيژندل ضرورى دى۔

اوله خبره:دعوى دوه قسمه ده۔يـوه دعـوى اصـليه دويمه دعوى دسورة۔

دعوى اصليه ديته وئيلې کيږى چه کوم دټـول قـرآن مقصودى دعوى ده چه هغه توحيد دې"لااله الاالـلـه" ۔ او دعــوى دســورة ددې نه علاوه بل مضــمون هم راځى۔نو کله دعــوى اصــليه او دعــوى دســورة يو شى لکه چه ديو ســـورة دعـــوى دتوحيد وى نو هم اصـلى دعـوى ده او هم دسـورة دعـوى ده او کله جـدا جـدا وى لکه چه د سـورة دعـوى جهـاد وى او

پکښې توحيد ددعــو اصــلی په طــور ذکر شی حضرت شيخ القرآن رحمه الله تعالىٰ سمط الــدرر کښې کله دعوی دسورة ته هم دعـوی اصـلی وائی چه دد مقصد دا چه دا په سورة کښې مقصود ده او کله جداجدا نومونه ځنوځايونو کښې ذکر کړی

دويمه خبره:چه دسورة دعوی اکـثر هغه دمقاصـدو ثمــانيو نه وی يعــنی چه کــوم دقــرآن مقصــدی مضــامين دی اته نو دعــوی دهغ نه وی کم چرته دمقاصــــدو نه علاوه راشی چه دهغ د مقاصــــدو سره ډير مناسبت وی

دريمه خبره:ديو سورة ګنړ دعو کيدل شی يعنی چه کله يو ســورة اوږد وی نو په هغه کښې ګــنړ دعو او مقاصد کيـدل شی لکه چه دسـورة البقرة دعــــوی ده "مقاصد اربعه "نو څلــــور واړه مقاصد بيانوی ،نو څلور دعو ئ دی

څلورمه خبره:لکه څنګه چه ديو سـورة ګـنړ دعـو کيدل شی نو دغه شان د ګنړو سورتونو يوه دعوی کيــــدل شی چی کله ســــــورتونه مختصر وی نو ګنړسورتونه هغه يوه خبره بيـانوی خو انـداز بيــان مختلف وی نو دغه ځـائ کښې د ګــنړو ســورتونو دعوی دمقاصدو نه شی او دهر سورة دعـوی دهغه د تبعی مضامينو نه شی نو دا هم کيد شی

() خلاصه او تقسيم دسورة :خلاصه نچوړ ته وئيل کيږی په عــــامو کتــــابونو کښې چه خلاصه وی نو دهغ مقصد دا وی چه ضـروری مضـامين ذکر شی او غــير ضــروری پريخــودل شی خــوقرآن کــريم کښې دا تعريف ند ځما محترم محبوب اســتاذ او مرشد مولانا مفتی محمد مسلم نستوی بـارک الله فی عمــره وصــحته فرمــائی :چه تعريف داد:چه اوږده خـبره په لنـډو الفاظوکښې ادا کـول چه ډ يره اوږده خـبره وی او هغه په لنډالفاظو ادا شی اودامطلب هم چه يو مقصــــودی مضــــامين اوبل

دهغ خادم مضآمین وی نو هغه مقصودی تر ذکر شی بیاکله دا په ترتیب دذکر سورة سـره ذکر شی نو ورته ترتیب دسورة هم وی خلاصه کښې ترتیب وی او که نه وی مونږه دلته کښې خلاصه اوتـرتیب یو شان ذکر کـړی دی ځکه چه خلاصه ځـان له او ترتیب ځان له ذکر کوی نو بیا اوږدوال ډیر راځی.

تقسیم دسورة:دتقسـیم معـنی ده ویشل او حصی کول نو کله په سورة کښې مسئل مختلف وی نو استاذان او مشـائخ دهغ تقسـیم اوکړیحصو ته چه دا سورة دومره حص د.او کله بــابونو ته چه کله مسـئله یـوه وی خو انـداز دبیـان ئ مختلف وی او کله داس وی چه مســئل متعــدد وی خو ټــول یو ځائ روان وی نو تقســــــــیم هلته نه کیږی نو تقسیم څو قسمه شو:

یو چه مسئل متعدد وی یعنی دعو ډیر وی نو تقســـیم حصو ته اوشی لکه :دســــورة البقرة او العمران شو

دویم چه مسئله یوه وی خو اندازِ بیان مختلف وی نو تقسیم بـابونو ته کیږی لکه سـورة المائـده لس بابه ده

دریم اندازِ بیان هم یو مسئله هم یوه ده خودا یو انداز په مختلفو طریقو بیـان شـو وی ځکه چه دقرآن صفت متشابهاً د او مثانی د لکه ســورة الزمر شو یا دځن نورو سورتونو تقسیم شو

څلورم چه کله سورة کښې دعو متعدد او ګـنړ وی خـوبرغ او یو ځائ روان وی نو تقسـیم نه کیږی لکه سـورة هــود او اعـــراف شو هلته تقسیم نشته

پنځم مسئله هم یو وی انداز هم یو وی نو هلته هم تقسـیم نه کیږی دا ډیر سـورتونه دی لکه بـنی اسرائیل شو کهف شو وغیره نور سورتونه شو

خبرداري: كله حضرت شيخ القرآن رحمة الله په سمط الدرر كښې ديو سورة تقسيم نه وى كړ او مونږ به دهغ تقسيم كړ وى نو يو خو ځكه چه سمط الدرر كښې ثُم ثُم سره دهغى تقسيم ته يا بل ټكى "وَمِن قوله" سره تقسيم ته اشاره وى او يا دحضرت شيخ القرآن عليه الغفران ممتازانو شاگردانو نه خصوصاًدهغه تلميذ خاص فرزندارجمند حضرت شيخ القرآن ابواليمان صاحب نه به مونږ دغه تقسيم زده كړ وى نو دا هم اصل كښې دحضرت شيخ القرآن وى نو ځكه به مونږليكلې وى.ځكه په د ليک كښې التزام د طرز دحضرت شيخ القرآن عليه رحمة الله شو د

() حاصل دسورة:يعنى دسورة نه روستو دسورة مسئله په مختصر ټكو كښې وړاند كول دابياكله په مضمونى انداز سره وى چه په سورة كښې دا دا وواوكله د وعظ او بيان په انداز سرهشيخ القرآن په سمط الدرر كښې دواړه اندازونه استعمال كړى دىلكه :دسورة طٰه حاصل دتقرير او وعظ په انداز د او دسورة المائده حاصل په څو ټكو كښې ذكر داو كله دمضامينو په انداز وى لكه دا ډير د مونږچه كوم حاصل دسورة ليكل د نو په تقريرى او وعظ انداز سره ځماپه استاذانو كښې دا طرز د ډيرو وو خو ډير خاص دحضرت شيخ القرآن مولانا عبدالشكور صاحب چه دحضرت شيخ القرآن مايه ناز شاگرد د او ځما محبوب استاذ مفتى اعظم شيخ التفسير والحديث مولانا محمد حسين نيلوى رحمة الله تعالىٰ عليه خو ځه په جيل كښې ددواړو دليک نه محروم يم نو صرف طرز دهغوى ليكم نور ديادو نه چه څه الله تعالىٰ ذهن كښې اوغورځوى نو هغه ليكل كيږى الله تعالىٰ دِ قبول كړىآمين

() امتيازات دسورة:پنځمه خبره چه دسورة دفهم دپاره ضروری ده نو هغه دی امتيازات د امتيـازاتو مطلب جـدا څيزونه او هغه خـاص امـور چه هغه په بل ســـورة كښې نشـــته د ديته امتيـــازات او خصوصيات وائی دا كـوم امـور دی چه دهغ دوج نه دا سورة دبل نه جدا د ځكه چه هر كله د سورة مناســبتونه او ربطونه پيش كــړ شی نو داس به درته څكاره شی چه دادواړه سورتونه ګنی يــودی داسی دی لكه بوده او تنسته،دجـامی اوږده او لنــډ تارونه نو ذهن ته راځی چه آخر داســـــورتونه بيا جدا ول شوی او دوی له نومونه ول بدل كيخــودل شو نو هغه امـــــور امتيازيه هغه جداڅيزونه ذكر كول امتيازات په در قسمه دی

() امتياز كله داس وی چه دغه خبره بالكل په بل سورة كښې نه وی لكه واقعه دبقــر چه بالكل په بل سورة كښې نشته د

() او كله داس وی چه بل سورة كښې وی خو په داس انداز سره نه وی لكه څنګه چه پدی سورة كښې انداز د لكه واقعه دموســیٰ ں څنګه چه په طهٰ كښې ده

() او كله داس وی چه بل سورة كښې هم وی خو صـرف په بل سـورة كښې وی او په ګـنړو ســورتونو كښې نه وی يعـــنی بس دغه مســئله صــرف په دو ســورتونو كښې ذكر ده نــورو كښې نشته

حضرت شيخ القرآنؒ رحمة الله تعالیٰ په سمط الدرر كښې دبقــرد ابتـدا نه مخكښې داخـبره ذكر كــړ ده چه په هر ســورة كښې داخـــبر پيژنـــدل ضروری دی په هغ كښې امتيـاز هم ذكر كـړ د بيا په سـمط الـدرر كښې ده ځنو سـورتونو په آخر كښې امتيـازـ ته اشـاره كـړ ده اوګـنړو سـورتونو كښې نه د ذكر كـــــړ خو درس كښې به ئ ذكر

کول نو شیوخ کرام هغه امتیازات ذکر کوی نو دهغوی دافاداتو نه به مونږ دهرسورة په آخر کښې امتیازات ذکر کوو خصوصاً دافاداتو دشیخ القرآن مولانا محمدطیب مدظله العالی
بحث دترتیب نزولی ومصحفی

ان شاء الله تعالیٰ مونږبه په هر سورة کښې ددی پنځوخبرو اهتمام کوو الله دِ اسان کړی،او الله تعالیٰ دِ سر ته اورسوی دد نه علاوه استاذان دسورة په سر کښې دیو څو خبرو نورو لحاظ کوی چه یو دهغ نه ترتیب نزولی او مصحفی د

دقرآن کریم دنزول ترتیب ځان له د اودلیکلو ترتیب ځان له د یعنی قرآن کریم یو داس وو چه کوم په لوح محفوظ کښې لیکل شو وو نو هغه داس وو لکه چه څمونږ مخ ته پروت د چه اول دهغ فاتحه او آخر دهغ الناس د او دویم ترتیب هغه د چه په کوم باند دنیا ته وخت په وخت راغل دنو دواړو کښې فرق د ځکه چه یو دزده کړ ترتیب وی او بل دعلاج او استعمال ترتیب وی دی کښې فرق وی لکه یو سړ ډاکټری او طب زده کوی نو یادسر نه شروع کوی او یا دمعد نه خو چه مریض ورله راشی او علاج کوی نو چه هغه وائی ځما خپ خوږیږی نوداس نه وی چه د ورته وائی چه ما اول زده کړ دمعد علاج د نو تاله به اول دهغی علاج کوم بلکه چه کوم مریض راغل وی دهغی علاج کوی دغه شان بل مثال چه یو سړ صَرف زده کړی نو دماضی ګردان اول یاد کړی نو چه بیا تر څوک دصیغ تپوس اوکړی او هغه امر وی نو داس نه وی چه د وائی چه اول ماضی یاده کړه بلکه چه دکوم صیغ تپوس شو وی دهغی جواب ورکوی دغه شان دافتاء چه اول داودس او مونځ مسئل زده کړی خو

که ځوک دنکاح دمسئل□ تپوس اوکړی نو د□ جواب دمونځ نه ورکوی دغه شان قرآن کریم په د□ ترتیب په لوح محفوظ کښې پروت وو خو چه راتلو دنیا ته نو دمرضونو دعلاج دپاره راغل□ او دحوادث په طور چه دکوم□ خبر□ به نبیں ته ضرورت کیدلو نو هغه به ورته بیانیدله نو دادوه ترتیبه شول یو ته ترتیب نزولی وائی او بل ته ترتیب مصحفی وائی□نو اوس به ته هم زده کړه دفاتح□ نه اوکړ□ خو چه بیان کو□ نو ګوره چه کوم ځائ□ کښې ضرورت دکوم□ مسئل□ وی نو هغه بیان کړه دا نه چه ته هغوی ته وائی چه ما اول فاتحه زده کړی ده ځه به دا وائم □دد□ فائده داده چه دسورت مخکښې وال□ روستو وال□ معلوم شی□د دور پته اولګی دناسخ او منسوخ اندازه لګول آسان شی داس□ نور فوائد علماء لیکلی دی□نورکله استاذان وجه دتسمی□ دسورة او کله نور نومونه دسورة ذکرکوی□اوکله دضرورت دپاره دسورة شان نزول بیان کړی□

کوم آداب چه دسورة دپوه□ دپاره وو نو په مختصر انداز هغه سر ته اورسیدل دا ځما داستاذانو ددرسونو خور□ ور□ ملغلر□ دی چه دهغ□ اجتباء او غوروال□ د□ ځائ□ کښې اوشو الله تعالیٰ دِ قبول کړی□

□□□□□

اصول دزده کولو دآیت
لکه چه دسورة دپاره څه خبر ضروری و چه په هغ سره سورة زده کول آسانیدل نو دغه شان دآیة دزده کولو دپاره هم څه آداب اوخبر دی چه په هر آیت کښې دهغ لحاظ ساتل ضروری دی هغه پنځه خبر دی
(١)ربط دآیت کریمه (٢) مقصد دآیة کریمه (٣) تحقیق د ګرانو ټکو او لفظی ترجمه (٤) تشـــــریح دآیت کریمه په داس طریقه چه مقصد دآیت واضــحه شی او که کومه فقهی مسـئله وی هغه واضحه شی(٥)حل د مشکل
دد خبرو لږ مختصر وضاحت
ربط دآیت کریمـه:په دنیا کښې دهر چا خـبره هغه مربوطه او تړل وی او خلق هغه خبره خوخـوی چه هغه دیو بل سره مناسبت لـری او کتـاب هم چه یو بل سـره مربـوط او تـړل وی نو هغه دخلقو خـوخ وی نو قـرآن مجید هم دلـوئ الله تعـالیٰ کتـاب د پدیکښې دامناسبت ډیر په خکلی انداز سره وی خو ظاهر کښې چه بنده ګوری نو کله توحید کله جنـګ کله نکاح او طلاق کله حج نو دد څـه مناسـبت د؟ دامناسبت خکاره کول یو اهم کار د دمتقدمینو په کتـابونو کښې دیته اشـارات ملاویـږی خو چه کـوم کارځمونږ مشائخو کـړ د پـد فن کښې نو د دد صدئ امتیاز د ځکه ربط دآیة دا دوه قسمه د
یوربطدآیت دمقصد اوددعو دسورة :چه آیت هغه دمضمون دسورة سره اوتـړل شی چه ټـول آیتونه دیو مسـئل خـدمت کـوی په هر آیت کښې ددعـو متعلق څه خبره موجود شی دا ډیره مضـبوطه وجه دربط او مناسـبت ده اګـر که دحجت مخکښې آیت سره ربط نه وی نه دِ وی

دویم ربط دهر آیت دبل آیت ســــــره: داخو ځنو ځــایونو کښې ډیر ظــاهر وی تفاســیر ورته هم اشاره اوکړی اوځنې ځــایونو کښې هغه پټ وی.نو بیادهغی دپــاره دبــاریکو تکلفاتوته حــاجت وی نو دقــرآن آیتونه ډیر په کچه تــار دیوبل سـره اوتــړل شی

ځمونږمشائخ کوشش کوی چه آیتونه ددعـو سـره اوتړل شی داضروری نه ده چه هر آیت دِ دبل آیت ســره اوتــړل شی ځکه قــانون د چه کله واعظ وعظ کوی نو هغه کله سخته خـبره کـوی کله نرمه او کله دلیل وائی او کله واقعه نقل کـــــــوی خو مقصد ئ ځان ته یو ایخ وی او دا ټول خبر دهغه مقصد دپـاره کـوی لکه یو واعظ دمـونځ په اهمیت بیـان کـوی نو کله دمـونځ دفرضـیت دلائل وائی نو کله چه څـوک مـونځ نه کـوی هغه ته زورن شـروع کـــړی اوکله زر دچا واقعه نقل کـــړی چه هغه به مونځونه ډیر په پابندۍ کول داټولۍ خبری کـوی خو د مونځ داهمیت دپاره نو که هره خــبره خپلو کښې تــړل نه وی نو دمقصد ســره تــړل وی دغه شــان قرآن هم کـوی ځما محبـوب اسـتاذ شـیخ الاسـلام کــابلګرامی رحمة الله تعــالیٰ علیه به فرمائیل چه دتعلیم طـــریق دوه وی یـــوه فطــــری او بله استعدادی نو فطـری طریقه تعلیم کښې داتـرتیب وی چه دمخاطب اود شاګرد دحال لحاظ کـول شی دخـــبر او دخـــبره کـــونکی لحـــاظ نه وی او په اسـتعدادی که دخپل تــرتیب اودخــبر اود طـریق لحــاظ وی لکه اول قاعـــده بیا نـــاظره اوبیا ټکی بیاترجمه دا استعدادی په خپل ترتیب به چلیږ

نو قرآن کریم طریقه دتعلیم ده ، فطری دمخاطب لحاظ قرآن کریم کوی نو کله مسـئله وی کله دلیل کله زجر کله تخویف کله بشـــارت کله تســـلی کله تزهید کله آخرت ځکه چه دمخاطب تندی ته ګوری

چه كه شك ئ وى نو دليل ورته بيـــان كـــړى كه ضـــدى وى نو زر ورته زورنه او تخويف اووائى كه لالچى وى نو زر ورته بشارت اووائى سره ددى نه چه مقصد يو وى نو ځمونږ شـيوخ كرامو دد لحـاظ كـــړ د اګـــر چه دويمه وجه دربط تــــر هم بيا معلومه شى خو هغ له ډير زور نه وركوى
حضرت شيخ القرآن چه دخپل كتـاب نـوم ايخـودل د نو هغه هم داس س چه"سمط الــدرر فى ربط الايات والسور"نو ربط دآيتونو ځنګه وو نو هغه پد انداز د چه شيخ القـرآن ټـول ايتونه ددعـو سـره تـړلى دى چونكه پـد هر څـوك نه پوهيـدل مګـر ماهر علماء پر پوهيدل نو پـد ليكلو كښې صـرف په عنوان دايت چه زجر د اكتفـاء نه ده شـو بلكه زجرپه كومه طريقه او په څــه د چه مقصد ســره اوتـړل شى دغه شـان تخويف نودااسـاتذه كـرام اصولو كښې بيـان كـړى چه داټـول تبعى مضـامين ددعـو دخـدمت دپـاره دى بيـادرس كښې دومـره وخت نه وى اګر چه اشـاره اوكـړى نو عـام طلبـاء كــرام او عــوام رونـــړه هغــوى ربط دآيت نه شى لګـــول نو دد وج پــــد ليك كښې دد خــــبر خصوصى اهتمام شو د او ځـان له عنـوان پـر قــائم شــو د چه د ســمط الــدرر نه دد اخذ او اغســتل آســان شى الله دِ دصـحيح طـريق سـره دبيان توفيق راكړى آمين
() مقصد دآيت كريمـه:يعـنى دا آيت كـريمى څـه وائى اوږد آيت د خو په لنډو دهغه مـــــــراد پيش كــول لكه آيت المدائنة اوږد آيت د نو پـــد كښې څه دى نو لنډ چه اصلاح دمعامل او دصحيح معاملو طريقه خـــودل نو آيت كريمه كښې لنـــډ مقصد خودل دا دحضرت شيخ القرآن اكثرو ايتونو له كړ د سره ربط پيژندل دآيت اسانيږى شـيخ القـرآن رحمة الله زواجر يو ځائ ذكر كـړى دى دغه شـان

دلائل عقليه وغيره مـونږه نمـبروار دهـرآيت سـره دهغه آيت نمــبر دهغه مقصد او بيا په پښــتو کښې دهغې وضاحت چه پوهه او ربط آسـان شی۔ډير کم آيتـوه دی چه هغه سـمط الـدرر کښې نه دی ليکلې شـوی۔چه ده کښې خـه وی دهغی نمـبر په سـمط الدرر کښې نه وی يا شيخ القرآنؒ دامتحان دطـالب اودکوشش دهغه د پاره پريخودلی وو ان شــاء الله پـــــدې ليک کښېهغه آيتونه مکمل شـــــوی دی ۔ داستاذانو د درس د افاداتو نه او خصوصا دحضــرت شيخ القرآنؒ رحمة الله تعالیٰ داستاذ مولانا حسين علی رحمة الله تعالیٰ دبلغة الحيرانؒ نه۔

(۱) تشريح دمشــکل الالفــاظ :کله په آية کريمه کښې ګــران ټکی راغلی وی نو چه دهغې وضــاحت نـوی شـوې نو په آيت کريمه پوهيـدل ګـران دی نو دهغه ټکو وضـاحت کـول کله يو ټکې په ګـنړو معنو راځی نو دهغې وضــاحت او چه دې آيت کښې مــراد ده دهغې تعين کـول او لفظی ترجمه دعـربئ دادب سـره برابر په خپله ژبه کښې داسې کـول چه مـراد دآيت واضح شی۔

(۲) تشريح دآيت کريمه:دلفظی تـرجمې نه روسـتو دا آيت کريمه داسې وضاحت کول چه په هغې کښې څه حکم وی چه هغه واضح شی او رنړا شی او که هغې کښې په غلط مـــــذهب رد وی هغه هم واضح شی او کچرته فقهی مسـئله وی نو بغـير داختلاف نه په آســـانه د عوامو مخې ته راشی۔چه آيت داسې انداز سره پيش کړې شی چه عمل کول پرې آســـان شی اودعمل دپـــــاره ئې برابر کــــړی دی چه پته اولګی چه آيت ځما نه څـه غـواړی او مادڅه نه منع کوی ۔ چه آيت واضح او روښن شی۔

(۳) حل دمشــکل: کله کله په آيت کريمه کښې يو اشــکال راشی چه دهغې دوجې نه پوهيــدل په آيت کريمه ګـران شی ۔دا اشـکال کله ظـاهری عـارض

دوج وی چه څمونږپوهه او عقل نــــــاقص دی نو مونږ ته په آیتونو کښې تعارض ښکــاره شی اوکله داشکال دنحوی مسئلې او قاعـدې دوجې نه او کله په مراد معلومولو کښې اشکال وی نو دغه د اشــکال ځـــائې معلومـــول او بیا دهغې مشـــکل حل کـــول داضروری دی
پدې مختصر لیک کښې صرف دسورة مطـابق دټولو خبرولحاظ شوی دی ان شاء الله او دآیت باره کښې صرف اولـنۍ دوه چه ربط او مقصد دآیت دی دا ذکر کیږی نورو سـره بیا خـبره ډیـره اوږدیـږی دالله نه سوال کوم چه توفیق راکړی چه داسې لیکل اوکړم چه دا ټـــول څیزونه پکښې وی په زړه کښې اراده لرم او څه مواد مې جمع کړی هم دی چه داســتاذانو په طرزیو خائســـته تفســـیر مخې له راشی الله دِ اوکړی
شان نزول دآیت
خـبرداری:دآیت په زده کـړه کښې خو شـان نـزول پیژنــدل هم ضــروری وی نو هغه خو تاسو ذکر نه کړو ؟ ددې خــبرې جــواب دادې چه یو آیت کریمه حل دې بل علم ســوا کـــول دی نو د آیت حل په شـــان نزول موقـوف نـدې بلکه شـان نـزول نقصـان پیـدا کوی
حاصل دا چه شـــان نــزول کله داسې وی چه بغــیر دهغې نه آیت ســمجه او پــوهې ته نه راځی نو هغه وئیل خو ضــروری دی لکه په مائــده کښې دجـــام واقعه شوه او کله داسې وی چه آیت بغـیر دهغې نه سمجه ته راځی نو که په داسې طرز ســره اووئیلې شی چه دهغې نه کلیه جوړه شی چه هـــــره داسې واقعه وی نو د هغې حکم به دآیت وی لکه صـــحابه کرامو به وئیل چه "نـــزلت فی کـــذا"ددې مطلب به داوو چه پداسې غوندې معامله کښې آیت نازل شوې یعـــنی چه هـــره داسې معامله راشی نو داحکم به

وی لکه په ســورة المائــده کښې آیت المحاربه ( )یا آیة الصید شو() یا آیة صلٰوة الخـوف او یا آیة الـتیمم وغـیره داټـول آیتونه په خـاص واقع کښې نازل شـوی خو دا قاعـد دی او حکم ئ هرچاته نو که چرته شان نزول بیانونک په داس طریقه شـان نـزول بیـان کـړی چه هغه قاعـده کلیه کـړی او دا خکاره کـړی چه دهـر داس معـامل به داس حکم وی نو ماشاء الله بیائ بیانول پکار دی ځکه دا آیت کریمه صـحیح مـراد به معلـوم شی او دځـان نه به مصداق جوړول نشـی بلکه شـان نـزول به ئ تائید شی او کچرته پداس طـریق سـره قـرآن کـریم بیانیږی چه دهغ سره دقرآن کریم عمـوم او دوام ته نقصــان رسیږی چه خلق دا ګمــان اوکــړی چه داخوکافرانو باره کښې راغل د یا دیهودیانو بـاره کښې راغل د او مونږه تر نه خلاص یو نو پداس طریقه شان نزول بیانول دنقصان نه خـالی نـدی دد باره کښې وئیلی شوی دی چه:

"اضّــر الاشــیاء فی فهم القــرآن شــان النزول"

چه دقرآن کـریم په پوهه کښې نقصـانی څـیز هغه شــان نــزول د په داس ځــائ کښې چه کله دیو سړی مخ ته آیت اووائی چه :

" وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْــزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ "(المائده)

نو هغه سړی اووئیل چه دا خو دیهـودو بـاره کښې د نو حضــرت حذیفــة بن الیمــان رضی الله عنه ورته اوفرمائیل چه:

" نعم الاخوة لکم بنو اســرائیل ان کــان لکم الحلو ولهم المرّ "

یعنی بـنی اسـرائیل ستاسو خه رونـړه دی که آیت خوږوی نو دا به ستاسو وی او چه کله تــــریخ وی اوسخت نو وائی دادبنی اسرائیل له د

دغه شان سيدنا عمره فرمائى چه:
" إن بني إسرائيل قد مضـوا و أنتم تعنـون يا امة محمد "
چه بـنى اسـرائيل تـير شو اوس به ددغ آيتونو نه تاسو مـراد يئ يعـنى مقصد دا چه دا نه چه دبـنى اسرائيلو آيتونه په هغوى پور تړلى شوى دهغـوى دپليتو نه تاسو ځان او ساتئ او چه هغوى په كومو خو اعمـالو عـزت مونـدل هغه تاسو اوكـړئ ځما استاذ او مرشد مولانا مفتى محمد مسـلم نسـتوى صاحب فرمائى چه يو خوئى او عمل دالله تعالىٰ د يهـــودى او دكـــافرو نه نـــد خوښ نودمســـلمان شهزاده نه به ئ څه خوښ شى يعـنى چه يو عمل دالله تعالىٰ په كافر كښې بـدى شى نو په تا كښې به څه خوښ شى
دغه شان سيدنا ابوهريرة ه فرمائى چه :
" ما أشبه الليلة بالبارحة "
چه ننئ شپه او تيره شپه دواړه يو شان دى نو بنى اســـرائيل او تاسو يو ئى دا نه چه آيتونه دهغـــوى پور خاص شو
دد بحث په آخر كښې يو حـــديث ليكل كيږى او بيا ســورة شـــروع كـــوو چه " ختامه مسک " شى
جناب رسـول الله صـلى الله عليه وسـلم فرمـائى چه:
"لَتَتَّبِعُنَّ سَنَنَ مَنْ كَـانَ قَبْلَكُمْ, حَـذوا بِحَـذوٍ ، شِـبْرًا بِشِبْرٍ, حَتَّى لَوْ دَخَلـوا جُحْـرَ ضَـبٍ لَـدَخَلْتُمُوْهُ " وفى روايةٍ حـــتى لـــواتى احـــدهم امه علانية لفيكم من يفعل ذلک اوكما قال عليه السلام ؛
چه تاسوبه دتيرو په نقش قدم بانـــد او په طريقه چليږئ پل په پل او لويشت په لويشت بان ترد كه په هغوى كښې يو تن دسمسر سوړ ته ننوت وى نو تاسو به هم داس كــــوئ او بل رواية كښې دى چه كچرته په هغـــــــوى كښې يو تن داس وى چه

مورسره ئ□ زنا کړی وی (معاذ اللـه)نو تاسو کښې به هم یو تن داس□ کوی□
نو عموم دقرآن باقی سـاتل چه قـرآن دهر دور او معاشـــر□ ســره اولګی داضـــروری دی □ځمـــونږد مشائخ په طرز دشـان نـزول ډیر اهتمـام نشـته د□ دپاره چه دامقصد فوت نشی او ځمونږمشائخو چه څنګه قرآن کریم دهر دور او معاشـر□ دپـاره برابر کړ□ د□ او داصلاح دپـاره نه نو ډیر کم په تفاسـیرو کښې به داس□ وی چه داس□ ئ□ کـــړی□الله دِ پـــر□ مونږه پوهه کړی□آمین یا ربّ العٰلمین
څــه مختصــرآداب سر ته اورســیدل الله تعــالیٰ دِ قبــول کــړی او الله دِ ځما د معــافئ ذریعه کــړی اوځما مـور اوپلار او اسـتاذانو دپـاره صـدقه جاریه کړی□

□□□□ ستمبر □□ □ □□□□ ذی القعدة □□
یوم الخمیس 3:41 بمقام مینګوره جیل

تمت الاصول
□□□□□

تقسيم دقرآن كريم څلورو حصو ته

ځمـونږ مشـائخو كرامو قـرآن كـريم دفهم اودپوهـ پہ اعتبار څلـورو حصو ته تقسـيم كـړ د او هره حصه دقـرآن كـريم هغه په الحمد لله سـره شروع كيږى

اوله حصه دسورة الفاتحہ نه تر انعام پور ده پديكښې پنځه سورتونه دى يعـنى د مائـد تر ختمه پور

دويمه حصه دسورة الانعام نه تر كهف پور ده پديكښې دولس سـورتونه دى يعـنى تر بـنى اسرائيل تر ختميدلو پور ده

دريمه حصه دسورة الكهف نه تر سورة سباء پـور ده پديكښې ټـول شـپاړلس سـورتونه دى داحزاب په آخر ختميږى

څلورمه حصه دسورة سبا نه تر آخره پور ده پديكښې ټول يو اتيا سورتونه دى

په اوله حصه كښې بيان دپيدائش دعالم چه الله تعـالىٰ هغه ذات د چه دا عـالم ئ دنيشت نه شـته كـړ د نو هغه الله خپل اِلٰه او معبـود اوګنړئ بل څوک نه

په دويمه حصه كښې بيان د دتربيت دعالم چه الله تعالىٰ مخلوق پيـدا كـړ د نو بيا ئ دغه شـان نـد پريخـودل بلكه دهرقسم ئ دهغه مناسب تربيت او پالنہ كړى ده پالنہ اوتـربيت دادپيـدائش نه روستو وى نو مخلـوق لكه چه په پيـدائش كښې دالله تعالىٰ محتاج نو په تربيت اوپه بقاء يعنى پات كيدو كښې هم دالله تعالىٰ محتاج دى

په دريمه حصه كښې وائى چه په ټولو څيزونو كښې خيرونه او بركتونه غورځـونک الله تعـالٰ د

او برکت غورځول پس دتـربيت نه وى نو چه دبـدن تربيت اوشو نودروح تربيت هم الله تعـالىٰ کـړ د "انزل على عبده الکتاب "په کهف کښې وائى چه روح دالله دطرفنه راغلے وو نو غذا هم دالله تعالىٰ دطرفنه راغلے ده دا خيرونه او برکتونه الله تعالىٰ ورکوى

څلورمه حصه کښې وائى چه مالک او اختيارمند هغه صـــرف يو الله تعـــالىٰ د هغه ذات دچا نه مجبـــوره کيږى نه او څــوک پـــر زور نشى کول او دهغه داجازت نه بغير څوک سفارش کــول نشى

مختصره دا چه په اوله حصه کښې بيان د چه "خـــالق لکل شـــىء هو الله "په دويمه حصه کښې بيان د چه " المربّى لکل شـىء هوالله " په دريمه حصه کښې بيــان د چه " المبــارک فى کل شــىء هو الله " او په څلورمه حصه کښې بيـــان د چه " مالک لکل شىء هوالله تعالى "

دا په داس انـداز او هـره حصه په الحمدلله شروع شوه دا ځکه چه قرآن کريم دد دپاره راغل د چه انسانانو او پيريــانو ته دالله تعـالىٰ پيژندګلو او تعـــارف اوکـــړى ځکه په فرائضو کښې اولـــن فـرض هغه داد چه بنـده الله تعـالىٰ اوپـيژنىدد دمعرفت دپـاره خلقت هم شـو داوهربنـده الله تعـــالىٰ داس اوپـــيژنى چه خپله ئ پـــر زړه اوبه اوځکىصــــرف دا نه چه داس او وائى چه فلانک وائى چه الله تعالىٰ شـته نو ځـه هم وائم چه شـته او فلانک وائى چه شــريک ورله نشــته نو ځــه هم وائم چه نشتهنه صرف دبل په وئيلو باند نه بلکه چه دده زړه خپله دا ګواهى ورکـړى چه الله تعـالىٰ شـته هم او شـريک او حصه دار نه لـرىيعـنى چه هر سړ دالله تعالىٰ په پيژندګلو کښې مجتهد شى مقلّد نه وى هغه ځـــان له خـــبره ده چه ايمـــان

تقليـدى معتـبر د□ كه نـد□ □او دعلمـاء اختلاف په خپل ځائ□ خو قرآن تعارف دالله تعـالیٰ داس□ كـوى چه ســتا زړه به خپله اوبه اوڅكى پــد□ خــبره □نو كچرته دا ذمه دارى الله تعـالیٰ بل چاته حواله كـړ□ و□ نو چه خلقو به څنګه څنګه دلائل وئيل؟اوځــه به ئ جوړول او كول□ به ئ□ نه شو□نو داذمه دارۍ الله تعالیٰ بل چاته حواله نه كـړه بلكه په خپله ئ□ دخپل تعــارف او پيژنـــدل دپــاره كتــاب راوليږلواو هغه پداس□ انداز تعارف كـوى چه ډير اسـان او انتهـائى ژور □ چه دساده نه ساده سـړ□ پـر□ پوهيږى او كه عـالم او فلاسـفر هغه ژور كـوى او پكښې مخ□ ته ځى نو سر ورله نشى معلومول□□ځما اسـتاذ جـامع المعقــول والمنقــول مولانا فضل حق عـــرف ډبر صاحب حق صاحب دقرآن باره كښې فرمائى چه:

□ كتاب مستبين من عليمٍ وجيز النظم للذكرىٰ يسيرٌ

فبحر للعلوم بلا نهاية و لكن فهمنا عنها قصير

ترجمه :عظيم الشان واضحه كتاب دالله تعالیٰ دطرفنه راغل□ د□□په ټكو كښې ډير مختصر د□ او نصـيحت اغسـتل تـر□ ډير اسـان دى□اودعلمونو ب□ پايه درياب د□ خوځمونږ سوچ او عقل تر□ نه كوتاه او لنډ د□ نه رسى ورته□

نو دتعارف دالله دهاره دغه څلـور غـټ□ طـريق□ و□ چه پديكښې ســوچ اوشى او فكر نو دالله تعـــالیٰ تعارف آسان شى□او په خه انـداز سـره اوشى□ او قرآن كـريم هم دا څلـور طـريق□ خـوروى چه كـوم دعقل دلائل ذكر كـــوى□چه هر عقلمند ســـړ□ چه ســوچ اوكــړى□نو هغه به تســليم كــړى نه هغه دا څلـور طـريق□ اوږد□ شـو□ دى □يو نظـام خـالقيت قــرآن بيا ددى جزئيـات او تفصـيلات ذكر كـوى□او دويم نظام ربوبيت په عجيب انداز قرآن ذكر كوى□

دريم نظام برکت او احسانات او انعامـات دا قـرآن په ناشنا انداز سره ذکر کوی□او ثلورم نظام ملک واختيـــارات وتصـــرف چه اختيارونه دهغه په لاس کښې دی دا هم يو عجيب انداز دقرآن د□□دا ثلـور طريق□ و□ دپيژندلو دالله تعالیٰ په آسـانه سـره□نو قرآن ثلور حص□ شو□□

" نو اوله حصه خلق دويمه حصه تربيت دريمه حصه برکت او ثلورمه حصه ملک ده□ "

دسـورة الفاتحه نه اوله حصه دخلق شـروع کيږی نور تبعی مضامين پکښې دی خو اکثر احوال دپيدائش ذکر کوی□چه مخلـوق په پيـدا کولو کښې الله تعالیٰ ته محتاج د□□دنيشت نه شته کـونک□ دده خامخا ثــوک شــته کــونک□ شــته د□□ نو هغه الله تعالیٰ د□□

□□□□□

سورة الفاتحه

سورة الفاتحه په نزول کښې پنځم (٥) نمبر ده پس دسورة المدثر نه نازل شوې ده او په ترتیب دسورتونو کښې اول سورة ده مخکښې د سورة البقرة نه ده

فضیلةالفاتحة

سورة الفاتحه چونکه دقرآن کریم اول سورة ده نو دادربط او دمناسبت نه مستغنی ده ځکه مخکښې ترې نه بل سورة نشته ده چه مونږدهغې سره مناسبت اووایو البته استاذان دربط په ځائې دسورة الفاتحې فضیلت ذکر کوی دفضیلت دفاتحې باره کښې چه څومره روایات صحیحه راغلی دی نو دومره دبل سورة په باره کښې نه دی راغلې دهغی نه تقریباً څلور روایات هغه شیخ القرآن رحمه الله سمط الدرر کښې ذکر کړی دی دهغې نه مخکښې نومونه دفاتحې ځکه چه دیو سورة څومره نومونه ډیر وی نو دومره دا د هغې په عزت او شرافت دلالت کوی لکه یو سړی دې هم حافظ هم قاری هم عالم هم مفتی هم حاجی دې ،نو دادهغه په عزت دلالت کوی نو دسورة الفاتحې دپاره هم ګنړاسماء دی

(١) فاتحه : داورته ځکه وائی چه پدې باندې قرآن کریم کُهلاویږی او پرانستلې کیږی

(٢) شافية : دشفاء نه علاج ته وائی ځکه چه دا هم دباطنی مرضونو او ظاهری مرضونو شفاء او علاج ده

(٣) کافية : دا پوره ده دپاره داصلاح دعقیدې او یو مرسل روایت کښې راځی چه سورة الفاتحه

دهرچانه عوض کیږی خو دد□ نه څوک نشی عـوض کید□□
(□) ام الکتاب : عربیانۍ هر هغه شی ته چه هغه ډیر ځیزونه راجمع کـوی اود هغی تابعــدار ډیر وی نو هغه ته ام وائی□ لکه چه کومه څــــرمن هغه مازغه راجمع کوی هغ□ ته ام الدماغ وائی□او دلِښکر غـټ□ جهنډ□ ته چه ټـول لښـکر د هغ□ دلانـد□ جمع کیږی نو ام الجیش ورته وائی□او مک□ ته ام القـــــــریٰ وائی،لکه دا دټولو کلو نه مخکښې ده□ او زمکه دد□ نه غوړول□ شــو□ ده□ نو ســورة الفاتحہ ته ام القــرآن وائی ځکه چه دا دقــرآن نه مخکښې ده او دقـــرآن ټـــول مضـــامین د□ ته راجمع کیږی□څنګه راجمع کیږی؟ نو دهغ□ شیخ القرآن رحمه الله ټول□ دیارلس وج□ ذکر کړی دی□ مـونږ صـرف د□ ځـایئ کښې دوه وج□ ذکر کـــوو چه هغه ځمونږدشـــیوخو خاص دی□
(□) یــوه دا چه دقــرآن کــریم غټ مقاصد هغه اته دی□توحید ، رســالت ، صــداقت الکتـــاب □ایمـــان بـــالاخرة ، جهـــاد ، انفـــاق ، تنظیم ، آداب□ دد□ مضـامینو نه د اولـنی غټ څلـور دا سـورة الفاتحه صــراحة ذکر کــړی دی□ دمالک یــوم الــدین پــور□ توحید او قیامة□ اهـدنا الصـراط المســتقیم کښې صداقة الکتـاب□ او په انعمت علیهم کښې رسـالت ذکر کوی□دا نور څلور مضمونونه هم ذکردی خو لږ په دقت سره□ فرق ثلٰثه ذ کر دی نو جهاد به راځی او هغ□ له د مال ضرورت د□□□او ایـاک نعبد وایـاک نستعین کښې صیغ□ دجمع□ دی نو تنظیم ته اشاره ده او عبادت او اسـتعانت کښې آدابو او احکـامو ته اشاره ده□نو ټول مضامین د قرآن ذ کر شو□
(□) دویمه طریقه : چه د قــرآن کــریم څلـور حص□ دی□ خالق الله تعالیٰ د□ تر انعام پــور□□او ترتــبیت کـونک□ الله تعـالیٰ د□ دانعـام نه تر کهف پـور□□ او

بـــــركت غورځـــــونکې الله تعـــــالیٰ دی دکهف نه تر سباء،او مالک الله تعالیٰ دی تر آخـره دا ځلـور واړه په فاتحه کښې دی الحمد لله کښې وصف مشهوره مراد دی چه خالق الله تعالیٰ دی او په رب العلمین کښې دویمه حصه اوپه الـرحمٰن الـرحیم کښې دریمه حصه او په مالک یـــوم الـــدین کښې ځلورمه حصه نو چه الله تعـــــالیٰ دِ اوپیژنـــــدو نو دهغه عبادت اوکړه فَاعبدالله او چه دهغه عبـادت کوی نو صرف دهغه نه حاجات غواړه دبل چانه نه فادعواالله نو د زمر او حـــوامیم خلاصه پکښې هم راغله ایـاک نعبد سـره او ایـاک نسـتعین سـره او حـــوامیم دټـــول قـــرآن کـــریم خلاصه ده او دهغې خلاصه راغله فـاتحې ته نو ټـول قـرآن فـاتحې ته راجع شو ګویا که داسې شوه چه :

ان الله الذی خلقک من العدم وربّآک بعد الحیاة وبارک فیک

فهو الالٰهُ الواحد الصمد الذی لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفوا

احد (سمط الدرر صفحه ۷۸)

یعنی کوم ذات چه پیدا کړې دنیشت نه او دژوند درکولو نه روستو ئې درله تربیت اوکړو او برکت ئې در کښې او غورځولو نو هغه الله تعالیٰ یکی یو دی حاجت سر کونکی نه یئ ځوک نـائب شـته او نه دچا نـــائب دی او نه دهغه دصـــفاتو په شـــان بل څـــوک شــــته بیا داحصه بسم الله ته هم جمع کیږی ځکه چه دځلورو حصو نه دوه صـراحة ذکر شـوی چه الله سـره اوله حصه او الـرحمٰن الـرحیم سـره دویمه دریمه حصه یـوه یـوه به پـری قیـاس شی او دبـاء تعلق د اســـــتعین ســــره دی نو خلاصه دحوامیمو پکښې هم راغله نو تســـــمیې ته جمع شو او دالله دپیژندګلو نه اصل مقصـــود عبـــادت او په عبـــادت اصل چه استعانت نو باء ته راغونډ شو نو دتسـمیې

مسئله شوه چه: "استعينوا باسمه خاصة لا بغيره "

() السبع المثانى : هغه اووه آيتونه چه بار بار لوستل كيږى مونځونوكښې او يا دد مضمون په قرآن كښې بيابيا مكرر كيږى

() الرقيه : داد دم والا سورة د صحابو پر هم دم كړ وو او نبى 7 به پر هم كوو

() الوافيه : داد كافي هم معنى ده

() الواقيه : بچ كونك سورة چه دا بنده دجهنم نه بچ كوى

() سورة الصلٰوة : دا ځكه چه دا په مونځ كښې لوستل كيږى او په حديث قدسى كښې راغلى دى چه قسمت الصلٰوة بينى وبين عبدى

() الكنز : خزانه دا هم خزانه ده دا په يو روايت كښې نوم راغل د

() أساس القرآن : دقرآن دمضامينو او علومو بنياد د لكه چه مختصر بيان ئ مخكښې اوشو

روايات چه كوم په فضيلت دفاتحه كښې راغلى دى نو هغه ډير زيات دى دارقطنى فرمائى چه دبل سورة په فضيلت كښې دومره صحيح روايات ندى راغلىلكه څنګه چه په فاتحه كښې راغلى دى

() روايت : نبى 7 فرمائيلى چه تورات ، انجيل ، زبور او قرآن كريم كښې دد پشان سورة ند نازل شو

() دويم روايت : بخارى كښې د اوږد روايت حصه ده چه نبى 7 صحابى ته فرمائيلى وو چه ځه به تاته د قرآن كريم اعظم سورة اوخائم او بيا ئ ورته دا سورة اوو اوبيا ئ اوو چه دا سبع المثانى د او لوئ قرآن د

() ابو هريره رضى الله عنه روايت د چه نبى 7 ابئ بن كعب ته اوفرمائيل چه تاته داس سورة

اونه خائم چه تورات ،زبور ،انجیل ،او قــرآن کښې
دهغې پشان سورة نــدې نــازل شــوې او ځما امید دې
چه ته لا دجمات د دروازې نه وتلې نه ئې چه تابه زده
کــړې وې بیادغه روایت کښې دا هم دی چه داسې
هم ده چه ته ئې په مانځــه کښې وائی نو صــحابی
وائی چه ماورته فاتحه اووئیله نو نـــــــــبی 7
اوفرمائیل چه ځما دِ په هغه ذات قسم وی چه
دهغه په لاس کښې ځما روح دې چه په تـــــورات
انجیل او قرآن کښې ددې په شان نــدې نــازل شــوې
او دا ســبع المثــانی او قــرآن عظیم دې چه ماته
راکړې شوې دې ې
([illegible]) بهیقی کښې دحسن نه روایت دې چه الله
تعالیٰ دآسمان نه یوسل څلـور کتابونه نـازل کـړی
وو دهغې علـوم ئې په څلـورو کښې کیخـودل یعـنی
تــورات ،زبــور ، انجیل او قــرآن کښې بیا دتــورات
،زبور ،انجیل علوم ئې په قــرآن کښې کیخــودلې بیا
ئې دقرآن علوم په هغه سورتونو کښې کیخودل چه
هغې ته مفصل وائی‌ې بیا دمفصل علوم ئې په فاتحه
کښې کیخودل ېنو چه چا دفاتحې تفســیر زده کــړو
نو داسې ده لکه چه هغه د ټولو آســمانی کتــابونو
تفسیر زده کړو‌ې
نــور هم ډیر رویــات او آثــار او اقــوال شــته دې خو
نکتفی بهٰذا‌ې
کله اســتاذان دلطیفې په طــور ربط دفـاتحې
دنــزولی تــرتیب ســره بیــان کــړی چه ســورة علق
کښې ترغیب وو قــرآن ته نو قلم کښې تشــجیع او
بهــادری ده او په مزمل کښې تــرغیب الی القــرآن
چه ملګری په دی تیار کړه نو مدثر کښې چه کار به
دِ څه وی؟ چه" وربک فکــبر" ېاوس څنګــه به تکبــیر
بیانوم او څه به بیانوم هغه مضامین اجمــالاً خــائی
چه دهغې رسول ضروری دی ېدا ځما محترم اســتاذ
شیخ الاسلام کابلګرامی رحمه الله تعالیٰ دافاداتو

نه دی الله تعـالیٰ دِ دهغه قــبر منــور کـړی او الله تعالیٰ دِ دهغه نسل په قرآن او سـنت آبـاد سـاتی ، سره ځما د ټولواستاذانو آمین ثم آمین

دعوی دسورة

دسورة الفاتحه مرکـزی مضـمون او دعـوی اومقصد هغه هغه د چه کوم دقـرآن کـریم دعـوی اصــلی ده چه "التوحید "دالله تعــالی تعــارف او پیژندګلو دالله دشان مطــابق چه هغه په ذات او په صفاتو کښې یو اوګڼړه"دانـوړ مضـامین چه مـونږ مخکښې ذکر کــړل نو هغه تبعـــاً بیــــانیږی کله اسـتاذان دعـوی مقاصد اربعه عالیه یعـنی توحید ، رســالت ،صــداقت الکتــاب او ایمــان بــالاخرة هم وائی خو اول اولیٰ د"

خلاصه دسورة

داسورة دا خپله مسئله چه اثبات دتوحید دا په کوم انداز بیانوی نو دابتداء نه تر آیت "مالک یــوم الدین" پور دعوی او په هغ باند څلور دلائل ذکر کــوی او بیا په آیة کښې ددلائلو ثمـــره او نتیجه ذکر کوی د"اهدنا" نه تر آخره پــور دعا ده دتثبت او دکلکون په دعوی باند، او ذکر دفرق ثلثو ســره دهغ دنتیجو نه

په حدیث قدسی کښې چه کومه خلاصه دد ســورة راغلې ده نو هغه هم تقریبــاً داس ده ځکه چه دابتداء نه تر " مالک یوم الدین " دا دالله تعالیٰ برخه ده او " ایاک نعبد " دا دبنده او الله تر مینځه ده یعنی بنده عابد نو الله معبود ، بنده مسـتعین نو الله تعالیٰ مستعان او د" اهدنا " ه دا صرف دبنـده ده او الله تعالیٰ فرمائی چه" ولعبـدی ماسـئل " ځما بنده چه څه غـواړی نو هغه به ورته ملاؤ شی دعا غوختل دبنده کار د

مقاصد الآیات وتناسبها

الحمد للّٰه (): دعوی دسورة سره داولنی دلیل نه دعـوی دسـورة توحید وو نو الحمد لله کښې هغه ذکر کوی چه صفات دخدائ تـوب دالله تعـالیٰ دی دبل چا نه دی چه مشـرکان داصـفات بل چاته ورکوی نو دعـوی شـوه او اولـن دلیل ورسـره هم شو

للّٰه : په دیکښې وصف مشهوره دخالقیت مراد د چه الله په صـــفت د خلق هر چا پیژنـــدلو مشـرکانو نه به دِ چه هم تپـوس اوکـړو چه ستاسو خالق څـوک د؟نو هغـوی به جـواب کښې وئیل چه الله تعـالیٰ نواولـن دلیل چه ا ظالمـانو!چه لکه صفت دخلق هغه لره منئ نو دغه شان ورله دا نور صفات هم اومنئ او هغه پکښې یواځ اوګڼړئ

رب الغٰلمین: دویم دلیل ! چه الله تعـالیٰ په خپلو صـــفتونو کښې یـــواځی او تنها ځکه د چه صرف هغه الله تعالیٰ رب د او پـالونک، بل څـوک تربیت کـونک نشـته د نو چه تـربیت صـرف الله لره منئ نو الحمد لله نور صفات هم دهغه اومنئ

الرحمٰن الرحیم () : دریم دلیل ! هر قسم احسانات که عام دی او که خـاص دی که دنیا کښې دی او که آخـــــرت کښې او خیرونه او برکتونه ورکـــونک الله تعـــالیٰ دنو دد نه معلومیږی چه الله تعالیٰ په خپلو صفتونو کښې یو د

مالک یـــوم الـــدین() څلـــورم دلیل ! چه مالک اختیارمند دټولو کــارونو یک یو الله د پـــد دنیا کښې هم خصوصـــاً په هغه ورځ چه ددنیا مالکـــانِ مجازیـــان او ستاسو معبـــودانِ باطله دا به ټـــول عـــاجزه وی او څـــه وس به نه لـــری نو مالک او اختیارمند الله تعـالیٰ شونو نـور صـفات دخـدائ توب هم دهغه دی

ایاک نعبد وایاک نستعین () ثمره ددلائلو او نتیجه ! ددلائلو نه دا نتیجه راوته چه اوس به

ستاسو ضـــمير او عقل چه ســـالم وى او دضد او دعناد نه پاک وى نو هغه به دا آواز کوى چه ا الله تعالىٰ مونږ هر قسمه عبادت او هر قســمه تعظيم صــرف تاله کــوواو بل چاله ئ نه کــوو او په خپلو ټولو حاجتونو کښې صرف تا رامـدد کـوو بل څـوک نه رامدد کوو دا هم دالحمد لله يو معنى شـوه خو په بل انــداز چه دمشــرکانو دامطالبه کيدله ګــنى ځنى صفتونه خوهغوى الله تعالىٰ لـره منل او تنها ئ پکښې هم ګــنړلو خو په عبــادت او اســتعانت کښېبه ئ تنها نه ګنړلو نو په هغـوى هم رد راغلل نودادلائل لازمى اثر شو

اهدنا الصراط (٥) دعا د کلکيدلو په دعوى باند يعنى دربط القلب دعـاء او ذکر د فرقو ثلثو سره دنتيج دهغې نه ! دا دعوى ډيـره زبردسـته ده او ډيره قيمتى ده شيطانى قوتونه به اوس ســتا خلاف کار کـوى نو دا زبردسـته نيغه لار دهنو په دِ د کلکيدلو دالله تعالىٰ نه سوال کوه چه الله دِ پر هميشه کلک سـاتى ا الله تعـالىٰ ! مـونږه پـر کلک سـاتهاو د د عـوى او دلائلو سـره به داس نه وى چه ګنى ټول خلق به منـونکى شى بلکه څـه به منـونکى شى او څـه به ضد او عنـاد او جهل کښې پات شى او ديته به رانشى

صراط الذين انعمت عليهم (٦) ذکر دفريق اول نمونه دهغه چا چه هغوى ته ربط القلب نصيب شو وو او هغوى ته بشارت دا هغه بختور دى چه دوى په دِ دلائلو او توحيد ځــان پوهه کــړو او عمل ئ پر شروع کـړونو دوى سـره دانعامـاتو تـذکره کوى چه دوى له به الله تعالىٰ انعامات ورکـړى نو ا الله ! مونږدداس خلقو په لار روان کړه

غـير المغضـوب عليهم ولاالضـالين(٧) ذکر دنورو دو ډلو چه هغه په توحيد کښې مخالف شوى وو او هغــوى له يـــره او تخويف ! يـــوه ډله چه په

هغوی غضب اوشو سره دپوهیـدلو نه انکـار اوکـړو پوهه هم شو او انکـار ئ اوکړوضـدیان او عنادیـان دی نو ســزا دا شــوه چه په دوی غضب د یعــنی مهرجباریت پر لګیدل د

بله ډله چه هغوی د سره د ځان دپوهه کولو تکلیف نه کوی،نو حیران او پریشـان دی چه مـونږد چا پس لاړ شو ددوی سزا چه ضلال کښې دینو چه په چا احسان شــو د نوهغه دد دوو نه علاوه دی پـــد دویمه لا مهر نه د لګیـــدلدی قابل داصلاح دی

حاصل دسورة

ا انسانانو اوپیریانو ! دخدائ تـوب صـفات صــرف الله تعـالیٰ له اومــنئ هغه خــالق اورب او رحمٰن او رحیم یعنی برکت غورځونک او اختیارمند د نو صــرف هغه له عبــادت کــوئاو په حاجــاتو کښې صـــرف هغه رامـــدد کـــوئدا یو خکلی او مضبوطه عقیده ده پدی دکلکیدلو دعاګنی کوئ چه الله دد عقیــد دعمل کونکو او علم لرونکو ســره مو یو ځائ کړی او کوم چه سره دعلمه نه مـنی او یا دهغوی علم خراب شـو د دهغـوی د ملګرتیا نه مو اوسات

امتیازات

() تعلیم المسـئله یعـنی دالله تعـالیٰ نه د غوختلو طریقه خائیچه اول صفتونه دالله تعـالیٰ اوکــړه بیا خپله عاجزی ایـاک نعبد بیا خپله وفـاداری ایـاک نستعین سره او بیا خپل حاجت اهدنا سره

گدا خود را ترا سلطان چوں د یدم بدرگاه تو ا رحمان دویدم

()بیان درد په فرق ضـالو دمشـرکینو او مبتـدعینو ټولو () ام القرآن

() ذکر دفـــرق ثلثو ســـره د نـــتیجو نه په مختصر الفاظو باند

()صفات دالله تعـالیٰ او دلائل(۶) داثبـات دنبـوت دپاره لس طریقه(۷) دوه بیمـارئ او دوه علاجه تکبر او حسد بیمارئ دی دهغ علاج دایاک نعبد او ایـاک نسـتعین(۷) دالله تعـالیٰ پنځـه صـفتونه او پنځه صفتونه دبنده(۸) دهوښیار سړی علامـات >۱< چه تعلق دالله تعـــالیٰ ســـره جوړوی> ۲< انکســـاری او تواضع وی پکښې> ۳ <خپل مقصد پیژنی اهدنا سره> ۴< ښـه ملګـری سـره ملګرتیا کوی ، صراط الذین> ۵< دغلطو دملګرتیا نه ځان سـاتی)۹(بیـان دادب چه دنعمت او دخو ځـیزونو نسبة الله تعالیٰ ته پکار د او دغضب او ضلال ند پکار(۱۰) دالله تعالیٰ دمعرفت څلور طریقه خلق، تربیت، برکت، او ملک

تمت سورة الفاتحه بعون الذی لا تخفیٰ منه خافیة،

ه یوم الجمعة ستمبر ء : من صباح

۞

سورة البقره

سورة البقره مدنی سورة د پە نزول کښې اووه اتيايم () نمبر د پس دسـورة المطففين نه نازل شو د او په ترتيب دسـورتونو کښې دويم () نمبر د پس دسورة الفاتحه نه

ربط دمخکښې سورة سره

مناسـبت او ربط دمخکښې يعـنی د البقرة دفـاتح سـره هغه په ګـنړو وجوهو بانـد د ځـن دهغ نه دلته ذکر کول شی

اوله وجه : په سورة الفاتحه کښې بيان دتوحيد اوشو نو سورة البقره ددغ دعو وضاحت کوی او دلائل پر پيش کـوی" يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُـدُوا رَبَّكُمُ ()" سره

دويمه وجه : په سورة الفاتحه کښې سوال دمومنــانو وو چه :"اهــدنا الصــراط" نو ســورة البقره کښې دهغ قبليدل دی چه : "ذالک الکتــاب " هغه صـــراط مســـتقيم چه تا غوختلو نو هغه دا قرآن کريم د

دريمه وجه : په ســورة الفاتحه کښې دالله تعالیٰ پنځه صـفات بيـان کـړل الله ، رب ،رحمٰن ، رحيم ، مالک نو په ســـورة الفاتحه کښې پنځـــه صفات دمومنانو په هغ تفريع کوی چه دا صفات د الله تعـــالیٰ دِ اومنل نو اوس به دا کارونه کـــو (يعنی فاتحه کښې و چه دعقيـد پنج پـير شـو نو بقـــره کښې وائی چه اوس دعمل پنج پـــير شه)

ځلورمه وجه : په سورة الفاتحه کښې بيان دمقاصد اربعه عاليو وو اجمالاً نو په سورة الفاتحه کښې دهغ تفصيل کوی

پنځمه وجه : چه په سـورة الفاتحه کښې ذکر دفرق ثلثو وو او دهغـوی جـزا او سـزا خو په لنـډو الفـــاظو ســـره نو په ســـورة البقرة کښې دهغ تفصيل او وضاحت کوی دابتداء نه اوصاف او نتائج ئ خائی تفصيلاً خه په اوږدو باند

دعوی دسورة

دسورة البقره مرکزی مضمون او دعوی هغه ځلور خـبر دی ځکه سـورة اوږد د نو مضـامين ئ ګنړ دی توحيد ، رسـالت ، جهـاد فی سـبيل الله او انفـاق فی سـبيل الله يعـنی دوه داولـنی ځلـورو مقاصـــدو نه صـــراحة بيـــانوی دوه ورســـره پټ بيانوی.او دروسـتنو نه دوه صـراحة بيـانوی او دوه ورسره پټ بيانوی خو اصـلاً پکښې دغه ځلـور دی دا نـــور ځلورتبعـــاً او خـــدمت له دی يعـــنی توحيد ثابتوی او درسالت خبره کوی او جها د ، انفاق نو دعوی دسورة اثبات المقاصد الاربعة دد ځلــورو مقاصدو بيان دا دعوی دسورة ده

خلاصه او تقسيم دسورة

دسورة مختصره خلاصه داده چه دابتداء نه ذکر دفرقو ثلثو چه هوښـيار شه دا به دِ مخ له راځی اودهغـوی جـزا او سـزا او مثالونه بيا ذکر دتوحيد په هغ دلائل او انعامات اول په خطـاب عـام او بيا په خطاب خاص سـره او دبـنی اسـرائيلو تـذکره په اوږدو بانـد چه نه مـنئ نو اعلان دمبـاهل داتر پــور بيا ذکر درســالت او په هغ نهه شــبهات او دهغ جوابونه او آخر کښې توحيد او رد دشـــــرک فعلی دا تر پـــــور بيا ذکر دجهـــــاد او دهغ مختلف منـازل ذکر کـوی دځـان دسـمولو ، د ملک دسمولو او دکور دسـمولو اوبيا په واقعه دطـالوت تـــرغيب داتر پــور بيا ذکر دانفــاق اول دوه قسـمه خلق دهغـوی مثالونه بيا دانفـاق تفصـيلی تـــذکره مثالونه ترغيبـــات او تحـــذير دســـود نه او

دصـــحيح معـــاملاتو طريقه او تتمه دســـورة كښې خلاصه دمضـــامينو دســـورة تفصـــيلى خلاصه په تقسـيم كښې راځى ځكه مختصر اوليكل شـوه بيا تكرار راځى

تقسيم دسورة

سورة البقره چه بيان دد مضامينو كوى نو دا منقسم ده څلورو حصو ته اوله حصه دابتداء نه تر آيت او په كښې توحيد بيانوى دويمه حصه د " قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ " نه تر پور پديكښې بيـان درســالت، دريمه حصه د " لَيْسَ الْبِــرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُـــوهَكُمْ " نه تر پـــور پديكښې بيـــان دجهاد في سبيل الله تعـالىٰ د څلورمه حصه د " يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا أَنْفِقُـوا " نه تر آخرتر سـورته پديكښې انفـاق فى سـبيل الله تعـالىٰ او په آخـر ركوع كښې خلاصه دسورة

الحصة الاولىٰ

تفصيل : **اوله حصه دابتداء نه تر نمبر آية پور ده پديكښې بيان دتوحيد د او دا در بابونه ده**

اول بـاب : **تر اية پـور " إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُـلِّ شَـيْءٍ قَدِيرٌ " پور پديكښې ابتداء په مقام دقـرآن كـريم او بيا ذكر داول ډل چه مومنـان دى دهغـوى پنځـه صفات او نتيجه دآخرت تر آية ()پور د آية () نه ذكر ددويم ډل چه كافران نه منـونكى دى يعـنى " مغضوب عليهم " دهغوى په دو آيتونو كښې تـذكره او نتيجه ددنيا او آخـرت او د آية () "ومن النـاس " نه تر () " وماكانوا مهتدين "پور ذكر دمنـافقينو يعنى دضالينو دهغوى ناكـاره صـفتونه ذكر كـوى او حكمونه ورله ذكر كوى د " آية () مثلهم " نه مثــال دكــافرانو او د () نه دمنافقــانو مثــال ذكر كوىنو په باب اول كښې بيان دترغيب القـرآن او ذكر ددريو ډلو بطـور تمهيد چه راروان اهم اعلان ته لار سموى چه يو قيمـتى اعلان د كيـدلو د نو**

دیکښې شک نشـــته ددـ منــــونکی په عقیــــده او عمل کامیاب دی او نه منونکی په دنیا او آخرت کښې ناکامه دی کوم چه دوه رنګی دی نو هغوی دِ هم سم شی ګـنی تبـاه به شی هغه اهم اعلان کـوم د؟ نو هغه مسـئله دتوحید " اعبدوا " سره

دویم بـــاب : **دآیت () " یاایهاالنـــاس " نه تر آیت () " هم فیها خالـدون " پـور پدیکښې اول دعـوی اصـلی یعـنی هغه آواز چه دهغ دوج خلق در ډل شو بیا پنځه دلائل پـد او ثمـره " فلا تجعلـوا لله انداداً "سره **

" وان کنتم فی ریبٍ " () نه رد په منکرینو د رســـالت بانــــدبیا تخویف نه منونکو ته په () کښې او بشــــــــارت منونکو ته په () کښې او () کښې جواب دشبه کوی د " کیف تکفــرون " () نه ځلــور انعامــات عامه چه په عـامو خلقو الله تعالیٰ کړی چه که په دلیل ځوک منی نو هغه به په دلیل اومــنی ګـنی نو په احســان دِ اومــنی ځکه " الانسان عبدالاحســان" اول احسـان () چه تاسو مِ دنیشت نه شته کـړی یئدویم احسـان چه ددنیا دفائد ځیزونه مِ ستاسو دپاره پیـدا کـړی دیپه () کښې دریم احسان چه فرشـتو ستاسو دپلار آدم تعظیم کړ وو داپـــر الله تعــالیٰ کـــړ ووپه () کښې ځلـــور احســـان سراسو دبابا آدم 7 نه چه کوتاهی شـوی وه هغه مِ ورته معـاف کـړی وهنو دومــره احســانات مِ کــړی دی بیا هم نه مــنئ او شرک کوئ یعنی تاسـره مِ احسـابات کـړی او غټ خاندان سړ ئ بابا ته دِ اوګـوره نو دغټ خانــدان سړی سره سپک کـار چه شـرک د خوند نه کـوی ختم په بشارت او تخویف

دریم بـــاب :**دریم بــاب د () نه تر () پـــور دد" یٰبـــنی اســـرائیل " نه پدیکښې اووه فصـــول دی یعـنی دبــنی اســرائیلو دپـاره په مختلف انــدازونو**

خبره کوی خطاب خـاص د اول فصل د () نه تر () تر ختمه پـور بـاقی خطابـات شپږدی یعـنې شـپږ انـدازونو سـره خـبره کـوی اول فصل کښې در پلیـتئ دیهـودو ذکر کـوی،چه دهغ نه ځـان بچ کول پکار دی تحریف ، کتمـان حق او تـرک عمل دا پلیتئ دیهـودو و او در خه صـفتونه دمومنـانو چه په د ځان خائسته کول پکـار دی صـبر ، صلوة او ایمـــان بـــالآخرة په ( ) کښې تخویف چه په آباء واجدادو فخر مه کوئ څه فائـده نشی درکـول فائـده د" اعبـدوا " په منلو کښې ده نو راشئ او منئ

خبردار : چه داحضـرت شـیخ القـرآن وئیلی نو اوامر خو هم د دریو نه زیات دی او نوهی هم نو په څه ترتیب در در وائی؟ نو جواب داد چه دلته اندراج د اصول دیهودیت شـیخ القـرآن خـودلی دی نو هغه دریو ته راګرځی او د خه اعمالو اصـول ددغه مرضونو علاج دغه دریو ته راګرځی

__خطـاب اول__ : **داد (۴۹) نه تر (۶۲) پـور د پدیکښې دیهودو سره پد انداز خـبره کـوی چه اومـنئ ځکه ځما داحسـاناتو دلانـد یئ نو اته احسـانات ذکر کـوی او دوه عذابونه اته احسـانات ،۵۴ ، ، ، ۶۰ ، ، ، ، او دوه عذابونه یو په کښې او دویم په ۶۱ کښې عذابونه ځکه ذکر کـــــوی چه په احسان کولو** کښې څه مجبـوږ نه یم کله مو ب ادبی کـړ ده نو څپیړه مِ درکـــړ ده اوس هم درکـــول شم **او ختم دخطاب په تَر غیب باند**

__دویم خطــــاب__ : **د () نه تر () پــــور پدیکښې خبـــائث ذکر کـــوی چه داخلق قابل دتقلید نه دی ددوی اقتداء مه کوئ در قبائح دمشـرانو دیهـودو ذکر کـوی او څلـور د اوسـنو یهـودو در دمشـرانو دهغـوی ذکر کـوی نقض العهد (وعـده مـاتول)په آیت ()کښې دویم الحیل فی احکــام الله تعــالیٰ**

(يعنى دالله احكاماتو كښې چلونه كول) دهغ دوه نمــون ذكر كــوى يو ، كښې دويم د نه تر پور دريمه پليتى قتل النفس واتهـام الــبرى (چه وژل دمال دپاره او په ب گناه تهمت لگــول) په ، كښې بيا زجر او نه داوســـنو خباثتونه ذكر كوى يو چه دوى كښې تحريف كونكى دى دا په ، كښې دويم منافقــــان دى پكښې په كښې ، دريم چه مقلـدين دى د آراؤ ديهـودو په ، څلـورم سره دبد عمل نه دجنت دعـو كـوى په كښې او ختم په تخويف او بشارت

دريم خطـــاب : دريم انــداز داد چه دوى اوامــرو بانــد عمل نه كـوى او چه كــوم نــواهى دى نو په هغ اتيــان كــوى دا د نه تر او ختم په تخويف باند اول ايت كښې اوامر او دهغ نه اعراض او ورپس نواهى او دهغ نه اعراض ذكر كوى

څلـــورم خطـــاب : ، كښې چه انكـــار ددوى د مخكښې انبياء كرامو نه دا دمخكښې خطـاب نتيجه شوه چه دا انبياء نه ئ انكـار شـروع كـړو اوامر او نواهى څه چه دهغ بيانونكى هم نه مــنى او وژنى ئ

پنځم خطـــاب : ، كښې چه دد پيغمــبر نه هم انكـار كـوى سـره داقــرار او دعاءگانونه ددواړو خطـــابونو تتمه يــــوه ده په زجر او تــــوبيخ او په تخويف سره

شپږم خطاب : د نه تر پديكښې خلاصه دتير او اعلان دمباهل د نه

الحصة الثانية

دويمه حصه دسورة د نه شروع كيږى تر آيت پــور دا په صــداقت الرســول6 **كښې چه توحيد اومنه په تعليم دنـــبى** 7 **چه دا دالله تعــالىٰ حق استاذ د خو چونكه خطاب اكثر يهـودو سـره نو دهغوى اعتراضات او دهغـوى جوابونه هغـوى په**

رسـالت شـبهات كـوى نو دهغ جوابونه كـوى نهه شبهات كوى او دهغ جوابونه

اوله شبهه آيت كښې او دهغ جواب دويمه شــبهه او دريمه په كښې ،څلورمه شــبهه په آيت كښې او پنځمه شـبهه په آيت كښې اوومه شبهه په كښې مينځ كښې زواجرِ وغيره دى او د نه تر پور تذكره دابـراهيم 7 ددريو خــبرو دپـاره چه " بيت الله بـنيت للتوحيد " نو ول پكښې شرک كوئ په كښې، دويم دا پيغمـبر د ابـراهيم 7 دعا ده نو ول ترنه انكـــار كـــوئ په كښې ،او دريمه توحيد د انبياء متفقه فيصـله ده نو ول تـر نه انكـــــار كـــــوئ په ، كښې   كښې اتم اعتراض او شـبهه او دهغ جـواب په كښې نهم اعتراض اودهغ جواب بيا تـرغيب بيـان دحق ته د نه مســئله دتوحيد په هغ دليل او زجر او نه رد د شرک فعلى ابتـداء دسـورة كښې رد دشـرک اعتقـادى او آخر كښې فعلى او زجر كاتمـانو دحق ته

** نه تر پـور اووه شـبهات دهغ جوابونه   نه تر پور تـذكره دابـراهيم 7 ددريو مقصـدونو دپاره او د نه تر پور دوه شـبهات او مسـئله دتوحيد رد دشرک فعلى او زجر كاتمينو دحق ته**

الحصة الثالثه

دسـورة دريمه حصه د نه تر پـر ده پديكښې بيان دجهاد فى سبيل الله چه لااله الاالله محمد رسول الله دپاره جنګ اوكـړه دا مسـئله په عالم خوره كړه دجهاد مختلف منازل او مراتب دى در بابونو كښې ذكر كوى

**<u>اول بـــاب اومـــنزل</u> : تهـــذيب الاخلاق چه دمجاهد تربيت دهغ لس اوصاف ذكر كوى كښې **

<u>دويم باب او منزل</u> : تدبير المملكة چه دجهاد دپـاره دا ضرورى ده چه په ملک كښې به انـدرونى فسـاد

نه وی □دا سیاست مـدنی د□ □پـد□ سـره به ظلم ختم شی او کل□ به دفسـاد نه پـاک شی□چه کـوم ملک او وطن کښې ظلم او عـدوان وی او فسـاد وی نو هغه قوم جهاد نشی کول□ □ دد□ دپاره څلور قوانین ذکر کوی□ اول □□□ کښې قصاص دظـالم نه □ دویم چه تقسیم دمال په قانون شرعی □□□ کښې □دریم مسئله دصوم چه ارکان جهاد ته تیـار شی □ نهی درشوت نه □□□ کښې □بیا ذکر ددعو□ دقتال □□□ کښې□ د □□□ نه مسئله دحج تنویراً علی الجهـاد لکه چه جهـاد کښې دواړه مـال او بـدن کړیـږی نو حج کښې هم □ او دخلقو تقسـیم دوو قسـمونو ته شقی او سعید □□□ پور□□بیا تر غیبات جهاد ته□

دریم بـاب او مـنزل : دجهـاد دریم مـنزل هغه هغه آداب دی چه په هغ□ سره اصلاح دکـور راځی یعـنی تدبیر المنزل□ ځکه چه مجاهد ته دکور نه پریشانی وی نوهغه جهاد نشی کول□□نو دکور د اصلاح دپاره □□ حکمونه ذکر کـوی دآیت □□□ نه تر □□□ پـور□ □ □□□ نه تر □□□ پـور□ ترغیبـات جهـاد ته او تـرغیب دپـاره واقع دطالوت ذکر کوی□سره دحکمت دمشـروعیت د جنګ ته په آیت □□□ کښې □

الحصة الرابعة

څلورمه حصه دسورة د □□□ نه تر آخر تر سورة ده او پدیکښې بیان دانفاق فی سبیل الله د□ □ چه جهـاد بغـیر دانفـاق نه تـرقی نه کـوی□اول دعـوی دحص□ □□□ کښې بیا مسئله دتوحید چه دکوم□ دپـاره جهـــاد کیږی □ بیا ذکر ددوو ډلو چه یو اولیـــاء الــرحمٰن چه یو دالله دوســتان دی□چه څــه تیــاره راځی هغه الله تعــالیٰ ختمــوی□او دویم اولیــاء الشیطٰن دی چه څه رنـړا راځی هغه ورته د□ تیـاره کړی په □□□ کښې □ او مثالونه اول داولیاء الشیطٰن □□□ کښې□ او داولیاء الــرحمٰن دوه مثالونه □□□ او □□□ کښې □بیا د □□□ نه تر □□□ پور□ مثالونه دمخلصینو او

غیرمخلصینو د نه تر پور ترغیب انفــاق ته او بیـــان دمصـــارفو او تحـــذیر بخلاؤ ته کښې تسـلی نـبی7 ته د نه تحـذیر سـودیانو ته چه غلط معاملات مه کوئ

** نه صـحیح معـاملات ذکر کـوی نه خاتمه دسورة او پدیکښې څلور واړه مسئل بیاذکر کوی**

تمت خلاصة البقره

مقاصد الایات وتناسبها

الحصة الا ولىٰ

دابتداء دسورة نه تر آیت پـور اوله حصه دسورة ده پدیکښې مسئله دتوحید ذکر کیږیاا دا در بابونه دهاول باب دابتداء نه تر آیة پور پدیکښې ذکر ددریو ډلو کـوی چه داعی هوښـیار شی چه دانه چه ځه دعوت ورکړم دتوحید نو ټول به ځما منـونکی شی بلکه داس در ډل به سـتا مخ له راځیدا دد انقلابی آواز اثر د نو دا اولن باب مسئل ته لار سموی او تمهید د

ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيـهِاول بـاب تر پـور او پد کښې فرق ثلثه بطور تمهید

ذَلِكَ الْكِتَابُ :مقام دقرآن کریم او ترغیب ، دقـرآن مـدح او تعریف کـوی چه راروان مضـمون دزړه په غوږو واورئ ځکه دا عظیم الشـان مضـمون د او دشک شبه نه پاک د

هُدًى لِلْمُتَّقِينَ () دقـرآن کـریم بل صـفت چه پـد سره داس زبردست جمـاعت تیـاریږی چه دهغـوی راروان اوصاف دی نو دا اومنئ چه دکامیابئ په لار قدم کیږدئ

الَّذِينَ يُؤْمِنُـونَ بِـالْغَيْبِ ()ذکر داول ډل چه هغه منعمـومٌ علیهم دی یعـنی احسـان والا خلق او منونکی دقرآن دهغوی پنځه صفتونه ذکرکوی

الَّذِينَ يُؤْمِنُـونَ : اول صـفت چه لکه دیهـودو په ایمان کښې چون چـرا نه کـوی چه حـتی نـری الله

جهرة بلكه ایمــان راوړی په پټــو څــیزونو بانــدِ او نادیده

وَيُقِيمُـونَ الصَّـلَاة : دویم صـفت چه عمل کـوی دا مــونځ دعقیـــد زوت او یاداشت او اجــراء ده لکه دیهـودو " تنسـون انفسـکم " والا نــدی چه ځــان هیروی او بل ته مسئل کوی

وَمِمَّا رَزَقْنَـاهُمْ يُنْفِقُـونَ () دریم صـفت چه مـالی تعظیم هم د الله تعـالیٰ کـوی دالله تعـالیٰ په نـوم مال لګوی لکه دیهودویانو اعتراضونه نه کـوی چه : " انّ الله فقــیر ونحن اغنیا ء " چه نعــوذ بالله الله تعـالیٰ غـریب شـو د ځمـونږ نه غـواړی نه دوی منل کوی

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُــونَ ()ثلــورم صـــفت چه کومه آسمانی وحی ده که تاته شو ده او که نورو انبیاؤ ته شو ده نو په هغ د زړه نه ایمــان راوړی چه دا حق ده دیهودیـانو پشـان نـدی چه وائی : "نـؤمن بما أنـــزل علینا ویکفـــرون بما وراء ه " چه خپله وحی منو او دنورو نه انکار کوو

وَبِـالْاخِرَة پنځم صـفت :چه دالله په خوخه او په آســمانی تعلیم آخـرت مــنی دقــانون مطــابق ، او یقین پـــر کـــوی دا نه چه لکه دیهـــودو وائی چه آخرت شت خو مونږله دوزخ نشته او مـونږ به جنت ته ځـــو او فخر په آبـــاء کـــوی مســـلمانان داس جمــاعت د چه په قــانون الهی مطــابق قیــامت مــنی نو دمومنــانو داس صـفات او دیهــودو دغه ګنده صـفات وو ځکه یهـود لـری کـول پکـار دی او مسلمانان په عالم قائمول او پات کول پکار دی نو په دنیا د عـــالمګیر حکـــومت کولو اختیـــار هغه دمومنانو د نه که دیهودو ځکه دا صـفات پـد امت کښې دی او دد صفت والا نتیجه داده :

أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ بیــان دحکم او نتیجه دنیـاوی دا ډله چه مومنــان دی او داصـفات پکښې

راغلل نو ددوی د دنیا میوه داشوه چه دادهدایت په اس سواره دشو دا تمغه ورله الله ورکـړه ددوی طرف صحیح د او لار ئ صحیح نیول ده

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُـونَ () بیـان دحکم اُخـروی او ثمره اخروی ددوی دعمل دآخرت ثمره چه دوی ته په آخـرت کښې دد عمل میـوه ملاؤ شی چه دوی به کامیاب شی او کـامران په خپل مقصـود کښې محبـوب به ورته ملاؤ شی او چه دځـه نه یریـږی د هغ نه به بچ شی

دا خو هغه وو چه دقـرآن دعـوت ئ قبـول کـړو نو داس خلق تــر جوړشو اوس هغه اوګــوره چه هغوی دعوت دقرآن اوغورځوو

إِنَّ الَّذِينَ كَفَـــرُوا () ذکر ددویم ډل چه هغه کـافران دی یعـنی مغضـوب علیهم چه هغـوی په مسئله پوهه شو او ضد او عناد کـوی او مـنی نه نو راشه ددوی حال اوګوره چه ددوی څه حال د؟

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ :دا ددوی ناکاره صفت ذکر کوی چه په دوی وعظ دداعی بالکل اثر نه کـوی بیـان کـول او نه کـول په دوی برابر ،هغه شـان زړه په زړه پات شی مومنان تـر اثر قبـول کـړو او دوی تر د سره څه فائـده نه اخلی " کـان لم یسـمعها "

خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُــوبِهِمْ داد دوی ددنیا حکم او ثمـره چه ددنیا اثر ئ دا شو چه اســباب د علم ئ ختم شو ځکه کوم څیز چه الله تعالیٰ کوم مقصـود له ورکــړ وی او په هغه کښې نه اســتعمالیږی نو هغه زنګ اوکړی او خراب شی چه څوک ګـرځی نه نو په خپو ئ درد راځی.نودا اسباب الله تعالیٰ دحق پهچان له ورکړی دی نود دا اسباب په هغی کښې نه اســتعمالوی نو دا اســباب بند شو دا دده دبد عمل نتیجه شــوه چه مــرچک خــور نو خله به دِ ترخیږی

وَلَهُمْ عَـــذَابٌ عَظِيم () دا نتيجه دآخـــرت چه په آخـرت كښې ورته دد عمل لويه سـزا ملاؤ شى نو دواړه دِ اوكتل نو كـوم دِ په ځـان سـود وى هغه مخكښې كه دا او كه دا دا خو هغه وو چه دســره اوريدو ته تيارنه وو يا اوريدل ئ كول خو فائـده ئ تـــر نه اغســـته اوس راشه چه يو بل جمـــاعت اوګورو :

()وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُـــــــــولُ ذكر ددريم ډل ضالين يعنى منافقين او دورنګه ډله ،چه هغـوى وخت پــاس كـوى داس يو جمـاعت به هم وى چه هغه به په ظاهر ځان تا اسره ملګر كوى او وى به ستا د دشمن دوست داډير خطرناک د نقصان ئ هم زيات د او پيژنـدل ئ هم ګـران دى نو قـرآن دده بيان په اوږدو كوى او پليتئ ورله ذكر كوى چه ځـان بچ كـول تــر اســان شى مســلمانانو ته او اسلام ته چه منافق نه څومره نقصـان رســيدل د نو دومره نقصان دسـور كـافر نه نـد رســيدل نو ځكه قرآن دده بيان په اوږدو كوى چه اوئ پيژنه او ځان تر اوسـاته دا په دوه قسـمه د اعتقـادى او عملى اعتقـــادى چه عقيـــده دكفر وى او په خله صــرف اســلام زوتــوى دويم عملى چه عقيــده ئ دكفر نه ده خو ظاهرى عمل هغه دمنافقت كـوى تاسره يو شان چليږى او يوشان خبره كــوى اوزړه كښې دهغ خلاف ســـاتى بغض وغـــيره داتر بيانوى

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُــولُ دا دمنـــافق تعريف د خو مونږته دد پته نه لګى ځكه مــونږزړه نه څــه خبر يو نو قرآن نخ شروع كړ

يُخَــادِعُونَ اللَّهَ () اول خبــاثت چه المخادعة : چه پدغه دورنګئ باند مومنان دهوكه كـول غواړى چه مونږبه مسلمانان شـمار شو نو دنيـاوى فائـده به راته ملاؤ شى

وَمَا يَخْـدَعُونَ دویمه پلیــتی چه شــعور پکښې نشــته دومــره نه پوهیږی چه دا دهوکه مِ دئـــان سره ده

فِي قُلُــــوبِهِمْ مَـــرَضٌ () دریمه پلیـــتی چه مرضـــیان دی چه په زړونو کښې دشک او نفـــاق بیمارتیا ده نو پکـــــــــار ده چه ځـــــــــان له علاج اوکړی،یعنی دوی داس نده چه مهر پر لږیـــدل او مـــرض ئ لاعلاجه د نه بلکه که دعلاج دکتـــاب نه علاج کوی نو اوبه شی خو :

فَـــزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًـــا :اول حکم دنیـــاوی ،چه دوی دقرآن نه ځان سم نه کړو نو هغه بیماری ئ نـــوره هم سوا شوه نو که پد حـالت ورله مرګ راغ نو :

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ : حکم اخــروی که ځـان ئ سم نه کړو او مرګ ورله راغ نو معذب به شی

بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ () دائ پلیتی ده چه کذب دقـول او عمل کـــــــوی قـــــــول "امنّا بالله " او دفعل "یخادعون الله "

() وَإِذَا قِيـــلَ لَهُمْ لَا تُفْسِـــدُوا فِي الْأَرْضِ پنځمه پلیتی چه دوی اصـلاح ته فسـاد وائی یعـنی دمسلمانانو رازونه فاش کـوی کـافرانو ته او وائی چه مونږ اراده دصـلح ده نو دوی فسـاد ته اصـلاح او نور داس ډیر خپل روان کار ته سم وائی

() أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ شپږمه پلیتی :چه الفساد فی الارض د شرک ،بدعت او دفحشـــاء او دقانون دغیرالله پرچار کوی نو اصل دفســاد جرړ دی خو دوی داصلاح او دفساد فرق نه پیژنی

() وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا اوومه پلیتی تسفیه المومــنین : چه مومنــانو او صــحابو ته کم عقل او بیوقـــــــوف وائی چه دوی دد دور په سیاست نه پوهیږی داځان له دماغ غواړی

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّــفَهَاءُ اتمه پليــتى الســفاهة : كم عقل په خپله دى چه دخپل آخــرت فكر ورســره نشته د او ددنيا دسمولو دپاره ځان له آخرت تبــاه كړو اودا له څــه په د خپله نــاپوهئ هم پوهه نــدى ،ځان ته سره ددى نه هوښيار وائى

() وَإِذَا لَقُــوا الَّذِينَ آمَنُــوا نهمه پليــتى چه الاســتهزاء بــالمومنين : دمســلمانانو ســره خنــدن كوى او وشت چه دا مونږ ساده موندلى دى په لږ څــه خوشــحاليږى مونږاصل ستاسو ملګــرى يو خپلو ګمراهو ملګرواو ليډرانو ته وائى

() اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ ددغه عمل سزا

وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُـونَ () داحكم دنيــاوى ،ددنيا نتيجه ددغه عملچه كه دد عمل نه واپس نشى او بند نشى نو يو ورځ به مهر جبـــــــاريت ته اوررسى او مهر زده به شىيعــــــنى دهــــــدايت صلاحيت به تر ختم شى

() أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا دائ لسمه پليــتى : چه:

لال مِ نو سوداګر شو په سل ئ
اخلى په پنځوس ئ خرڅوينه
دافائد او دنقصان څيز نه پيژنى

وَمَا كَـانُوا مُهْتَـدِينَ (16) داهم حكم دنيــوى ،ثمــره ددنيا چه دا څنګه طــرز عمل بانــد روان د نو ده نه دهدايت طمع نشى كيد،

() مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي دد ځائ نه د روستنو دو ډلو دپاره مثالونه ذكر كوى اوله ډله مسلمانان وو هغه خو دنمر پشان ځليدل په هغــوى كښې څــه پټوال نه وو دهغــوى مثــال ته حــاجت نه وو نو اول مثال دكافرانو ذكر كوى او دويم مثال دمنافقــانو چه راشه چه ته به وائى چه داس څنګــه كيــد شه چه يو ســړى له دفائــد څــيز راشى په هغ كښې ددنيا او دآخرت عــزت او شــرافت وى نو هغه دهغ

نه څنګه ځان ړوند کونړکړی او هغ ته شاه کړی نو راشئ مثـــال ئ واورئ چه داخــــبره دِ ذهن ته کوزه شی
مَثَلُهُمْ كَمَثَـلِ الَّذِي دا مثـال دکـافرانو د سـړ اور بل کړی.چارچاپیره ورسره کسان وی اور رنړا اوکړی نو د خلقو له پکـار وو چه دد رنـړا نه ئ فائده اغستل و نو دوی البته دد رنړا او رنړا والا دشـمنی شـروع کـړی نو هس اووائی چه دوی به دد اور نه څــه فائـــده واخلی نو دغه شـــان نبی 7 ،قـرآن بیـان کـړو نو دلـر نه خلق راغلل فائـده واغستله او دوئ دشمنی شروع کړه نو دغه شــان پـــات شی رنــــړا تــــر مــــدین ته لاړه او دوی په سکروټو سوزی
زخاک مکه ابوجهل چه بولعجبی است
(١٨) صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ دا ئ نتیجه لکه دختم الله چه اسباب ئ ختم شو
(١٩) أَوْ كَصَــيِّبٍ مِنَ السَّــمَاءِ داد منــافقینو مثـال خو شـیخ القـرآن رحمة الله په سـمط الـدرر کښې ذکر کوی چه :
" ولایبعد إن ینــوع الثــانی الی النــوعین فتکون الامثلةثلثة "
چه منـــافق دوه قســـمه شی او دا مثـــال هم دوه حص شی نو مثالونه به در شی نو هغه داس چه تر "یکاد البرق یخطف ابصارهم " پور به یو مثــآل شی دمنافق اواعتقادی چه لکه بـاران کښې تــیر او بریښــنا وی نو قــرآن کښې ګــران احکامــات او آسان شته او دجهـاد احکامـات هم دی او دفتح هم ده نو د ګرانو ته نه تیاریږی او خپل علاج نه کــوی دقـرآن نه غوږونه بنـدوی چه هس نه اثر رابانـد اوکــــړی مســـلمان به شم ایمــــان ورته مرګ خکاری یکاد البرق دا بشارت منـافق له فائـده نه ورکــــوی یا تــــرقی داســـلام به اوشی او دده

منــافقت به ظــاهر شی او "محیط بالکــافرین "
سره اشاره شوه چه منافق اعتقادی کافر د
کُلَّمَا أَضَــاءَ لَهُمْ مَشَــوْا فِيــهِ داد منــافق عملی
مثــال چه لک په بــاران کښې روان ســړ هغه رنــړا
کښې قــدم اوچتــوی او بیا ولاړ وی ځــان له دامن
ځائ ګــوری نو دغه شــان دا منــافق چه که په دین
کښې ورته څــه فائــده ملاویــږی نــود وائی چه
دشریعت او ســنت طــریق نه قربــان او کچرته څه
نقصان راشی نود اودریږی یعــنی بیا په دین عمل
نه کــوی پــوره دمثــالونو وضــاحت بیا اســتاذان په
درس کښې کوی دلته صرف دشیخ القــرآن رحمة
الله دخــبر مقصد او دهغ په طریقه دآیتونو بیــان
کول مقصد دی
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ دا دروســتو تتمه یعــنی دمثــالونو
دمنافقانو تتمه ده چه دوی کښې لا داصلاح ځــائ
شته څه سو پکښې باقی د نو که ځــان ســمول
غواړی نو سم دِ کړی ګنی نو لکه دکــافرانو به پــر
مهر اولــږی لا پــر الله تعــالیٰ مهر لګــول نــد
دامهر لګول په الله تعالیٰ څه ګــران نــدی ځکه الله
تعالیٰ قادر د
خبره دَ واوریده دقرآن کــریم مقــام او بیــان ددریو
ډلو چه ســـتا مخ له به داس قســـمه خلق راځی
نوځان به کــړو او خــواری به کــو اوس هغه کــوم
آواز د چه په هغ ســـره دا انقلاب راځی او داس
جماعتونه ورسره جوړیږی نو دهغ بیان
() يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ ... دویم باب
داول حص او دا تر آیت "خالـــدون" پـــور
پدیکښې مسئله توحیــداو دلائل او احســانات دمنلو
دپاره
يَا أَيُّهَا النَّاسُ خطاب عام دتوحید چه
انسانانو او پیریانو ټولو ته دتوحید اعلان د دعوی

دتوحيد شوه اوس پد دليل څه د او دد ثبوت څه د
الَّذِي خَلَقَكُمْ اول دليل : خپل پيدائش ته اوګوره ته چا پيدا کړ ئ
وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ دويم دليل چه ستا مشـران او دا چه چاته رامدد شه وائ نودا چا پيدا کړى دى
() الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًـا دريم دليل : لـــږ خکته زمکې ته او پورته آســـمان ته اوګـــوره اوسيږ دچا په کور کښې ؟
وَأَنْـزَلَ مِنَ السَّـمَاءِ مَـاءً :څلـورم دليل : اوبه دچا څښـک؟ " فَـأَخْرَجَ بِـهِ " :پنځم دليل : خـور دچا نو پيـدا کـړ الله تعـالىٰ اوس دالله په کهنــډر کښې اوخـور او څک دالله تعـالىٰ او عبـادت دبل کـو ؟ کهانا پينا ساډ ګهرسـونا سـرانداد دِ ګهـر؟ خـور څک ځما کرم او اګئ اچئ مُلا کره
فَلَا تَجْعَلُـوا لِلَّهِ أَنْـدَادًا :داثمـره او نتيجه ددلائلو چه دد دلائلو اثر پکـــــــاږ د چه هيڅ قسم تعظيم او صـــفت دالله تعـالىٰ کښې شــريک او حصه دار مه ګرځـوئ او دائ ځکه ذکر کـړه چه چا به وئيل چه مشــرکانو ته چه وائى : "اعبــدوا ربکم " نو هغـوى خو هم دالله تعـــالىٰ عبـــادت کـــوى نو جـــواب چه عبـادت دالله تعـالىٰ داس پکـاږ د چه بل ورسـره شريک او حصه دار نه وى دوى ورسره دنـورو هم کوى او دالله هم کوى
() وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ صداقت الرسول او رد په منکرينو درسالت باند او اشـاره دليل وحى ته هم ده چه داس انـداز مسـئله بيـان شـوه نو اوس دوى پد اعتراض وارد کوى چه داخبر ددځان نه کــوى کچرته دا وحى وه نو مــونږ به منل و خو دا مسئله د"اعبـدوا" د دځـان نه جوړوى نو قـرآن په دوى رد کوى چه پدى کتاب کښې شک نشته د چه دا ځمونږ دطرفنه د داخوسرنامه ذکرشــو وه خو

که ستاسوخه شک وه لکه چه څنګه د په عجیب انـداز په خپله مـدعیٰ دلیل وائی او هـره خـبره ئ صــحیح وی دماضی او راروانه نو تاسو هم په خپل شـــرک داس دلیلونه اووائئ او داس کتـــاب پیش کړئ
وَادْعُــوا شُــهَدَاءَكُمْ تاسو مشــکلاتو کښې غــیر رامدد کوئ نو داهم په تاسو یو مشکل راغل د نو خپل معبودان وغیره رامدد کړئ
() فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا تخویف او یـره دآخـرت نه منونکو ته چه تاسو دد کتاب او دمسئل د"اعبدوا" مقابله نشی کــول نوخـــیر مو منلو کښې د دد مسئلو دمنکرینو دپـاره اور تیـار د ،خطرنـاک او هغه خلق او ګټ چه خلاف دد مســئل اســتعمال شـو و هغه دَ هغه اور خشـاک د نو خه نـده چه ځان تر بچ کړئ نو اومنئ ګنی تباه شئ
() وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا خوشـحالی منونکو ته چه کومو بختورو او نیک بختو د مسئل د "اعبدوا" ته تن کیخـودو نو لږدهغـوی حـال اوګـوره چه الله تعــالیٰ به ئ څنګه اکـــرام کـــوی نو دد دحصـــول کوشش اوکړه ب ځایه انکارونه مه کوئ
() إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي جواب دشبه : دومـره نالائقه دی ب انصـافه داس په دلیل بیـان اوشو او دنتیجو نه خبر شو او سره دد نه اعتراض کوی چه که دا قـرآن ه دالله تعـالیٰ دطرفنه و نو پدیکښې به دب کاره ځیزونو ،رعد ،بـرق ،او دبـاران ،ماشی او مچــانو وغــیره دداس څــیزونو تــذکره نه وه داخبر خو څـوک زمینـدار اوکـړی نوصـحیح ده نو دالله تعالیٰ دشـان سـره مناسب نـدی نو جـواب : الله تعـالیٰ تاسو په مسـئله پوهه کـوی که دپـوه دپاره په مثال کښې دهرڅه ضــرورت راځی نو الله تعالیٰ هغه نه پریږدی او بیانوی ئ او دا خو امتحان د پوهه او ایمـان والا مسـئله بانـد پوهه شی چه

دمثال سـره هغه مسـئله او ممثل خه واضح شو او ضـــديان ديته ګـــوری چه ده له داس خـــبر نه و مناسب هغوی تر مسئله نه زده کوی ګمـراهی او عنـــاد ئ خکـــاره شی او دا الله تعـــالیٰ په قـــرآن خکاره کوی

() الَّذِينَ يَنْقُضُــونَ عَهْــدَ اللَّهِ چه په کومو خلقـود قـرآن داس زبردست بيـان التِـه اثر کـوی دهغه ګنده اعمال ذکر وی

أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِـــــرُونَ (): تخويف :چه نتيجه ئ دتاوان ده نو ځان دتاوان نه بچ کړی

() كَيْـفَ تَكْفُـرُونَ بِاللَّهِ ذکر دځلـورو نعمتونو عامو چه په هرچا شوی دی

شـيخ القـرآن رحمه الله کمـال اوکـړو دا پيـدائش وغـــــيره مخکښې ذکر وو نو هغ ته دليل اوو او دلته نعمت اوو دا ول دا ځکه چه دا خطـاب عـامو انسانانو او پيريـانو ته څـه خـاص طبق ته د او په عــــامو خلقو کښې دوه قســـــمه خلق وی يو چه هغوی څـه شک وغـيره لـری او مـزاج ئ دا وی چه دليل دِ پيش شی دويم قسم هغه دی چه هغه داحسان نه مجبوره کيږی ځکه عام طور مشهوره ده چه : "الانسان عبد الاحسان " انسان داحسـان غلام وی نوهغه مخکښې دلائل شو او دا احسانات چه دواړه طبقو سره خبره تـام شی ،ماشـاء الله ، (دا ځما اســتاذ محــترم شــيخ القــرآن مولانا مــير سميع الحق صاحب درس افادات دی)

نعمتونه هم چه ذکر کــــوی نو عــــام ذکر وی چه هيڅـوک دهغ نه خلاص او پـات نشـت يعـنی هغه نعمت په هر چا د ځکه دعوت عام وو

كَيْفَ تَكْفُرُونَ اول نعمت او احسـان : چه دنيشت نه مِ شته کړ ئ ما پيدا کړ نه و او پيـدا مِ کـړ نو اوس ماسره حصه دار جوړو؟

(▯▯) هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ ▯▯▯▯ دويم نعمت او احسان : چه ددنيا دفائد▯ خيزونه هم ستا دپاره پيدا شــوى دى چه په تا كوم نعمتونه دى نو د الله تعــالىٰ دى▯ نو ځنګه د"اعبدوا"ـ نه مخ اړو▯▯

وَهُوَ بِكُـلِّ شَـيْءٍ عَلِيمٌ▯(▯▯) اثبـات دعلم الغيب الله تعـالىٰ لاره چه الله تعـالىٰ لكه ځنګـه خـالق د▯ نو دغه شان عالم هم د▯،نو "اعبدوا ربكم "▯

(▯▯) وَإِذْ قَـالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَة ▯▯▯داديم احســان او نعمت ته تمهيد او لار برابــرول : اول خلقت دآدم7 ▯ چه خلقت دآدم ▯دعظيم مقصد دپــاره شــو▯ د▯ چه په زمكه دالله تعالىٰ قانون جارى كول▯

(▯▯)وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْـمَاءَ ▯▯▯فضـيلت دآدم 7 خكـاره كول فرشتو باند▯ او دا فضـيلت په سـبب دعلم د▯ ▯ دخلافت ارضى دپـــاره دعلم ضـــرورت وو▯ دا تر "كنتم تكتمون "(▯▯) پور▯▯

(▯▯) قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا ▯▯▯عجز دفرشــتو او نفى دعلم الغيب دفرشــتو نه نو معلومه شــوه چه څوك داس▯ وى هغه قابل دعبـادت نـدى نو فرشـت▯ نورى مخلوق دعبادت قابل ندى▯

قَـالَ أَلَمْ أَقُـلْ لَكُمْ ▯▯▯ اثبـات دعلم الغيب يو الله تعالىٰ لره▯

(▯▯) وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَة اسْجُدُوا ▯▯▯▯ دريم نعمت او احسان نعمت عامه : الله تعالىٰ په تاسو دااحســان كـــــــړ▯ د▯ چه ستاسو بابا او پلار آدم7 ئ▯ معّظم دفرشــتو ګرځــول▯ د▯ ▯يعــنى فرشــتو ته ئ▯ دهغه دتعظيم وينا كــړ▯ ده او هغــوى دهغه تعظيم كــړ▯ وو▯نو حلالى اولاد هغه وى چه هغه دپلار احســـان هـــير نه كـــړى نو راشئ او شـــكرانه ادا كړئ او "اعبدوا"ـ▯ او وه دلوئ▯ خاندان سړيه سـپک كـار چه شرك د▯ مه كوه▯

(▯▯) وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ ▯▯▯تمهيد ځلـورم نعمت ته تر "الى حين" (▯▯) پور▯▯

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ اكـرام دآدم 7 او دامتحـان دپاره يو بوټى بندول
( ) فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا دآدم 7 عجز او دشيطان عاجزى اوګـوره دآدم 7 نه هـير شـوى نو بې اراد ترې هغه بوټى اوخوړل شو لکه بنـده چه په خته کښې اوخوئيږى نو عـاجزه وو نو خـاکى او خـاور مخلـوق هم دبند ګئ قابل نـد او شـيطان ستاسو آبائى سشمن د نو هغه هم نـارى مخلـوق د او دعبادت قابل ند ځکه دشمن د
( ) فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ خلـورم احسـان او نعمت عامه چه ستاسو دبابا آدم 7 توبه مِ قبوله کـړ وه نوحاصل چه ته مِ هم دنعمتونودلاند او دپلار نيکه نعمتونه دِهم نو شـريف سـړ او انسـان هغه داحسـان قـدر کـوى نو راشئ او دامسـئله د "اعبدوا" اومنئ باوجود د دومره احسانونونه "کيف تکفرون " هس په کومه خله او په کـوم زړه انکـار کوى
( ) فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ بشـارت او خوشـحالى دهغه وخت نه دا مقرر کړ وه الله تعـالىٰ خوتاسو ته هم هـدايت راغل د "هـدى للمتقين" او هغه دا مسئله کوى چه "اعبدوا ربکم "نو چه چا اومنله نو انجام ئ ګوره
( ) وَالَّذِينَ كَفَرُوا تخويف او يـره :چه کومو دادعوت ټکراؤ کـړو او و نه منلو نو دهغه نتيجه بـاب ختم شو مسـئله د "اعبـدوا "اومـنئ دلائل احسـانات جـواب دشـبه هم اوشو او نـتيج هم اوخودل شو
( ) يٰبَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا دد ځـائ نه تر( )پـور دريم بـاب داول حص ذکر کـوى پديکښې خطاب خاص د پس دخطاب عـام نه قـانون داد چه اول عامه خبره اوشى بيا چه کوم مخه وريز او عزتمند خلق وى يـادهغوى منلوکښې فائـده ډيـره

وی نوهغه ته دعــوت ور کــول کیږی اول قــرآن خپله خبره په عـام خطـاب ذکر کـړه نو اوس بـنی اسرائیلو ته خاص دعوت ورکوی چه دوی عوامو په نخه کــول چه فلانک مولــوی صــیب نه مــنی نو مونږڅنګه اومنو؟نو قـــرآن هغـــوی ته دعـــوت ورکــړودوی ســره خــبره ډیــره اوږده کــوی او په مختلف انـــدازونو بانـــد کـــوی خو حاصل ئ دوه طـــریق دی یو احســـانات مخ ته کـــول او دویم ددوی پلیـتئ خکـاره کـول احسـانات ځکه چه " هل جزاء الاحسـان الاالاحسـان " ما درسـره خه کـړی دی نو تاسو هم خه اوکړئ او ځما د داعی دامسئله د"اعبـدوا" اومـنئ او شـرک مه کـوئ نو چه پـد اونشی نو بیا خباثتونه او دا ځکه چه عـوام په دوی دهوکه کیـــدل او ددوی د نه منلو دوج هغـــوی نه منله نو قرآن دهغوی ګندګی خکاره کوی چه داخلق ګـــــور قابل دتقلید نه دی دوی پس روان نشئ ګنی نو کوهی ته به مو ارتاؤ کړی داخو پـر ورګډ دی تا به پرې ورګډ کړی

داخبر دددوی سـره په اووو فصـلونو کښې دی خو اول فصل شپږخطابات دی اول فصل کښې دوی ته دعـــــــوت او دا وائی چه بد خویونه در پریږدئ او دمسـلمانانو خه خویونه در ځـان کښې راولئ داتر ((پور د

يٰبَنِي إِسْــرَائِيلَ دا دعــوت بــنی اســرائیلو ته خطاب خاص چه تاسو دپیغمبر دمنلو وعده هم کړ نوځما دیر لحاظ اوکړئ او ځما رالیږل شو کتاب او دعوی د"اعبـدوا " اومـنئ اودکفر لیـډران کیږئ مه دا دعـوت او دعـوت په ټکی د"يٰبـنی اسـرائیل" سره ورکـوی چه ستاسو پلار عابد وو نو تاسو هم عبادت اوکړئ

وَلَا تَشْـتَرُوا بِآيَـاتِي دا اول مـرض دیهـودو چه تحریف وو نو دهغ نه منع کــــوی چه ددنیا دلالچ

دپاره نوم ناموس عزت اړ تړ دپاره ځما په آیتونو کښې تبدیلی مه کوی

(وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ) دویم مرض او دویمه پلیتی دیهودو کتمان حق چه دحق مسئله پټول وونو داهم مه کوئ

(وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ) طریقه علاج او امر مصلح : چه دا دوه کارونه ځکه کوه چه یو پکښې حب جاه د او بل حب مال د نو دمونځ او زکوٰة پابندی اوکړئ چه دغه مرضونه درنه ختم شینو مقصد دغه مرضونه ختمول دی او دجماعت دمومنانو سره ملګری شئچه تکبر درنه ختم شی

(أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ) دریم مرض او پلیتی چه ترک عمل د کله به بل ته اووئیل چه داحق پیغمبر او مسئله بالکل حقه کوی نو ا ظالمانو چه بل ته وائ خو خپله ول نه من

(وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ) اوس در خه صفتونه دمومنانو دغه ګنده اعمال پریږدئ او دااعمال په ځان کښې راولئپد ځان خائسته کړئیو آیت کښې دوه ذکر کوی صبر او صلوٰة دا په ځان کښې راولئ ستاسو حاجات به الله تعالیٰ پوره کړی څه ضرورت د چه په ګناه رزق ګټئ

(الَّذِينَ يَظُنُّونَ) دریم صفت په آخرت ایمان

(يٰبَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا) دوباره دعوت سره دذکر د "انی فضلتکم " چه دهغه وخت په خلقو ما مقام درکړ وو اوس به مو هم عزتمند کړم خو ایمان راوړئدا ما په توحید درکړ وو اوس دتوحید نه لر تلی ئئ راشئ دد پیغمبر په تعلیم توحید اومنئ

(۴۸) وَاتَّقُـوا يَوْمًا ...... تخويف او يـره دآخـرت چه فخر په مشرانو او غلط آرزوګانو په قيامت کښې نه پکاريږی هلته عقيـده دتوحيد پکـاريږی نو راشئ او اومـــنئ او آخـــرول نه مـــنئ تاسو ســـره ډير احسانات کړی لږخو خپل احسـاناتو ته اوګـورئ نو داحساناتو کښې بدل احسـان وی نو "اعبـدوا ربکم " راشئ او څما دد داعی دعــوت قبــول کـــړئ او انکار مه کوی اوس احسانات

(۴۹) وَإِذْ نَجَّيْنٰكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَـوْنَ ...... دد څـائ نه اول خطـــــاب تر آيت (۱۰۳) پـــــور او پديکښې اته احســانات او دوه عذابونه ذکر کــوی عذابونه څکه ذکر کـــــوی چه کله تاسو نـــــالائقی کـــــړی ده او نامناسب کــار مو کــړ وو و په هغه وخت کښې مِ سزادرکړ وه نو که اوس نامناسب کـار اوکـړئ نو بيا هم سزا درکول شم دا نه چه تش احسانات

وَإِذْ نَجَّيْنَـــاکُمْ مِنْ آلِ فِرْعَـــوْنَ...... اول احســـان دفرعــون دمظــالمو اوســختو نه نجــات ثــومره تکليفونه به ئ درکــول او څــه ظلمونه به ئ کــول دهغ نه مِ خلاص کړئ

(۵۰) وَإِذْ فَرَقْنَا بِکُمُ الْبَحْـرَ ......دويم احســان نجاة من الغرق :يو درياب وو اوفرعون ئ غرق کـــړو او تاسو دغرقيـــــدلو نه خلاص شـــــوئ نو دارله چا اوکړل

(۵۱)وَإِذْ وَاعَدْنَا مُوسَى ...... تر" لَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ(۵۲) دريم نعمت او احسان چه " العفو بعد الذنب "تاسو يو جــرم کــړ وو چه دسـخی عبـادت وو نو هغه مِ درته معاف کړ وو

(۵۳) وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى ......څلـورم احسـان "اعطـاء التوراة " :الله تعالیٰ تاسو له دژوند دتيرولو دپـــاره نظـــآم او قـــانون درکـــړو چه تـــورات وو څکه بِ قانونه ژوند دخاروو وی

(۱۰) وَإِذْ قَالَ مُوسَى ... پنځم احسان "العفو عن القتل فَتَابَ عَلَيْكُمْ "سره ذكر كوى چه الله دتوبې دقبوليت شرط دا مقرر كړې وو چه سخى چا عبادت ندې كړې نو دوى دِ عبادت كونكى قتل كړى چه تاسو تيار شوئ الله تعالىٰ دا حكم معاف كړو دا احسان درباندې الله تعالىٰ كړې وو.

(۱۱) وَإِذْ قُلْتُمْ ... تر لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (۱۲) سره شپږم احسان او نعمت چه ديو بې ادبۍ دوجې مِ مړه كړى وئ دسزا په طور نو بيا مِ درله ژوند دركړو "ثم بعثنٰكم " سره احسان ذكر كوى اول نه درته هغه احساس دنعمت كوى چه داسې مو كړى وو.

(۱۳) وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ ... اووم نعمت چه تظليل الغمام او انزال المنّ والسلوىٰ :يعنى چه كله دفرعونيانو نه خلاص شوئ او په ريګستان او خوشى بيابان كښې نو نه مو دسر پټولو ځائې وو او نه درسره دخوراک څه وو او ما درباندې احسان اوكړو وريځ به سورې كولو او تيار خوراک به راتلو نو اوس هم قدر نه كوئ.

(۱۴)وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا ... ددې نه تر بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ(۱۵) پورې اولنې عذاب : نقمت اول اوله سزا چه "انزال العذاب بسوء الادب " تاسو ته الله تعالىٰ ديو كلى دجهاد حكم اوكړو او دهغې دتلو ادب ئې درته ذكر كړو فعلى ادب چه "سجداً " په عاجزئ به ځئ او قولى عاجزى اوادب چه حطّة به وائئ چه ځمونږ خطائى معاف كړه نو تاسو دا بدل كړل او بې ادبى مو اوكړه نو څنګه څپېړه مِ دركړې وه نو دا بل طرف راسره هم شته دې .

(۱۶) وَإِذِ اسْتَسْقَى مُوسَى ... اتم احسان "انفجار العيون من الحجر " :دګټې نه مِ درله اوبه راويستلې وې داچا كړى دى چه څومره قبيلې وې دومره مِ درله چينې رايستلې وى .

() وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى دويم عذاب " الذلةوالهوان بسبب الكفران " :چه دنعمتونو ناقدری مو کړ وه نوسزا مې درکړ وه او ذلةاو سپکاو مې درکړ وو

() إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ترغيب سره تتمه دخطاب : چه احسانات مو واوريدل او عذابونه نو راشئ په نوم او لقب کښې نجات نشته چه نفس دمومن لقب يا ديهودى يا دنصرانى په لقب کښې نجات نه دنجات دپاره کردارضرورى د امن او عمل صالحاً نو د سره به کامياب شئ او کاميابى برخه شى نو راشئ پد دعوت دپيغمبر چه "اعبدوا" د ايمان راوړئ

() وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ دويم خطاب تر آيت ( ) "خالدون" پور اوس پديکښې بيان دخباثتونو ذکر کوى در خباثتونه دمشرانو ديهودو ذکرکوى او څلور داوسنو ذکر کوى چه ا دمک والو او ا عوامو داس قسم مليان دا قابل دتقليد ندى دا خو په خپله هم داس دى او په پلار نيکه داس بيکاره دى نو ددوى اتباع او تقليد کول خوځان کند ته غورځول دى اول تر آيت () پور ديهودو دمشرانو پليتئ ذکر کوى

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ اول خباثت دآباؤ ديهودو چه "نقض العهد " دا تر "الخٰسرين"() پور ذکر کوى چه دا داس خلق دى چه الله تعالىٰ سره ئ کړ وعد او لوظونه مات کړى دى

() وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا دويمه پليتى دمشرانو ديهودو چه "الحيل فى احکام الله تعالىٰ " : چه الله تعالىٰ به ورته حکمونه اوکړل نو دوى به درواکولو دپاره ځان له حيل کتل دى دد دوه نمون ذکر کوى يو "اعتداء فى السبت " دخالى ورځ داحترام خيال نه ساتل او زيات کول

(٦٧) وَإِذْ قَـالَ مُوسَـى لِقَوْمِـهِ ... دويمه نمونه دمخكښې پليتئ چه دالله تعالىٰ احكـامو كښې ليت ولعـلّ ، پس وپيش كـول"الحيل فى ذبح البقرة " دغوا په حلالولو كښې څـومره ټـال مټـول كـړ وو ځكه دوى دهغ بندګى كړ وه نو لاس ئ ورلره نه ورتلو او دالله تعـالىٰ مرضـىٰ وه چه دوى به ئ حلالـوى چه دامعبـود ئ سـپک شى نو دادويمه نمونه او كه ځـان له خبـاثت ئ ګرځـول نو خباثتونه بِه ځلوړ شى هيڅ خبره نده دا خبـاثت تر آيت وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ (٧١) پور ذكر كوى
(٧٢) وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًـا ... دريمه پليـتى چه "قتل النفس واتهام البرئ " دمـال او دولت دپـاره ئ ب ګنـاه خلق وژل او تهمت ب ګنـاه بانـد لګـول او دالله تعالىٰ دهغوى هغه ګندګى خكاره كول او مړ ژوند كول
كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ ... خبر سره خبره ذكر كوى چه مړى ژوندى كول دا دالله تعالىٰ كار د
(٧٤) ثُمَّ قَسَـتْ قُلُـوبُكُمْ ... زجـر:چه څـومره په ترغيب سره بيان اوشو داحساناتو په بيان سـره او څــومره په تــرهيب ســره چه خباثتونه او عذابونه بيــان شو او معجــزه دوى اوليدله نو پكــار وه چه ددوى زړونه نرم شو و او دادعوت ئ قبول كـړ نو دوى نور سخت شو دګټ نه هم سخت ځكه دګټ نه كله كله اوبه لاړ شى او ددوى په زړه كښې هډو نرمى رانغله
وَمَا اللَّهُ بِغَافِـــلٍ عَمَّا تَعْمَلُـــونَ ... تخويف چه ستاسو په كـارونو الله تعـالىٰ خـبردار نو بـدل به دركړى
(٧٥) أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ ...اوس دموجوده بنى اسرائيلو خباثتونه بيانيږى اودهغوى جماعتونه چه دوى كښې هم مختلف قسمونه د

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ کښې اول قسم چه " المحرّفون لکتاب الله ": دا پکښې علماء خلق وو چه دالله تعالیٰ په کتاب کښې هـیرا پـیری کـوی او غلط مقصدونه ورله ذکرکوی

**() وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا دویم جماعت او ډله چه مفسـدان او منافقـان پکښې دی داس طریقه سره منافقتونه کوی **

()   أَوَلَا يَعْلَمُــونَ ســره زجر او اثبــات دعلم الغیب الله تعالیٰ لـره چه ول ددوی پـد جـرم څـه الله تعالیٰ نه پوهیږی او تخویف هم د چه سزا به ورکړی

()   وَمِنْهُمْ أُمِّيُّونَ دریم جمـــــاعت او ډله "المقلـــدون لاراء اليهـــود": ان پړهه مریـــدان دمشرانو دخبرو ړوند تقلید کوی چه مــونږ په حقه یو او جنت ته به ځو ،صـرف دخپلو ملیـانو اوریـدل خبر زوتوی نور څه تحقیق نه کوی او ځان دکتاب په مقصد نه پوهه کوی

()   فَوَيْــلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُــونَ الْكِتَــابَ بِأَيْــدِيهِمْ داهغه مخکښې محرفینو تحریف کونکو لږتفصـــیل چه څنګه تحریف کـوی یا مســتقل ډله ده نو پنځــه ډل به شی چه دوی کښې مفتیـــــان دی په لاس سره تحریری طـور تحریف کـوی فتـوی به اولیکی دځــان نه اووائی به "هٰـذا ما قضى الله به "چه دا پر الله تعالیٰ فیصله کړ ده هس به ورســره آیت اووائ

()   وَقَـالُوا لَنْ تَمَسَّـنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْـدُودَةً څلورمه ډله ،"المخصصـــون لانفســـهم بالجنة " صاحبزادګان دی ګـدی نشـین چه ســره دبد عملونه ځــان دجنت ټهیکــداران ګــنړی چه جنت ته مونږنه ځو نو ول انګریزان به ورته ځی

قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ سره ددوی په خبره بانــد ردونه کوی

(□□) بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَة □□□□ تتمه دخطاب او تخويف :خبره ستاسو دارمان او آرزو نده بلكه خبره دقانون ده چه چا هم د"اعبدوا" خلاف اوكړو شرک او توبه ئ□ تر□ اونه ويستله نو دوزخى د□ كه يهودى وى كه نصرانى كه هر څوک وى□
(□□) وَالَّذِينَ آمَنُوا □□□ بشارت : چه چا دامسئله د"اعبدوا" اومنله نو جنت به ئ□ ځائ□ شى □نو راشئ دا غلط اعمال او كارونه پريږدئ ځان له دجنت فكر اوكړئ□
(□□) وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ □□□□ دد□ ځائ□ نه دريم خطاب ذكركوى□او پديكښې يو مستقل خباثت ذكركوى چه " انكارهم من الاوامر واتيانهم بالنواهى "□مطلب دا چه دكولو كار نه كوى او دنه كولو هغه كوى الته روان دى□ تتمه په تخويف □
وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ □□□ د□ آيت كښې اوامر ذكر كوى چه دعبادت دالله تعالىٰ تاسو ته هم شو□ او اوس هم د□ دليل نقلى هم شو او نور احكامات نو كله مو پوره كړل □
ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ □□□ انكار داوامر او دهغ□ نه مخ اړول داستاسو زوړ عادت د□□
(□□) وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ □□□□ د□ آيت كښې ذكر دنواهيو چه مونږدرته وئيلى وو چه دا كارونه مه كوئ او تاسو راسره منل□ هم وه□
(□□) ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ □□□□ دادنواهيونه انكار او اعراض چه كومه كښې به فائده نو هغه به مو كول او چه كومه كښې به فائده نه وه هغه به مو نه كول□
(□□) أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا □□□ تتمه دخطاب په تخويف :چه په دنيا مئين به معذب او په سزا شى□ دبشارت ځائ□ پكښې پات□ نشو□
(□□) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ □□□□ څلورم خطاب او د□ كښې خباثت ذكر كوى چه "انكارهم نم انبياء

السـابقين "چه دتـير خبـاثت نتيجه دا شـوه چه دانبياؤ نه انكار شـروع شو یعـنى مخكښې و چه امر اونهى نه منى اوس وائى چه څوک امر اونهى بيانوى هغه هم نه منى دا تر (٩٠) پور دوه آيتونو كښې ده

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ دانبياؤ نه دانكـار وجه چه په خپل علم غاوره وو اوځان ئ دنـورو دعلم نه ب پروا ګنړلو

بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ اصل حقيقت داد چه مهر پـر راغل د

(٨٩) وَلَمَّا جَـاءَهُمْ كِتَـابٌ پنځم خطـاب او پديكښې "انكـارهم من هـذاالنبى "چه دتـير نتيجه دا شوه چه دا عادت دانكـار وو نو دد پيغمـبر نه ئ هم انكار اوكړو ګنى دا خو دوى غـوختل هم وو او مسئله د"اعبدوا" هم ددوى دكتاب سره يـوه وه چه "لا تعبـدون الاالله " او دوى دده حقـانيت پيژنـدل هم وو خو انكار ئ اوكړو سره دد ټولو خبرو

(٩٠) بِئْسَمَا اشْـتَرَوْا بِـهِ أَنْفُسَـهُمْ تتمه ددواړو خطابوبو دڅلـورم او پنځم ځكه ددواړو مـراد يو وو چه انكار دنبيانو نه وو نو تتمه ورلره يوه راوړله

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا زجر او توبيخ چه ډير ناكاره څـيز ته موځـان وقف كـړ د چه هغه دمـاانزل الله چه اعبدوا ربكم ده نه انكار دوج دضد او دعنـاد نه چه دا وحى په ده ول راځى نو دنيا كښې مغضوب شو "غير المغضوب عليهم "

(٩١) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا شپږم خطاب تر (٩٦) پـور او پديكښې خلاصه د ماسـبقه خـبر دبـنى اسـرائيلو سـره اوږد اوشـو ،نو د تـيرو خـبرو خلاصه ذكركـوى چه مـونږ ورله دعـوت دايمـان وركړو چه " اٰمِنوا بما انزل الله " چه ايمـان راوړئ نو ددوى ضد او عنـاد چه مونږبله وحى نه منـو، صرف خپله منو نو خپله ئ هم ډيره منل وه كنـه،

دا خباثتونه مو اوکتل ،دا دوی خکل ایمان د داس داس کارونه ئ کړی لنډ ئ تـر یو ځـو ذکر کـړل چه دروغ وائی په هغه خپل ئ هم ایمان نشـته د دا تر () پــور خلاصه ده په دغه انــداز"فــافهم وکن من الشــــکرین لعلّک لا تجـــــده هٰکــــذا فی غیرهٰذا والحمدلله"

() قُـلْ إِنْ كَـانَتْ لَكُمُ الـدَّارُ الْآخِـرَة اعلان دمبــاهل : او ئ زوری چه دومــره په عجب انــداز بیان شو په عـام خطـاب سـره هم سـره ددلائل او احسانات او په خاص خطـاب سـره هم نو اوس هم دوی نه منی او ځـآن ته دجنت ټهیکـداران وائی نو اوس ورسره مباهله اوکـړه چه راځئ چه دروغـژن له مرګ اوغـواړو نو ستاسو خو یقین د چه مـونږ رســــیدلی یو نو تاسو له مرګ نه راځی مونږله به راشی نو ځمونږنه به خلاص شئ نو دا چـــــر نه کوی ځکه دوی ته خپل لوړ او ژور معلــوم دی او دوی په دنیــوی ژوند ډیر مــئین دی داژوند دوی دعذاب نه بچ کول نشی دعذاب نه بچاؤ په "اعبدوا " پکار د چه دااومنئ په تعلیم د نبی 7 سـره نو د نــبی 7 پیغمــبری منل ورله ضـروری دی نو هغه چرته مــنی په هغه هم اعتراضــونه کــوی راروان حص سره مناسبت شو

الحصة الثانیة رسالت

() قُـلْ مَنْ كَـانَ عَـدُوًّا لِجِبْرِيـلَ دد ځـائ نه دسـورة دویمه حصه ده په بیــان درســالت دنــبی 7 کښې چه "لااله الاالله" بیان شــوه نو اوس" محمد رسول الله " بیــانوی اشـاره ده چه "لااله الاالله " به مـن خو په تعلیم دجنـاب رسـول الله 6 بانـد هغه به دالله تعالیٰ حق پیغمبر من

خــبردار : شــیخ القــرآن رحمة الله تعــالیٰ علیه دسـمط الـدرر په اجمـال کښې حصه تر () پـور وئیل ده او دویمه حصه د "ولمّا جــــاءهم" () نه

شروع کـوی او په تفصـیل کښې د "قل من کـان " نه شروع کوی دد□ څه وجه ده ؟
ځما محبوب استاذ شیخ الاسـلام کـابلګرامی رحمه الله تعـــــالیٰ به فرمائیل چه دا ځکه چه " قل من کان " دمخکښې سره هم لړی او دروستو سره هم لړی□قرآن کریم چه مضمون خلاصــوی د یو په آخر یا دبل په اول کښې داس□ آیتونه راوړی چه دواړو سره لړی□نو د" قل من کان " دا شبه دتوحید سره هم لړیده او درسالت سره هم لړیده نو ستا خوخه ده که حصه تر (□□) وائی او که تــر(□□□) پــور□ ځکه شیخ القرآن رحمة الله دواړه ذکر کړی دی□
اوس رسـالت پـد□ حصه کښې بیـانوی تر آیت (□□□) پور□ □
انداز بیان :چه خبره اکثر ملیانو سـره ده او ملیـان اعتراضونه کوی نو دد□ وج□ درسالت بیان کـوی په بیـــان دشـــبهاتو بانـــد□ چه دوی په رســـالت څـــه اعتراضـونه کـوی نو دهغ□ جوابونه به کـوی □ټـول نهه اعتراضـــــونه دی □داووم او اتم اعــــتراض تر مینځه تذکره د ابراهیم 7 ددریو مقصدونو دپـاره او په آخردحصه کښې رد دشرک فعلی کــوی □او زجر کاتمینو دحق ته□
قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ □□□ اوله شــبهه او دهغ□ جواب : اوله شبهه په اتیان دجبرئیل 7 باند□ یعـنی چه تاته وحی راوړونک□ فرشته او د"اعبـدوا ربکم " راوړونک□ □فرشـــــته هغه جبرئیل 7 د□ او هغه خو ځمونږ اٰبائی دشمن د□ □ځمونږنیکیان ئ□ تباه کـړی دی □دااعـــتراض په واســـطه او په ســـند د□□دا به اوس هم کوی ستا په اسـتاذ په صـحابو او په ائمه کرامو داټـــول ســـندونه دی□په دوی به اعـــتراض کــــوی□نو دد□ جوابونه پنځــــه کـــوی□تـــر" عَـــدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ"(□□) پور□□

(٩٩) وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْـكَ ...صـداقة دقـرآن او زجر چه داس صاف كتاب رانازليږى او دوى انكار كـوى نو دا فاسقان دى اودا ځكه چه :

(١٠٠) أَوَكُلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا ... زجر : يعنى دا عهد ماتول ددوى زوړ عـادت دزاړه مجرمـان دى بلكه اكثر په خپل كتاب هم صحيح طريق سره ايمان نه راوړى داړول آيتونه دجبرئيل 7 دعـداوت سـره متعلق چه دا عداوت پكار ند

(١٠١) وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ... صداقت دنبى 7 او زجر دوى ته په انكار دهغه ؛داس شـان والا پيغمـبر چه ده هغه او ستاسو دكتـاب مسـئله يوه ده نو دا ب انصـافه دهغه نه هم انكـار كـوى او دالله تعالىٰ كتاب شاته غورځوى

(١٠٢) وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ ... دويمه شـبهه او دهغ جـواب :دوى شـبهه په رنګونو كوله چه ته دسليمان 7 تـذكره په انبيـاؤ كښې كـو او هغه خو سـاحر وو نو معلوميږى چه دسـاحر ملګـر سـاحر وى نو ته هم سـاحر ئچه په خـوئ ثـانى نو ددواړو يـاران وى دويم چه مـونږ ته ځـن اوراد ملاؤ شوى دى او هغه سليمانى دى او هغه پيغمـبر وو او په هغ كښې بلنه د غيرالله ده نو معلوميږى چه دا هغه ته وحى شوى نو ته مـونږه څنګـه دبلـن دغيرالله نه منع كـوته پيغمـبر نه ئنو دهغ جـواب "وما كفرسـليمان "چه دا كفر دسـحر او دشرک دا شيطانانو كړ وو دسـليمان 7 لمن دد نه ناپاكه ده

اوس به دا شبهه كـوى ځكه دا په ملګـرى اعـتراض د نو ستا په ملګرى به اعتراض كـوىځـوک عـالم به ذكر كـړى چه هغه ته يـادو كله شـاه اسـماعيل كله ابن تيميه وغـيره نو جـواب به كـو دهغـوى صـفائى به كـوشـياطين چه سـاحران وو هغـوى كفر كړ وو

وَمَا أُنْـــــزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ دريمه شـــــبهه او اعتراض او دهغى جواب چه سـحر او بلنه دغيرالله جـائز ده ځكه چه پـد بانـد دآسـمان نه فرشـت راغل و او ته مـــــــونږ دهغ نه منع كـــــــو نو معلوميږى چه ته پيغمـــبر نه ئ نو جـــواب چه "ما انزل " ما نافيه شى نو جواب حاصل چه فرشتو له دسـحر بـاره كښې علم بالكل نـد وركـړ شـو هغـوى ردكــړ د او خلقو به دهغــوى دضد دوج دسـاحرانو نه جـادو زده كولو "منهما" يعـنى "من ضدهما " فيتعلّمون من غيرهما من ضــدهما " او چه "ما" موصـوله شى نوبيـادجواب حاصل داد چه دا ابتلاء او امتحان وو چه فرشتو به دسحر ردكولو او خلق به ئ پوهه كول چه دوى دمعجز او دسـحر فـــرق اوپـــيژنى لكه يوعـــالم وائى چه داس كـــار اوشى شـــــرك د او داس توحيد دنو خلق هغه شــرك رااواخلى يا يو عــالم په بيــان د رد دپــاره غلط دم اووائى چه دد نه ځــان بچ كــړئ نو ځـــن هغه راواخلى او دم پر كوىنو ديكښې دعالم څه ګناه د دغه شان فرشتو به بيان كولو دوى به تر خپل غرض راويستلونو داابتلاء ده

وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ سره عام قــانون دخلقو چه مـزاج دخلقو پـد د چه علم ضـارّه ته زور ډير كوى په مقابله دعلم نافعه كښې

وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ سره تخويف او يــره ذكر كــوى چه داس له په آخــرت كښې څــه ثــواب نشته

() وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا تـرغيب ايمـان ته :ټولو سـره اولګـو "اٰمِنـوا باٰعبـدواۦ ، او " امنـوا بعصـمة جبرئيل وسـليمٰن والملٰئكة "چه پـد ټولو ايمـان راوړل و "واتقوا"دشبهاتو نه ځان بچ كړ و

() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خلورمه شبهه او دهغ جـواب : چه ته مـونږ دصـحيح الفـاظو او ورادو نه

منع کوي مونږته اجـازه شـوې دې او ته وائې چه هغه مه وايئ نو ته څنګه پيغمبر ئې ؟ جـواب هغه الفـاظ چه هغې کښې دشـــرک او بې ادبئ وهم وی نو هغه مه وايئ يعني د الفاظ شرکيه نه ځان اوساتئ.

(١٠٥) مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا ﴿١٠٥﴾ زجر په انکار دقرآن باندې ۔ شـبهات او اعـتراض چه کـوی نو اصل وجه دا نده چه ستا په نبوت يا په کتاب کښې څه چل دې بلکه دا ضــديان او عناديــان چه دی نو په تاسو ئې خــير او فائــده او عـالمی تحريک او دعـالم دپــاره داعيان کيـدل او آخـری امت کيـدل دا ټـول خيرونه دی ۔او قــرآن نــدې پــيرزو نو هسې په زوره پکښې کوړوالې ګـــوری خو دا څــــه ددوی ټهيکه نه ده،دا اختيــار دالله تعــالیٰ دې چا له خپل رحمت او فضل ورکوی نو په تاسو باندې ئې اوکړو ،ګـوره زر به بل اعتراض اوکړی ۔

(١٠٦) مَا نَنْسَــخْ مِنْ آيَة ﴿١٠٦﴾ پنځمه شــبهه او دهغې جــواب :پنځمه شـبهه په نسخ بانــدې چه ته صــحيح پيغمــبر نه ئې ځکه چه ته په يو خــبره نه اودريږې ، کله يو وائی او کله بله او "راعنـا"ـ وو او اوس ختم شو نو بل راغې،دغه شان روستو دقبلې مســئلې ته به تمهيد هم شی ۔ نو دهغې جـــــواب چه بل حکم آسان هم فائده پکښې هم دا حکمتی جواب،"نــأت بِخير" حکيمانه جواب دې.

أَلَمْ تَعْلَمْ ﴿١٠٦﴾حاکمانه جـــــواب چه اختيارمند الله تعالیٰ دې ځــه خو دهغه دحکم پابند يم چه هغه راته څنګـه وائی ځـه به هغه شـان کـوم،او دليل عقلی هم دې ۔

(١٠٨) أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْـأَلُوا ﴿١٠٨﴾ تيقظ او بيـداری مومنانو ته :چه مسلمانه ويخ شه بيدار شه ،بې ادبه او يهودی اعتراضونه کوی نو هسې نه چه ته متاثره شې او ته چرته اعــتراض شــروع نه کړې ګــنی نو نتيجه به خرابه شی.

(□□□) وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَـابِ □□□□ دويم تيقظ او بيـدارى ويخ شه يهوديـان داس□ منصـوب□ كـوى چه تادخپل اصلى شريعت او قرآن نه اودپيغمبر داتباع نه واړوى خبرداړ چرته موخراب نه کړى□

(□□□) وَأَقِيمُوا الصَّلَاة □□□□ امور مصلحه للتثبت :چه هرکله داس□ اعتراضـونه كيږى او دشـمن داس□ نيغ ناست وى او دګمـــــراه كولو په كوشش كښې وى نوګرانه ده زړه ته پريشـــــانى راځى نو وائى داس□ اعمال نيک کوه چه تعلق دالله تعالىٰ سره مضبوط وى چه زړه دِ مضبوط وى□

(□□□) وَقَـالُوا لَنْ يَـدْخُلَ الْجَنَّة □□□□ زجر او تيقظ مومنـانو ته دا يهـود او نصـارو سـتا دګمـراه كولو كوشش كوى ته كلک شه نيک اعمـال كـوه دهغـوى يوحربه داده چه جنت په يهـــوديت او په نصـــرانيت كښې منحصر ګـڼرى □داخـبره كـوى دادِ دپـاره چه تاسو شـكيان كـړى ويخ شه داب□ انصـافه دى دوى سـره پـد□ څـه دليل نشـته صـرف دخل□ دعـو□ او ارمانونه دى□

(□□□) بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ □□□□ د دوى دخبر□ رد او بشارت چه نجات په د□ قـانون د□ په يهـوديت او يا په نصرانيت كښې ند□ □

(□□□) وَقَـالَتِ الْيَهُـودُ لَيْسَـتِ النَّصَـارَى □□□□ دا هم زجر يهـــــود ته چه دوى د□ اقوالو ته ګـــــوره چه دآسـمانى كتـاب دعـو□ كـونكى هغه ديوبل نه ددين نفى كـــوى چه يو ب□ دينه بل ته ب□ دينه وائى□پـــد□ ورله رد كوى□

(□□□) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَــــعَ □□□□ زجر چه هركله ددعوت نه روستو دجماعتونو نه ويستل يقيـنى وو نو مـــانعينو دجمـــاعت ته زورنه وركـــوى□دايهـــود اونصارى او مشركين لوئ□ ظالمـان دى چه دوى په جماعتونوكښې شـرک كـوى□او موحد دجمـاعت نه

**بنــدوى دا ب انصــافه هم ځــان دجنت ټهيكــداران ګنړى په كومه خله داس خبر كوئ **
() وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ تسلى موحد ته :چه كه تادجمات نه اوباسى نو ســتا دجمـات ســره څــه واســطه ؟ته خو دالله تعـالىٰ بنـده ئ او دهغه مسـئله كـو نو الله تعـالىٰ هر ځـائ د خپل كـار جـارى ســاته (او دا هم دقبل مسـئل ته اشـاره ده)

هر ملک ملک ماست   كه ملک خدائ ماست

() وَقَـالُوا اتَّخَـذَ اللَّهُ وَلَـدًا شـپږمپ شـبهه اودهغ جــواب :دا ب انصــافه دد بــدعملو ســره ،ددوى يوه بله بدعملى چه وائى الله ځان له نائبان نيولىلكه عزير 7 او عيسى 7 وائى به چه تاته ټول شاګردان برابر دى څـــه ؟ نو دغه شـــان الله تعالىٰ ته هم ټول مخلوق يوشان ند څـه پـر ډير ګران دى دهغوى خـبره خكته نه غورځـوى نـودهغ جواب كوى چه :
سُـبْحَانَهُ :اول جــواب بَـلْ لَـهُ مَا فِي السَّــمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ :دويم جواب كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ :دريم جواب بَــدِيعُ السَّــمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ : څلــورم جــواب وَإِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ پنځم جـواب نو پنج پيريه دمشــرک اعــتراض دا پنځــه ګــزاره وركړهدالله تعالىٰ نائب او نيازولى ته څـه حـاجت د

تير فكرراتو انداخت بعيد   گفت خدا" نحن اقرب اليه من حبل الوريد"

() وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُـونَ اوومه شـبهه او دهغ جواب : چه ستا په رسـالت او په صـداقت د الله تعالىٰ مونږسره خـبر اوكـړى يعـنى ځمونږپه نــــوم خط ول نه راليږى چه دا مِ دراوليږلو نو و منئ تاته به وائى چه يره مونږه دشپ څه خــوب او رنړاول نه وينو چه ستا دريشتنوالى نخه ده

قَـدْ بَيَّنَّا دويم جـواب :خـبرو ته څـه حـاجت د حقـــانيت دلائل راغلی دی خو چه چا کښې انـــابت وی بادشاه چه قانون مقـرر کـړی نو هر کورله نه ځی دا ددوی څه کمِ عقلِ اعتراض د
() إِنَّا أَرْسَـــلْنَاكَ بِـــالْحَقِّ تسـلی :چه کله اعتراضـــــات کیږی نو کله کله زړه ته خدشه راشی چه یره کیـد شی په ما کښې څـه چل وی خو ځـه خــبر نه یم نو تســلی ته حق پیغمــبر ئ او دا چه کوم نه منی نو دوی فکر مه کوه تاخپله ذمه فارغه کړ ده تا نه به دد دوزخیانو بـاره کښې تپـوس نه کیږی
() وَلَنْ تَرْضَى عَنْـكَ الْيَهُـودُ تیقظ او تنبیه داعی ته :بیـدار شه کله که داعی زړه کښې راشی چه څه به ددوی کړم او څه به ځما شی نو داغم به ختم شی او یو شریکه مسـلمانی به جوړه کــړو نو وائی ویخ شه دایهــــــــودو نصــــــــاری هس نه خوشحالیږی چه څو مکمل دین پـر نه ایـږد دالله تعالیٰ کتاب هدایت بالکل کره د دد دیو خبر نه هم وا نه وړ دالله تعالیٰ عذاب نه څوک خلاصونک نشـــته دا وائی نـــبی 7 ته خو مـــراد امت دځکه دهغه نه دا متصور نه وه
() الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ دلیل نقلی دعلماؤ داهل کتابو نه :دا ب انصافه چه داس شبهات کوی او په انکــار کلک دی نو ددوی ملیــان خو هم ځــن داس دی چه هغوی قرآن منی او ایمان پر راوړی او دد پیغمـــبر په صــداقت ایمـــان راوړئ نو دوی دهغوی نه یم عبرت نه اخلی
وَمَنْ يَكْفُـرْ بِـهِ تخویف :چه پــد ایمـــان رانه وړئ نو تاوانی
() يَا بَنِي إِسْـرَائِيلَ اذْكُـرُوا داهغه "يَا بَنِي إِسْـرَائِيلَ " رامعـاد کـړو اشـاره وه چه تـرد پـور خطاب وو بنی اسرائیلو سـره اول ورسـره دتوحید

خــبره اوشــوه او بیاورســره درســالت بــاره کښې تفصيل سره خــبره اوشـوه نو تــرغيب ورکـوی چه ايمان راوړئ
(   ) وَاتَّقُـوا يَوْمًا   يــره : چه فخر دأبــاء او ديهوديت او نصرانيت مو پکار نه راځی
(   ) وَإِذِ ابْتَلَى إِبْــرَاهِيمَ رَبُّهُ   دد ځـــائ نه ترآخره پور داتم اعتراض پور تذکره دابــراهيم 7 کوی يهوديانو او مشــرکانو به ځـان ته ابراهيميـان و نو وائی راشئ اوګـــورئ چه اصل ابـــراهيمی ځوک د او دا تذکره دابراهيم 7 ددريو خبرو دپــاره کوی يوه چه "بيت الله دتوحيد دپاره جوړ شو د نو شـــرک پکښې ول کـــوئ ۱۲۵کښې دويم د پيغمبر له دعاء ابراهيم 7 غوختل وه نو انکـار تــر ول کــوی۱۲۹ کښې او دريم توحيد دټولو انبيــاؤ اتفـاقی دين د انکـار تــر ول کـوی دا په ۱۳۲ او ۱۳۳کښې او دابه اتم شــــبه ته تمهيد هم شی ځکه هغه شـبهه په تحويل دقبل ده نو خـائی چه دا پيغمــبر ابــراهيمی د نو دده قبله هم ده ابــراهيم پکار ده
وَإِذِ ابْتَلَى إِبْــرَاهِيمَ   ابتلاء او امــامت ملاويــدل دابراهيم 7
(   ) وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابة   اوله خـــبره چه دابــراهيم 7 دبيت الله شـريف د تعمـير په وخت دا وئيلی شــــوی وو چه :" أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ " بيت الله شـريف به دشـرک نه پـاک سـاتی نو هغه توحيد له جوړ شــو او تاسو پکښې شــرک کــوئ بتــان مو پکښې کيخودل نو اصلی د ابراهيم 7 تابعدار نــبی 7 د چه شرک ختموی نو راشئ دده اومنئ
(   ) وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ   دعاء دابراهيم 7 دبيت الله او دمک دپاره
(   ) وَإِذْ يَرْفَــعُ إِبْــرَاهِيمُ الْقَوَاعِــدَ   تعمــير دابــراهيم 7 بيت الله لـره او تمهيد دويم خــبر ته

چه هغه مدرسه او جُمــات جوړکړو او دالله تعــالیٰ نه ورله استاذ غوختلې ووې (نبی 7 داسماعیل 7 په اولاد کښې وو ځکه ورســره اســماعیل 7 ذکر کــړې دې)
(١٢٩) رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ (...) دویمه خـــبره چه ددې پیغمبر دپاره ابراهیم 7 دعــاء غــوختلې وه چه ددوی نه پیغمــبر راوله ځنو تاسو دابــراهیم 7 څنګــه نــوم اخلئ چه دهغه ددعــاء نه انکــارِ کــوئ ؟ نوراشئ که څــان ته ابراهیمیــانِ وایئ نو ددې پیغمــبر رســالت تسلیم کړئ.
(١٣٠) وَمَنْ يَــرْغَبُ عَنْ مِلَّة إِبْــرَاهِيمَ (...)زجر او تــرغیب دمنلو دنــبی 7 ته :راشئ ددې پیغمــبر اتبــاع اوکړئ ځکه داصــحیح ابــراهیمی دې او د ابــراهیم 7 دعاء ده اوس هم څوک دده نه اعراض کوی نــوغټ سفیه او کم عقل دې .
(١٣١) إِذْ قَالَ لَـهُ رَبُّهُ (...) دابــراهیم 7 دمقــام وجه چه هغه دالله تعالیٰ تابعدار وو.
(١٣٢) وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ (...) ددې نه تر " وَنَحْنُ لَهُ مُسْــلِمُونَ " (١٣٣) پــورې دریمه خــبره چه دوی ددې پیغمــبر خلاف کــوی ځکه چه دې توحید بیــانوی نو توحید خو دټولو انبیــاؤ متفقه فیصــله ده ځنو ولې ددې نه انکارِ کوئ ؟
(١٣٤) تِلْكَ أُمَّة قَدْ خَلَتْ (...) رد په افتخارِ دیهودو : چه په دغه ټولو خبروکښې دنــبی؟خلاف کــوئ او دعوی دابراهیمیت کوئ او سره ددې فخر هم کــوئ نو پــدې رد کــوی چه دا وایئ چه اګــر که هر څــه یو خــوجنت ته به ځــوځنو دهغې رد چه خپله څــه اوکــړه هغه لاړل ددنیا اوس ته څه خپل اوخایه.
(١٣٥) وَقَالُوا كُونُوا هُودًا (...) زجر: سره ددې نه چه دومره عجیبه بیان اوشو او ددوی دآبــاؤ اجــداد دین اوخــودلې شو چه دشــرک نه بــیزارِ وو ســره ددې نه دوی بیا هم دیهودیت او نصرانیت چه په هغې کښې

شـرک پـروت د دهغ دعـوت ورکـوی خلقو ته نو زورنه ورکوی چه ددین ابراهیمی اتباع چه دشرک نه بالکل پاک د هغه پکار ده او دهغ اتباع اوکـړئ په هغ کښي هدایت د

() قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ ترغیب بیان داسلام ته چه ددئ دغه طرفته دعوت ورکـوی نو تاسو دوی ته حقیقت اسلام ورته بیـان کـړئ چه هـدایت پـد کښې د په یهـودیت او نصـرانیت کښې نـد چه مونږ یهودیت او نصرانیت نه پـیژنو مونږدیو الله په توحید ایمـان لــرونکی یو او چه ځــه دپیغمــبر په واسطه وحی شو ده

() فَـإِنْ آمَنُـوا بِمِثْـلِ مَا زجر یهـودو ته چه هدایت په یهودیت او نصرانیت کښې نــد پدیکښې د چه دصـحابو ځنګـه په توحید رسـالت او په تـیرو انبیاؤ ایمان د دغه شـان ایمـان راوړئ نو دوی به هم په هدایت شی

وَإِنْ تَوَلَّوْا تسلی چه که دوی سـتا خلاف کـوی نو ددوی په مقابله کښې تاله یوالله کافی د

() صِبْغَةَ اللَّهِ ترغیب او تعلیم مومنـانو ته د رد په اهل کتـــابو چه تاسو په ځــــان یو رنګ اوبل رنګ لګـوئ او په هغ کلک یئ راشئ دتوحید رنــګ او دالله تعالیٰ ددین رنـګ قبـول کـړئ چه کامیـاب شئ مونږ ځ دهغه الله عبادت کوو

() قُـلْ أَتُحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ زجر اهل کتـابو ته : سره دد دومـره بیـان نه که بیا هم سـتاخلاف کوی او په توحید کښې درسـره جهګړه کـوی او په یهودیت او نصـرانیت مسـئله کښې درسـره جهګړه کوی نو صاف اعلان ورته اوکړه

() أَمْ تَقُولُونَ زجر اهل کتابو ته چه دعقل نه کار واخلئ په کومه خُله تاسو وائئ چه ابــراهیم 7 او دهغه اولاد یهود او نصٰـری وو تاسو دمخکښې

بيـان څـه معلومه نه کـړه خو عقل دکـوم ځـائ نه راوړو
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ زجر کـاتمینو دحق ته : چه د چا په علم کښې حق مسـئله وه دتوحید یا دنـبی 7 دصداقت او دالله تعالیٰ دطرفنه ثابته وه اود هغه پټوی یعنی بیان ئ نه کـوی نو دد لـوئ ظـالم بل نشـته د نو معلومه شـوه چه یهـود لـوئ ظالمـان دی
وَمَا اللَّهُ بِغَافِـــلٍ تخویف :چه الله تعـــالیٰ ته ددوی ټول اعمال معلوم دی جواب به ورکړی
() تِلْكَ أُمَّة قَدْ خَلَتْ بیا رد په فخر او په ناز دیهودو او نصارو چه ځمونږ مشران انبیاء وو مونږ به معاف کوی
() سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ اتمه شبهه او دهغ جواب : نبی 7 په حقانیت څومره مدلل او خکل بیـان اوشـواو دابـراهیمیت حقیقت خکـاره شو بیا هم دا کم عقل زر شبهه کوی او اعـتراض کوی په تحویل دقبل باند چه د دانبیاء کرامو د متفقه قبل نه مخالفت کـوی چه نـبی 7 په مدینه کښې بیت المقـدس ته مـونځ کـوو چه وحی راغله مخ واړوه بیت الله شـــریف ته نو یو غوبل جوړشو یهـودو اعـتراض کولو چه ول بیت المقـدس کښې څه چل وو دا څه قبله نه وه؟ او منافقانو و سـړ دډینګ ند صبابه بل څه شروع کـړی او مشـرکانو و رو رو بیاځمونږ طرفته راځی پردی کلی کښې اوسیدل څـه آسـان کـار نـد دا غوغا شـوه ،غوبل شو نو قــرآن ډیرپه اوږدو جوابونه کــوی او بیا بیا حکمتونه ځائی او زجرونه هم
قُــلْ لِلَّهِ الْمَشْــرِقُ اول جــواب اجمــالی او حاکمانه بادشـاهی طـریق سـره جـواب :اختیـار دطرفونو دالله تعـالیٰ سـره د په طرفونو کښې

ځه پـاکی نشـته دې پـاکی دالله تعـالیٰ دحکم منلو کښې ده نو ځه دهغه حکم منم.
(١٤٣) وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا دویم جـواب خو اوس حکمتونه ذکر کـــوی دا حکیمانه جوابونه دی چونکه د اعتراض له دوی ډیر زور ورکــړ وو نو دد وج نه قـــرآن کـــریم ډیر په زور او شـــور جوابونه کوی دجواب حاصل داد چه تاسو دتوحید داعیـــان امت یئ نو تاسو له مرکـــزیت پکـــار د او بیت الله شـــــریف د ټـــــول دنیا مرکز وو نو دا مِ ستاسو قبله کړه .
وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي دویم حکمت : چه د کښې دتابعدار او دغـیر تابعـدار او دمخلص او غـیر مخلص پته اولګی ځکه د ګرانو احکامـــاتو ســـره ملګری معلوم شی.
وَمَا كَانَ اللَّهُ دفع دشبه چه بیت المقدس ته کوم مونځونه شـوی دی یا جنـاز شـوی دی ،مـړی خخ شوی دی ؟ جـواب هغه دالله تعـالیٰ په حکم وو په هغ ستاسو ایمان وو نوالله تعالیٰ دایمان سـره کړی اعمال نه بربادوی .
(١٤٤) قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ تسلی او تنبیه نبی 7 ته : چه دتحویل نه مخکښې ســـتا هم په اخـــری وخت کښې داخـــواهش وو چه لا قبله بدله نشی او پریشـــانی به دِ وه او پریشـــانی دمخ ســـتامونږپه آســمان کښې لیدله ســتا خیــال وو چه کیــد شی یهـود مـانوس شی او ایمـان راوړی نو مونږبه تاله داس قبله درکړو چه ته به پر خوشـحاله ش ځکه ته هم ابــراهیمی ئ او دا قبله هم ابــراهمی ده نو حکم راغ چه "فَـوَلِّ " قبله بدله شــوه دمــدین په ابتدائی دور کښې دنـــبی خواهش وو چه ځما قبله هغه بیت الله شـــریف شی نو دلته قـــرآن کښې روستن حــال ذکر د او حــدیث کښې اول حــال ذکر د.

وَإِنَّ الَّذِينَ تسلی چه دیهودو هم اکثر ته پته وه چه داس به کیدله ددوی په کتاب کښې وو چه دا پیغمبر به دوو قبلو ته مونځ کوی

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ تخویف چه الله تعالیٰ ته ددوی اعمال معلوم دی بدل به ورکړی

وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ تنبیه نبی 7 ته چه تا وئیل چه قبله دِ بدله نشی کید شی دوی ایمان راوړی نو دا ډیر نالائقه دی ګوره ورته داددوی عمل دضدیان او عنادیان دی ددوی په خواهش پس مه ځه

(۱۴۷) الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ زجر یهودو ته : دوی ته دا مسئله او ستا حقانیت بالکل صاف معلوم د خو کاتمین دی

لِكُلٍّ وِجْهَة دریم حکمت چه دهر قوم ځان له دطرف وو دمخ اړولو نو مسلمانان ځان له امت او جماعت او قوم د نو ددوی به هم خپل طرف وی دا نده چه دبل طرفته به مخ کوی

فاستبقوا ترغیب مومنانو ته چه دالله تعالیٰ حکم اومنئ او ددوی فکر مه کوئ ځکه

أَيْنَ مَا تَكُونُوا تخویف اخروی : وخت راروان د دد معترضینو او منکرینو پته به اولږی

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ بیا حکم پس دزواجرو او جواباتو نه چه دوی به دا اعتراضات کوی ته خپل کار جاری ساته ستا مسئله او ته په حقه ئ

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ دا دځلورم حکمت دپاره بیا راوړو چه دچا اعتراض پات نشی دا پیغمبر ابراهیمی د او قبله ئ ابراهیمی نده نو مونږه ته ابراهیمی قبل ته واړول چه اعتراضات ختم شی او هرچه دضدیانو اعتراضات دی نو داخو به لګیا وی دد ځه فکر مه کوه

وَلِأُتِمَّ نِعْمَتِي اشاره ده چه قبله بدلول نعمت تام کول دی لکه پیغمبر رالیږل یو نعمت او

هـدايت كـول يو نعمت نو دا قبله مِ هم دركـړه چه په تاسو ټول نعمتونه تام كړم
(١٥٢) فَاذْكُرُونِي ترغيب چه هر كله ما نعمتونه تام كړل نو تاسو هم څما دتوحيد تذكره كوئ او په اتباع بانـد كلك اوسيږئ او ناقـدرى مه كـوئ او دِ اعتراضـونو فكر مه كـوئ كه چرته څـه پريشـانى راځى نو :
(١٥٣) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـــوا اسْـــتَعِينُوا تلقين دتثبت او كلكـــوالى : چه كچرته په تحويل دقبله او دپيغمـــبر په اتبـــاع كښې مصـــائب راځى نو دالله تعالىٰ مدد پد طريقه غواړى
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ (١٥٣) بشـارت دمعيت : چه كله ته كلك شو نو الله تعالىٰ د ملګـر د نو ته نـور څه وائى؟ ړوند دخـدائ نه څـه غوړى ،دوه سـترګ بينا
(١٥٤) وَلَا تَقُولُـــوا لِمَنْ يُقْتَـــلُ بشـــارت مومـنينومقتولينو فى سـبيل الله ته حـتى كچرته ستاسو يو ملګـر دپيغمـبر په اتبـاع كښې قتل هم شى نو همت مه بـائلئ دا الله تعـالىٰ ته حسـاب شو د دعامو مړو پشان ند د دالله تعالىٰ سـره په يو زبردست ژوند ژوند د
(١٥٥) وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ تلقين دصبر :دانده چه امتحانات به نه راځى امتحانات به ضرور راځى او دامختلف قسـمه امتحانـات به راځى خو تاسو كلك شئ په توحيد او په رسالت باند
وَبَشِّـرِ الصَّـابِرِينَ (١٥٥) بشـارت خوشـحالى كلكو خلقو ته
(١٥٦) الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبة دصابرينو نخه چه هغوى په مصيبت كښې الله تعالىٰ يادوى
(١٥٧) أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ در خوشحالئ او انعامـات دكلكو او صـــابرينوچه هركله ددين په مصـــيبت

دمخـالفينو په شـبهاتو كلك شـو او په مصـائبو دِ صبر اوكړو نو دادر خوشحالئ به درته ملاؤ شی
(١٥٨) إِنَّ الصَّـفَا وَالْمَـرْوَة نهمه شـبهه په رسالت او دهغ جواب : يـره په صـفا او مـروه خو بتـان پراته دی نو دا مسـلمانان مـونږ دبتـانو دعبادت نه منع كوی او په خپله دهغ سعی كوی نو داخو دبتـانو بندگی ده چه كـوم ځـائ كښې تر اوسه شرک كيـدلو نو دهغ دتعظيم څـه مطلب؟او دمسـلمانانو زړه كښې هم شک راغل وو نو دهغ جـواب چه صـفا او مـروه خو دالله تعـالیٰ دنخو نه دی داخو پر نالائقو بتان كيخـودلی وو پـد سـره دهغوی په تعظيم كښې څه فرق نه راځی
(١٥٩) إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُـونَ زجر علمـاء سـوء او رهبـان سـوء ته شـبهات ختم شو نو اوس ناكـاره مليانو او پيرانو ته زورنه وركـوی چه پـد شـبهاتو سره او پد اعتراضونو سره ددوی غرض هغه داد چه دالله تعـالیٰ صـاف دين پټ كـړی چه توحيد او رسـالت ظـاهر نشی (چه دالله تعـالیٰ يو وال او دد پيغمـبر پيغمـبری خلقو ته ظـاهره نشی) چه الله تعالیٰ صـاف بيـان كـړ نو دا اتفـاقی لعنتيـان دی
(١٦٠) إِلَّا الَّذِينَ تَـابُوا دعـوت تـوب ته : دالله تعالیٰ شان كريمی، سره دد نه وائی چه كه اوس هم دا بد عمل پريخودلو نو معاف كوم مو او دعالم دتوب در شرائط ذكر كوی
(١٦١) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا ښول كـافرانو ته زجر او تخويف اخـروی چه كـوم منكر دتوحيد او رسـالت دی او دهغ نه توبه نه اوباسی نو حال ئ داد
(١٦٣) وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ مسـئله دتوحيد : دبحث درسالت په اختتام كښې مسـئله دتوحيد ذكر كـوی چه دپيغمـبر بعثت دد دپـاره شـو وو او مخكښې دحق كاتمينو(پټونكو ته) ته زورنه وه نو چه كومه

مسئله اول دبیـانولو ده نو هغه اوس وائی چه هغه مسـئله دتوحید دهدا بیـانول پکـار دیاو چا چه دا مسـئله پټـه کـړه نو دغه حشر به ئ وی او کـافر دد وج نه دوزخیـان شو چه دد نه انکـار کـوی
دلته مســئله دتوحید دا مبــداء درد دشــرک فعلی دپــاره په سر دســورة کښې "اعبــدوا "ســره رد دشرک اعتقادی وو نو اوس رد دشرک فعلی کـوی چه دواړه قسمه دشرک رد شی او دا خکـاره شی چه پیغمبر دد دواړو شرکونو د رد پاره راغل وو
وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ مسئله دتوحید
() إِنَّ فِي خَلْقِ السَّـمَاوَاتِ دلائل عقلیه په توحید اته : په یو آیت کریمه کښې اته دلائل ذکر کوی چه الله تعالیٰ په ذات و صــفاتو کښې یو ځکه د چه دا کارونه هغه یواځ کـړی دی نو د کـارونو کښې سوچ اوکړئ
() وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ زجر مشــرکینو ته : چه دا ب انصــافه مشــرک ســره ددومره دلائلو نه الله تعالیٰ سره شــریکان جوړوی او بیا ورسره داس محبت کوی لکه چه دالله تعالیٰ سره کـویلکه چه دالله تعـالیٰ په نـوم نـذر ونیـاز ورکـوینو دغه شـان دغـیر الله په نـوم هم نــذر ونیاز ورکوی نو داخومره ب انصافه د ،
وَلَــوْ يَــرَى الَّذِينَ ظَلَمُــوا دد نه تر " وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ () پور تخویف اخــروی چه په ورځ رارروانه ده دا ظالمــان به دخپل عمل انجــام اوویــنیاوبیا به دا عابــدین او معبــودین چه ډیـره مینه ئ ورسره کـول دیو بل دشـمنان شیخوشـه فائــده ئ بیا په هغه وخت کښې نشــته د نو خه داده چه اوس دشرک فعلی ټول اقسام پریـږدئ او :
() يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا رد دشرک فعلی او رد په تحریمـات العبـاد لکه چه رد دشـرک اعتقـادی

کښې خطاب عام وو نو رد دشرک فعلی کښې هم خطاب عام راوړو او د شرک فعلی لوئ شاخ هغه تحریمات العباد وو چه په عقیده دخیر او شر باند په ځان دالله تعالیٰ حلال شوی ځان باند بند کړی نو الله تعالیٰ وائی چه " کلوا" چه کوم ما حلال کړی دی نو هغه په ځان مه بندوئ بلکه هغه حلال اوګنړئ

وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ تحذیر داتباع دشیطان نه : چه دتحریمات العباد دا لار تاسو ته شیطان خائی نو دده مه منئ دهغه کار داد چه تاسو به ناکاره کارونو او خبرو راوړئ

( ) وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا زجر او رد په دلیل دمشرکانو باند چه ته ورته دقرآن په حواله دومره خکل بیان اوکړ نو د ب انصافه ته ګوره چه وائی څه ب دلیله خو نه یم ماسره دلیل شته د ځما مشران ماله کافی دی

( ) وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا نو دداس خلقو مثال : چه په ړنده دمشرانو پس روان دی او قرآن او سنت پریږدی نو دائ مثال د

صُمٌّ بُكْمٌ مهر پر اولږیدو لکه چه په اول سر کښې ئ وئیلی وو چه "صم " او "ختم الله " په دوی دقرآن بیان اثر نه کوی وائی مونږمشرانو پس روان یو نو دوی خو نه منی خو تاسو نو

( ) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا رد دتحریمات العباد دپاره خطاب خاص: چه کافران او مشرکان خو نه منی هغوی خو اتباع دآباء کوی خو ا مومنانو تاسو چرته دځان نه تحریمات جوړ نه کړئ تاسو دالله تعالیٰ حلال شوی څیزونه استعمال کړئ او دالله تعالیٰ دنعمت قدر اوکړئ

( ) إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتة بیان دتحریمات الله : حرام هغه دی چه الله تعالیٰ حرام کړی وی

نو پخه خبره ده چه دا ثيزونه حـرام دى نو چه الله تعالىٰ كوم حرام كړى دى هغ ته حرام اووايئ
وَمَا أُهِـلَّ بِـهِ لِغَيْـرِ اللَّهِ رد په نـذور العبـاد : دمخلـوق په نـوم چه كومه منخته اوشـوه نو داهم الله تعـالىٰ حرامه كـړ ده اګـر كه هغه ثـيز ذاتـاً حلال وو لكه ګډ ، چيل خو چه دمخلــوق دتقــرب نوم پر واغسـت شو نو دا حـرام شو نوديته حـرام اووائئ مشــركينو به دا اســتعمالولو او قــرآن بند كړو
() إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ زجر كاتمينو دحق ته او تخويف : رد دشرک فعلى ګران كـار وو اوپديكښې دګيــډ نقصــان وو نو چه څــوک دا نه كــوى او دا مسئل پټوى نو تر " لَفِي شِقَاقٍ بَعِيـدٍ " () پـور هغوى ته زورنه وركوى
تر د دويمه حصه دسورة ختم شوه رد په شبهاتو چه په رسالت وارديـدل او رد دشـرک فعلى په آخر كښې

الحصة الثالثه

بيان جهاد فى سبيل الله

() لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا د () نه اوس دريمه حصه دسورة شروع كوى په بيان دجهاد فى سـبيل الله كښې چه دامسئله دتوحيد او دسنت دِ زده كړه نو اوس دا نده چه داځان سره خوندى كــړه او د يو نه دوه كيږئ مهنه بلكه دد دپاره كړاؤ او كوشش اوكـړئ چه دا په عـالم خـوره شى دد كـړاؤ نـوم جهـاد داو دا به بيـانوى تر " انّ الله يفعل مايريد " () پور دجهاد مختلف منازل دى هغه ټول به بيـانووناول مـنزل اصـلاح دمجاهد دا په () كښې بيانوى بيا دويم منزل تدبير دمملكت اصلاح دملک دا () نه بيــانوى تر "ان نصر الله قــريب " ()، پور، سره دترغيباتو نهدريم مـنزل اصـلاح الـبيت كور سـمول دا د() نه بيـانوى تر آخـرهورسـره،

واقعه دطـالوت دتـرغيب دپـاره ذكر كـوى دا ټـول منازل په عجيب انـداز قـرآن بيـانوى يعـنى بقـره دجهاد ته مخكښې نظام جهاد برابروى چه دجهـاد دكولو نظام برابر شى

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا بيان داصلاح دمجاهد : پد آيت كريمه كښې دمجاهد داصـلاح دپـاره لس آداب ذكر كـوى پنځـه متعلق دعقيـد او پنځـه متعلق دعمل چه دا پكښې راشى نو هغه بيا جهـاد كـول شى ،او ميدان ته تل شى دا د تهذيب الاخلاق تر "والنبيين " پور پنځه اوصـاف چه دعقيـد اصـلاح پر راځى

وَآتَى الْمَـالَ دد نه تر آخـره پـور پنځـه اوصـاف چه اصـلاح دعمل پـر راځى بيا ددرس دوران كښې شيوخ دهغ طريقه خـائى او دمجاهد سـره ئ لګـوى خو لنـډ دا چه مجاهد كښې دا اوصـاف پكـار دى چه دا راشى دا به صـحيح مجاهد وى

() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا دد ځـائ نه تر () پـور اصـلاح دملک او وطن دپـاره څلـور بنيـادى اصول ذكر كـوى چه پكـار ده چه ملک او وطن پـد قوانين بانـد جوړ شى نو دهغ ملک والا بيا جهـاد كول شى چه ملک كښې دننه افـرا تفـرى بګـاړ او ظلم نه وى چه كوم ملک كښې ظلم او عدوان وى نو هغه جهاد نشى كول

خبردار :قرآن عجيبه كار اوكړو دځان پسى دكـور اصـلاح وى او بيا دملک نو قـرآن دملک اصـلاح مخكښې كـړه او دكـور هغه ئ روسـتو كړله نو دا ول؟نو جواب چه نيت دملک او عالم مخكښې پكـار د خو صحيح خبره ده چه دكور اصـلاح مخكښې خو قـرآن د ملک اصـلاح را مخكښې كـړه چه نيت به دكل عالم سـات داس نه چه دكـور ش نه تاته كـار

پروت د (شیخ الاسلام کابلګرامی شهید رحمه الله تعالیٰ)

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ اول قانون چه " قصاص من الظالم " چه دظالم خلاف آواز اوچت کړ نو مظلومان به دِ ملګری شی چه دظلم بدل اغستل پکار دی ځکه که دظالم لاس او نه نیول شی نو ظلم به عام شی دد قانون مطلب فوجداری مقدم ټول په قرآن حل کړ په خپل قانون باند نه چه دملک نه ظلم ختم شو نو جهاد به اوکړ شی

( ) وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاة دقصاص فائده چه امن او خوشحالی او سکون به راشی

( ) كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ دویم قانون " تقسیم الاموال بالقانون الالٰهی " مالونو دوج نه فتنه او فساد راځی نو مال په قانون دشریعت تقسیم کړئ اوس به دِ غریبان ملګری شی جُمات به دِ تیار شی چه کوم کس وفات کیږی نو مناسب ده چه هغه دد خبر وصیت اوکړی چه ځما مال دشریعت په طریقه تقسیم کړ دد قانون مطلب داد چه مالی مقدم هم په قانون دقرآن حل کړئ بیا دوصیت متعلق دوه خبر کوی چه یو تبدیل ناجائز ( ) کښې او بل حق ته دبرابرولو دپاره او شریعت قانون ته دبرابرولو دپاره تبدیل نو دا جائز( ) کښې

( ) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ دریم قانون ،"مسئلةالصوم لارتباط النفس " :دریم قانون داصلاح دملک دپاره ذکر کوی چه ارکان او افراد دِ روژه نیسی دد دپاره دلوړ او تند عادت وی نو جهاد به کول شی دا نه چه صبا بیا په جهاد کښې دلوړ او تند دوج نه روستو کیږی او په روژه کښې ضبط الاوقات وی هر څه په وخت وی نو دده اوقات به مرتب شی او بله دا

هم چه روژه سره سخت عادت شی نو بیاکـار خپل په خپله کـول شی دا نه چه بل دا به هر وخت منت کـوی او بله دا هم چه روژه داتفـاق یو اهم منظر د چه ټــول مســلمانان روژه وی یو وخت بانـــد ماتوی او روژه کوی نو دغه شان دِ متفق او متحد شی

سـوال : چه روژه خو تهـذیب الاخلاق سـره تعلق لری نو داشـیخ القـرآن په تدبیرالمملکة کښې ول ذکرکړه نو جوابونه او وجوهات مخکښې بیـان شو او داصلاح دملک سره ئ مناسـبت ذکر شو دا ځما داستاذانو ددرس افادات دی الحمد لله

قرآن چه یو مسئله شروع کړی نو کله ئ بیا اوږده زکر کوی او دهغ ضروری مواد ذکر کوی نو روژه په نفس شـاق ده نو قــرآن ورلــره ســهولیات او رخصتونه ذکر کوی چه دومره ګران کار ند

كَمَا كُتِبَ اول سـهولت ته پکښې یـواځ نه ئ مصیبت چه عام شی آسان شی

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُـونَ دویم ســهولت چه فائـــد ته سوچ اوکړ نو بیا ډیر آسانه ده

() أَيَّامًا مَعْـــدُودَاتٍ دریم ســـهولت :چه څوورځ خو چه شمیر نو ختم وی

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ خلورم سـهولت :چه بیمـارئ او ســــــفر کښې مه نیسه چه تکلیف د بیا قضا راوګرځوئ څه سختی نه کوی الله

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ حکم دسرسای او صدقة الفطر تبعاً

() شَـهْرُ رَمَضَـانَ الَّذِي فضـیلت دمیاشت درمضان او شغل ځائ چه رمضان شغل دا ځـان له جوړکړه چه قــــرآن وایه دا نه چه تش خـــوب او فلمونه

فَمَنْ شَـــهِدَ مِنْكُمُ حکم دفرضـــیت : چه کله دومره سهولیات شو او دفضیلت میاشت شـوه نو

چه مقيم و او په صــحت روغ نو درمضــان روژ دربانده فرض دى
وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا تير سهولت بيا ذكر كوى چه "فليصمه "سره منسوخ شو ند
يُرِيدُ اللَّهُ حكمت
( ) وَإِذَا سَـأَلَكَ عِبَـادِي عَنِّي تـرغيب : روژه سبب دقرب الهى د په يو روژ سره انسـان داويا كالو دبُعد په فاصله الله تعالیٰ ته نزد كيږى نو چه الله تعالیٰ قريب شو نو سوالونه دهغه نه اوكړه
( ) أُحِــلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّــيَامِ پنځم ســهولت :دشپ په جماع او په خوراک څښـاک پابنـدى نشـته د
وَلَا تُبَاشِــرُوهُنَّ دا اعتكـاف په دوران دجمـاع حـرمت دروژ احكـام ئ څـه جـامع طـريق سـره ذكركړل
( ) وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ څلورم قـانون "النهى عن الرشوة " په ملک كښ د رشــوتونه ، بــــد او رشــــوت نه وى نو قابل خلق به مخ ته لاړشى او پـــــرد حق به نشى اغســـــتل او چه رشــــوتونه وى نو په رشـــوت به خلق پــــرد حق حاصلوى او نالائقه خلق به عهدو له ځى نو ملک به تبـاه شى روژه ئ په مينځ كښ ذكر كـړه ځكه دا په ټولو كښ معــاون ده چه دخپل مــال نه ســړ ځان بچ كوى نو دبل دمال نه به هم ځان بچ كوى
( ) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهِلَّةِ تاديب فى الاقـوال :دا ادب وركـوى چه خـبر سـم كـوئ دوى سـوال كولو چه روژه دومره دفضـيلت ده نو ديـرش پـوره كـول چه كـوم وخت كښ نيـول وى نو جـواب په وخت معين كښ ثواب دا مياشت الله تعالیٰ مقرر كړى چه تاسو دپاره ديـنى او دنيـوى امـورو كښ اوقات مقرر كړى نو دا په وقت مقرر كښ ثــواب د

وَلَيْسَ الْبِـرُّ تـاديب الافعـال : دغه سـوال مو داس بـ كـاره چه لکه چه دا عمل مو بـ كـاره ،چه كـــور ته به په خپله چنه او په شـــاه راتللئ الهٓـــه كارونه پریږدئ
() وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ دعـوى دقتـال : هركله چه ملک سم شو نو بياخپل كار شروع كـړئ يعنى كوم كار له چه نظام برابريدل نوهغه شـــروع كـړئ دا نه چه لـور تـيره كـوئ او غنم نه ريـبئنو دد څـــائ نه اوس جهـــاد او هغ ته ترغيبـــات ذكر كوى
وَاقْتُلُـــوهُمْ تـــرغيب الى القتـــال : چه تاسو دملكه شړى نو ته ئ هم شړه او دوژلو دپاره لـوئ جواز شرك د() فَإِنِ انْتَهَوْا   دعوت دتوب
() وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى غايه او انتهـاء دقتـال : چه د شرک قانون په عالم پـات نشى تر هغ پـور به جنګ كو يعن دمه دِ نشته
() الشَّـــهْرُ الْحَـرَامُ بِالشَّـــهْرِ الْحَـرَامِ ادب دقتال :چه دمحـترم اوقـاتو او ځـايونو كـافر خيـال ساتى نو تاسوئ هم خيال ساتئ
() وَأَنْفِقُـوا فِي سَــبِيلِ اللَّهِ تــرغيب الى الانفـاق :جهـاد بغـير دانفـاق نه تـرقى نه كـوى نو مـال اولګـــوئ او جمع كـــوئ مه ګـنى نو كـافر به دربانـد زوراوړ شى هلاک به شئ نودجهـاد تـرقئ دپـاره مالونه اولګـوئ او دنيـاوى كـارونو ته توجه مه كوئ جهاد اوكړئ ګنى نو هلاک به شئ
() وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ " مسئلةالحج تنوير على ما ســبق " دحج مســئله راوړى داځكه جهـــاد اوكړئ او مال اولګوئ نو دا كـار په نفس ګـران د نوحج سره تربيت او ټريننګ اوكـړئ چه جهـاد درته آسان شى ځكه جهـاد كښې هم نفس او مـال لګى او په حج كښې هم دواړه كريږى نـور تفصـيل هم استاذان دحضرت شيخ القرآن دد ټكى كـوى چه (

▯) حج كښې دالله تعالىٰ د ميـنـ▯ مظهر د▯ نو جهـاد كښې هم دمحبـوب دپـاره سر تلى كښې كيخـودل دى▯(▯) جهاد كښې ديو امير تابعـدارى نو حج كښې ددغ▯ مشق د▯ ▯(▯) جهــــــاد كښې رمى ده نو حج كښې هم رمى ده او(▯) جهــــاد كښې ذبح او وژل دى نــوحج كښې هم چه ذبح اوكـړ▯ چه وينو سـره عـادت شـ▯ چه بيادرته زړه نه خرابيږى▯او حج ته په حديث كښې جهاد وئيلى دى چه " جهادكنّ الحج "▯ داس▯ نور▯ نكت▯ نو ځكه مسـئله دحج په مينځ دبحث دجهاد كښې راوړه▯

دامسـئله دحج دد▯ (▯▯▯) نه تر (▯▯▯) پـور▯ ذكر كـوى نوراحكامات دى آيتونه مربوط دى نو هـرآيت ليكلو ته حاجت نشته د▯▯

(▯▯▯) فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُـــولُ ▯▯▯▯ د▯ ســـره دحاجيانو دوه قسـمه ذكر كـوى چه يو قسم شـقى بدبخته چه په حرم كښې دنيا غواړى▯

(▯▯▯) وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُـولُ ▯▯▯▯ دويم قسم دحــاجى سـعيد▯چه ددنيا او آخــرت دعــزت او خوشــحالئ سوال كوى▯

(▯▯▯) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُـكَ ▯▯▯▯ زجر مفسـدينو ته او منافقانو ته ▯او اول ترغيب : او دابيانوى هم چه هر كـار كښې دخلقو دوه قسـمه دى▯شـقى او سعيد نو اول شقى ذكر كوى▯

(▯▯▯) او (▯▯▯) كښې دشـــقى پليـــتى ذكر كـــوى▯او مسلمانانو له ترغيب▯چه خلق فساد كــوى او ددين ځايونه روانوى او ته درسره جنګ كوى دالر▯ كــول غواړى▯(▯▯▯) كښې ورته تحريف ذكر كوى▯

(▯▯▯) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي ▯▯▯▯ دادويم قسم چه هغه نيک بخته چه په الله تعــالىٰ ئ▯ ځــان قربــان كړلو ▯دويم ترغيب▯

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا ▯▯▯▯ترغيب الى الجهاد : چه تفصــيل ســره مو بيــان واوريــدلو نو اوس په

اســلام کښې پــوره دننه شئ او قتــال هم اســلام کښې دے نــواوکړئ او دشــيطان اتبـــاع مه کـــوئ دفساديانو نه وژل هم دشـيطان اتبـاع ده نو دا مه کوئ
() فَـإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْـدِ مَا زجر اوتـرغيب : چه سره دَ دومره ترغيباتو کښې جهـاد نه کـوئ او اســـلام کښې پـــوره نه دننه کيږئ نو عـــذاب به راشی
() هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تخويف اخـروی ؛چه کافر نه منی او دخپلو شرارتونو نه راګــرځی نه او د شرک نه دقيامت نه بغير نه واپس کيږی نو جنـګ ورسره اوکړئ
() سَلْ بَنِي إِسْرَائِيلَ نمونه دتخويف دنيوی :چه داکـافران نه مـنی او دکفر او شـرک نه واپس کيږی نه نو عذاب راتلل څه ناشنا کار نـدے اوګـوره بنی اسرائيلو چه احکام بدل کړل نو څنګـه سـزا مِ ورکړے وه نو دوی له به هم سزا ورکړم او تـرغيب هم کيدے شی چه جنګ اوکړئ بنی اســرائيلو نه وو کړے نو څه سـزا ورته ملاؤ شـوه چه "فانها محرمة عليهم اربعين سنة "
() زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَـــــرُوا تـــــرغيب الی الجهـاد:پنځم تـرغيب چه کـافران په دنيا مست دی او مسلمانانو سره مـذاق او ټـوقے کـوی لهـذا دوی سره جنګ اوکړئ او سبب دکافرانو دانکار داحکامو نه په دنيا مست دی نو دادحقانيت نخه نده
() كَـانَ النَّاسُ أُمَّة وَاحِــدَة تــرغيب الی الجهـــاد چه خلق په توحيد متفق وو مشـــرکينو په اتفاقی مسئله کښې اختلاف اوکړو نو داختم کړئ او داسے هم چه هميشه نه دا قـــانون دے چه داسے اختلاف وی او الله تعـالیٰ مومنـانو له فتح ورکـوی نو تاسو له به هم فتح درکړی نو جهاد اوکړئ

( ) أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّة ترغيب الى الجهاد په امثلو سابقينو :پخوانو مسلمانانو ددين دپاره داس زبردست سخت تير كړ دى او ته به داس په آسانه جنت ته دننه ش جنت تلو دپاره دمال او سر قربانى پكارده

تير كعب كو جبينوں س بسايا هم ن تير
قرآن كو سينوں س لگايا هم ن

( ) يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ دد ځائ نه تر " لعلكم تعقلون " ( ) پور دريم منزل دجهاد ذكركوى چه هغه اصلاح دكور ده تدبير المنزل چه كور دمجاهد سم وى چه كور كښې افراتفرى او پريشانى نوى نوهغه كور والا مجاهد جهاد نشى كول نو لهذا كور سم كړئ دا اتلس قوانين او مسئل ذكر كوى دد ټولو مناسبت دكور سره ضرورى د چه كوركل پر څنگه سميږى جهاد سره دهرحكم مناسبت ضرورى ند دټولو مناسبت شته د چه كورسم شى نو جهاد كول به آسان شى ځكه كورنئ پريشانئ به نه وى نو دهر يو دكور داصلاح سره بيانول دى ځن خو ظاهر دى چه كوم ظاهر نه وى نو هغه به ذكر كړ شى ان شاء الله تعالىٰ

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ اول حكم الانفاق : دكور داصلاح دپاره اول حكم چه دكور مشر دِ په كور والو مال لګوى چه ددوى سترګ مړ وى اونورو ته په اوږى نظر نه ګورى او بل ته پسخيږى نه او اخلاقى خرابى پكښې نه راځى نو چه په كور مال لګوى نو په جهاد به هم لګوى

( ) كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ دويم حكم القتال :دكور په مشر كښې دِ قوت مدافعت دبدئ موجود وى چه كور كښې څوک غلط كاركوى چه د دفع كول شى او جذبه دجهاد د پكښې وى چه دكور

ارکــان هم دد جــذبہ نه سرشــار وی نو چه کــور دمنکر مقابله کوی نو بهر به هم کوی
() يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَـرَامِ دريم حکم "قتال فی اشـهر الحـرام " :يعـنی په کـور کښې د عزت مندو اوقاتو احترام وی دمــونځ دوخت دروژ وغيره نو چه کور دمحترم اوقـاتو احـترام کـوی نو بهر به جهــاد کښې هم دمحــترم اوقــاتو احــترام کوی تفصيلی بيان دهغ کوی او تخويف کــافرانو ته او بشارت مومنانو ته ذکر کوی
() يَسْـأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْـرِ وَالْمَيْسِـرِ خلـورم حکم "النهی عن الخمر والميســـــر" دشـــــراب او جـــواری نه منع يعـــنی په کـــور کښې د حـــرام خوراکونه لکه شـراب او حـرام کارونه لکه جـواری دانه وی ځکه شرابی دمور دعـزت خيـال نه سـاتی نو دبل به څه اوساتی او جوارګر دپلار نه غلا کـوی نو د ســره کــور تبــاه کيږی او معاشــره نو پــد پابنــدی اولګــوئ او داس ارکــان بيا دجهــاد شی کول چه حرام خور اوحـرام کـار نه وی هغه جهـاد کول شی
يَسْأَلُونَكَ مَـاذَا يُنْفِقُـونَ د اول حکم اعـاده ده د"قل العفو "دپاره چه دځان نه زيات کـړه او خـرڅ اوکړه دځان نه زياتی کوه او لګوه
() يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى پنځم حکم " اصلاح اليتامیٰ " په کور کښې او معاشره کښې ب پلاره بچی پات شی نودهغوی که صحيح تــربيت اونشی او دمال خيال ئ اونه سـاتل شی نو هغه ب سـره لوئ شی او دمعاشر او دکور ناسـوراو پريشـانی شی ددوی تـــربيت اوکـــړئ دا به دالله په دين بيا صحيح جنګيږی
() وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ پنځم حکم "النهی عن نکـــاح المشـــرکات والمشـــرکين " : چه خپل بستر او کور ته مشـرک مه راوله او خپله موحـده

لور خور مشرک له مه ورکوه دده سره به دشرک اود مشرک نه نفرت ختم شی او دادجهنم سبب د بل دا به د راز فاشئ یـــوه ذریعه شی نو نه به دِ دکور په امن شی او نه به صـبا جهـاد کـول شی ځکه هغه تا ډهاد ته نه پریږدی

( ) وَيَسْــأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ اووم حکم " النهی عن الجمــاع فی الحیض " :کله کله دعــذر او تکلیف په بنــاء دخپل ښځ نه جــدا کیږه یعــن کــور کښې داضـــــروری ده چه دیو بل دتکلیف لحــــاظ اوســاتل شی که داس نه وی نو نفـــرت ســـوا کیږی او پریشـــانی نو داس نفـــرت چه د ښځ او خاوند وی نو هغه خاوند جهـــاد نشی کـــول ځکه جماع فی الحیض سبب دنفـرت د نو تنظیم کښې داس کار مه کـوه چه ملګـر درنه متنفـره شی او که ملګری کښې څه نقصـان شـرعی راشی نو څـه لږوخت له تر جدا شئ چه اصلاح اوشی

( ) وَقَــدِّمُوا لِأَنْفُسِــكُمْ اتم حکم " مقصد الـــوطی الولد " :کـــور دبی بی ســـره ملاویـــږ همبســتری کـو نو صـرف شـهوت رانی مه کـوه بلکه لــوئ مقصد داولاد پیــدا کــول مخ ته کـېږه چه مجاهدین زیات شی

( ) وَلَا تَجْعَلُـــوا اللَّهَ عُرْضَـــة نهم حکم "التعظیم لله " :یعــنی کــور به هله سم وی چه په کور کښې دالله تعالیٰ دنوم تعظیم وی دالله نوم د دَ نیکئ دمنع کیدلو ســبب نه ګـرځی چه هلک ته مور سحر وائی مونځ اوکړه او هغه وائی چه قسم په خدائ که مِ اوکړلو او چه وائی فلمونه مه ګوره هغه وائی چه قسم د که چا تر بند کړم دا دالله تعالیٰ دنوم ب عزتی ده داس خلق هغه مجاهدین نشی جوړید نو دالله دنوم تعظیم اوکړئ او که ب ځایه مو اغســت وی نو مناسب ســزا به درته ملاؤ شی دوه آیتونه دی

(□□□) لِلَّذِينَ يُؤْلُــونَ مِنْ نِسَــائِهِمْ □□□□ لسم حکم "الايلاء " : داديو خاص قِسم قَسم تـذکره کـوی چه يو ســړ□ دخپلا□ بی بی نه قسم کـــړ□ وی نو داس□ نده چه ګنی ټــول عمر د□□هغه غريبه اور ته نيــول□ وی اود□ د□ ورنــزد□ کيږی دا دواړو ســزا او عـذاب د□ □او د□ ســره کـــور سم نه پـــات□ کيږی نو اوس دهغ□ حکم زده کړئ چه کـور محفـوظ او سم پـات□ شی چه جهاد کول آسان شی او پريشانی نه وی □

(□□□) وَالْمُطَلَّقَـــاتُ يَتَرَبَّصْـــنَ □□□□ يولسم حکم "الطلاق " : کچرته دڅــــه دوج□ نه خــــبره دښځ□ اودخاوند طلاقو ته اورسی نو دطلاق بـــاره کښې هم دا آداب شرعيو لمن مه پريږدئ □نو معاشره او کــور به نه خرابيږی □دا مســئله اوږده ده تر آيت (□□□) پــور□ ذکر کـوی□دطلاق رجعی حکم دغه شـان دمغلظ حکم ،دنکاح ثانی حکم دا ټول ذکرکوی□ خو دلته ذکر ته حاجت نشته ځکه دا دتفسير سره تعلق لـــری□آيتونه مربـــوط دی□مينځ کښې په آيت (□□□) کښې تـــرغيب داحکـــامو زده کولو ته ورکـــوی چه دقـــرآن او ســنت نه خپل احکــام زده کـــړئ □ چه معاشره مو سمه پات□ شی□نور ترغيبات هم دی □

(□□□) وَالْوَالِـــدَاتُ يُرْضِـــعْنَ □□□□ دولسم حکم " الرضــاع " : چه په کــور کښې دا هم اهمه مســئله وی چه دماشـــــوم دشـــودو او پيونو د□ آيت کښې دهغ□ احکام ذکر کوی □چه پد□ احکـامو عمل وی نو نه به پلار ته تکليف وی او نه به مــــــور ته تکليف وی□او کور به دفتن□ او فساد اواختلاف نه محفوظ وی □اوسړ□ به جهاد ته فارغ البـال وی □دجهـاد په ميدان کښې به ورســره دا فکر نه وی چه دبچی به مِ څه شوی وی□

(□□□) وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ □□□□ ديارلسم حکم " عدة المتوفی عنها زوجها " :چه کـور کښې کونــډه پات□ شوه يا دشهيد ښځه پات□ شــوه نو دهغ□ متعلق

حکم چه څلـور میاشـت او لس ورځ دا دزوړخاوند بانـد دغم حق د او دخاوند رونـړه وغـیره به پـر خرچه کوی که دد نه پس دویمه نکاح کـوی نو څـه خبره نده
(۲۳۵) وَلَا جُنَـــــاحَ عَلَيْكُمْ ﴿...﴾ څوارلسم حکم "الخطبة " : چه که دچا دکونــډ ســره دنکــاح کولو اراده وه نو دوران عدت دِ دد حرکت نه کـوی ځکه پـد هغه ښځه هم خفه کیږی او دهغه مـړی هم ب عـزتی او ب احـترامی ده البته که صـرف اشـاره کښې خــبره کیږی نو څـــه خــبره نـــده دا دزړونو دساتلو سبب د
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ ﴿...﴾ نسخه دتعمیل داحکـامو چه الله په سر حاظرنـــــــاظرګنړه نو عمل به په احکامو آسان وی
(۲۳۶) لَا جُنَـــاحَ عَلَيْكُمْ ﴿...﴾ پنځلسم حکم " طلاق الغـــیر المـــدخول بها " :کچرته دطلاق دا مســئله ددخـــول نه مخکښې راپیښـــه شی نو دا دشـــمنئ سبب مه جوړوئ پد را روانو احکامو شرعیو عمل اوکړئ نو کور کل معاشـره به صـحیح سـالمه پـات شی او دفتـــن او فســاد او بغض او حسد نه به بچ شی
وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ ﴿...﴾ یا د حکم سره لـړی یا دټولو احکامو سره لړی د کور د اصلاح
(۲۳۸) حَـافِظُوا عَلَى الصَّـلَوَاتِ ﴿...﴾ شپاړسم حکم "الصلوٰة " :دکور داصـلاح په احکامـاتو کښې مـونځ راوړو داځکه چه ته خو لګیا طلاق وغـــیره فیصـــله کـــو خو مـــونځ دِ هـــیر نشی ځکه مقصـــود دد احکامونه سـتا او دکـور او اصـلاح ده او دا په تعلق الٰهی کیږی اوتعلق الٰهی په مـــونځ حاصـــلیږی نو دمونځ خیال اوساتئ چه اصلاح صحیح سره راشی
(۲۴۰) وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ ﴿...﴾ اوولسم حکم " وصية بالاحسان مع المتـوفی عنها زوجها " :چه یو

سږ مړکیږی نودخپل ښځې دپـاره دِ دکـال وصـیت اوکړی چه ځما وارثانِ به ئې خیـال سـاتی او خرچه به پـر کـوی واجب ځلورمیاشـتې او لس ورځې وې خو که هغه نکاح نه کوی یا ځوک ملاویـږی نه نو تر کاله پورې دخاوند دکور نه دِ خوراک اوکړئ احسـان اوکـړئ چه زړه مـات نشی ، نو کـور به سم پـاتې شی ؟

(۲۴۱) وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ اتلسم حکم "حکم المتعة " : چه دطلاقو شــــوو ښځو ســــره احسان اوکړئ چه په معاشــره کښې بغض او حسد سوا نه شی او نفرتونه زیات نشی ؟

(۲۴۲) كَــذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ حکمت داحکــامو دبیـــان چه هوښـــیار شئ او په صــــحیح طریقه معاشره سمه کړئ

(۲۴۳) أَلَمْ تَـرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُـوا تخویف په نه کولو دقتـال :خپله سم شـو ملک سم شو او کـور سم شو نو اوس دجنـګ په بـاره کښې مرګ نه مه یریږه نه ګورې یو قوم دمرګ دیرې جنګ نه وو کړې نو الله تعالیٰ مړه کړی وو نو تا به هم مړکړی

(۲۴۴) وَقَـاتِلُوا فِي سَـبِيلِ اللَّهِ حکم دجهـاد او قتال : چه تیار شوې نو جنګ اوکړه

(۲۴۵) مَنْ ذَا الَّذِي يُقْــرِضُ اللَّهَ تــرغیب الی الانفاق :چه دجهاد دترقئ دپاره مال اولګوئ

(۲۴۶) أَلَمْ تَـرَ إِلَى الْمَلَإِ دتـرغیب الی الجهـاد دپاره واقعه دطـالوت ذکر کـوی چه مـال دِ اولګولو نو جهـاد اوکـړه لکه چه دطـالوت ملګــرو کــړې او روســتو کیږه مه خودجهــاد دپـــاره امــیر منتخب کړئ

(۲۴۶) ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا دادامیر دانتخاب مطالبه ؟ قَالُوا وَمَا لَنَا اِصلاح دنیت ضروری ده ؟

(۲۴۷) وَقَـالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ امـیر منتخب کـول او دهغې اصول څه پکار دی ؟

() وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَة چه کله امیر په اصــولو منتخب شو نو اوس به بشـــارت راځی نو دطالوت په امارت زیر
() فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ دامـیر دخپلو ملګـرو دانقیاد امتحـان چه هس نه چه بیا په معرکه کښې رِوستو شی
كَمْ مِنْ فِئَة قَلِيلَة اعتمـــاد په نصـــرت الٰهی کول نه که په کثرت او په عدد
() وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ په معرکه کښې توجه الله تعالیٰ ته او دتثبت دعاء کول
() وَلَـــــوْلَا دَفْـــــعُ اللَّهِ النَّاسَ حکمت دمشــروعیت دقتــال چه قتــال دفســاد او دهشت ګــردئ دختمولو دپــاره دامن پیغــام د خو ډیر کم عقل پوهیږی نه او د فضل الهی ته دهشت ګردی وائی
() تِلْـكَ آيَـاتُ اللَّهِ صـداقت دنـبی 7 :چه دا اخبار دغیبو ته بیانو نو ته حق پیغمبر ئ او دجهاد حقانیت چه پد باند تاته الله تعالیٰ وحی کــړ ده او ته ئ پــــر رالیږل نو داحق مضــــمون د نو " فاقتلوا "
() تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا علت دقتال : چه ټول رسولان په توحید متفق وو فضـیلت ورکـول دا خو ځمونږکـــار د خو روســـتو خلقو په توحید کښې اختلاف کــړ وو نو چه سـره دعلم نه دوی اختلاف اوکړو نو جنګ ناګزیر د خامخواه به جنـګ کـیږی . که الله تعــالیٰ دوی په خپله هلاکــوی نو هلاکــول شی خودا دالله تعالیٰ امتحـان د چه دقتـال حکم ئ تاسو ته اوکــړو نو جنـګ اوکـړئ او جنـګ بغـیر دمال نه نه کیږی مال اولګوئ

الحصة الرابعة

الانفاق فی سبیل الله

(۲٦٧) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا ﴿۲٦٧﴾ ددې ځائې نه څلورمه حصه دسورة ذكر كيږى چه جهادكوئ نوجهاد بغير دمال نه نه كيږى نو اوس ترغيب وركوى انفاق ته دا به تر آخره تر سورته وى پديكښې ترغيبات او مثالونه دانفاق به ذكركيږى ۔ أَنْفِقُوا مِمَّا ﴿۲٦٧﴾ دعوى ددې حصې ،ترغيب الى الانفاق ۔

(۲٥٥) اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ﴿۲٥٥﴾ دعوى دتوحيد : هغه مسئله ذكركوى چه دكومې دترقئ دپاره جهاد او انفاق كيږى يعنى دا انفاق اوجهاد ددې مسئلې دپاره كيږى پدې يوآيت كښې لس دلائل دتوحيد دى او اوولس ځله دالله تعالىٰ نوم دې پټ اوخكاره ۔ اورد دشفاعت قهرى پكښې هم دې ځكه داآيت دټولو آيتونو نه اعظم او اوچت دې ۔

(۲٥٦) لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ﴿۲٥٦﴾ دفع دوهم چه جهاد او انفاق دې لره دى چه خلق په زوره مسلمانان شى نو جواب چه مونږد انفاق ويناد جهاد ترقئ دپاره كوو نودادد‌ې دپاره ندې چه كافر په زوره مسلمانان شى بلكه هغه خودې له وو چه "حتى لاتكون فتنة " چه كافران مسلمانانو له په زوره كافر نه كړى ۔

قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ ﴿۲٥٦﴾ اكراه ته څه حاجت دې دواړه لارې بالكل صاف بيان شوى دى۔

فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ ﴿۲٥٦﴾ بشارت مومن ته ۔

(۲٥٧) اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا ﴿۲٥٧﴾ بيان ددوو ډلو : چه حق او باطل دواړه معلوم دى نو دوه ډلې جوړشوې يو اولياء الرحمٰن او دويم اولياء الشيطٰن او كارهم ذكر شو چه اولياء الرحمٰن چه دالله دوستان دى نو هغوى كښې انابت وو نو الله تعالىٰ دهغوى شك شبه ختموى كه څه تياره راشى نو الله تعالىٰ ئې دتيارې نه رڼړا ته اوباسى او چه كوم اولياء الشيطن دى ،دشيطٰن ډله ده نو هغوى كښې

ضد او عناد دی نو په هغـوی مهر اولګی نو که چرته
حق ورته ښکاره هم شی نو هغوی ضداوعناد کــوی
او مــنی نه نو تیــاره کښې پــاتې شی نــورنړا نه ئې
شیطان تیــارې ته کــړی که دغه شــان دِ پــرې مازغه
کار نه کوی نو مثالونه اوګوره۔
أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۔۔۔۔ تخویف اخروی۔
(۔۔۔) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ ۔۔۔۔ دا مثـال دمعاند او
ضدی دشیطان ددوست د۔۔دائې مخکښې کــړو ځکه
دعلاج په ځائې کښې مـریض مخکښې کیږی۔نمـرود
ته رنـــړا راغله په دلیل کښې پړشو خو هغه شـــان
تیـــاره کښې پـــاتې شو۔وَاللَّهُ لَا يَهْـــدِي الْقَـــوْمَ
الظَّالِمِينَغ
(۔۔۔) أَوْ كَالَّذِي مَـــرَّ عَلَى قَرْيَة ۔۔۔۔ دااول مثل
دمنیب او دالله تعــالیٰ ددوست چه اوګــوره دې نیک
بنده هسې زړه کښې خبره راغله چه دمړو دژوندی
کول کیفیت به څه وی الله تعـالیٰ ورله دغه خدشه
دزړه نه لـرې کــړې او خپله ئې پـرې مرګ راوسـتو او
اوو۔ لیدل ۔(۔۔۔) وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ ۔۔۔۔ دویم مثال
دخدائې ددوست چه ابــراهیم 7 داسـوال اوکــړو چه
زه دمـــړو ژونـــدی کیـــدل په ســـترګو وینم نو الله
تعالیٰ ورته څنګه اوخودل۔
(۔۔۔) مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ ۔۔۔۔ ترغیب الی الانفاق
او مثالونه دمنفقینو فی ســـبیل الله او فی غـــیر
سبیل الله تر (۔۔۔) پور۔۔چه کله نه پدې خــبره پوهه
شــو چه جهـاد او انفـاق دخلقو زور دمسـلمانولو
دپــاره نــدی بلکه دمعانــدینو شر پــرې دفع کیږی او
داځکه چه حق مسـئله بالکل واضـحه ده نو اوس ا۔
دالله دوستانو راشئ او مال خرچ کړئ او دا خدشه
زړه کښې مه راولئ چه مال به موکم شی۔داتیاره
الله تعـالیٰ لـرې کـوی۔تاسو په اخلاص خـرچ کـړئ
نودا به الله تعالیٰ زیات کړی۔

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اول مثال دخرڅ کونکو په لار دالله تعالیٰ کښې چه په شرطونو خـرڅ اوکـړی نو الله تعالیٰ ئ ورله دومره زیاتوی
() الَّذِينَ يُنْفِقُــونَ بیــان دشــرائطو چه "أَمْوَالَهُمْ" :خپل مال به لګوی
"فِي سَــبِيلِ اللَّهِ " دنــوم نــاموس دپــاره به نه وی"ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ " چه تکلیف او زبادنه به ورپسې نه وی
"لَهُمْ أَجْـرُهُمْ عِنْـدَ رَبِّهِمْ" :خوشـحالی داسی خلقو ته
() قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَة بل ادب دخرڅ چه تکلیف سره ورکولو نه نرمه خبره بهتره ده
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مثال دمنفقینو (خرڅ کونکـو) فی غیرسـبیل الله چه دالله تعـالیٰ په لار کښې مال نه لګوی یعنی دشرطونو لحاظ نه کــوی نو دهغوی حال اوګوره چه هیڅ فائده به ورنکړی
() وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ بل مثال دمخلصینو :اول مثـــال کښې زیـــادت داجر وو او دلته هغه صـــحیح نیت خـــائی او دا وائی چه ثـــومره نیت خائسته کیږی نو دومره اجر زیاتیږی
() أَيَوَدُّ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُـونَ لَـهُ جَنَّة بل مثـال دریاکارو او خرڅ کوونکو فی غیرســبیل الله چه په شـــرطونو برابر نه ویاول مثـــال کښې صـــرف دومــره وه چه فائــده به ورنکړی دلته داخــائی چه دانتهــائی حــاجت او ضــرورت په وخت به فائــده ورنکړی اوخرڅ به ئ تباه شی
كَـذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ تــرغیب فکر اوســوچ ته چه کوم د خوښ د ســوچ اوکــړه نوظـاهره خــبره ده چه مخلص خه د نو اوس خـرڅ اوکـړه نو چه خـرڅ کو نو:
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا ترغیب انفاق طیب ته :چه مـال طیب او مرغـوب محبـوب خـرڅ

کړه چه کوم ځان له نه خوخـو نوالله تعـالیٰ له ئ ثنګه ورکو
(٢٦٨) الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ ..... جواب دوسوس دشـيطان،چه مونږمـال خـرڅ کـوو نو دضـرورت په وخت به بيا څه کوو او دا خو کميږی نو دهغ جواب داشــيطانی وسوس دی دد اتبــاع مه کــوئ دالله تعالیٰ وعده باند اعتماد اوکړئ
(٢٦٩) يُــؤْتِي الْحِكْمَة مَنْ يَشَــاءُ ..... تــرغيب الی القـرآن : دانفـاق شـرطونه معلومـول او په ځـائ لګول دادقرآن کـريم نه معلوميږی نو راشئ قـرآن کــريم زده کـړئ دالــوئ خــيرد دويمه طريقه چه غريب عالم او طالب سره فکر شو چه ماسره مال نشته چه م خرڅ کړ و نو اجربه م حاصل کړ و نو الله تعالیٰ وائی تاته زبردست مال ملاؤ شو د چه قـرآن د دادهر څــه نه بهـتر د بيـان اوکــړه دريمه ســــندهی رحمة الله تعــــالیٰ وائی چه په جمــاعت دمســلمانانو کښې يومالــدار خلق دی چه دجماعت دپاره به مال لګوی دويم هغه دی چه هغه به مشن خــوروی دجمــاعت په علم ســره نو دلته دهغه خلقو مقام ذکر کوی او هغوی ته وی چه لکه دمـــال دخورولو شـــرطونه وو نو علم دهغ نه ډير بهتر د دهغ به هم شرطونه وی ثلورمه چه آيت کښې امتنـــــان د او دحکمة نه مـــــراد په موقع مناسب ثيز خرڅ کـول داحکمت الله تعـالیٰ ځنو له ورکوی دالوئ ثيزونه دی ځکه لږخـرڅ ډيـره فائـده اوکړه
(٢٧٠) وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقة ..... تـــــرغيب الی الاخلاص :چه دنيت نه دِ الله تعــالیٰ خـــبردار او په خــرڅ دِ هم عــالم د که څــه اوس کــو او که څــه وعده کو چه خرڅ کوم به په ټولو الله عـالم د نو نيت دِ سم کړه

وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ يره بخلاؤ ته او رياء کارو ته چه خرچ نه کوی او يـاکوی خورياکـار کـوی نو داظالم د نوهغه ته يره
() إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ ترغيب الى الانفاق : دموقع مناسب چه څنګــه ضــرورت وی هغه شــان خرچ اوکړه که پټ وی که خکاره اجر به ملاويږی
() لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ تسلی نـبی 7 ته :چه ماورته داس ترغيباتو سره بيان اوکړو بيا هم دوی خرچ نه کوی نو تسلی دا کارستاند
وَمَا تُنْفِقُوا ترغيب انفاق ته چه ځان له خــرچ کول دی يعن فائده ئ ستا ده
وَمَا تُنْفِقُـونَ تـرغيب تصـحيح دنيت ته چه نيت دالله تعالیٰ رضاء اوساته
وَمَا تُنْفِقُوا ضائع کيږی نه نو خرچ کړه
() لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ بيان دمصارف يره خرچ کوو خو کوم ځائ خرچ کړو او چاله ورکړو نو ځائ خائی چه پد ځائ خرچ کړه
() الَّذِينَ يُنْفِقُونَ بشارت خرچ کونکو ته
()   الَّذِينَ يَــأْكُلُونَ الرِّبَا زجر بخلاؤ اوســود خــورو ته ځـــه وايم چه دالله تعـالیٰ دپــاره خــرچ اوکړئ ب درياء سـمعت او څـه دنيـوی عـوض نه نو د نالائقه اوشوم دشيطان په وسوسه چه "يعدکم الفقر ويامرکم بالفحشاء " کښې انخـت د قــرض هم په عوض ورکوی مفت خرچ کـول خو لا درکنـار نـودا سـودی تبـاه دی نو دسـودی انجـام او په هغ دفعات ذکر کوی
لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا دايو دفع او سزا
ذَلِـكَ بِـأَنَّهُمْ قَـالُوا دادسـودی دليل چه تجـارت کښې هم ګټل دی او سود کښې هم يوش د
وَأَحَـلَّ اللَّهُ الْبَيْـعَ وَحَـرَّمَ الرِّبَا داجـواب ددليل دده چه داخو داس ده چه سړ وائی بــيزه او ســپ يو ش دی ځکه څلـور خـپ د دواړو دی نو ســپ هم

خوره بيع الله روا كړ دد او سود ئ نـارواكړ بيا زنا او نكاح هم يوشی د
وَمَنْ عَـــادَ فَأُولَئِكَ أَصْــحَابُ النَّارِ تخويف : چه داس ســـــــړ چه دســـــــود حلت له دلائل وائی نوكفركښې څه شک او دوزخی شو هميشه ،دويمه دفع هم شوه
() يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا جواب دوهم دسودی چه سود سره مال سوا کیږی نو جواب :
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ غ دوه دفعې پـر نـور لګـوی چه "كفّـار" د چه روا ګـڼړی او " اثيم " چه حلال ئ نه ګڼړی
() إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا بشــارت چه په توحيد او رسالت ئ ايمان راوړو اوجهاد او انفـاق ئ اوكـړو او سود نه ځان ساتی نو هغوی ته خوشحالی
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا اتَّقُـوا دسـود نه دبچ كيدو تـرغيب او دهغ نسـخه چه "اتقـوا الله " او " ان كنتم مومنين "
() فَـإِنْ لَمْ تَفْعَلُـوا تخويف سـوديانوته او پنځمه دفعه چه سود نه پريږدی نودائ حال د
وَإِنْ تُبْتُمْ سود اغستل ورله جائز ندی
() وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَة ترغيب الى الاحسان : غريب سره احسان اوكړه
() وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ تخويف اخروی : چه دسود نه بچ كيدل اوصحيح انفـاق پـد نسـخه آسانيږی چه دقيامت يره ده
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُــوا إِذَا تَــدَايَنْتُمْ بِــدَيْنٍ ترغيب صحيح معاملاتو ته : غلط معـاملات پريـږدئ او په صحيح اصولو بانـد معـاملات اوكـړئ تاسو د له سود كوئ چه قرض دار دقرض نه تخــتی نه او په وخت ئ راكوی نو دهغ داطريقه اوكــړئ چه كومه درته ماوئيله په صـحيح طريقه معـاملات اول آيت كښې دحضر مســئله ده دويم كښې دســفر

مسـئله ده تقريبـاً ټـول پنځويشت مسـئل دي چه درس وخت کښې تفصـيل کـول کيږی "وَاتَّقُـوا اللَّهَ"چه ذکر کوی نو دانسخه دتعميل ده

(٢٨٤) لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ خاتمه دسـورة او پديکښې دوبـاره ځلـور واړه مضـامين دسـورة ذکر کـوی چه سـورة اوږد وو نو هس نه چه ذهن نه دِ مقصدی مضامين اواونه ځی نو راشه هغه واوره

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ مسئله دتوحيد

وَإِنْ تُبْـدُوا مَا فِي أَنْفُسِـكُمْ تخويف :چه کومه عقيده زړه کښې سـات توحيد که شـرک نوحسـاب به درسره کيږی او اختيـارات دفيصـل دالله تعـالىٰ دی

(٢٨٥) آمَنَ الرَّسُـولُ بِمَا أُنْـزِلَ إِلَيْـهِ مسـئله رسـالت : او دمومنـانو شـان چه هغـوی څنګـه "سمعنا" او "اطعنا" وائی لکه ديهودو "سـمعنا" او "عصينا" نه وائی

(٢٨٦) لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًـا مسـئله جهـاد او انفاق ته اشـاره : دا څـه سـتا دوس نه بهر نـدی دا ستا دوس نه لاند

لَهَا مَا كَسَبَتْ تـرغيب او تخويف دمنلو فائـده دِ خپله ده او دنه منلو نقصان دِ هم خپل د دی

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا په اختتام کښې دعاء دغوختلو طريقه هم زده کـړه چه په داس طريقه دعـاء غـواړه که څـه کم زيـات شـو وی چه الله تعـالىٰ معـاف کـړی او په دعـاء کښې مختصـر طريقه سره بيامضامين معاد کوی

أَنْتَ مَوْلَانَا دا توحيد شو نو "لااِلٰه الاالله " نو "محمد رسول الله " پر قياس کړه چه "اذا ذکرتُ ذکرتَ "

فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ(٢٨٦) جهاد نو انفـاق پر قياس کړه ځکه جهاد بغير دانفاق نه تـرقی نه کوی

حاصل دسورة

ا انســانانواو پیریــانو!زبردست کتــاب چه دهغه ددعوت دوج در ډل مخ له راځی دعوت ورکـوی دد مســئل چه "اعبـــدوا ربکم " نوخپل هر قسم تعظیم الله تعـالیٰ لـره اوکــړئ دا خــبره په دلیل مـدلل ده او تاسو ځما داحسـاناتو دلانـدِ یئ خـاص ملیانو ته هم دد دعوت دهغوی دِ ځان مسـتغنی نه ګـنړ نو ا ملیـانو او یهـودو تاسو هم دادعـوت قبول کړئ احسـانات مِ دربانـد کـړ دی نوشـکر اوکړئ نو که نه منئ نو ا خلقو تاسو په دوی مه دهوکه کیږئ داډیر پلیتــانږ دی ګـــنی رادِ شی که ځان ته په حقه وائی نو مباهله دِ اوکړی

نودادعـوت په تعلیم د "محمدرســول الله " اومـنئ هغه الله تعالیٰ دد مسئل دعوت دپـاره رالیږل وو ضـــدیان او عنادیـــانږ په هغه اعتراضــونه کـــوی اعتراضــونو ته څــه حــاجت دوی ځــان ته څنګــه ابراهیمیـان وائی دا پیغمـبر خو صـحیح ابـراهیمی د خومقصــود ددوی داد چه دده رســالت په دنیا خکــاره نشی اوداپښــوی نو داپه لعنت دی نو تاسو هر قســمه شـــرک پریـــږدئ او دد "لااله االالله محمدرسول الله "په خـاطر منظم شئ ځـان سم کـړئ،ملک سم کـړئ ، او کـور سم کـړئ دمرګ نه یــره مه کــوئ صـحیح امــیر منتخب کــړئ ااو دد مســئل دشـــمنان ختم کـــړئ خوداکوشش به هله تــرقی کـوی چه تاسو په اخلاص ســره مـال خــرچ کـړئ نو مالونه خـرچ کـړئ بخل مه کـوئ او خلاف هم مه کوئ الله به درله اجر درکــړی او سـوالونه دالله تعالیٰ نه خپل نصرت او مغفـرت دپـاره کـوی تاسو دهغه کلمه راغســت ده هغه به ستاسو امـداد کوی

امتیازات

(□)خباثتونه كثـيره ديهـودو(□) عجز داٰله ديهـودو چه بقــــــره وه (□)دعــــــداوت دجبرئيل 7 جوابونه (□) صـفائى دسـليمٰن 7 (□) صـفائى دفرشـتو چه " ومـــــــاانزل على الملكين ببابل " (□) نهى داقوالو شركيو نه په " لاتقولـوا راعنا " (□) بيـان دنسخ (□) ذكر دتعمـير دبيت الله " اذ يرفع " (□) تحويل دقبل□ (□□) دصــابرينو اجر (□□) ذكر دمنـــازل الجهـــاد چه منازل ثلٰثه (□□) واقعة طالوت (□□) امثله دانفاق (□) تحـذير سـوديانو ته (□□) واقعـات خمسه دبعث بعد الموت □

□□□□□

تمت

سورة البقرة بعون راحم المومنين ومعذّب الكفرة الفجرة

اللهم اجعل وجوهنا مســـفرة ضـــاحكة مستبشرة ولاتجعل عليها غبرة

□□□□□

□□ هـ □□□□ هـ □□ ســتمبر □□□□ ء يــوم الاثــنين □□ : □□ بعــدالظهر مينګــوره جيل كښې بقــره اختتــام ته اورســيده □ نن د "ان الصـفا " نه شـروع شـو□ وه دالله تعالیٰ په لوئ□ كرم تـرد□ تـام شـوه□ په ليكلو باند□ دالله لوئ□ شـكر ګـزار يم ځكه داخـالص دالله مهربـــــــانى ده چه ځما دنالائقه نه په جيل كښې داليكل اخلى□الله دِ داليكل سرته اورســوى او الله تعالیٰ دِ په خپل دربار كښې قبول او منظـوركړى□ اوالله تعالیٰ دِ ځمادموراوپلاراوخويندو او رونړو او استاذانو دپاره صـدقه جاريه كـړى□او الله تعـالیٰ دِ ماپه خيراو عافيت دخپل دين خدمت دپاره دجيل نه بهر اوباسى او الله تعـــالیٰ دِ ځما دمـــور صـــحت

نصـيب کـړی او الله دِ ځماپه تلو خوشـحاله کـړی آمین

□

سورة العمران

سورة ال عمـران مـدنى سـورة د□ په نـزول كښې نـوى (□□) نمـبر د□□پس دسـورة الانفـال نه نـازل شــو□ د□ او په تــرتيب دســورتونو كښې دريم (□) نمبر د□ پس دسورة البقرة نه□

ربط دمخكښې سورة سره

مناســبت ،رشــته ،جوړ ،تعلق دســورة ال عمــران دسورة البقرة سره په ګڼړو وجوهو باند□ د□□دهغ□ نه يو څو دلته ذكر كول□ شى□

اوله وجه : ســـورة العمـــران تتمه ده دمضـــامينو دســورة البقرة□يعــنى لكه چه بقــره كښې توحيد ،رسالت ،جهاد او انفاق وو نو دلته هم هغه دى خو لږپه تفصــــيل□او چه كــــوم شـــــبهات راځى په د□مقاصدو نودهغ□ جوابونه□

د ويمه وجه : فاتحه كښې در□ ډل□ بيــان شــو□ و□ ،نو بقــره كښې زياته توجه دخطــاب هغه اصــلاح ديهـودو (مغضـوبٌ عليهم) ته وه ،اوس په سـورة العمـران كښې زياته توجه دخطـاب ضـالينو يعـنى نصارو ته ده□

دريمه وجه : په ســـورة البقـــره كښې عجز دالهو ديهودو څكاره شو نو په سورة العمران كښې عجز داله دنصـــاروچه عيســـىٰ 7 د□ □دهغه عـــاجزى او دبقـر□ نه تـرقى چه هلته ديهـودو په اله دذبح حكم شـو□ وو او دلته اقـرار دعبـوديت داله دنصـارو چه هغه دعبديت اقرار كوى□اودنصـارو دا اعـتراض چه هغه ته انجيل كښې ابن الله وئيلى دى دهغ□ جواب□

څلورمه وجه : سورة البقـره كښې بيـان درسـالت ووپه دفع دشبهاتو ديهـودو□نو دلته بيـان درسـالت د□ په خباثتونو دنصارو اوملنګانو□

پنځمه وجه : چه سـورة البقـره کښې بيـان دجهـاد وو په تدبير المملکة او المنزل دهغ ابتدائی منازل ثلثه وو نو دلته بيــان دجهــاد د په جوړولو دتنظيم او دتنظيم اصول خائی

شپږمه وجه : دســــورة البقـــــره په آخر کښې " فانصرنا على القوم الكفرين "خو دلته ابتداء کښې مسئله دنصرت ذکر کوی

دعوی دسورة

دسورة العمران مرکزی مضـمون او دعـوی دهغ هغه څلور خبر کوم چه دسورة البقــره د اثبات دمقاصد اربعو توحيد ،رسالت ،جهاد او انفاق خو طــرز بيــان لږتفصــيلی، ســره دبيــان دامثلو او جــــواب دشــــبهاتو نه چه په توحيد کومه شــــبهه واردېږی دغه شان په نورو مقاصدو نــوهغ جـواب به اوشی دبقر دمضامينو وضاحت کوی

خلاصه او تقسيم دسورة

دسورة مختصره خلاصه خوداده چه دابتداء نه تر () پــور بيــان دتوحيد او رد دشــبه دنصــارو اوعجز دعيســیٰ 7 ذکر کــوی بيــاد() نه دنــبی 7 درســـالت بيـــان کـــوی او اهل کتـــابو خباثتونه ذکرکـوی او که څــه شــبهه په رســالت وی دهغ جـواب به اوشی تر آيت () پـور د() نه بيـان دجهاد او انفاق کوی مخلوط، دجهــاد دپــاره تنظيم اودهغ اصول او که څـه شـبهه په جهـاد او انفـاق دچا وی دهغ جـــواب به اوشی په آخر دســــورة کښې به مضامين بيا رامعاد کړی تفصــيل دخلاص په تقسيم کښې

تقسيم دسـورة :سـورة العمـران دبيـان دمقاصـدو دپــــــاره منقسم د دريو حصو ته اوله حصه تر " عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ "()پور پديکښې بيـان دتوحيد دويمه حصه د () " قُــلْ يَا أَهْــلَ الْكِتَــابِ " نه تر " فَقَــدْ هُــدِيَ إِلَى صِــرَاطٍ مُسْــتَقِيمٍ " () پــور

پديکښې بيــان درســالت □ اودريمه حصه د" يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُــوا " (□□□) نه تر آخر تر ســـورته پديکښې بيان دجهاد او انفاق د□ □

اوله حصه : دســـورة اوله حصه دابتــــداء نه تر (□□) آيت پـــور□ ده او ديکښې توحيد بيـــانيږی او دادر□ بابونه ده □

<u>اول باب</u>: دابتداء نه تر " وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْـحَارِ " (□□) پور□ او پديکښې اول مسئله دتوحيد او په هغ□ ادله ثلثه (عقلی ،نقلی ،وحی)تر آيت (□) پـــــور□□ آيت (□) کښې دشبه□ دنصارو اول جواب چه انجيل کښې عيسیٰ 7 ته ابن وئيلی دی□نو دهغ□ جواب □ بيا تعليم مومنـــــانو ته په وخت د ورود دشـــــبهاتو کښې ايت (□) کښې□د (□□) نه تر (□□) پـــور□ تخويف اخــروی او دنيــاوی نه منونکو ته □(□□) کښې تزهيد من الــدنيا او تــرغيب الی الاخرة ،کـثرة ددنيا مفيد ند□□لکه فرعون او مک□والا چه فائده اونکړه□

<u>دويم باب :</u> د " شَـهِدَ اللَّهُ " (□□) نه تر آيت " وَهُمْ لَا يُظْلَمُـونَ " (□□) پـور□□پديکښې اول دعـوی دتوحيد په ادلوثلثو سـره په يو آيت کښې اوجـواب دشـبه□ دنصــارو دويم چه دادوی په انجيل کښې دځــان نه دننه کړ□ د□ په آيت (□□) کښې . (□□) کښې صـداقت الرسول ذکر کـوی□(□□) کښې تخويف ذکر کـوی□او ددوی خبــاثت چه قتل دانبيـــاء او موحـــدينو او نو قباحتونه ورله ذکرکوی او ختم په تخويف باند□□

<u>دريم بــاب :</u> د " قُـلِ اللَّهُمَّ " (□□) نه تر (□□) پـور□ □ اول بيان دتوحيد د□ او بيا قطع دموالاتو دکافرو نه (□□) سره د تخويف اخروی نه تر (□□) پـــور□ □په (□□) کښې تــــرغيب اتبــــاع دنــــبی 7 ته □د " إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى " (□□) دنصارو دشبه□ تفصـيلی جـواب چه هغه اله نشی کيــدل□ د امــرءة عمــران عــاجزی او شــجره نسب د عيســیٰ 7 عــاجزی ذکر کــوی□او □□

دلائل ذكر كـوى په عبـديت دعيسـىٰ 7 بانـد□□آخر كښې اعلان دمباهلې□ ورته كوى□

دويمه حصه : دويمه حصه دسـورة د " قُـلْ يَا أَهْـلَ الْكِتَـابِ " (□□) نه تر آيت (□□□) پـور□□پديكښې بيـان درسـالت كـوى □شـروع په توحيد كـوى دا مقصد اعلىٰ هم د□ او د□ له پيغمـــبران هم راغلى وو□او بيا د بنى اسرائيلو اهل كتـابو خباثتونه ذكر كـوى□ تقريباً (□□) پليتئ ذكركوى□□□، □□، □□، □□ ، □□ ، □□ ،□□،□□ □□، □□، ،، □□، □□، □□، □□، □ آخر كښې مســــلمانانو ته دهغوى اتباع نه تحذير او ختم په ترغيب باند□□

دريمه حصه :دسورة دريمه حصه د (□□□) نه ترآخــره ده□پديكښې ترغيب جهاد او انفاق ته □خودجهاد او انفاق دپـاره دتنظيم ضـرورت د□ نو دتنظيم دپـاره قواعد ذكر كوى□پنځه قواعد او اصول□

<u>اول قانون او اصل</u>:(□□□) چه دټولو ملګرو عقيده به يوه وى□

<u>دويم قانون او اصل</u>:(□□□) قـانون دتنظيم به قـرآن او سنت وى□

<u>دريم قانون او اصل</u>:(□□□) كښې چه اركان دجماعت به دجمـاعت مشن په مخكښې بوځى□اودعـوت به وركوى□فعّآل به وى□مينځ كښې دد□ متعلقات ذكر كوى□

<u>څلـــورم قـــانون او اصل</u>:(□□□) كښې چه اركـــان دجماعت به په جماعت او په مشن مال لګوى□

<u>پنځم قانون او اصل</u>:(□□□) كښې دحفاظت دجماعت دپـــاره:چه غـــير به په تاسو كښې رازدار نه وى او اسباب دتباعد او لر□ كولو دمنافقانو ذكركـوى□ د(□□□) نه دبدر واقعه ذكر كوى په اصولو بانـد□ تنـوير چه په بدر كښې داصولو پابنـدى وه نو كاميـابى وه او احد كښې پابندى نه وه نو وقتى ناكامى راغله□ يعنى دفتح نه مو څه فائده وانغسته□ ځكه په تاسو كښې متكاســلين او سست خلق وو □داتقريبـــاً تر

آیت (□□□) پور□ ذکرکوی سره دترغیباتو دجهـاد نه □ بیا د(□□□) نه دمشـــــرکانو او اهل کتـــــابو پلیــــتئ ذکرکوی□چه دهغوی داتبـاع نه ځـان بچ کـړئ□مینځ کښې دجهاد ترغیبات دی تر آیت (□□□) پـور□□ د(□□□) نه زجر بخلاؤ ته اوتـرغیب انفـاق ته او زجر علمـاء ســوء ته بیاخاتمه دســورة او په هغ□ کښې اعــاده دمضامینو دسورة□

رد د اصولو دنصرانیت

ســــــورة په رد دنصـــــــرانیت کښې وو نوپدیکښې یوامتیــازی مضــمون دا ذکرکــوی چه رد داصــولو دنصرانیت پکښې کوی دنصرانیت څه اصول دی چه په هغ□ دنصرانیت بنیاد د□ □ دا اصـول دا سـورة رد کوی □

اول اصل : چه داپیغمبر مونږ منو چه پیغمبر د□ خو د□ صـرف عربو ته پیغمـبر د□ □نو دهغ□ جـواب په (□□)کښې □ چه دټولو انبیــاء نه دد□ پیغمــبر داتبــاع وعده اغست□ شو□ وه□

دویم اصل : دین دنصـــــرانیت حق دین د□ او داالله تعالیٰ مرضی اوخوښ دین د□ □ نـودد□ جـواب په (□□) کښې .چه " إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ " □

دریم اصل :چه دانبیـــــاء ګـــــواهی دنصــــرانیت په حقانیت موجود ده نو دهغ□ جواب په (□□)

څلورم اصل : تثلیث ثـابت د□ هم په عقل بانـد□ او هم په نقل باند□□نو جواب په (□□) کښې □

پنځم اصل : چه اصل موحدین مونږیو جواب په (□□) کښې □

شپږم اصل : چه عیســیٰ 7 په اصل کښې اله وو □ نو دهغ□ جواب (□□) کښې □

تمت خلاصة العمران بعون الملک الرحمٰن □□ ه □□□□ ه □□:□□ لیلةیوم الاثنین

مقاصد الايات وتناسبها
الحصة الا ولیٰ

دسورة دابتداء نه تر درو شپیتم (٣٢) آیت پورې اوله حصه ده اوپدیکښې بیان دتوحید دی او جواب دغۀ شبهې دنصارو دی او څــه دوړو وړو شــبهو دی او دا اوله حصه درې بابونه ده، اول بــاب دابتــداء نه تر " والمستغفرین بِالاسحار "(١٧) آیت پورې دی .

الم (١) اللَّهُ لَا إِلَـــهَ إِلَّا هُـــوَ (٢) اصل دعـــوی دتوحید ئې په ابتـــداء کښې راوړه او په هغې دلائل ثلٰثه ذکر کــــــوی، چه عقلی ،نقلی وحی دی چه دادلائل پدې ګواهی کـوی چه کارسـاز ،متصـرف او دهر قسمه تعظیم لائق هغه صرف الله تعـالیٰ دی نه عیسیٰ 7 ،نه دهغه مور او نه بل يو نیک بنده .

الْحَيُّ : (٢) دلیل عقلی ،چه همیشه ژوند داصـــفت صرف دالله تعالیٰ دی نه دعیسیٰ 7 ،نه دهغه دمـور او نه دبل يو نیک بنده .

الْقَيُّومُ (٢) دلیل عقلی : چه ددې ټول کائنات تــدبیر کـونکې څـوک دی ؟نو هغه صـرف الله تعـالیٰ دی نه عیسیٰ 7 نه دهغه مور اونه بل څوک .

نَـزَّلَ عَلَيْـكَ الْكِتَـابَ ...(٣) : دلیل وحی :دادعـوی خو څــه ځــه دخپل طرفنه نه وائم بلکه ماته ئې الله تعالیٰ وحی کوی نوهغه وحی وائم .

مُصَـــدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْــهِ وَأَنْــزَلَ التَّوْرَاة وَالْإِنْجِيــلَ (٣)دلیل نقلی :چه ځــه پــدې دعــوی کښې یــواځې او تنها هم نه يم بلکه دتورات او انجیل کښې هم دغه مضمون او دعوی وه .

(٤) هُـدًى لِلنَّاسِ وَأَنْـزَلَ الْفُرْقَـانَ ... دا د"نـزّل الکتاب "دلیل وحی سـره تعلق لـری چه هغه داسې کلام رالیږلې دی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَــرُوا (٤) تخويف : چه ســره دد دلائلو اوس هم څوک دا مسئله نه مـنی نـودا به ئ انجام شی معذّب به شی
إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْــــهِ (٥) (٦) دليل عقلی چه "عــالم بكل شــیء هوالله "دد ظالمــانو دا انكــار مناسب نـــد او دوی له ځكه عـــذاب د چه پـــد مسئله خو داس دلائل موجود دی الله تعالیٰ په هر څه عالم د عيسیٰ 7 او دهغه مور خو داس ندی
(٦) هُـوَ الَّذِي يُصَــوِّرُكُمْ (٦) دليل عقلی " چه خــالق لكل شــیء هو الله " هغه الله مصــور د او عيسیٰ 7 خو مصور ند نو هغه به څنګه اله شی
لَا إِلَهَ إِلَّا هُـوَ الْعَزِيـزُ الْحَكِيمُ(٦) دائ نتيجه ذكر كـړه ددلائلو چه دا دلائل دد دعوی سره بالكل برابر دی او دانتيجه تــــر راوزی دا كارونه بل څـــوک نشی كول غالب هم هغه د او حكمت هم دهغه د
(٧) هُـوَ الَّذِي أَنْـزَلَ عَلَيْـكَ الْكِتَـابَ اول جـواب دشبه دنصارو : چه په داس انداز سره بيان اوشو نو اوس دوی وائی چه اصل كښې ځمونږيوشک د نوهغه اعـــــــتراض او شک دا چه په انجيل كښې دعيسیٰ 7 باره كښې لفظ دابن استعمال شــو د چه دا ابن الله د نو انجيل خوآسمانی كتــاب د نو ول داخـبره څـه غلطه ده ؟ او ستاسو كتـاب كښې هم څه مشـتبه الفـاظ ملاويـږی چه "روحٌ منـه" او "كلمتُه" وغـيره الفـاظ ملاويـږی نو معلوميږی چه عيسیٰ 7 څه كمال نه خالی ند نو دد اول جواب كوی چه په آسمانی كتاب كښې دوه قسمه الفاظ وی يو هغه چه دهغ يوه معنی وی دبل معـنی څـه ګنجــائش پكښې نه وی او دويم هغه چه دهغ دوی ياډير معـن وی نو يو معـنیٰ مـراد وی او هغه بله اوريــدونک په شک او شــبه كښې اوغورځــوی چه اوس كومه واخلم اول ته محكمـــات وائی دويم ته متشــابهات وائی نو كچرته دا لفظ په انجيل كښې

وی نو دادمتشـابهاتو نه د ‌ د ابن یو معـنی ځـو
ده او بله معــنی محبــوب ده نوځــو ئ اغســتل
دمحکمـاتو خلاف دی ځکه الله تعـالیٰ دولد نه پـاک
د نو دا بله معـنی مـراد ده چه هغه د الله تعـالیٰ
محبـوب بنـده وو نو چه کـوم خلق کـړو زړونو والا
وی او دشــرک لټــونکی اوو نو هغه کــړه معــنی
واخلی په ســوونو محکمـــاتو ته نه ګــوری او یو
متشابه پس روان وی نو دمتشابه لفظ خپل مـراد
حاصـــلول دا د اهل زیغو صـــفت د او کـــوم چه
صـــحیح اهل علم وی نو هغه دا مـــنی چه دا لفظ
متشابه د الله تعـالیٰ دطرفنه د خو مطلب صـحیح
به الله تعالیٰ اوسپارو غلط مقصد چه هغه دنــورو
محکمـاتو سـره ټکرخـوری هغه نه اخلی نو صـحیح
خلق متشابهاتو حل دمحکماتو په رنړا کښې کـوی
نو تاسو کاره یئ چه دابن نه غلطه معــــــنی دبچی
اخلی محکمـــات موجـــود دی چه دالله تعـــالیٰ ولد
نشته د او دد نه هغه منزه د
خـبردار : تسـلیمی جـواب ئ مقـدم کـړو ځکه که
فوراً ئ وئیل و چه داپه انجیل کښې نشـــته تاسو
پکښې دننه کــــړ د نو دوی به پروپیګنډه کوله چه
اوګوره آسمانی کتاب نه منی هس دعوی کوی چه
مونږټول آسمانی کتابونه منو
() رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا .... تعلیم مومنانو ته په وخت
دشبهاتو کښې چه کله کاره خلق شبهات واردوی
نو تاسو الله تعالیٰ ته توجه اوکـړئ چه الله تعـالیٰ
تا مونږته په محکمــــاتو هـــدایت کــــړ د نو اوس
ځمونږزړونه دمتشابهاتو په کـږه معنه مه کـږو او
مونږله استعانت نصیب کړ
() رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ یعـنی دامتشـابهات
په دنیا کښې دازمیښـت دپـاره دی آخـرت کښې به
ته تپـوس کـو چه چا تاویلونه غلط کـړی وو او چا
نه وو کړی

(□□) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا □□□□ تخويف اخروى : نو ا□ دغير عبادت كونكيه او ب□ ځايه په توحيد شبهات واردونكيه اوس اومنه دِ وخت د□ چه دالله عذاب راشى نوهيڅ درله نفع نشى دركول□ دا مو خو به د آخرت حال شى□په مال او ولد فخر مه كوئ□

(□□) كَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ □□□□ تخويف دنيوى: يواځ□ آخرت نه چا چه ځما دآيتونو تكذيب كړ□ د□ نوهغه په دنيا كښې هم تباه شوى دى او برباد شوى دى نه ګور□ فرعانيانو ته نو چه تاسو داس□ كوئ نو هغه الله تعالىٰ به تاسو هم تباه كړى□

(□□) قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا □□□□ بلكه دالله تعالىٰ دطرفنه څه چه دد□ مومنانو دلاسه به هم مغلوب اوكمزورى شئ□دا هم تخويف دنيوى د□ او دوى به مو جهنم ته ورسوى□

(□□) قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَة □□□□ دا نمونه دمغلويت ددنيا : چه داخو غټ طاقتونه دى□ځان ته سپر طاقت وائى□ دوى سره مالونه دولتونه او فوجونه دى نو څنګه به مغلوب شى اوكمزورى به شى□؟نو دهغ□ نمونه چه په بدر كبرىٰ كښې مونه وو كتلى كافرو سره هر څه زيات وو خو فائده ئ□ ورنكړه نو دد□ نه دِ عبرت واخلى□

(□□) زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ □□□□ تزهيد من الدنيا :چه سره ددومره زبردست بيان نه حق نه منى□او توحيد ته تن نه كيږدى نو د□ ددنيا په محبت مست د□□او داورته خائسته شوى دى□ او وائى كه توحيد اومنونو داهر څه به رانه پاتى شى□نو دهغ□ حال وائى چه دا يو څو ورځ□ ژوند د□ اصل مقام دآخرت د□□دهغ□ دپاره تيار□ پكار د□□

(□□) قُلْ أَؤُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ □□□□ ترغيب الى الاخرت او بشارت سره داوصافو دمومنانو نه چه دنيا پريږدئ

او دآخـرت دحصـول کوشش اوکـړئ پـه هغ کښې زبردست نعمتونه دی او چه داراروان صفات په چا کښې وی نو هغـوی له ئ الله تعـالیٰ ورکــوی نو دغه صـفات ځـان کښې پیـدا کـړئ او غلط صـفات پریږدئ () پور ،او دتوحید مسئله څـه ناشـنا نه ده ډیره مدللهده ګورئ

() شَـهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَـهَ إِلَّا هُـوَ دویم بـاب داول حص تر آیت () پور د

شَـهِدَ اللَّهُ مسـئله دتوحید سـره دادلو ثلثو نه ،وحی عقلی ، نقلی

شَـهِدَ اللَّهُ دلیل وحی یعـنی الله تعـالیٰ دد بیان کوی داځو څه دځان نه نه وائم،

وَالْمَلَائِكَة وَأُولُو الْعِلْمِ دلیل نقلی دفرشـــتو ګواهی او داهل علمو دا نقلی دلیل شو

قَائِمًا بِالْقِسْـــطِ دلیل عقلی چه داهر یو په انصاف ولاړ د نو داعقلی شو

لَا إِلَـهَ إِلَّا هُـوَ ثمـره ده چه د دریـواړو دلائلو نتیجه داشوه نو اوس هم نه منی

() إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَام توحید اتفاقی مســئله ده پدیکښې په هیڅ یو دین کښې اختلاف ند راغل او د هر پیغمبر دا بیان وو

وَمَا اخْتَلَـــفَ الَّذِينَ شـــرک دکـــوم راغ نو داباغیــانو ضد او عنــاد دوج اختلاف کـــړ وو او دادویم جواب د دمرکزی شبه دنصــارو چه تاسو وائی توحید اتفــاقی دین د نو په انجیل کښې چه لفظ دابن الله ملاؤیږی دعیسیٰ 7 بـاره کښې نو دهغ جـــواب مخکښې اوشو چه دادمتشـــابهاتو نه دی که وی نو تاسو ئ په مقصد نه پوهیږئ او دویم جـواب اوس کـوم چه دا په اصل انجیل کښې نشته د ځکه " ان الـدین عنـدا لله الاسـلام " ټولو آســـــــمانی کتابونه دتوحید نه ډک وو دا پکښې باغیانو دځان نه وردننه کـړ د او دا د مشـرکینو

او مبتدعينو عادت د دکتاب الله نه علاوه په نـورو کتابونو کښې هم چه دنیکانو په کتابونو کښې غلط خبر وردننه کـړی نو ستاسو خـبره په مـونږ حجت کیدل نشی
وَمَنْ يَكْفُـرْ تخویف :اوس اومـنئ ګـنی وخت راروان د
() فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ زجر اوصداقة الرسـول :چه که بـاجود دد دومـره عجیب بیـان او جواب دشبه دوی بیا هم نه منی نو ورته صاف او وایئ چه ځـه خو دیو الله غلام یم او بنــده دبل چا نه یم او ځما تابعـدار هم داس دی تاسو هم راشئ او دا مسـئله اومـنئ که نه مـنئ نو ځما ذمه داری ادا شوه او نور به درسره الله تعالیٰ پوهه شی
() اِنَّ الَّذِينَ يَكْفُـرُونَ بِآيَـاتِ اللَّهِ دا تخویف اخروی تر " ومالهم من نصـرين " () پــور داو داهل کتابو پلیتئ چه دوی انبیاء کـرام او موحــدین شــهیدان کــول چه دتوحید بیــان ئ ورته کولو او بهـــادری موحــــدینو ته چه ا موحــــده ! کلک شه مخکښې موحدین شـهیدان شـوی دی خو توحید ئ پریخودل ند نو ته چرته توحید له چهـټی ورنکـړ چه بیـان دمسـئل دا سـنة الانبیـاء د نو مسـئله په نره بیان کړه
() أَلَمْ تَـرَ إِلَى الَّذِينَ زجر اهل کتــابو ته او دهغوی خباثت :چه دادومـره نالائقه دی چه په خپل کتـاب هم فیصـل ته نه تیـاریږی چه په هغ کښې هم دامسئله دتوحید لیکل ده نو دامسـتحق دعـذاب دی
() ذَلِـكَ بِـأَنَّهُمْ قَـالُوا سـبب داعـراض : چه دادکتـــاب الله اعـــراض ځکه وی چه ځـــان دجنت مستحق ګڼری او ځـان له څه ډهکوسـل جوړ کـړ دی په هغه پس روان دی

( ) فَكَيْـفَ إِذَا جَمَعْنَـاهُمْ تخويف اخـروى چه اوس خو آسـمانى كتـاب له نه راځى خو په آخـرت كښې به بيا څـه كـوى هلته پـد دعـوو بانـد نه خلاصيږى هلته خو خبره دعمل ده
( ) قُلِ اللَّهُمَّ مَالِـكَ الْمُلْـكِ دريم بـاب داول حص تر آخرتر حص پــور چه ( ) د پديكښې به دريم جواب دشبه دنصارو كوى تفصيلى
قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ مسئله دتوحيد په دريم ځل سره داثبات نه دتصـرف الله تعـالىٰ له او دليل عقلى ( ) كښې چه داكارونه كـونك صـرف الله تعالىٰ د نه عيسىٰ 7 او نه ئ مور نـودوى بيا هم ديكښې شک كوى او انكار كوى دد نه
( ) لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَـاءَ قطع المـوالات من الكفـار:چه ا مومنـانو ستاسو په يو الله تعالىٰ ايمان د او داكفـار چه سـره دد نه چه دومــره بيـــان ورته اوشو او بيا هم دوى نه مـــنى ضـديان او عناديـان دى نو دا دالله تعـالىٰ دشـمنان دى نو تاسو دالله دشمنانو سره دشمنى اوكـړئ او دوى سـره تعلقـات كټ كـړئ كه څـوک دوى سـره دوستانه تعلقات ساتى نو د الله تعـالىٰ به ورسـره تعلق نه وى او حالت داكراه ځان له د
( ) قُـلْ إِنْ تُخْفُـوا مَا فِي صُـدُورِكُمْ تخويف اخروى تراخرد ركوع پور د چه الله تعالىٰ په هر څــه عـــالم د كه تاسو زړه كښې دهغــوى ســره محبت ساتئ نو الله تعالىٰ ته معلوم دى او په سـزا ئ قادر د خپل اعمال به يو ورځ اووينئ نو اوس ځــان سم كــړه الله تعــالىٰ څــومره په تاسو خفه كيږى او بيان دږته كوى
( ) قُـلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ تــرغيب اتبــاع دنبى 7 ته يعنى دكفارو سره دوسـتى مه كـوى ځكه كه ماســره مــومحبت وى نــوداد الله تعــالىٰ ددشمن په تعلق نه ملاويـږى راشئ ځما د محبـوب

لار اونيسئ نوځه به تاسو سره محبت اوکړم يعنى ځما محبوبان به شئ او ګناه به ورته معـاف کـړم نومخکښې بيـــان دلاالٰه وو اوس بيــــان دالّآ الله کوى

(ﯿﯿ) قُـلْ أَطِيعُـوا اللَّهَ وَالرَّسُـولَ ﯿﯿﯿﯿ تـرغيب او تخويف اطاعت اوکړئ ګنى نو عذاب به درکړى

(ﯿﯿ) إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى آدَمَ وَنُوحًا ﯿﯿﯿﯿ دد ځـائ نه تفصيلى جواب دشبهې دنصـــارو چه په انجيل کښې لفظ دابن ملاويــږى نو دعيســـىٰ 7 شـــجره نسب بيـــانوى دهغه دمـــور پيـــدائش بيا دهغه چه کـــوم مبشّـروو يحـيىٰ 7 دهغه پيـدائش او بيا دعيسـىٰ 7 پيــــدائش نو ځنګـــه ابن الله شو او دعيســـىٰ 7 دخاندان او دفرشتو او دعيسـىٰ 7 اقـوال په توحيد کښې ذکر کوى

اول دوه آيتونو کښې مختصر چه الله تعالىٰ غــوره کړى وو او ديو بل نه پيدا وو اولاد وو نو ځنګه الِهه شو اله کيدل نشى

(ﯿﯿ) إِذْ قَـالَتِ امْـرَأَتُ عِمْـرَانَ ﯿﯿﯿﯿدعيسـىٰ 7 د نيا يعـنى دمـور عـاجزى چه هغه الله تعـالىٰ ته ځنګه فرياد کوى او دعيسى 7 دمـور يعـنى دمـريم پيـدائش چه مـريم خو پيـدا شـو وه نو ځنګـه اله شو

(ﯿﯿ) فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ ﯿﯿﯿﯿ چه دچا تربيت کيږى اودبل تــربيت ته محتــاج وى هغه اِله کيــدل نشى

قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ﯿﯿﯿﯿاوګـوره مـريم ځنګـه په وړوکوالى دالله تعالىٰ دتوحيد آواز کوى

(ﯿﯿ) هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ ﯿﯿﯿﯿ دعيسـىٰ 7 درشـته دار ،ماما يا بل څه رشته دار زکريا 7 دهغه عـاجزى الله تعالىٰ ته چه بچ دالله نه غواړى

(٤٥) فَنَادَتْـهُ الْمَلَائِكَة ‌‌‌‌ دهغه سـوال قبليـدل او يحيىٰ 7 مبشِّر اوزير‌ وركونك‌ دعيسىٰ 7 وو دهغه دپيدا كيدلو بيان‌

قَالَ كَذَلِكَ ‌‌‌‌ قـول دفرشـتو چه اختيـارات ټـول دالله تعالىٰ دى‌

(٤٢) وَإِذْ قَـالَتِ الْمَلَائِكَة ‌‌‌‌ عـاجزى دمـريم او دعيسىٰ 7 دپيـدا كيـدلو بيـان‌چه كومه داس‌ ښځه وى هغه خدائ‌ كيدل‌ نشى‌

(٤٤) ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ ‌‌‌‌ صداقت دنبى 7‌ چه دا واقعـات ناشـنا بيـانو‌ نو معلوميږى چه ته دالله تعـــالىٰ حق پيغمر ئ‌‌دانه چه ځـــوک دااوائى چه نبى‌عالم الغيب وو‌

(٤٥) إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَة ‌‌‌‌ دعيسىٰ 7 دولادت زير‌ او دعيسىٰ 7 اوصاف،

(٤٧) قَالَتْ رَبِّ ‌‌‌‌ دمريم تعجب‌

قَالَ كَذَلِكِ ‌‌‌‌ دفرشتو جواب‌

(٤٨) وَيُعَلِّمُـــهُ الْكِتَـــابَ وَالْحِكْمَة ‌‌‌‌ دعيســـىٰ 7 صفات او معجزات اودفع دشبه‌ چه كـوم شـبهات راځى چه هغه به داس‌ كارونه كـــول نو معلوميږى چه اله وو نو جـواب چه دادالله تعـالىٰ په اختيـاروو صــرف په لاس دهغه ظــاهر شــوى وو‌هغه خو په خپله دتوحيد باره كښې څه وائى‌

(٥١) إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ ‌‌‌‌ قـول دعيسـىٰ 7 په باره دتوحيد كښې نو څنګه ابن الله شو‌

(٥٢) فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى ‌‌‌‌ چه څوک داس‌ وى او دهغه دقتل منصـوب‌ كيږى نوهغه به څنګـه اله شى او ابن الله به شى‌

(٥٥) إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ‌‌‌‌ دعيسىٰ 7 دقتل نه د بچاؤ دپاره تدبير الهى نو څنګه عيسىٰ 7 ابن الله شو‌دد‌ ټولو دلائلو نه دامعلومه شــوه چه هغه اله ند‌‌تقريباً ‌‌ دلائل په عبديت دعيسىٰ 7 باند‌‌

(□□) فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا □□□□ سره تخويف اخروى □ اوس هم نه منى نو دا به ئ□ انجام شى□
(□□) وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا □□□□ بشارت چه په عبديت دعيسىٰ 7 ئ□ ايمان راوړو نو دهغه به نتيجه داشى□
(□□) ذَلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْك □□□□ صداقت دنبى 7 چه داس□ بيان دداس□ پيغمبر منل غواړى□
(□□) إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ □□□□ دفع دتعجب او دليل دعبديت دعيسىٰ 7 چه كه ستاسو داتعجب وى چه ب□ پلاره پيدا د□□نو ځكه معبود د□ نو بيا خو آدم 7 ب□ موره او ب□ پلاره پيدا د□ نوهغه هم معبود د□ څه داخو دالله تعالىٰ قدرت د□□
(□□) الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ □□□□ يعنى مسئله دعبديت دعيسىٰ 7 بالكل پاكه بيان شوه اوس پكښې ګنجائش نشته چه عيسىٰ 7 دالله تعالىٰ بنده د□ عاجز ،دالوهيت او معبوديت ځائ□ پكښې نشته د□□
(□□) فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ □□□□ اعلان دمباهل□ □ داس□ صاف بيان نه منى او اوس هم اعراض كوى او بحثونه كوئ نو ورته دمباهل□ اعلان اوكړه چه باطل پرست ته بددعاء اوكړو چه تباه شى□
(□□) إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ □□□□ خلاصه دبحث او نتيجه □ داخبره دتير بحث نه معلومه شوه نو چه اوس هم نه منى نو "فان الله عليم "(□□) الله تعالىٰ ته ئ□ حواله كړه□اوله حصه سر ته اورسيدله او پد□ كښې بيان دتوحيد اوشو او جواب دشبه□ دنصارو او عبديت دعيسىٰ 7 په اكمله طريقه ثابت شو □اوس دويمه حصه دسورة په هغ□ كښې بيان درسالت كوى چه لااله الاالله سره محمد رسول الله هم اومنئ□

الحصة الثانية

رسالت

(ﭐﭑ) قُـلْ يَا أَهْـلَ الْكِتَـابِ تَعَـالَوْا ﭐﭑﭒﭓ ددې څـائې نه دسـورة دويمه حصه په بيـان دصـداقت الرسـول 6 كښې او چه كومه شبهه دهغـوى په رسـالت راځى نو دهغې جواب به اوكړى‌روستو دوه شبهات ﭐﭑ، ﭐﭑ كښې به ذكر شى‌طـرز بيـان درسـالت هغه داسې كوى چه داهل كتـابو خباثتونه بيـانوى دلته دا طـرز دﭐﭑچه كــوم خلق دنــبى 7 درســالت نه منكر دى‌ نودهغـوى داخباثتونه پليـتئ دى‌ دا ځكه چه بقـره كښې ډيره خبره ديهودو سره وه‌اوهغه علمـاء وو نو مُلا اعتراض كوى او دلته خبره دپـيرانو سـره ده ‌ ځكه نصارئ چه وو نو راهبـان وو پـيران عالمـان پكښې كم وو‌نو شبهات ئې دومره نشته دﭐﭑيودوه دى هغه هم داسې مضــبوط نــدى‌او خبــائث ورله ځكه ذكر كــوى چه په پـــيرانو بانـــدې خلق دهوكه كيږى‌نو ګنــدګى ورله خكــاره كــړه چه خلق پــرې دهوكه نشى‌نورخلق تـــرې خـــراب نشى‌پنځلس خباچتونه ذكركوى‌

قُـلْ يَا أَهْـلَ الْكِتَـابِ‌ﭐﭑﭒﭓ اول دعـوت دتوحيد ځكه دامقصد اصـلى دﭐﭑددې دپـاره انبيـاء كـرام راغلى دى‌خوراشه دامتفقه فيصله اومنى ولې ترې انكـار كـوى‌څـه خودغه اتفـاقى مسـئله كـوم څـه بدله مسئله نه كوم‌

وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًـا أَرْبَابًا ﭐﭑﭒﭓ اول خبـاثت داهل كتـــــابو " اطاعة الاحباروالرهبـــــان فى التحليل والتحريم "‌چه مليان او پيران به ئې دشـريعت ذمه دار ګنړل چه هغوى به څه ته حلال وې دوى به ورته هم حلال وﭐﭑچه هغوى به څـه ته حـرام وې نو دوى به ورته هم حـــرام وﭐﭑاوداربـــوبيت وو لكه چه په حديث دعدى بن حاتم رضى الله عنه كښې دى چه هغه نبى 7 ته اووې چه مونږورته خـدايان او اربـاب نه وو وئيلى نو نبى 7 ورته اووې چه هغـوى به څـه ته حلال اووې نو تاسو به ورته نه وې او چه هغــوى

به څه ته حرام اوو نو تاسو به ورته نه و‌نو هغه و وئیل به مو ورته‌نه نــبی 7 اوو دغه ربــوبیت د
(‌) یَا أَهْــلَ الْكِتَــابِ دویم خبــاثت چه " ان ابراهیم 7 کان علی دیننا "چه ابراهیم 7 څمونږپه دین وو هغه حــنیفیت پریخــودل وو او یهــودی یا نصرانی وو دادباطل پرستو عادت وی چه هــرغټ سړ ځـان له راکاږی‌نو دد تفصـیل سـره جـواب کوی تر آیت (‌) پور او داخکاره کوی چه ابــراهیم 7 په حنیفیت وو او دا پیغمبر دهغه اتباع او هغه ته ډیر نــــزد وو او داامت والا تاسو په کومه خله د ابراهیم نوم اخلئ
(‌) وَدَّتْ طَائِفَة مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ دریم خباثت "اضلال المومنین "دائ کار د چه مومنان ګمــراه کوی یعنی په سمه روان خلق غلط ته اړوی
(‌) یَا أَهْلَ الْكِتَـابِ څلـورم خبـاثت "کفـرهم بایــات الله "دائ بل خبــاثت چه بل ګمــراه کــول پریږده بلکه خپله دالله تعالیٰ دآیتونو نه انکار کـوی او سره دد نه چه خه پر پوهیږی
(‌) یَا أَهْـلَ الْكِتَـابِ لِمَ تَلْبِسُـونَ الْحَـقَّ پنځم خبـــــاثت " تلـــــبیس الحق بالباطل " حق او باطل ګډوی صفا خبره نه کوی چه حق واضح کړی دنــبی 7 دپیغمبریئ بیان په انجیل کښې وو اوخکاره کولو به ئ نه
(‌) وَقَـالَتْ طَائِفَة مِنْ أَهْـلِ الْكِتَــابِ شپږم خباثت " کیـدهم لارتـداد الضـعفاء "چه کـوم نـوی مســـلمانان وی یـــاکمزوری ب علمه نو دهغـــوی داړولو دپــــاره چلونه جوړوی او دائ تدبیرونه دی چه سحر ایمان راوړی ماښام کافر شی‌چه داخلق شکیان شی چه فلانک مولوی صــاحب راغل وو او واوریـــدلو بیا لاړو معلومیږی چه دده خـــبره کښې

چل شـــته خو مـــونږپر پوهیږو نه ملان پـــر پوهیږی نو هغه به شکیان شي
() وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ اووم خباثت " الوصـــية باليهودية المنســـوخة" خپلو اتبـــاعو او ملګـــرو ته هم خـــبره کـــوی چه دخپلو هم مســـلکو مشـــربونه علاوه دبل ملا خـــبره مه مـــنئ نو دد جواب ورته اوکـــړه چه " قل ان الهـدی" چه که لکه دا بل عـالم په حق وی او حقه مسـئله کـوی نو بیا به هم دده نه منل کیږی او دا خبره دوی اتباعو ته ځکه کوی چه په یهودیت کلک شئ او دبل مه مـنئ چه بیا بل له ستاسو غونته درجه ورکړ ستاسو یو خپل فضیلت د او یا چه دهغه اومنئ نو ستا خلاف به ستا خبره دلیل کړی دالله دربار کښې نو جواب ورته اوکـــړو چه " ان الفضل " درجـــات فضـــیلتونه ورکـــول دالله تعـــالیٰ اختیـــار د ستاسو لاس کښې نـــد تاسو له وخت کښې فضـــیلت اوس ئ امت محمدی له ورکړو
() وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ اتم خباثت " الخيانة والظلم" دا خیانت ګر دی او دعوامو مـال ځان له رواګڼړی چه دا ځمونږدپـــاره حلال دی وئیل به ئ چه:

امیان ځمونږه خره دی مونږ به پر سواره
جنت ته ځونه

کله به ئ و چه دا ځمـــونږه حق الخـــدمت د چه په کومه طریقه مونږه واغستلو
وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ زجرچه دا دوی په الله تعالیٰ سره دعلمه دروغ تړی او وائی
() بَلَى مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ رد ددوی چه داس نده بلکه اصل خبره داوه چه وفا ء اوتقویٰ پکار وه نومحبوبان شوی به وو تش په دعـــوو بانـــد محبت دالله تعـــالیٰ نه ملاویـــږی او هغه وفا کښې دد پیغمبر منل هم دی

( ) إِنَّ الَّذِينَ يَشْــتَرُونَ بِعَهْــدِ اللَّهِ تخويف اخروى انتهـائى سـخت تخويف او يـره هغه خلقو ته چه هغوى دالله تعالىٰ آيتونه په بــدل ددنيا كښې پريږدى نو دَ دوى ددنيا دمفادو دوج دالله تعــالىٰ وعد مات كړ نو انجام به ئ داشى

( ) وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا نهم خباثت " التحريف " چه دوى دالله تعـالىٰ كتـاب او احكـام بــدلوى اودخپل معـنى اومـراد نه ئ اړوى په داس طريقه چه عــوام پــر دكتــاب الله ګمــان اوكــړى داددنيا رياست او محبت او جاه دپاره كوى

( ) مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ لسم خباثت " الافتراء على العباد الصالحين "چه دشرك په باره كښې په نيكانو بنــديانو دروغ جوړوى چه دا مونږته دوى وئيلى دى چه مونږپه حاجــاتو كښې رامــدد كـوئلكه دا به دوى عيســىٰ 7 او مـريم ته نسـبت كولو نو دهغ رد كوى تفصيلى تر " انتم مســلمون "( ) پورې

( ) وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ يولسم خباثت " التــولى عن اتبــاع الرســول 6 " چه دادومــره خبيثــان دى چه دنــبى 7 داتبــاع نه مخ اړوى ســره دد نه چه دټولو انبيـــاء كرامو نه دهغه داتبـــاع او دنصرت وعده اغســت شــو وه نو ګويا دنــبى 7 نه انكــــار ددوى دخپلو انبيـــاؤ نه هم انكـــار د نو دافاسقان دى

( ) أَفَغَيْــرَ دِينِ اللَّهِ زجــر: چه دنـــبى 7 او دتوحيد نه دوى اعــراض كــوى حالانكه دااعــراض مناسب ند ځكه چه دالله تعـالىٰ دپـاره خو هر ځــه تابعدار دى

( ) قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ اظهار دخپل عقيـد چه دوى خو اعــتراض كــوى خو ته ورته خپله عقيــده صافه بيان كړه چه خفا پكښې پات نشى

(□□) وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا □□□□ تخويف □ اوورسره داتخويف هم بيان کړه چه داسلام دراتلو نه روستو اوس څوک دبل دين منى اګر چه په خپل وخت کښې آسمانى دين پاتې شو□ وى خو اوس دهغ□ اتباع کوى نو دا به قبول نشى، اود□ تاوانى د□□نوچه دآسمانى دين داحال شو چه اوس قبول ند□ نو دبدعت او دجمهوريت دقانون به څه حال وى او څنګه به قبول شى□

(□□) كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا □□□□ دولسم خباثت " ارتدادهم فكفرهم بايات الله "□دالله تعالىٰ دآيتونو حقانيت او دپيغمبر حقانيت خه معلوم شو□ او سره دد□ نه دهغ□ نه انكار كوى□په دوى مهر لګيدل□ د□□

(□□) أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ □□□□ تخويف اخروى□

(□□) إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا □□□□ دعوت دتوب□ ته اوس راشئ نوهم خه ده□

(□□) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا □□□□ داهم تخويف د□ چه سره دعلمه انكار كوى نو دده به څه توبه قبول شى□او دنيا مال دولت به فائده وركړى او نه به ورله څوک سفارشى وى□

(□□) لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ □□□□ ترغيب اسلام ته□چه تاسو ته داس□ بيان اوشو□په هر انداز سره او تاسو دحب مال او رياست او مال دولت دوج□ نه ددين نه بند يئ او ايمان نه راوړئ نو تاسو دا محبوب خرچ کړئ□او قربان کړئ نو جنت ته به اورسئ او كامل ايمان ته دا به قربانول غواړى□

(□□) كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا □□□□ ديارلسم خباثت " چه داس□ شبهات جوړوى چه تاسو هس□ وائئ چه مونږدانبياؤ اتباع كوو تاسو خو دانبياء اتباع نه كوئ□او داپيغمبر خو ابراهيمى ند□ ځكه چه داوښ غوخه په مخكښې شريعت كښې حرامه وه او تاسو هغ□ له استعمالوى□نو دهغ□ جواب دا دنصارو

شــبهه وه په رســالت بانــد؟تر (؟؟) پــور؟ جــواب کوی؟
(؟؟) اِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِـــــــعَ لِلنَّاسِ ؟؟؟؟ څوارلسم خباثت " ان قبلتنا قبل قبلتكم "؟داس؟ شبهه کوی چه ځمونږقبله ستاسو دقبل؟ نه مخکښې ده نو دین هم مخکښې شو ؟نودهغ؟ جــواب او دبیت الله شـــريف مقـــام ذکر کـــوی چه قبله اول بیت الله شريف د؟؟
(؟؟) قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ ؟؟؟؟ زجر او دعوت؟
(؟؟) قُلْ يَا أَهْـلَ الْكِتَـابِ لِمَ تَصُـدُّونَ ؟؟؟؟ پنځلسم خباثت " الصد عن سـبيل الله "؟ دالله تعـالیٰ ددین په طریقو خلق بنـــدوی؟شـــیخ القـــرآن رحمه الله تعــالیٰ فرمــائی چه ســوچ اوکــړ؟ نــودا خباثتونه اوحیل؟ به په علماء سوء کښې نن مکمل بیا موم؟؟
(؟؟؟) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُــوا ؟؟؟؟تحــذیر مومنــانو ته ددوستئ او اتباع داهل کتابو نه ؟
؟ لالیه ځان نه خبر نه ئ؟ فلانک؟ درپس؟ تبر ګرځوینه؟
نو مومنانویهود او نصری ستا دګمراه کولو او کافر کولو کوشش کــوی نو خبردارچرته دهغــوی اتبــاع اونه کړئ؟
(؟؟؟) وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ ؟؟؟؟ زجراو تنبیه مومنانوته؟ چه تاسو ته یهودو او نصارو داتباع څه حاجت د؟ او څنګه تاسو انکار کـوی چه قـرآن او سـنت په تاسو کښې موجـود دی؟نو پـد؟ مَنګُل اولګـوئ دا صـراط مستقیم د؟ " اهدنا الصـراط المسـتقيم " سـره ئ؟ اولګوه؟دویمه حصه په بیان درســالت کښې سر ته اورســیدله په بیــان دخبــاثتونو دهغه چا چه هغـوی دنبی 7 اتباع نه کـوی؟او انکـار تـر؟ نه کـوی؟اوس دوه مسئل؟ تـام؟ شـو؟ نو دد؟ دپـاره جهـاد اوکـړئ یعـنی دتائید دپیغمبردپـاره جنـګ اوکـړئ چه توحید ترقی اوکړی؟

الحصة الثالثة

جهاد او إنفاق

(۱۰۲) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ .... دد خائ نه دريمه حصه دسورة ترآخره پورې پډ کښې جهاد او انفاق برغ او مخلوط بوځی دجهاد دپاره دتنظيم ضرورت د نو اول دتنظيم دتاسيس او دجوړولودپاره پنځه اصول او قواعد ذکرکوی بيا په هغه آدابو تنويراً دبدر او احد واقعه ذکرکوی او چه په جهاد دوی اعتراض کوی نو دهغ جواب کوی او په إنفاق چه کوم اعتراض راځی نو دهغ جواب

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ .... اول اصل :" ان يکونوا علی عقيدة واحدة وهی التوحيد" دجماعت دجوړولو اولن اصل او بنياد داد چه دټولو عقيده به يوه وی چه هغه توحيد د ځکه صرف دالله تعالیٰ په نوم اتفاق او اتحاد راځی چه مختلف عقيد وی نو اتفاق او اتحاد نشی راتل اصل اتحاد هغه دزړونو د دکپړو اتحاد خو په بازار کښې وی

(۱۰۳) وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا .... دويم اصل:دجماعت دجوړولو دويم اصل اوبنياد داد چه ارکان دجماعت به په قرآن منګل لګوی او دهغ حکم ته به منقاد وی ځکه چه که په خپل خيال يا يو کس په خيال فيصله کوی نو اتفاق او اتحاد راتلل نشی په قرآن باند به اتحاد راځی نو قانون به قرآن او سنت وی بيا دهغ مقام ذکر کوی

(۱۰٤) وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّة يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ .... دريم اصل: " چه ارکان دجماعت هغه به فعّال وی يعنی چه کوم دَ جماعت مشن د قرآن او کومه چه عقيده ده چه التوحيد نو دجماعت ارکان به دهغ دعوت ورکوی نو دوی به دلسو نه شل شی دشلو نه به ديرش شی ترقی به کوی نو کار به کوی

(۱۰۵) وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ .... " التحذير عن التفرق "دتنظيم او جماعت مقصود داد چه تاسو متفق

او متحد يئ نو دتحـذير او اختلاف نه څـان سـاتئ اختلاف كونكو له عذاب عظيم د
( ) يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ نه تر "هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ( ) بشارت او تخويف : چه كوم خلقو په قرآن او سنت يو شو او دهغ اتباع كـوى او دعـوت وركـوى نو هغه به ســـپين مخى او جنت كښې وى او هغه نور به په عذاب كښې وى
( ) تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا ترغيب الى القرآن "داچه كـوم بيـانيږى نوداڅـه دسـياه چين دخـاپيرو قص نه دى بلكه دا دالله تعالىٰ آيتونه دى نو اتبـاع اوكړئ ګـنى الله تعـالىٰ په چا ظلم نه كـوى دخپل عمل سزا به څكئ
( ) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّـمَاوَاتِ مسـئله دتوحيد آيتونو كښې دا مســـئله بيــــانيږى او تنظيم دد مسـئل دتـرقئ دپـاره جوړيږى نو دامسـئله بيـان كړئ او دعوت وركړئ
( ) كُنْتُمْ خَيْـرَ أُمَّة أُخْـرِجَتْ لِلنَّاسِ تنـوير او روشـنائى رنـړائى غورځـول په دريم اصل بانـد ترغيب الى اشـاعة التوحيد والسـنة چه تاسو دد مسئل دپاره انتخاب دد امت شـو نوخـامخواه به دد دعوت وركوئ
وَلَـوْ آمَنَ أَهْـلُ الْكِتَـابِ زجراهل كتـابو ته چه پكار ده چه دوى منل و ستاسو دعوت
( ) لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى " التشجيع " بهـادر شه او توحيد اورسوه او بيان اوكړه كه اهل كتــاب څـه دهمكئ وغـيره دركـوى نو هيڅ نشى كـول خر چه څــومره په مخكښې خله بانــد آواز كــوى نو دومــره ئ د شـــاه آواز وى داد دوى دهمكئ دى نور عملاً څه كول نشې
( ) ضُـرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّة تخويف دنيـاوى چه چا امر بـــالمعروف او نهى عن المنكر پريخودلو او سستى ئ اوكړه نو په هغه ذلةاو غضب او مسـكنة

راځی نو دیکښې سستی مه کـوئ او په نرتـوب بیان کړئ، مثال ئې اهل کتاب اوګورئ .

( ) لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ( ) یعنی اهل کتـاب ټـول برابر دی نو د خو خه وایه دبـدو بد خه پکښې شته د، چه دهغوی دا صفات دی.

( ) وَمَا يَفْعَلُـوا مِنْ خَيْـرٍ ( ) څلـورم اصل : چه ارکان دجماعت به په جمـاعت مـال لګـوی، ځکه چه دجماعت دمشن دخورولو دپاره دمال ضـرورت وی نو تـرغیب انفـاق ته ورکـړو چه "وما یفعلـوا"، ناقدری به نه کیږی او وربه کړ، شی.

( ) إِنَّ الَّذِينَ كَفَـرُوا ( ) تخویف بخلاؤ ته : چه آخرت کښې دا مـال د، خلاصـول، نشی نو اوس ئې ول، دالله تعالیٰ په دین نه خرچ کـوی چه په آخـرت ئې پکار راشی.

( ) مَثَلُ مَا يُنْفِقُون ( ) یره کـافر خـوهم ډیـر، خـرچ، کـوی هسـپتالونه جوړوی وغـیره نو دهغ، جواب او مثال ذکرکوی.

( ) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَة ( ) پنځم اصـل: دجمـاعت حفـاظت ضـروری د، ځکه چه دجمـاعت منصـوبه هغه محفـوظ وی چه اعـداء او دشمنان دهغ، دتوړاو ماتولو کوشش او نه کړی نو دهغ، دپاره ضروری ده چه منـافقین به ځـان سـره نه اخلئ او غـــیر به رازدار نه وی، چه راز فـــاش نشی، او په راروانو آیتونو کښې نخ، ذکر کـــــوی دبائیکاټ دمنافقانو او دلائل چه دا اسباب دی چه د دوی نه بائیکاټ اوکړئ.

"لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا "اول سـبب، "وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ "دویم سـبب، "قَـدْ بَـدَتِ الْبَغْضَـا ( ) "دریم سـبب، "وَمَا تُخْفِي صُـدُورُهُمْ أَكْبَـرُ ( ) "څلـورم سـبب، "لَا يُحِبُّونَكُمْ ( ) "پنځم سبب،

"بِالْكِتَابِ كُلِّهِ" شپږم سبب او کتاب کښې دا مسئله ده چه کافر او منافق سره دوستی مه کـوئ، "وَإِذَا

لَقُــوكُمْ ﴿﴾" اووم ســبب "وَإِذَا خَلَــوْا ﴿﴾" اتم سبب "إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَة ﴿﴾" نهم سبب "وَإِنْ تُصِــبْكُمْ سَــيِّئَة ﴿﴾" لسم ســبب ﴿﴾ "تلک عشرة كاملة"

وَإِنْ تَصْـبِرُوا ﴿﴾ تـرغيب چه په قواعـدو كلک شه او دمنافق ددوسـتئ نه ځـان اوسـاته نو تاله ددوی چالونه څه تكليف دركولی نشی

(﴿﴾) وَإِذْ غَـدَوْتَ مِنْ أَهْلِـكَ ﴿﴾ دد ځـائ نه دوه واقع ذكركـوی يو داحد او بله دبـدردا تنـويراً په قواعد رنړائی غورځوی چه بــدر كښې تاسو لــړوئ خو منافقين او متكاسـلين دركښې نه وو او دامـير په خــبره متفق وئ اتفــاق او اتحــاد مو وو نو الله تعــالیٰ ستاسو امــداد كــړ وو او په احد كښې ډير وئ خو چه منافق او سست خلق دركښې راغلل او دامير دخبر نه موخلاف اوكړونو الله تعـالیٰ درله وقــتی شكست دركــړويعــنی دفتح نه ئ فائــده وانغستله دا اول په لنډو ذكر كوی بيا داحد واقعه تفصيلی كوی ځكه هغ كښې وقتی شكست راغل وو نو دهغ اســباب او فوائد خــائی دمســلمانانو دتسلئ دپاره او منافقين پكښې خكاره شــوی وو نو دهغوی خباثت به بيان كړی

وَإِذْ غَدَوْتَ دد نه تر "الْمُؤْمِنُونَ "(﴿﴾) پور واقعه احد اجمالاً په لنډو روستو تفصيلی كوی

(﴿﴾) وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ نه تر فَـإِنَّهُمْ ظَـالِمُونَ (﴿﴾) پور واقعه دبدر صرف دنصرت دهغ ذكركوی ځكه دلته مقصـودی مقـام دغه وو نـور تفصـيل ئ په انفال كښې د

د " وَلَقَـدْ نَصَـرَكُمُ اللَّهُ" نه تر" مُسَـوِّمِينَ (﴿﴾) ذكر وو دنصـــرت او دوعـــدو دنصـــرت چه كه كـــافران ډيريږی تاسو متفق او متحد وئ او غير دركښې نه وو نو الله تعالیٰ څنګه مددكړ وو

( ) وَمَا جَعَلَـــهُ اللَّهُ دد خــائ نه تر فَــإِنَّهُمْ ظَــالِمُونَ پــور چه مــددكونك الله تعــالىٰ د او حكمتونه دنصرت ذكركـوى اول حكمت او فائـده " لِيَقْطَعَ طَرَفًا " ( ) چه ځن كافر هغه به په نصرت دالله تعالىٰ سره مردار شىاو قتل به كړ شى
أَوْ يَكْبِتَهُمْ دويم حكمت او فائـــــده ځـــــن به اوتختى او قيديان به شى
أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ دريم حكمت او فائـده ځـن به عبرت واخلى نومومنان به شى
أَوْ يُعَــذِّبَهُمْ څلــورم حكمت ځـــن به مختــوم القلب وى مـــــــــــړه به شى الله به ئ جهنم ته اورسوى
لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ نفى دتصـرف دنـبى 7 نه چه دا ټــــول كارونه كــــونك الله تعــــالىٰ وو دپيغمبر 7 پكښې هيڅ اختيار نه وو داجمله ئ ځكه مينځ كښې راوړه
( ) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ مسئله توحيد: چه دد مسئل دپـاره جهـاد كيږى چه واكـدار متصـرف اختيارمند يو الله تعالىٰ د
يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ مختصر تخويف او بشارت
( ) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا ترغيب الى الانفاق: جهاد بغير دانفاق نه ترقى نه كوى نو راشئ دالله تعـــالىٰ په لار كښې خــــرڅ اوكــــړئ سودسره ماده د بخل پيداكيږى نو داپريـږدئ داور نه به بچ شئنو داذكر دانفاق په سلبى انداز سره كـوىنـزد سـره مناسـبت هم د چه نصـرت الله تعالىٰ كوى خو تاسو هغه اسـباب مه اختيـاروئ چه هغ سره نصرت بنديږى
وَاتَّقُوا اللَّهَ دسود نه دبچ كيدلو نسخه
( ) وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي دويمه نسـخه دسـود نه دبچ كيدلو

(□□□) وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ □□□ ترغيب اطاعت دالله اوپيغمبر ته چه هغوى دجهاد او انفاق حكم كوى او دسود نه ئ□ منع كوى□نو تاسو اطاعت اوكړئ□
(□□□) وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَة □□□□ ترغيب الى الاخرة : جنت كښې ځان له مقام جوړكړئ□او دا منفقينو ته ملاويږى چه هغوى هر حالت كښې خرچ كوى د الله تعالىٰ په لار كښې□ او دنيكانو اوصاف او بشارت تر " وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ" (□□□)□ پور□□
(□□□) قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ □□□□ تخويف دنيوى: اطاعت دالله تعالىٰ او پيغمبر اوكړئ او داصولو پابندئ سره جهاد او انفاق اوكړئ ګنى دخلاف كونكو انجام اوګورئ□
(□□□) هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ □□□□ ترغيب الى القرآن □ دا قرآن ستاسو اصلاح كوى او تلقين دركوى نه كه نوره زمكه درنه پاتـ□ ده نو راشه قرآن خو اوګوره كنه□
(□□□) وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا□□□□ تشجيع او ترغيب □ چه تاسو په اصولو پابند يئ نو تاسو سره دنصرت وعده ده نو سستى مه كئ□ او غم په وقتى شكست مه كوئ□
(□□□) إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ □□□□ دفع دوهم اودشبه□ چه جهاد حق كار ند□ ګنى احد كښې پيغمبر موجود د□ صحابه موجود دى نو ول□ شكشت راتلو□ او نزد□ آيت سره هم شو چه "انتم الاعلون " نو احد كښې شكست ول□ راتلو نو دد□ مختلفو طريقو سره اوس په اوږدو بيان كوى□اول جواب بطور تسلى او حكيمانه جواب كوى چه داحد په شكست كښې ډير فوائد وو□" ان يمسسكم " سره تسلى ده چه بدر كښې تاسوورته زخم رسول□ وو نو كه اوس تاسو ته اورسيدو نوڅه خبره ده او داخو

ورځ الله تعـالىٰ اړوى ضـروری نـده چه همیشه دِ فتح وی
وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ سـره حكمتونه ذكركـوی تر وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ (...) پور
وَلِيَعْلَمَ ... يوفائـده مـومن منـافق پكښې معلـوم شوتاسو ته
وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ ... دويم حكمت:ځـن مومنـان دشهادت په مرتبه فائزشو دالله كول غوختل
وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ ... دريم حكمت : دمسـلمانانو دجماعت پاكول مقصود وو
(...) أَمْ حَسِبْتُمْ ... بغـير دسـختئ نه خو جنت نه ملاويږى
(...) وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَـوْتَ ... زورنه او زجر چه تاسو ول خفه كيږئ تاسو خو دشـهادت مرګ غـوختل نو چه اوس راغ نو وائى چه دا دكـوم راغ
(...) وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ ... تشـجيع او تـرغيب الى الجهـاد او زجـرهم داحد په ميـدان كښې شـيطانى آواز شـو وو چـه: " ان محمـداً قد قتل"چه نبى 7 شهيد شو نوځن مسلمانانو ځـه ده سسـتئ اراده كـړى وه نو بهـادرى وركـوى چه پيغمـبرانو بانـد مرګ راځى نو كه نـبى 7 مړشى نوتاسو به سستى كوئ او دين به پريږدئ بهـادران شئ كه امير شهيد هم شى خو جنګ به كوى ځكه:
(...) وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ ... بل ترغيب الى القتـال:چه مرګ دهـرنفس په نيتـه د نو چه نيتـة ميـدان كښې پـوره شـوه كه بهر نو ده چا دمرګ دوج به دين او جهـاد نه پريـږدئ او نه ده خپل مرګ دوج نه نيتـه مقـرر نه بـدليږى نو پـد ژوند ځان له دآخرت اراده اوكړئ
(...) وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَـلَ مَعَـهُ ... بل تـرغيب جنګ ته نران شئ بهـادران شئ دتـيرو مومنـانو نه

عـــبرت واخلئ چه دانبيـــاء په ملګرتيا کښې به ئ جنګ کولو اګر که نبی به شـهيد هم شو خو هغـوی روستو شوی نه او نه ئ ب همتی کړی وه نو تاسو هم ب همـتی مه کـوئاو دهغـوی پشـان دتثبت او دثابت قدمئ سوالونه کـوئ هغـوی له الله تعـالیٰ په دنيا اوآخـرت کښې بـدل ورکـړ و تاسو له به هم درکړيترِ " يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ( ) پور

( ) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا إِنْ تُطِيعُـوا تحـذير مومنــانو ته داطــاعت دکــافرانو او منافقــانو نه خــبردار دمنافقـانو چـال کښې رانشئهغـوی احد کښې تختيـــدلی وو او واپس تلی وونو دهغـــوی اطاعت مه کوئهغوی ستاسو خيرخواهـان نـدی ستاسو مـولی اوخـيرخواه الله ددوی به ستاسو څه اوکړیاصل مدد کونک الله تعـالیٰ د او دهغه دمدد نمونه اوګوره

( )سَـنُلْقِي فِي قُلُـوبِ الَّذِينَ كَفَـرُوا الـرُّعْبَ نمونه دنصـرت الهی په داس طريقه به سـتا مـدد اوکړی تاته به کـافر کمـزوری کـړیاو تخويف هم د

( ) وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْـدَهُ داحد دشکست تفصـــيلی جـــواب او دفع دوهم چه الله تعـــالیٰ ځمونږمـــدد کـــوی نواحد کښې ول ځمونږمـــدد نه کـــوونو جـــواب چه احد کښې چه کـــوم شکست راغل وو نو هغه ستاسو دلاسه راغل وو الله تعالیٰ خپله وعـده رشـتيا کـړ وهخو تاسو دامـير دحکم نه اخت؛اف اوکـــړو او ظـــاهری فتح درته محبوبه خکـاره شـوه او دهغ دوج نه مو دنـبی 7 حکم پريخودلو نو شکست راغ

وَلَقَـدْ عَفَا عَنْكُمْ بشـارت: سـره دد نه ما معـاف کړی يئ ځما دطرفنه دمعافئ اعلان د

( ) إِذْ تُصْـعِدُونَ داحد دميـدان دهغه سـخت وخت يو منظر

لِكَيْلَا تَحْزَنُـوا داحكمت دبيـانولو دد په قـرآن كښې چه دا ما ځكه بيـان كـړو چه ستاسو دزړه نه غم لرې شى ګنى دا مانه بيانولو"اخبركم لكيلا"
() ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَة رحمت الهى په كلكو خلقو
وَطَائِفَة قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ دمنافقينو حـال په احد كښې او هغوى ته زجرونه
() إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَـوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَـانِ دوقتى شكست سبب
وَلَقَـدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ بشـارت او اعلان دمعافئ دالله تعالىٰ دطرفنه
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا لَا تَكُونُـوا كَالَّذِينَ كَفَـرُوا بياتحذير مومنانو ته داتبـاع دمنافقـانو نهچه منافقان داس خـبر كـوى تاسو چرته داس خـبر دخل نه اونه باسئمرګ او ژوند دالله تعـالىٰ اختيار كښې دى جهاد كښې نـدىاودجهـاد نه منع كول دا كار دكفارو د
() وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَـبِيلِ اللَّهِ نه تر " لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ "() پور بشارت چه د الله تعـالىٰ په دين مړه شى هغوى ته در بشارتونه وركـوى يو چه مغفـرت دويم رحمت دريم لالى الله الله تعـالىٰ سـره به ملاؤ شى چه دچا په نـوم مړشـو ووچه دمال ددنيا نه شهادت بهتر د
() فَبِمَا رَحْمَة مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ آداب امير ته دنرمئ دملګرو سـرهچه ټهيک ده دوى سـتا حق ضائع كړ د خو داستا ملګرى په تا مئين دى نو ته ورته خپل حق معـاف كـړه او دالله تعـالىٰ نه ورله معافى اوغواړه او ددوى دخوشـحالولو دپـاره دوى سـره بيا مشـور كـوه چه دوى خوشـحاله شىنو پكـار ده چه امـير كښې داصـفات وى چه " فظ " بدزبانه نه وىدويم "غليظ " ســخت زړ نه وى

او نرم خو به وى او دملګـرو دزړه خيـال سـاتى او "فتوكل " چه متوكل به وى
( ) إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ   دتوكل على الله تعالىٰ وجه او سـبب ځكه په الله تعـالىٰ توكل اوكـړئ چه اصل امداد او بر دهغه په اختيار كښې د
**( ) وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ   **
زجر منـــافقينو ته دامنافقـــان په داس نـــرم خو پيغمبر باند دخيانت الـزام لـږوى نو چرته پيغمـبر او چرته خيـــانت او بل داچه منافقــانو دا وئيل چه د ځمونږدا پليتئ څه له بيـانوى نو قـرآن وائى چه پيغمبر په وحى كښې خيـانت نشى كـول چه كومه وحى كيږى هغه به بيا نـــوى ورپس خيـــانت كونكو ته تخويف او دهغوى انجـام دد دپـاره چه دپيغمـبر شـان دخيـانت نه ډير لـر د د " وَاللَّهُ بَصِــيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ "( ) پور
( ) لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُـؤْمِنِينَ   دپيغمـبر 7 شان او مقام هغه خو دالله تعالىٰ احسان د او دا منافقـان په هغه الـزام لګـوى او دهغه نه په بيـان كښې خيانت متصور ند ځكه هغه دد دپاره راغلـ د چه هغه به بيان كوى
( ) أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبة   زجر مومنانو ته او داحد شكست بل جـــــواب حاصل چه دا مصـــــيبت راوست الله تعالىٰ وو " فبـاذن الله " او سـبب ئ ستاسو عمل شو چه نافرمـــانى وه داصـــولو او ضـوابطو" هو من عند انفسـكم " او فائـده پكښې وه نو خفه كيږئ پر مه څه خو تير شـو او بله فائـده چه " وليعلم الـذين نـافقوا" او دمنافقـانو خبـاثت او پليـتى چه ښكـه الله تعـالىٰ هغه ښكاره كړل تر " بمايكتمون " (١٦٧) پور
( ) الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ   زجر منافقـانو ته چه تاسو وايئ چه جهـاد كښې مرګ د نو چه كـوم

په کلی کښې مــری نو هغه دِ دځـــان نه مرګ دفع کړی کنه
(   ) وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا   بشارت شـهداؤ ته او مقتـول فی الجهـاد ته چه دمنافقـانو څـه خیال د چه په احد کښې کوم کسان شـهیدان شو نو داعبث لاړل اوختم شو یعـنی جهادکښې مړشی نو خه او نه شو دهغه مقام اوګوره تر " المومنين " (   ) پور
(   ) الَّذِينَ اسْـتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُـولِ   داعـامو مومنـــانو ته بشـــارت دهغـــوی په اســـتجابت او په جوانمردئ او په بهـادرئ تر " ان كنتم مومـنين " (   ) پور هم دآخـرت بشـارت او هم ددنيا بشـارت اوپکښې واقعو ته اشــاره بــدر صـغریٰ او حمــراء الاسد ته ورســـره داهم اوو چه " فلاتخـــافوهم وخافونِ "آئنده دکافرو نه مه یریږئ
(   ) وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ   تسلی نـبی 7 ته دغه ستا زبردست ملګری وو چه دکومو بیان اوشو کوم چه کفر کښې تــیزی او کفر ته روان دی نو غم مه کـوه سـتا مشن ته نقصـان نشی رسـول چه سـتا مشن دالله تعـــالیٰ دین د او ورســـره تخویف چه آخر انجام ئ ناکاره د
(   ) إِنَّ الَّذِينَ اشْـتَرَوُا الْكُفْـرَ   هم تســلی او تخویف اخروی چه تاله څه کـول نشی یعـنی تائید دماقبل
(   ) وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا   یره ورکوی چه دا کــــافر تبـــاه کیږی ول نه او هغـــوی خپله هم خوشــــــــحاله وی چه مونږ په حقه یو دهغ رد او تخویف سره دتسلئ نه
(   ) مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُـؤْمِنِينَ   تـرغیب الی الجهـاد او حکمت دمشــروعیت دجهـاد او دفع چه دومره ګران حکم او سخت ول الله فـرض کـړو نو

جواب چه داخو امتحان د؟ چه منافق او مومن جـدا شی؟
مَا كَانَ اللَّهُ (١٧٩) یره دغه شان د؟ راته اوخـائی نو دهغ؟ جواب؟نو شابئ بهادران شئ او جنګ اوکـړئ چه ستاسو اخلاص خکــاره شی الله تعــالیٰ به اجر درکړی؟
(١٨٠) وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ (١٨٠) زجر بخلاؤ ته ؟ دانفاق مسئله بیا په سلبی انـداز او منفی انـداز ؟ جهـاد بغـیر دانفـاق نه تـرقی نه کـوی نـوبخیلان شومتیا کوی او مـال دالله تعـالیٰ په دین نه لـږوی نو هغوی ته زورنه او تخویف ورکـوی؟که نه خـرچ کو؟ نو ماته پات؟ کیږی او په آخرت کښې پــر؟ درله عذاب درکول؟ کیږی؟
(١٨١) لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ (١٨١) زجراو جـواب دشبه؟ په انفاق چه الله تعـالیٰ مونږته وائی خـرچ کـړئ نو ول؟ الله تعــالیٰ غــریب د؟ ځــه نو داس؟ اعتراضونه دا دکړ؟ خل؟ کارد؟ اوکړه خله په سـوک ســـمیږی نو ورســـره تخویف تر " ولیس بظلام للعبید " (١٨٢) پور؟؟
(١٨٣) الَّذِينَ قَـالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِـدَ إِلَيْنَا (١٨٣) قبـاحت دیهـــــودو او زجر؟ چه داخو داس؟ خلق دی داس؟ داس؟ خــبر؟ هم کــوی دا زاړه پلیتـــان دی ؟دا هم وائی چه تاسو خـیرات اورول؟؟ نه خــوری یعــنی تاسو ســـره حسد کـــوی چه تاسو داخیراتونه او صـــدقات یو بل له ول؟ ورکـــوئ په تاسو ئ؟ نه دی سود؟
(١٨٤) فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ (١٨٤) تسلی ؟چه دوی داس؟ اعتراضونه کوی نو زړه ته خفګان رسی نو تسلی چه داس؟ لوئ؟ لوئ؟ پیغمبرانو سره شـوی وو نو ته همت مه بائیله خپل کار جاری سـاته؟اوپه جهاد او انفاق کښې دمرګ فکر مه کوه ؟ځکه :

(١٨٥) كُـلُّ نَفْسٍ ذَائِقة الْمَـوْتِ الآية تــرغيب الى الجهاد والانفاق دی که تاسو وائی چه جهاد کوو مړه به شو یا انفاق کوو مال به کم شی نو " كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقة الْمَوْتِ " او وَمَا الْحَيَاة الدُّنْيَا إِلَّا مَتَـاعُ الْغُـرُورِ" پدې اعتبـار مه کـوه، کـار اوکـړه،یعـنی دیهـودو او منافقــانو پشــان مه کیږئ جهــاد بــدنی او ملی اوکړئ.

(١٨٦) لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ الآية بیا ترغیب جهـاد او انفـاق ته دا ازمیښــت او امتحــان خو به دربانــدې راځی نو کـار اوکـړه او دمخـالف فکر مه کـوه څـه کـــولې نشی ،ته کلک شه او ځـــان د سســـتئ نه اوساته نو داډیر همت والا کار دې.

۔ تندئ باد مخالف سې نه گهبرا اې عقاب یه تو چلتی هې تجهې اونچا اڑانې کیلئې

(١٨٧) وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ الآية زجر علمـاء سـوء ته،تاسو ته مونږه اووې چه امتحان به راځی کلک شئ دمال وغـیره پـرواه مه کـوئ،او ستاسو دشـمن تاسو له تکلیف نشی درکولې دا ستاسو ددشمن حـال دې چه دالله تعــالیٰ وعــده ئې ددنیا دپــاره غورځــولې وه نوحال ئې څـه شو ،حق ئې ددنیـوی لالچ دوجې بیـان نه کړو.

(١٨٨) لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ الآية قباحت دعلماء سوء او تخویف اخروی ،حق ئې ندې بیان کـړې او وائی ماته دِ خلق قاطع شرک وبدعت اوائی،نو دده انجــام به څه وی اوگوره.

(١٨٩) وَلِلَّهِ مُلْــكُ السَّـــمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، نه خاتمه دســـورة او پدیکښې اعـــاده دمضــامینو اربعو چه ســورة اوږد وو نو مضــامینو ته لږسـوچ اوکـړه او فکر ته ئې راوله،اونزدې سره مناسبت ظاهر دې چه دا علمـاء سـوء دا ضـروری مقاصد نه بیـانوی نو دا بیانول پکار دی.

وَلِلَّهِ مُلْـكُ السَّـمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ نه تر وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَـارٍ (□□□) پـور□ بيـان دتوحيد سـره ددليل عقلى نه او سره دتخويف نه مشركينو ته□
(□□□) رَبَّنَا إِنَّنَا سَمِعْنَا دد□ نه مضمون درسالت تر لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ (□□□) پور□□
(□□□) فَاسْـتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ□□□□ پـد□ آيت كښې دبشـارت سـره مضـمون او مسـئله دجهـاد "قـاتلو وقتلوا" سره معاد كوى□
(□□□) لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ □□□□ انفـاق په بـدل انـداز چه ددنيا په مـال ومتـاع مه دهوكه كيږه دد□ انجـام ډير خـراب د□□دد□ په ځـائ□ چه الله تعـالىٰ خـرچ كونكو له كـوم اجر تيـار كـړ□ د□ هغه ډير مزيدار د□ نو لهذا مال خـرچ كـړه دآخـرت هغه اجر حاصل كړ□ هغه اجر (□□□) كښې ذكر د□□
(□□□) وَإِنَّ مِنْ أَهْـلِ الْكِتَـابِ □□□□ بشـارت مومنـانو داهل كتـابو ته □سـورت كښې داهل كتـابو اصـلاح كيدله نو چه هغ□ كښې كـوم مومنـان شو او سـتا دعـوت ئ□ قبـول كـړو او خپل غلط خـوئى ئ□ پريخودلو □نوهغـوى له به هم الله تعـالىٰ زبردست اجر وركړى□دا ات د ١٨٧ سرپ متعلق د□□
(□□□) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا □□□□ ترغيب جهاد ته او په يو آيت كښې ځلـورواړه مضـامين بيا ذكر كوى □ آمَنُوا كښې توحيد صراحة او رسـالت ضـمناً راغ□□ اصْـبِرُوا وَصَـابِرُوا چه په توحيد كښې كـوم مصائب راځى نوهغه ئ□ برداشت كړل□
وَرَابِطُـوا مضـمون دجهـاد او چونكه جهـاد بغـير دانفاق نه نه كيږى نو انفاق ورسره ضـمناً شو□نو داآيت كريمه دسورة لنډه خلاصه شوه□
حاصل دسورة
ا□ نصـارو او مشـركينو مسـئله دتوحيد په عقل او نقل او وحى سـره ثابته ده چه دهر قسم تعظيم لائق هغه الله تعالىٰ د□□او هغه كارساز ،مددګار او

مشكل كشاء د، ،نه عيسىٰ 7 او نه دهغه مور او نه بل نيک بنده او که ستاسو څه شبهه وی چه هغه ته په انجيل کښې ابن الله وئيل د نو که داوی نو تاسو په مطلب نه پوهيږئ يـــاداده چه دادســـره شته د نه دا ستاسو دلاس ليکل شو داوګــوره شجره نسب دعيسى 7 او دهغوی ټولو عــاجزى چه څنګه عــاجزان وو الله تعــالىٰ ته نو راشئ اومــنئ که نه مــنئ نو مباهله اوکــړئاو بل دعــوت دمحمد رســول الله اومـــنئ دهغه رســالت بانــد ستاسو دانبيـــاؤ نه هم لوظونه اغســـتل شــوی وونو چه څوک نه منى نو دهغى دپليتو نه ځان خــبر کــړئ اودهغــوی داتبــاع نه ځــان اوســاتئدد مســئل درســـولو دپـــاره منظّم شئ تنظيم په اصـــولو دتنظيم جوړکړئاو بيا دهغه اصـــولو دپابنـــدئ په رنـــړا کښې مـــال اولګــوئ او جهــاداوکړئ نو الله تعالىٰ به بر درکوی لکه چه بدر کښې درکــړ وو او که داصولو پابنــدی مو اونکــړه نو ناکامه به شئ لکه چه احد کښې وقــتی ناکــامى راغل وهاو احد کښې وقتی ناکامى راتلل داځه دجهاد بدنامى نــده ځکه چه داخو دالله تعـــــالىٰ حکمتونه وو پکښې اوبل ستاسو نه څــه غلطى شــو وه دهغ اصــلاح مقصــــود وهدمنافقـــــانو په پروپيګنډو کښې مه راځئاو دد مســئل دپــاره ځــان اوکــړوئ مکمل طريق سره

امتيازات

() شـــهدالله انه لااله الاهوپه يـــوآيت کښې ادله ثلٰثه وحى ،نقلى ، عقلى

() تقســـــيم دآيتونو دوو اقســــــامو ته محکم او متشابه

()تقســـــيم دعلمـــــاؤ قســـــمينو ته اهل زيغ او راســخين() دعــاء په وخت دشــبهاتو کښې" ربنا

لاتــزغ"()دعيســیٰ 7 دعبــديت دلائل كثــيره() دنصارو دشبه زبردست جوابونه
() انی متوفیک ورافعک الی دعيســــــــیٰ 7 آسمان ته دختلو بيان() ان مثل عيسیٰ
() فمن حاجک ذکر دمباهل دنصارو ســره() بيان دخباثتونو داهل کتابو
() واذ اخذالله ميثـــاق النبـــيين ذکر دوعـــد دانبياء کرامو په اتباع دنبی 7
() ذکر داصولو او قواعد دتاسيس دجماعت پنځــه اصول
() لايــالونکم خبــالا" ذکر دبائيکاټ دمنافقــانو نه او دهغ لس اسباب
() ذکر دشکست داحد په عجيب انــداز اودهغ ډير حکمتونه() وما محمد الا رسول
تمت سورة ال عمران بعون الملک المنــان ،خــالق الانس والجان

ھ يوم الاثنين : عصر يکم اکتوبر ء بمقــام مينګــوره جيل او ځــه نن انتهــائی پريشــانه ووم خو چه دا ســورة مِ اوليکلو نوځــه دزړه تســلی مِ اوشــوه بېرســتن او تــولائی ئ راله راوړل نو پد خفه ووم چه وسوسه مِ راغله جوړ پخــوی مِ خو دجيل نه نجــات ورکــونک الله تعــالیٰ د اللہ به ما خلاص کــړی ان شـــاء الله تعالیٰ

سورة النساء

سورة النساء مـدنی سـورة د په نـزول کښې دوه نـوی () نمـبر د پس دسـورة الممتحنه نه نـازل شـو داو په تـرتیب دسـورتونو کښې څلـورم سورة د پس دسورة ال عمران نه

ربط دمخکښې سورة سره

دسورة النسـاء مناسـبت دالعمـران سـره په ګـنړو وجو باند دڅن دهغ نه دادی

اوله وجه : په مخکښې ســـورتونو کښې بیـــان دتوحید او رسـالت وو یعـنی اصـلاح العقیـده ،نو اوس د سـورة کښې بیـان دامـور منتظمو د چه داعقید به هله ترقی کوی چه ستاسو معاشـره په اصولو دسورة النساء برابر شی

دویمه وجه : مخکښې ســـورتونو کښې توجه وه اصلاح العقائد ته نو دلته توجه ده اصلاح المعاشـره او اصلاح الاعمال تهچه نیک عمل اوکـړئ اودتولو نه بهـتر نیک عمل پـردی حقونه ورکـول دی نوهغه ورکړئ

دریمه وجه : مخکښې ذکر وو دحقـوق الله نو دلته ذکر دحقوق العباد د

څلورمه وجه : په سـورة الفاتحه کښې فـرق ثلٰثه وو نو په بقـــره کښې ډیـــره توجه وه په اصـــلاح دمغضوب علیهم او په ال عمران کښې ډیر خطاب نصـارو ته وو چه ضـالین وو نو په سـورة النسـاء کښې ډیره توجه مومنـانو ته ده " منعـوم علیهم ته "

پنځمه وجه : سـورة ال عمـران کښې بیـان دجهـاد وو په تاسـیس دجمـاعت چه تنظیم برابر کـړئ نو سـورة النســاء کښې بیـــان دجهـــاد د باصــلاح

المعاشره چه معاشره پدې اصولو برابرۍ کړه،هله به جهادکیږی.

دعوی د سورة

دسورة مرکزی مضمون او دعـوی هغه ده " ارشـاد الامور المصلحة "،یعنی بیـان دهغه امـورو او آدابو او قوانینوچه په هغې سـره اصـلاح دمعاشـرې راځی او بیا دغه معاشــرې والا جهــاد کــولې شی او رد دشرک فی التصرف به پرې تفریع کوی، داځکه چه لکه څنګه چه دزمکې او آسمان دکارونو اختیــارات د الله تعــالیٰ دی نو دغه شــان معاشــره به هم په قانون دالله تعـالیٰ جوړیږی دا هم دهغه اختیـار دې دانه چه معاشرې به دغیر په قانون جوړو.

خلاصه او تقسیم دسورة

دسورة مختصره خلاصه خو داده، شـپاړس احکـام بیــانوی دا احکــام بین الــرعیت دی،یعــنی ددې په جــاری کولوبادشــاه ته ضــرورت نشــته داشــریعت هرسړې په ځان جاری کولې شی،بیا زواجر دی هغه خلقو ته چه پــدې قوانینو معاشــره نه جوړوی، تر آیت (۳۵) بیا اته احکــــام ذکر کــــوی بین الــــراعی والرعیة چه دهغې په جــاری کولو کښې بادشــاه او حاکم ته خلیفه دمومنانو ته حاجت وی،او نهم پـرې تنـــویر تر (۱۳۰) او بیـــازواجر دی او قباحتونه اهل کتـــابو نه او منـــافقینو ته دوی ته زیـــات زواجر ورکوی ځکه چه دا مفسدین دمعاشرې دی.

تقسـیم دسـورة : سـورة النســاء خپل مقصد چه بیانوی نو په عجیب انداز بیانوی ،ددې دبیـان دپـاره سـورة در ۳ حصو ته منقسم د،،اوله حصه تر (۵۷) پــور،،دویمه د(۵۸) نه تر (۱۳۰) پــور،،دریمه حصه تر آخره.

اوله حصه : دسورة اوله حصه دابتداء دسورة نه تر "نــدخلهم ظلا ظلیلا(۵۷)،پــورې ده،او پدیکښې ذکر دهغه شپاړســـــواحکامو دې چه هغه بین الرعیة دی

يعنى خكته طبقه، عوام هغه په خپله په ځان جارى كول□ شى دهغ□ په نفاذ كښې حكـومت اسـلامى ته حـــاجت نشـــته د□□ اول كښې تمهيد د□□نـــور داحكامـــاتو آيتونه : □، □، □، □، ٧، □□، □□، □□، □□، □□، □□، □ ، □، □، □، □□، □□، □□، □□□دد□ احكامو په مينځ كښې تخويفات دى او زجرونه مومنـانو ته او بيا زجرونه منـافقينو او يهـــودو ته□ځكه دا مفســـدين دمعاشـــر□ دى□ مومنانوته دريوآيتونو كښې او منافقـــانو ته شپږو آيتونو كښې اويهـــــــودو ته دولسو آيتونوكښې په طـريق□ دتضـعيف او تنصـيف □ دمومنـانو دغاړ□ نه چه راواخل□ نو ورپس□ زجرونه دمنافقـــانو دهغ□ نه ډبل□او ديهـــودو هغه دمنافقـــانو دهغ□ نه ډبل□ او ديهـــودو دهغ□ نه چه راواخل□ نو دمنافقـــانو هغه دهغ□ نيم او دمومنـــانو هغه دمنافقـــانو دهغ□ نيم شو□داټك□ شـــــيخ القـــــرآن رحمة الله عليه ځكه اوليكلو چه دادعلم ميراث اصـطلاح ده□نو هلته هم دميراث احكام وو نوځكه ئ□ دالفظ راوړو□مومنـانو ته پـــــــه(□□ ،□□ ،□) كښې منافقـــــــانو ته په (□□، □□،□□،□□،□□،□□)□بيا د" الم تر الى الـذين " (□□) آيت نه تر (□□) پور□ □□ آيتونو كښې زرونه دى يهـوود ته بيا تخويف او بشارت □مومن ته زجر وركوى چه اومنه عمل كـوه□ګـنى منـافق به ش□ او منـافق ته وائى اومنه ګـــنى يهـــودى به شى□يهوديـــان ستاسو دشـــــــمنان دى ځكه چه دوى تاسو ســـــــره په توحيـدخلاف رسـالت كښې خلاف نو دغـة شـان په اصلاح دمعاشـره كښې هم درسـره خلاف كـوى نو مسلمه معاشره سمه جوړه كـړه□ګـنى يهـوديت ته به اورسـوى□ځكه په ټولو سـورتونو كښې دوى ته زجرونه دى□ (ميرصاحب په حواله دشيخ القرآن)□

دويمه حصه : دويمه حصه دســـورة د(□□) " ان الله يـــامركم□□"نه تر " وكـــان الله سميعابصـــيرا"(□□□) پور□ ده□اوپديكښې اته احكام ذكركوى بين الراعى

والرعية يعـــــنى هغه احكـــــام چه په هغ کښې ضرورت وى حاكم ته يعنى هغه بغـير دحـاكم نه نه نافذ كيږى داحكـــامو آيتونه : ، ، ، ، ، ، ، نهم حكم تنـوير په ماسـبقه د په آيت کښې دد په مينځ کښې زواجر منافقـانو ته او ترغيبـات دى قتال ته ډير زيات او تخويفات او بشارتونه

دريمه حصه : دســــــورة دريمه حصه د( ) نه تر آخرترسورته پور پديکښې اول ترغيب انقيــاد ته او ذكر دمقاصـــدو اربعو په يـــوآيت کښې ( ) بيا زواجر منافقـــانو ته چه معاشــره په قـــانون دالله تعــــالىٰ نه جوړوى تر آيت ( ) پـــور بيا ( ) نه زواجر يهودو ته او دهغوى پليتئ ذكركـوى بيـانفى دشــرک فى التصــرف دانبيــاؤ،ملائكو نه چه ټــول دالله تعــــالىٰ تابعــــدار دى او نفى دشــــرک فى التصـرف ځكه کـوى چه خـائى داخـبره چه تصـرف اواختيــار هم دالله تعــالىٰ د اثبــات درســالت او تــرغيب الى القــرآن په آخر کښې اوآخر دســورة دسر سره تړى چه سورت د له چلول شو وو

اهمية ددعوي دسورة

دسورة مضمون اودعوى ده هغه احكـام بيـانول چه په هغ ســره اصـلاح دمعاشــر راځى او معاشــره معاشــــره دانســـانانو جوړه شى چه په هغ کښې ديوبل دحقوقو لحـــــاظ وى په معاشـــــره کښې كمـزورى خلق در وو زنانــه،يتـامىٰ اوغلامـان نو داسـورة دهغـوى حقونه ذكركـوى يعـنى دكمـزور مخلــوق حقونه دد وج نه د ســـورة ته ســـورة الضـعفاء هم وائى خو قـرآن "النسـاء" ذكر كــړ ځكه چه د ټولو نه زيات ظلم دزنـانو سـره كيـدلو دعربو معاشره کښې دسره زنانه دانسـان په طـور شــــمارلى كيـــــدل نه دغه شـــــان پختنو کښې او روميانو ښځ سر ته خيژول و چه هغــوى ئ دحد نه زيــات اوچــت كــړ و چــاافراط كــړ وو اوچا

تفريط كـړ ووقـرآن كـريم په يـوعجيب انـداز دزنانو حقوق ذكركوىبل نظام داس حقوق نشى ذكركولنوځكه دالنساء تذكره اوكړهكه الضـعفاء وئيل نو بيا النسـاء خصوصـيت نه معلوميـدلواو دالنسـاء هم په يتـامىٰ كښې هم ځـان له نو دواړو كښې ددوى حقونه ذكركوىچه داڅـوک اونه وائى چه اسلام حقوق نسواں نه وركوىدننۍ زمان هم داحربه ده چه اسلام دزنانو سره ظلم كوىداخبره دظلم ده او دجهل داهغه څـــوک کـــوى چه هغه داســــــلام نه خبرنه وىنو دا د دوو خپو خر به داسلام نه څه خـبر شى په آكسـفورډ كښې لـوئ شــو هغه دقــرآن او ســنت نه څــه خــبردهغه دانګلش پـانړ اړولى دى نوهغه دقـرآن د پـانړو نه څه خبردقرآن هر حقـدار له حق وركـوىنوځكه سـورة النسـاء اوو چه څـوک داسـلام دبـدناممولو حربه اسـتعمال نه كـړىقـرآن كښې چرته سـورة الرجال نشته د

دانســان اهم ضــروريات هغه څــو خــبر دى() حفظ الدين : يعنى دده دين د محفوظ وى عقيده او عمل قــرآن اســلام دادِ محفــوظ وى دا يو اهم ضــــــرورت د() حفظ النفس : چه دده نفس دِ محفــوظ وى دده بــدن ته دِ تكليف نه وى او د د هم دبل چا بدن ته تكليف ورنكړى() حفظ المـال : چه دده مـال د محفـوظ وى چه دده مـال ته څـه خطره نه وى او د ب يـر وى() حفظ العـرض : دده عـــزت نفس دِ محفـــوظ وىڅـــوک دِ دده ب عـزتى اونكـړى() حفظ النـاموس : دده كـور والا عزت دِ محفوظ وى دخور دمـور دښځ خانـدان چه څوک ئ ب عـزتى اونكـړى ديته الحاجيـات الخمسة وائىيعنى پنځه اهم ضروريات او حاجتونه حفظ الدين خو ټـول قـرآن بيـانوىاو دسـورة النسـاء د احكام وخلاصه بس هغه در خبر دى رسـتنۍ دوه

يو كښې حساب كړه چه آسان شی حفظ الامـوال ، حفظ الانفس ، حفظ الاعـــــــراض چه كومه معاشـره كښې دد حفـاظت وی نوهغه دانسـانانو معاشره ده او معاشره دانسانانو اهم ضرورت د ځكه قــــرآن "ياايهاالنــــاس " وائی چه دا اهم ضــرورت د چه كله دا نه وی او دد خيــال نشی ســاتل نو دادانســانانو معاشــره نــده چه كومه معاشره نده چه كومه معاشره كښې حفظ الانفس نه وی نودادانسانانو معاشره نه ده شـرمخانو او سپو معاشره ده چه هغـوی دخپل راحت دپـاره دبل ژوند ختموی لكه د ليډرانو معاشره شوه چه دخپل اقتدار دبچاؤ دپاره دبل ژوندختموی اوخپل اقتـدار محفــوظ ســاتی او په كومه معاشــره كښې چه حفظ الامــوال نه وی دپــردی مــالونو او دحقوقو خيال نشی ساتل بس صـرف ګيـده ډكـول وی چه هر څــه وی نو "الــدنيا حلو حضرة " حلو خوږ ته مچـــان راځی او خضر شــــن له غويـــانړ راځی نو دادغويانو معاشـره ده دانسـانانو نـده لكه دعوامو معاشره شوه چه د قرآن نه خبرنه وی او په كومه معاشره كښېچه دناموس او عزت حفـاظت نه وی نه ځ خپل عـــزت محفــوظ او نه تـــر دبل عـــزت محفوظ وی نوداحشرات موذيـان مـارانو لړمانـانو معاشـره وی مـار لـړم دسـړی عـزت اخلی او دده پكښې څــه فائــده نه وی بلكه كله كله پكښې سر اوخوری نودانسانانو معاشره قرآن جوړوی چه په هغ كښېدد ټولو حفاظت وی نو انســان هغه وی چه هغه دچا مال نه خوری څـوک وژنی نه ب ځايه او نه دچا عزات او پرتوګ ته لاس اچـوی نو قــرآن دانســان نه صـحيح انسـان جوړوی دانه چه شـكل دانسان وی او وی خـر، غـوئ ،شـرمخ او مـارلړم نوراشه قرآن له او سورة النساء له چه انسان ش او معاشره دِ دانسانانو شی

داځما د دوو اسـتاذانو محبوبـانو چه هغه دحضـرت شـيخ القـرآن علیه الغفـران ډيرمشـران شاګردان دی دهغـوی ددرس خلاصه وه یو حضـرت شـيخ القـرآن والحـديث مولانا مـير سـميع الحق صـاحب الله تعـالیٰ دِ دهغه عمر او صـحت کښې بـرکت واچـوی او دويم شـيخ الاسـلام مولانا ولی الله صـاحب کـابلګرامی الشـهيد رحمة الله تعـالیٰ علیه الله دِ قبرمنور کړی دادهغ مختصر بيان دلته نقل شو الله تعالیٰ دِ پر صحيح طريق سـره کتونکو ته فائـده ورکـړی او الله تعـالیٰ دِ ځما داستاذانو دپاره صدقه جاريه کړی

تمتخلاصة سـورة النسـاء ه ه :
ليلةالثلثاء

مقاصد الايات وتناسبها

الحصة الا ولیٰ: دابتـداء دسـورة نه دسـورة اوله حصه ده تر "نـدخلهم ظلاً ظليلاً " () پـور اوپديکښې شپاړلس احکام ذکرکوی دعوامو دپاره چه دهغ په نفاذ کښې حکـومت وقت ته حـاجت نه وی دابه تر () پـور ذکرکـوی بيابه زواجر وی منافقـانو ته او يهـودو ته ځکه داخلق چه منافقـان سياسی ليډران دی او يهودعلماء سوء دی دوی په قـرآنی اصـولو او قوانينو معاشـره نه جوړوی نوهغـوی ته به زورنی ورکـوی دشپاړسو احکـامو خلاصه در خـبر دی چه مالونه محفـوظ شی ،نفسونه محفوظ شی او عزتونه محفـوظ شی او دد خلاصه در خبر چه ظلم مه کـوئ ، شـرک مه کوئ او احسان کوئ او دعذاب نه دبچ کيدلو اصول دی نوسر سورة کښې ځکه وائی چه " اتقـوا ربکم " درب خپل دعذاب نه ځان پـد راروانو احکامـاتو بچ کړئ

() يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُـوا رَبَّكُمُ تمهيد ،تخويف او زجر داټولو احکاماتو ته لارسموی اودهغ په ادا

کولو کښې امـدادکوی چه دیو مـور او پلار نه پیـدا یئ نو رونـړه اوخوینـد یئ نـودرورِ خـور مـال مه خوره او دبدن حفاظت ئ اوکړه داس قرآن پوهه کـوی اوتخویف هم د چه که دا احکـام مو پوره نه کړل نوعذاب به درکړی دهغه دعذاب نه به پـد احکـامو بچ کیږئ اوموِمنـانو ته زورنه ده چه دالله نـوم اخلئ او رشـت کټ کـوئ الله تعـالیٰ ستاسو په سر حاظرناظرِ د نو داحکامـاتو پابنـدی اوکړئ خه جی تیار شو اوس احکامات کوم دی نو هغه احکامات شروع کوِی

() وَآتُوا الْيَتَامَى أَمْـوَالَهُمْ اول حکم " حفظ اموال الیتامیٰ " یتیمان ب کسه پـات شو نو تاسو دهغوی دمالونو حفاظت اوکړئ دهغوی مال دخپل مال سره داسی مه ګډوئ چه دهغـوی مـال پکښې ختم شی او نقصـان هغـوی ته اورسی داغټ ګنـاه د

() وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا دویم حکم " حفظ نفـوس الیتـامیٰ " دیتیمـانو جینکو دنفسـونو حفاظت اوکړئ دد آیت نه داخنګـه معلومیږی؟ نو یـوه طریقه داده چه که دادرسـره یـره وی چه یتیمه جیـنئ په نکـاح واخلم نو بیا به ورسـره ظلم کوم ځکه چه دتپوس کولو به ئ ځوک نه وی نو بیا داس اوکړه چه نور ښځ په نکاح واخله تر ځلورو درته اجـازت د خو انصـاف به کـو دویمه طریقه داده چه که یریږ که یتیمه په نکـاح وانخلم نو دغه شان به پات شی او زیات به ورسـره کیږی نو بیا یتیمه په نکـاح واخله چه ځـو اخل ترځلـورو خو دهغوی دمهرِ او نورو حقوقو خیال اوساته

() وَآتُوا النِّسَاءَ صَـدُقَاتِهِنَّ نِحْلَة دریم حکم " ایتاء مهورالنسـاء " عـام ښځ چه کـوم تاسو په نکاح کـړ وی نو مهر دهغـوی حق د او په تاسو قرض د نوتاسو هغوی له دهغوی مهرونه ورکړئ

او هغه تر ضبط کوئ مه او په زوره تر معاف کوئ هم مه دښځو حق هغوی ته ورکړئ
() وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ څلورم حکم " حفظ اموال السفهاء "چه یتیم لوئ شو نو فضول خرچه او کم عقل ،بوله د نو ځان ئ دمال نه مه خلاصوه دهغه دمال حفاطت اوکړه اونګرانی اوکړه او دهغه دجامه پیزار خیال اوساته
() وَابْتَلُوا الْيَتَامَى ترغیب " ابتلاء الیتامیٰ وتربیتهم "ته یتیم ،سفیه دغه شان مه پریږده چه بیاورله په مال خوندی شی بلکه دهغه دتربیت خیال اوساته او کارونو له ئ لیږه او په طریقه پوهه کوه او تربیت ئ کوه نو چه هوښیار شو نو مال ورکړه او که ته پکښې کسب کو دهغه مال کښې نودکسب اجازت شته لکه چه دبل نه په مضاربت مال اخل نو داواکله یا دبل زمکه په برخه کو نو دااوکړه او دمال دحواله کولو وخت کښې ګواه مقرر کړه
() لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ پنځم حکم " اعطاء الحق لمن هو اهله من المیراث وغیره " چه که نارینه وی او که زنانه نو دهغوی خپله برخه ده که میراث کښې وی او که هس وی نو تاسو دهغ دورکولو لحاظ اوکړئ او که مړی لږپریخودلی وه او که ډیر نو د یتیم نه که هلک وی او که جینئ مال خوندی کوئ مه
() وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَى ترغیب احسان مع الیتامیٰ ته چه دیتامیٰ سره احسان اوکړئ چه هغه یتیمانو کښې محتاجه وی او دتقسیم دورڅ مطالبه کوی او راشی نو تاسو ورته په نرمه خبره کوی او څه خوراک ورله ورکوئ چه بیا به حساب اوکړو دایتامیٰ او مسکین هم په اولواالقربیٰ کښې داخل دی څه

بهر ندی۔خو جـدا ذکر کـړی دی دپـاره دتـرحّم چپ رحم پرې اوکړه۔
(۹) وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَـوْ تَرَكُـوا ۔۔۔۔ زجر دتقسـيم مالکانو ته چه داخـبره لګـه په ځـان راواړوو چه که ته مړشی او سـتا بچی بل پسې ځی او رټی ئې نو ستابه په زړه څه تیریږی۔
(۱۰) إِنَّ الَّذِينَ يَـأْكُلُونَ أَمْـوَالَ الْيَتَـامَى ظُلْمًا۔۔۔۔ زجر اوتخويف ۔چه يـتيم مـال په ظلم سـره خوړل ډیره بې انصافی ده او دوزخ به ئې ځائې شی۔
(۱۱) يُوصِـيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ ۔۔۔۔ شپږم حكم " حكم الميراث واعطاء الفرائض "۔دهرچا دهررشته دارحصې مقرردی نوتاسو هغه ته حصې حواله كـړئ ۔دادوارثـانو څوقسـمه دی نو دواړه آيتونو كښې هغه بيانوی۔
اول هغه حصه داران چه هغه دنسب دوجې مـيراث اوړی۔ "فی اولادکم "۔داول چه مورپلارکښې یومړشی او بچی پـاتې شی نـودهغې احکـام ذکرکوی۔
وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِـدٍ مِنْهُمَـا۔۔۔۔ داچه بچې مړشی او مورپلار پاتې شی دهغې احکام۔
فَرِيضَـةً مِنَ اللَّهِ ۔۔۔۔ تـرغيب داالله تعـالىٰ دطرفنه دی نواومنه او حقوق ورکړه۔
(۱۲) وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ ۔۔۔۔ دويم قسم حصه داران هغه دی چه نسب نه خودبل سـبب چه صهر او نكاح ده دهغې دوجې ميراث اوړی۔
وَلَكُمْ نِصْـفُ ۔۔۔ چه ښځه مـړه شی او خاوند پـاتې شی نودهغې صورتونه۔
وَلَهُنَّ الرُّبُـعُ مِمَّا تَـرَكْتُمْ ۔۔۔ چه سـړې مړشی اوښځه پاتې شی نودهغې دميراث اوړوطريقه۔
وَإِنْ كَـانَ رَجُـلٌ يُـورَثُ كَلَالَةً ۔۔۔۔ديوسـړی اصـول اوفروع نشته دې يعنی مورپلارهم نشته اوبچی هم

نشـته نـودهغ خـن احكـام دلته اوخـن به په آخر دسورة كښې ذكركوى
غير مضارّ دا دېولو احكامو سره لګى
وَصِيَّة مِنَ اللَّهِ ترغيب دالله تعالىٰ دحكم لحاظ اوكړه
() تِلْـكَ حُـدُودُ اللَّهِ داتـرغيب منلوته دخپل پـول اوحد لحاظ كوئ او دالله دهغ نه كوى
وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُـولَهُ بشـارت منونكو ته او داحكامو پابندى كونكو ته
() وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ تخويف چه ددغ احكامو پابندى نه كوى او دكمـزورو دحقوقو خيـال نه ساتى نو دوزخ به ئ ځائ شى او تباه به شى نـوا مومنـانو! ځـان د دوزخ مه مسـتحق كـوئ اوپابندى اوكړئ اوحقوق ادا كړئ
() وَاللَّاتِي يَـأْتِينَ الْفَاحِشَـة اووم حكم " سـدّباب الفحشـاء "دفحشـاء دروازې بند كـړئ دښځودحقونوخيال اوسـاتئ خـودامطلب نـد چه هغـوى دِ فحشـاء كـوى نه كچرته داس كـار خدانخواسته مخ ته راشي نوحكم زده كړه
() وَاللَّذَانِ يَأْتِيَانِهَا مِنْكُمْ داهم دفحشـاء دبندولو سره متعلق چه كچرته داپليتى دوه هلكـان ،بړواکـان اوكـړى نو بيا " فَآذُوهُمَا "هغـوى له سخته سزاوركړئ
() إِنَّمَا التَّوْبة عَلَى اللَّهِ تـرغيب الى التوبه او شرائط دقبول دتوب مخكښي آيت كښې دتـوب تـذكره راغله نودتـوب تـذكره كـوى چه توبه الله قبلوى خو چه په صحيح طريقه او په شـروطو وى نو توبه اوباسئ چه الله تعـالىٰ ئ قبوله كـړى او دګناه نه پاک شئ
() وَلَيْسَـتِ التَّوْبة لِلَّذِينَ زجرهغه خلقو ته چه خلاف كـوى دد احكـامو داسـيئات دى كنه او يـاترې انكـاركوى نو كفـرد او بيـادمرګ په وخت

کښې توبه اوباسی دغه قبول نده دغه وخت کښې خوده فرشـتې اولیـدلې نو داخودمشـاهده نه روسـتو توبه ده او دا قبول نده.
أُولَئِكَ أَعْتَـدْنَا لَهُمْ عَـذَابًا أَلِيمًا (تخویف)چه داسې خلقو له عذاب دی.
(١٩) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ ...... اتم حکم " عدم ایراث النساء او نهی دعدوان علی الانفس نه " (میراث کښې مالونه ملاویږی ښځې نه ملاویږی چه تاسو وایئ چه داځمونږکونـډه ده دابه بل ځـوک په نکـاح نه اخلی نو چه هغه نکـاح کـوی نوتاسو ئې دنکـــاح نه بنـــدوئ مه.اوکه په خپله مرضئ تاسو سره نکاح کوی نوورسره اوکړئ.او مهر ایسارولو له حیلې مه جوړوئ.
(٢٠) وَإِنْ أَرَدْتُمُ اسْـتِبْدَالَ زَوْجٍ...... داهم دمخکښې ســره متعلق دی چه ستاسو یوبل ســره لیــده کاته شـوی دی نوتاسو دهغې نه مهرمه ایسـاروئ.دهغې حق ورکړئ.
(٢٢) وَلَا تَنْكِحُــوا مَا نَكَحَ آبَــاؤُكُمْ ...... نهم حکم " تعظیم العشـائر "(دخپلومشـرانو تعظیم کـوئ.)که دیو سړی دپلارمنکوحه وی،اوموطوئه وی نو اګرکه دده مورنده خـودپلار دمرګ نه پس دپلارعـزت دادی چه دهغې سره به نکاح نه کوئ.
(٢٣) حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ ...... لسم حکم " بیـان المحرمـــات "(چه ځـــنې زنانه داسې دی چه هغه په نکاح هم نه ملاویـږی (یعـنی مخکښې وو چه زنانه په نکاح ملاویږی په مـیراث نه ملاویـږی.اوس هغه ښځې ذکرکوی چه هغه په نکاح هم نه ملاویږی.داپه دوو آیتونو کښې ذکرکــــــــوی او په دویم آیت بیا دمهـورو تاکید چه کـومې ښځې دده نه علاوه روادی نو هم چه هغـوی سـره نکـاح کـوئ نو دمهر خیـال اوساتئ.

(۲۵) وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَـوْلًا مخکښې آيت کښې "الامـاملکت ايمـانکم " وئيلی وو نـواوس د آيت دوينځ دنکاح دمتعلق څه آداب ذکرکوی
وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ دادِ نزد حکم سـره لګی چه ځـــان دنکـــاح دوينځ نه صـــبرکړئ چه نسب موخراب نشی نوهم صحيح ده ګنی نوټولواحکــامو ســره اولګــوه اول يويوراخله او " ان تصـــبروا" ورسره وايه لر دپنځ پر د درس چکراولګوه چه شيخ ابواليمان صاحب داڅنګه وائی
(۲۶) يُرِيــدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ دااحکــام دبيــانولو حکمت او فائــده تر " ضــعيفا" (۲۸) پــور چه الله تعـــالیٰ تاسو ته دااحکامـــات بيـــانوی داپه تاسو مهربانی کوی او تير حالات بيانوی چه چـاپر عمل نه ووکړ نوڅنګه شو کافربډ دينه ستاسو معاشره په فحشــاؤ اوپه ظلم تبــاه کــول غــواړی دهغــوی اراده ده چه تاسو دکافروپه خودســـاخته قـــانون معاشـــره جوړه کــــړئ او الله تعـــالیٰ په تاسو مهربـــانی کـــوی او دااحکــام آســانتيا ده چه تاسو اومــنئ او ګــنی که نافرمــانی کــوئ نو بيا "خلق الانسان ضعيفا" انسان دسزاطاقت نه لـری نــوول نافرمانی کـوی تابعـداری اوکـړه معاشـره به دِ هم پاکه شي او دسزا نه به هم بچ شئ
(۲۹) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُــوا يولسم حکم " النهی عن العـــدوان فی الامـــوال او يا نهی دامـــوال محرّمو دخوړلو نـــه" دظلم اوزيـــاتی نه ځـــان اوساتئ اوديوبل مال په ظلم سره مه خورئ
وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ دايا دنزد حکم سره لګی چه دبل مال په ناجـائزه خـور نو دا ځـان وژل دی يوځـل به د مړکـړی يادسر نه يويـوحکم راخله او يويوحکم سره لګوه چه دمال حفاظت اوکـړه ځـان مه وژنئ چه حفـــاظت نه کـــو يـــوورځ به مړش اودوزخی به شئ

إِنَّ اللَّهَ كَـانَ بِكُمْ رَحِيمًا تـرغيب چه دااحكـام دالله تعالىٰ درحم نمونه ده
() وَمَنْ يَفْعَـلْ ذَلِـكَ عُـدْوَانًا زجر اوتخويف ظلم او عدوان مه كوئ حقونه وركړئ حقدارو ته ګنى انجام به خراب شى لبر ، ، رامعـاد كـړه او په سور ئ اووايه او لـړد نـاراً ته پكښې ګـوره نو مـزه به دركـوى چه ا مومنه دد احكـامو خيـال اوساته او معاشره پر جوړه كړه ګنى نو " ياكلون فى بطـونهم نـاراً " او "يدخله نـارا" او " نصـليه ناراً" دپنج پير شـيخ ابواليمـان مدظله العـالى هغه انداز اوس ليكلو كښې نه ليكل كيږى ځكه خو هغه شاعر وائى چه :
گرمصـور صـورت آن جـان جانـاں م كشد
درحيرتم كه نازش راچه شان م كشد
ترجمه : كه تسـوير جوړنك دمحبـوب تصـوير جوړكړى نوحيران يم چه دهغه دناز بيان به څنګـه كوى
() إِنْ تَجْتَنِبُـوا كَبَـائِرَ تـرغيب الى تعميل الاحكام والبشارة دا احكامات اومنه اودامخكښې چه كوم احكامـات ذكرشو دد نه خلاف كـول ګنـاه كبيره ده دګناه كبيره نه ځان بچ كړه الله تعالىٰ به دِ دمصـائبو نه خلاص كـړى او دعـزت مقـام او معاشـره به درته نصـيب كـړى هم په دنيا عـزت او هم په آخرت
سَيِّئَاتِكُمْ: په معنى دمصائبو باند اعـراف() كښې اوس دمعـتزلو دااشـكال څـه ګنجـائش پـات نشو داځمونږدشـيوخوكمال د" ادام الله اظلالهم من منهم احياء ونوّرالله مراقدهم من منهم الاموات"
() وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ دولسم احكام " النهى عن التحاسد "بغض او حسد ديوبل سـره مه كوئ چه الله تعالىٰ كـوم حص چاله لـږ چاله ډيـر مقرركـړى دى نو دافضل غيراختيـارى دد

ارمــانونو كولو ســره حسد زيــاتيږى نودامه كــوئ البته كوم فضل هغه اختيـارى وى نو دهغ دسـوال اجازت د هغه كوى
(٣٣) وَلِكُــلٍّ جَعَلْنَا مَــوَالِيَ دادمخكښې ســره متعلق چه دهرمـړى خپل دمـيراث حقـداران دى نو حقــدار ته به حق ملاويـــږى بغض او حسد ته ځـــه ضرورت د
وَالَّذِينَ عَقَـــــدَتْ أَيْمَـــــانُكُمْ ديارلسم حكم " اعطـاء النصـيب من النصر والرفاهية يعـنى ايفـاء العهود" ميراث خودرشت خيزد هغه خو به رشته ملاويـږى په لـوظ او وعـده نه ملاويـږى البته تاسو ديــوملګرى يــادقبيل ســره دنصر او امــداد وعــده اوكړئ چه ديوبل امداد به كــوو نوهغه وعـده پــوره كــول خه خكــار د دنيــوى امــداد هغه ديوبل ســره لاس وغيره كوئ پد توجيه سره آيت دنسخ نه بچ شو
(٣٤) الرِّجَالُ قَوَّامُـونَ عَلَى النِّسَــاء څوارلسم حكم " اميرالــبيت هوالرجل "داصـحيح ده ښځ به مـيراث كښې دسـړو ســره شـريك دى خو سـړوته الله تعـالىٰ دځــه وجو نه فضـيلت وركــړ د نو ده كــور حــاكم هغه ســړ د نو هغه به دښځ دتــاديب وغيره خيال ساتى او ښځه به دهغه حكم مــنىبيا دنيكـانو ښځوصـفات او دبد اخلاقو داصـلاح طريقه خائى
(٣٥) وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا پنځلسم حكم " الصلح بين العشـائر " اوس دښځ خاوند ناچـاقى راغله اوښځه پلار كـــره مــــروره لاړه نو دابه دغه شان ناسـته وه ښځه وائى چه ځـه نه ځم اوسـړ وائى ځـــه ورپس نه ځم نـــودهغ داصـــلاح طريقه خائى
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيراً غلطى دچاده ،هم الله تعالىٰ ته معلوم د او دصلح كونكو نيت هم

(٣٦) وَاعْبُــدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْــرِكُوا بِــهِ شَــيْئًا ... شپاړسم حكم " التوحيد " چه احكـــــــامودرعيت پابندى كول داعبادت د نودابه صرف الله تعالىٰ له كـوئ بل چاله نه او پديكښې به الله تعـالىٰ سـره شريک او حصه دار نه جوړوئ چه دبل چا په قانون معاشــره جوړه كـړئ اوبيا حقــوق اواحســان ته تلقين مختصر ذكركوى

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَـانَ مُخْتَـالًا فَخُـورًا ... دد ځائ نه زواجر منافقانو ته شروع شو چه هغه پــد قوانينو معاشره نه جوړوى اول زجرمنـافق ته چه منافق سياسى ليـډر په خپل سـوچ او فكر او نـوى تعليم فخر كوى پد قــانون معاشــره نه جوړوى نو د داالله تعالىٰ محبوب ند يعنى عذاب به وركړى

(٣٧) الَّذِينَ يَبْخَلُونَ ... دويم زجررتنه منـافق ته چه دامنافق نه پخپله پد احكـامو معاشـره جوړوى او دد دپاره خرچ نه كوى اوبخل كوى دبل حقــوق نه وركــوى اونه بل ته دد وينــاكوى بل هم پـــد دخرچ نه منع كوى او دالله تعالىٰ دااحكامات پټوى چه پـــد چرته معاشـــره جوړه نشى ماته به وائى بياتكليف شى

وَأَعْتَدْنَا لِلْكَـافِرِينَ عَـذَابًا مُهِينًا ... تخويف سم دِ شى ګنى نوانجام به ئ داشى

(٣٨) وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ... دريم زجرمنافق ته چه دامنافق ددنيا دنوم ناموس دپاره خرچ كـوى خودالله تعـالىٰ ددين موافق پـــرد حق نه وركــوى دآخــرت دپــاره، او چه پــد احكـامو معاشـره برابر شى نوحقونه نه وركـوى داس ب انصـافه د اصل وجه داده چه يارئ شيطان د

(٣٩) وَمَاذَا عَلَيْهِمْ ... خلورم زجر منـافق ته چه دنوم ناموس دپاره ئ خرچ كوو نو څه دآسمان تندر به پـــر راغورځيـــدل وو چه ددالله تعـــالىٰ دحكم

مطابق په ایمان سره ئ خرچ کړ نو فائده به ورته رسیدل وه
(۳۸) إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ترغیب الی الاحسان راشه نن دِ وخت د حقوق اداکړه او دالله تعالیٰ ددین دپاره دایمان په رڼا کښې خرچ اوکړه نو پوره بدل به درکړ شی
(۳۹) فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ پنځم زجر او رټنه منافق ته چه اوس خرچ نه کوی او اتباع ته او احکامو ته تن نه کیږدی نو پد ورځ خوبیانه کیږی دده د ورځ انتظار د نوبیاخو حال ګوره
(۴۰) يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا شپږم زجراوتخویف اخروی بیاخوبه دمنافق او نافرمانه حال هغه ډیرقابل افسوس وی نونن دِ راشی دځان اصلاح دِ اوکړه
(۴۱) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ تیقظ او بیداری مومنانو ته او امرمصلح،دمنافق حال دِ اولیدلو نومومنه ته غافله نش په بیدارئ باند دخپل دین داحکامو پابندی اوکړه خصوصاً دمونځ چه دانور منل درته آسان شی اوزده کړه احکامات غفلت مه کوه او که غفلت کو نویهودیان دِ ګمراه کوی
(۴۲) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ اوس دد ځائ نه زجرونه یهودو ته چه هغوی ستاسو معاشره په قرآن او په سنت جوړیدلو ته نه پریږدی ،اوتاسو تباه کول غواړی دازجرونه (۱۱) پور دی دازجرونه دولسو آیتونو کښې دی
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ اول زجر یهودوته دایهود دومره ب کاره دی او ب انصافه دی چه خپله هم ګمراه دی دالله تعالیٰ ددین نه اوړیدلی دی قانون الهی نه منی او تاسو هم خطاکوی

( ) وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْـــــدَائِكُمْ دويم زجر چه ستاسودشمنان دی دوی ددين او قرآن دوج تاسو سره دشمنی کوی داس نالائقه دی

وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا تسلی مومنـانو ته مومنـان وائی چه دوی ځمونږدشـمنی کـوی داخو خطرنـاک دشمن د نو دهغ تسـلی چه تاله الله پـوره د خو همت اوکړه

( ) مِنَ الَّذِينَ هَادُوا دريم زجر يهودو ته چه ددوی نــالائقتوب او خبــاثتونو ته اوګــورئ تحريف کوی دپيغمبر دب ادبئ الفاظ تيـاروی او ستاسو په قانون او احکـامو اعـتراض کـوی داپه لعنت شـوی دی

( ) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُـوا الْكِتَـابَ دعـوت اهل کتــابو ته دايمــان او ځلــورم زجرچه داچه کــوم احکامات نازل شو داصلاح دمعاشر نو پــد ايمـان راوړئ ګنی يادموشی څنګه سـزاګان مِ درکـړ و هغه شان سزاګان به درکړم

( ) إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِــرُ پنځم زجر او قبـــاحت دشــرک چه دايهـود دقـرآن په قـانون معاشـره نه جوړيږی اوخودســاخته نظــام پس روان دی کله جمهــــوريت او کله ســـيکولرزم وغـــيره پس نوداخوشرک د او شرک الله تعالیٰ نه معاف کـوی او دا ظالمان لا افتراء کوی شرک له دلائل وائی

( ) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ شپږم زجرچهوټی منه بــڑی بــاتکــار ته ګــوره دعــو ته ګــوره چه ځــان پکښې ســـره دشــــرک او افـــتراء نه پـــاک صـــاف حسابوي

( ) انْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ اووم زجر چه داظالمـــان په الله تعـــالیٰ افـــتراء کـــوی چه مونږخدارسيده خلق يو او مونږبه نه په عذاب کيږو داس دعو کو او افتراء کوی

(۵۱) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ ...... اتم زجر يهـودو ته چه دادشــيطان او دبتــانو وغــيره عبــادت كــونكى په هــدايت كيــدل نشى دوى له مومنــانو بــاره كښې وائى چه دادكــافرو نه ډير په هــدايت دى دومــره نالائقه ب انصـافه اودالله تعـالىٰ دنظـام دشـمنان دى

(۵۲) أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ ...... نهم زجر يهـودو ته د دد عملونو او خـبرو دوج په لعنت شـوى دى ځكه دِ احكاموته نه راګرځي

(۵۳) أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْـكِ...... لسم زجر چه دوى داس دفخر خبر كوى نــوول په بادشـاهئ او په اختيــار كښې دوى حصه دار دى څــه؟ چه چاله وركوى نو وردِكړى

(۵۴) أَمْ يَحْسُــدُونَ النَّاسَ...... يولسم زجر اصل خبره داده چه دوى دصحابو سره او مومنــانو ســره حسد كـوى چه دوى پـد قـانون روان شى نـودوى دنيــاراګيروى نو په مومنــانو ئ خـير او قــرآن نــد ســود نوبيــادابراهيم عليه الســلام والو ســره هم حسد اوكړى يعنى دحسد څه جواز نشته د

(۵۵) فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ...... دولسم زجر مخكښې هم په دوى كښې دوه ډل جوړ شـو و اوس هم دغه شان دى نو چه خلاف كوى دوزخ ورلـره پــوره د

(۵۶) إِنَّ الَّذِينَ كَفَـرُوا بِآيَاتِنَا ...... تخويف اخـروى زواجر مومنــانو ته هم بيــان شــو وو چه احكــام اومنه ګنى نفاق ته رس منافقانو ته هم بيــان شو چه ګور يهودى كيرى او يهوديان ته تفصيلى بيان اوشو اوس حصه ختمــوى نوتخويف اخـــروى چه څوك دااحكامـات نه مـنى انكـار تـر كـوى نودهغه دپاره سخته سزاذكر كوى

(۵۷) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّـالِحَاتِ ...... بشـارت اخروى كومو كسانو چه دااحكامـات اومنل او عمل

ئ پر اوکړو یعنی ځان ئ پر سم کــړو او حقونه پردی ئ ورکړل نو دهغه خوشحالئ ګوره
الحصة الثانية
إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ() نه دویمه حصه دســورة اوداتر " وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا" () پــور اوپدیکښې اته احکام ذکرکــوی چه هغه بین الــراعی والرعية دی چه داس احکـــام چه دهغ په نفـــاذ کښې حـــاکم دمســلمانانو ته حــاجت وی اودهغه ســره متعلق وی نــود به حکم کــوی او رعایا به دهغ اطــاعت کــوی نهم حکم پــر تنــویرد مینځ کښې زجرونه منافقــانو ته دی اشــاره ده چه لکه چه منافقــان تاسو سـره په هغه کښې خلاف کـوی نوپــد کښې هم خلاف کوی دواړه قســمه احکاموکښې درســره خلاف کوی
إِنَّ اللَّهَ يَــــأْمُرُكُمْ اول حکم چه " اعطـــــاء الامانات الى اهلها "چه حکّامولہ پکار دی چه دوی امانتونه حقدارو له ورکړی یعنی هرامـانت ،عهـده ،ذمه داری هر څه چه وی نوهغه چاله دِ ورکــړی چه هغه دِ هغ اهل وی نااهل ته دِ نه ورکـــــــوی او فیصل دِ په قرآن او سنت باند کوی
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ترغيب الى الاطاعة مومنانو له پکار دی چه کله امـراء دقـرآن او سـنت مطابق حکم جاری کـوی نوچه رعیت هغه اومـنی نورعایا به اطــاعت کــوی او راعی بادشــاه هغه به حکم صحیح کوی
() أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ دد ځــائ نه دزواجــرو سلسله منافقانو ته() زجر چه منافق داطاعت نه مخ اړوی یعنی مونږوایو اطــاعت اوکــړئ اومنــافق ته ګوره چه دعوی ئ دایمان ده اوفیصله دقرآن نه په غیرقانون کوی حئ بن احطب وغــیره کــوی ده له پکـــار وو چه فیصـــله هم په قـــرآن کـــړ و خودشیطان تسلط د پر

()وَإِذَا قِيـلَ لَهُمْ تَعَـالَوْا ()زجر چه دقـرآن اوسنت دقانون دفيصلـ دپـاره دعـوت ورکـړ شی نودمنافق حال اوګوره

() فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبة () زجـر،داس خبيثـان دی چه کله دغـير په قـانون دفيصـلـ کولو دګناه دوج خـه مصـيبت اورسيږی نو بيا هغه خپل نيکی شـماری چه مونږدغيرپه قـانون فيصـله کوله نوځمــونږاراده خائســته ده نــود په اراده ګنـــاه خائسته کوی په اراده خو زنانه خائسته کيږی

() أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ () زجر ،ددوی نفـاق او ګندالله تعـالیٰ ته معلـوم دته خپل کـار جاری ساته

() وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ ()زجرچه رســول الله تعالیٰ دِ له راليږلـ دچه دالله تعالیٰ قـانون جاری اواحکـام نافذ کـړیٍنومنـافق چه دد خلاف کړ د نـوده له دپيغمـبر ث نه دمعـافئ درخواست پکار وو نه که خپلـ ګناه له جواز کتل

() فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُـــونَ () زجرچه دوی دعــوی دايمــان کــوی خو ايمــان بالکل نشــته د دايمان شرائط دی

يُحَكِّمُوكَ اول شرط دايمان حاکم کول دقــران او ســنت فِيمَا شَـجَرَ دويم شــرط په هــره معامله کښې ،دانه چه يـــــــوه نيمه کښې چه دده پکښې فائده وی

ثُمَّ لَا يَجِــدُوا رضـــاء بحکم الله ورســـوله دريم شــــرطچه دالله تعـــالیٰ اودپيغمـــبر ث په رضا به فيصله کوئاو بيا په هغه فيصله بانــد خوشـحاله هم وی اګرکه پرشــو وی خو طريقه ئ صــحيح ده او په غلط قانون چه فيصـله اوکـړی نو اګـر که د اوګټی خو ده طريقه غلطه کړ ده نو پرد

وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا څلورم شرط آئنــده هم تسـليم او بيا فيصله پد قانون کول

(۶۶) وَلَــوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ (۱) زجر اطــاعت داس پكاروى چه دالله تعالىٰ حكم ته سر كيدى او په اطاعت كښې خـيرد او مونږبه اجرونه دركـړى وو تر "مستقيماً"(۶۸) پور
(۶۹) وَمَنْ يُطِــعِ اللَّهَ وَالرَّسُــولَ بشـــارت دمنافقانو حال دِ اوليدو چه هغوى اطاعت نه كـوى نو اوس دمطيعينــواو تابعـــداروحال اوګـــوره چه هغوى له به الله تعالىٰ څه انعام وركوى
(۷۱) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـــــوا دويم حكم " التحضـيض الى الجهـاد" چه امـراء اوحكّـام هغه به خپل رعاياجهـاد ته تـيزوى او تيـار به ئ سـاتى او تيار به پر كوى
(۷۲) وَإِنَّ مِنْكُمْ نه تر "فَأَفُوزَ فَـوْزًا عَظِيمًا "(۷۳) پـور زجرمـداهنينو او سسـتو خلقو ته چه هغـوى داميرپه اطـاعت كښې كوتـاهى كـوى اودجهـاد په تيارى او كولو اوجهاد كښې سستى كوى
(۷۴) فَلْيُقَاتِــلْ فِي سَـــبِيلِ اللَّهِ دريم حكم "القتال فى سبيل الله " چه هركله امـراء عـادلان شى او حاكمان انصـافه دار شى او رعيت دهغـوى تابعــدار شو نو اوس حكم دجهــاد كــوى چه جنــګ اوكړئ دالله تعالىٰ په لاركښې
وَمَنْ يُقَاتِلْ ترغيب قتال ته
(۷۵) وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ تحضيض الى القتال په جنــګ كولو راتــيزول چه نه ګــور د حــالاتو ته تاغورونه اغوستلى دي اوناست ئ
(۷۶) الَّذِينَ آمَنُوا يُقَـاتِلُونَ فِي سَـبِيلِ اللَّهِ بل تحضــيض اوتــيزى ته دالله تعــالىٰ دپــاره لګيــائ اوهغه بل دشـــيطان دپـــاره نو شـــابه دشـــيطان دوستان ختم كړه دشيطان چل هغه كمزور د
(۷۷) أَلَمْ تَــرَ إِلَى الَّذِينَ دابل تـــرغيب الى القتال چه كله موقع دجنګ نه وى نوتيار كـوه په مـــونځ او په زكـــوٰة دادجهـــاد تـــربيت د او زجر

منـــافقينو ته چه سســـتی دجهـــاد په موقع کښې هغوی کوی او دخلقو نه یریږی نو په دنیا مــئین د نودنیــادآخرت بــاره کښې ځــه حیــثیت لــری نودنیا لحاظ مه کوئ او جنګ اوکړئ
() أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ بل تــرغیب دمرګ نه هم مه یریــږه او جنــګ اوکـــړه مرګ په مقــرر وخت هر ځــائ راځی نو خه نــده چه دالله تعالیٰ په لار کښې مړش الله تعـالیٰ ته به حسـاب
اگر خونت فدائی یار گردد ازو هر قطره صد گلزار گردد
بمیدانی , اگر درخانه مردی مبارک خون تو بیکار گردد
وَإِنْ تُصِـبْهُمْ حَسَـنَة زجرمنـافقینوچه تکلیف او شکست هغه دامیر سیاست او تدبیر حسابوی او ځان ته نه ګوری
قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْـدِ اللَّهِ رد لنـډ په منافقـانو چه ســـخته او راحته هر یو ورکـــونک الله تعـــالیٰ د خودورکولو قانون د چه
() مَا أَصَـــابَكَ مِنْ حَسَـــنَة تفصـــیلی رد او قانون الهی چه حسنه محض فضل دالله تعـالیٰ د او ســیئه کښې دبنــده کړوله دخله وی نو داتکلیف ستاسو دخپل طرفنه د پیغمـــــبر ته او امیرته ول نسبت کوئ
وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ تسلی نــبی علیه الســلام ته خفه کیږه مه ته صرف رسول ئ چه دد خــبرو په ځائ ستااطاعت کړ و نو ډیره خه به وه
() مَنْ يُطِـعِ الرَّسُـولَ تــرغیب الی اطـاعت الرسـول چه دوی له اطـاعت پکـار وو ځکه دنــبی علیه السلام اطاعت هغه دالله تعالیٰ اطاعت د
() وَيَقُولُـونَ طَاعَة زجرمنــافقینو ته صــرف دعـــوی داطـــاعت وی او عمل نه وی التہـــه خلاف

مشورہ او جرګه کوی،نوته تسلی ساته اوتوکل په الله کوئ ددوی دِ بد انصافو نه مخ واړوئ۔
(۸۲) أَفَلَا يَتَـدَبَّرُونَ الْقُـرْآنَ ... زجر منـافقینو ته۔ دقـرآن کـریم په آیتونو کښې به سـوچ کـړی وی نو دپیغمـبر اوجهادحقـانیت به درته معلـوم شـوی وی۔ قرآن دالله تعـالیٰ دطرفنه دی دیکښې دروغ نشـته نومنافق ولې مخ اړوی۔
(۸۳) وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ ... زجر منـافقینو ته چه دوی ډنډورې او پرپیګنډې بې تحقیقه کـوی چه دهغې په سبب بې همـتی کله مومنـانو کښې راشی او بل داهم چه دمشر امـیر په خـبره نه پوهیږی۔ نوچه کله څـه دحملې یـادآرام خـبره اوکـړی نوظاهرنه وی مـراد دجاسوسـانو دوجې نه په هغې خـاص خلق پوهیږی نودامنـافق بیا هغـوی سـره جهګړه کوی۔اوپروپیګنډه کوی اوراز فاش کوی۔
(۸۴) فَقَاتِـلْ فِي سَـبِيلِ اللَّهِ ... تـرغیب الی القتال۔چه خپله جنګ کوه او مومنان تیزکړه۔
(۸۵) مَنْ يَشْـفَعْ شَـفَاعَةً حَسَـنَةً ... تـرغیب الی التحـریض۔چه څـوک بل په نیک کـار خصوصـاً په جهادتیزوی نو هغې له دهغه دِ عمل کښې حصه ده۔ اوچه څوک دبدعمل دعوت اوسفارش کوی نودګناه برخه ده چه دده په دعوت ئې ګناه اوکړه۔
(۸۶) وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ ... ترغیب منلو ته ۔یعـنی یوتیزونکې اودجهاد واعظ راغې نودهغه سره ډیر په خکلې طریقه پیش راشه۔او خـبره ئې اومنه او ته هم نورتیـارکړه دهغه نه ډیـر،ګـنی دهغه هـومره خوتیارکړه کنه۔
(۸۷) اللَّهُ لَا إِلَـهَ إِلَّا هُـوَ ... مسـئله توحید کـوم مسئلې ته چه جهـاد کیـدلو نو هغه دامسـئله ده ددې داعلاء دپـاره قتـال کیږی۔نو اوکـړئ جنـګ اجر به ملاویږی۔ورځ راروانه ده۔

(۸۸) فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ ... زجرمومنـانو ته اومنافقـانو ته منافقـانو ته خوظـاهره ده چه ددوی شـرمونه پليـتئ اوګـوره ستاسو نه دکفر وغـيره اراده نو ،الله تعـالیٰ ګمـراه کـړی دی مومنانو ته زجروركـوی چه دمنافقـانو بـاره کښې توقف ته ضـرورت نشـته چه تاسو وايئ چه جنـګ ورسـره اوکـړو که اونکـړو د اختلاف ته حـاجت نشـته د چه کـوم دارالاسـلام کښـی دننه دی نو هغـوی مه وژنئ او چه کـوم بهر دی نـوهغ کښې توقف ته حاجت نشته د دارارواں اقسام چه کوم درسره جنګ نه کـوی مه کـوه ورسـره او چه کـوم درسـره کـوی نوصـبر مه کـوه تر آيت " سـلطاناً مبيناً "(۹۱) پور تـول اقسـام صـرف تـرجم سـره معلوميږی
(۹۲) وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُـلَ مُؤْمِنًا ... خلـورم حکم "الاحتيـاط فی القتل "دا نه چه مـونږاووی چه منافقـان وژنه او ته دِ په مسـلمانانو شـروع اوکـړی مسـلمان وژل دمسـلمان شـايان شـان نه دی وژلو کښې احتيـاط کـوه کچرته غلطی اوشی اراده کښې او ياپه فعل او کـــــار کښې سړ مسـلمان مړشو نوبيابه اسـلامی حکـومت کښې دا راروانه سزا وی
(۹۳) وَمَنْ يَقْتُـلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا ... دقتـلِ عمد سـزا اوتخويف چه کچرته مسـلمان په قصـده اووژلو نو دهغه دا سزا ده
(۹۴) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ ... پنځم حکم " اصـلاح النية فی الجهـاد "چه جهادکښې اصـلاح دنيت ضروری ده هس نه چه دځه مال دولت دوج نه ځـوک اووژنئ چه هغه وائی چه ځـه مـومن يم اوته ورته وائی چه مال بچ کو او مـړئ کـړ بس چه هغه تابعدار شو نوځه ضرورت د چه خوامخواه ئ وژن

() لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ترغيب الى الجهاد دامطلب نـد چه ته كـور كيـنـ چه داځمانه نه كيږى دااحتياط به څوك كـوى داده چه احتيـاط كـوه ،نيت سم كه او جهـاداوكړه ځكه چه مجاهد له ډيراجرونه دى داتر " غَفُورًا رَحِيمًا "( ) پور ذكركوى

() إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ زجر او تخويف هجـــرت نه كونكو ته چه دامومنـــان ول دكافرو په وطن كښې ايساريږى او هلته ناست د اوځى ول نه چه نه اوځى نو دابه ئ حال شى

() إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ دد حكم اوسـزا نه داخلق مسـتثنىٰ دى كيـد شى دا الله تعالىٰ معاف كړى

() وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ شپږم حكم " الـترغيب الى الهجرة فى سـبيل الله "چه جهـاد بغير دهجرت نه نه كـيى نو پكـاردى مومنـانو له چه هغوى هجرت اوكړى اودهجرت فضيلت ذكركوى

() وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ اووم حكم " حكم الصلوٰة فى السفر للتثبت والارتباط "

چه په سفر كښې خصوصاً په جهـاد كښې دمـونځ خيال ساتئ كم اوكړئ دمقرر مقدار نه خو پريږدئ مه او دخـوف په حـالت كښې هم پريـږدئ مه د سـره به ستاسو زړونه مضـبوط وى او كلك به يئ داتر " موقوتا " () پور بيانوى

() وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ تـرغيب الى الجهاد سستى مه كوئ او زخم دقتـال نه مـانع مه ګرځوئ ځكه كـافر هم زخمى د او سـتاداجر اميد شته دهغوى نشته د

() إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ اتم حكم" بيـان القـانون بعد فتح البلاد انه كتـاب الله "چه كله مو كلى اوزمكه فتحه كړه نواوس به قانون دڅه جارى كو برطانوى كورټ اوكه تعذيرات هندوپاكسـتان

اوکه نه دجمهــوریت او اکــثریت بانــد به فیصــل کــوئ نه چه ملک دِ آزاد کــړواو فتح درته نصــیب شوه نو قانون به هغه دکتاب الله تعالیٰ وی

تونه میدانی که آئینِ تو چیست زیر گردوں سرتمکینِ تو چیست

آں کتاب زنده قرآن حکیم حکمتِ او لایزال است او قدیم

وَلَا تَكُنْ لِلْخَـائِنِينَ خَصِـيمًا آداب امـیر اوحـاکم ته الله نـبی 6 ته ذکرکـوی خو عـام دی چه دخیـانت ګـر،چه دقـانون الهی نه اوړی نودهغه طرفـداری مه کوه که به تقاضـائ بشـریت څـه میلان راغ نو "واستغفرالله "

(‌‌‌) يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ زجر خـائنینو ته چه کله پـد قوانینو برابر شـو نـواوس خـائن ته زورنه ورکــــــوی چه دوی داس نالائقه دی چه مشــــور اوجرګ کــــوی چه تادقــــانون الهی نه واړوی

وَكَــانَ اللَّهُ تخویف چه الله ته ددوی هر څــه معلوم دی

(‌‌‌) هَا أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ زجرمومنــانو ته چه تاسو هم دخیانت ګر چه دقانون الهی نه خلاف روان دی نوطرفدار مه جوړیږئ نو چه دغیر دقانون کوشش کـوئ نــوول دهغ پــارۀ ئ کښې رکن ئ او ووډونه ورله ګور دقیـامت په ورځ به دده طرفـدار څـوک وی

(‌‌‌) وَمَنْ يَعْمَــلْ سُــوءًا دعــوت تــوب ته چه خیانت کونکی ته وائی راشه توبه اوباسی

(‌‌‌) وَمَنْ يَكْسِــبْ إِثْمًا تخویف چه توبه نه اوباسی نوځان خرابوئ

(‌‌‌) وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً زجر منافق او خائن ته چه ګناه پخپله کوی او جرم په بل تړی

( ) وَلَوْلَا فَضْـلُ اللَّهِ عَلَيْـكَ امتنـان دالله په نبی علیه السلام او زجرمنـافقینو ته منـافقین او خـائنین کوشش کـوی چه تادکتـاب الله دقـانون نه واړوی خوپه تادالله تعــالیٰ احســان د داخیــانت ګرځــه کــول نه شی ته په قــرآن دالله په احســان کلک شه

( ) لَا خَيْـــرَ فِي كَثِـــيرٍ مِنْ نَجْـــوَاهُمْ زجرمنـافقینو ته دامنافقـان دقـانون الهی خلاف جرګ کوی چه دد مخه بنده کړی میټنګونه کـوی داجرګ فضـول دی جرګــه خو هغه ده چه دقــانون الهی دتائید اوخورولو دپــــــاره وی او رائج کولو دپاره وی

( ) وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُـولَ تخویف اخـروی څوک چه دمومنـانوخلاف مشـور کـوی او دقـانون الهی نه اوړی نوهغوی ته دآخرت یره

( ) إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ زجرپداس خلقو کښې دبخن ځـائ نشـته د ځکه دوی شـرک کـوی دایوځـل هلته ذکرکـړو بیادلته اشـاره ده چه خکته معاشره هم په قانون الهی جوړه کړه او بره معاشـره هم اعلیٰ سیاست هم دقـرآن په سیاست بانــد برابر کــړئ چه دانه مــنی او په خپل جوړاو یاپه بل قـانون معاشـره جوړوی نوداشـرک د دده بخښنه نشته د تباه به شی

( ) إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِـهِ دشـرک قبـاحت او تخویف دشیطان په یارانه تر "مَحِيصًا " ( ) پور چه دعـاجزه مخلـوق بندګی کـوئ او حقیقت کښې دشــیطان بندګی کــوئ او سشــیطان تهیه اراده دګمراه کولو ده چه هغه قسمونه کړی وی چه دوی به څه اړوم او دین الهی او قانون الهی به بدلوی نوهغه اتبــاع دجهنمم ســبب د نو دامنــافقین او خــــائنین چه دالله د قــــانون نه اوړی نوداپه تعلیم دشیطان روان دی نوجهنم به ئ ځائ شی

() وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بشارت دغه شان په اوله حصه کښې هم ذکرکـړ وو اشاره ده چه په هغه احکامو هم جنت اوپـد هم جنت کامل جنتی هغه دی چه دواړه قسمه قوانين رائج کړی
() لَيْسَ بِأَمَانِيِّكُمْ زجرچه نجات هغه په تعميل داحکام الهی کښې د نه که چه ارمانونه اوخبر ستاسو يادیهودو چه مـړه بخی به مو که خيروی نه خبره دقانون ده دبدعمل هم قانون
مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا تخويف
() وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ بشارت دنيک عمل سره دنجات وعده ده نو دااحکام عملی کـړئ چه جنتيان ښئ
() وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا ترغيبابراهيم عليه السلام څنګه ځان دالله تعالیٰ کـړ وودغه شان ځان دالله تعالیٰ کړئ په عقيده او په عمل کښې دلته دابراهيم د تابعدرائ حکم ځکه کوی چه معاشره هم په قانون الهی جوړول او په ملک کښې قانون نافذ کول دااصل ابراهيميت د
() وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ مسئله توحيد اختيارات ټول دالله تعالیٰ دی نوچه دزمکـ اوآسمان اختيارات دهغه دی نو دغه شان دمعاشر جوړولو اودملک او وطن دجوړولواختيارات هم دهغه دی
() وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ نهم حکم " تنوير په ماسبق " د اول حص څه باقی مواد ذکرکوی چه خيانت ګـر څه کول نشی په قانون الهی کلک شه خصوصاً دکمزورو دحقوقو خيال اوساته دائ په احکام دراعی کښې ځکه راوړو چه راعی د کمزورودحق خيال اوساتی

وَيَسْــتَفْتُونَكَ فِي النِّسَــاءِ داول حص په دويم حكم چه () آيت كښې په هغ تنــــــوير دداوړه يوځائ كړه آيتِ به حل شی
() وَإِنِ امْـرَأَة خَـافَتْ دا په ثوارلسم حكم تنوير هلته دښځ بد خويونه او داصلاح طريقه دلته چه سړ بدخويه وی نوځه به كيږی
() وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا داهم په دويم حكم تنوير د
()   وَلِلَّهِ مَا فِي السَّــــــمَاوَاتِ توحيد چه اختيارات دالله دی نوځكه حكم كوی چه " اتقواالله "
وَإِنْ تَكْفُـرُوا تخويف بياورســره " لله مــافى السمٰوٰت " ذكركوىچه اختيارات دالله دىنودهغه دقبض نه وتل نشی
() وَلِلَّهِ مَا فِي السَّـمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ تاكيدكوی دوباره دكلكون دپاره
() إِنْ يَشَـأْ يُـذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ تخويف چه كه تاسو داقـــوانين نه رائج كـــوئ نوتاسو به ختم كړی او نور متبع او تابعدار به پيـداكړی هغـوی به دا قــوانين رائج كـــړی او يا ســـتا اســـتعدادات او طاقتونه به ختم كړی نو دالله تعالیٰ ددين دپاره به نه استعماليږی او په نورڅه به استعماليږی
() مَنْ كَـانَ يُرِيـدُ ثَـوَابَ الـدُّنْيَا تـرغيب چه ددنيا دوج داقـــانون الهی مه پريـــږدئ ټـــول په شريعت قـائم شئ نو الله سـره دنيـاوآخرت دواړه دی دواړه به دركړی

الحصة الثالثة
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا كُونُـوا قَـوَّامِينَ بِالْقِسْـطِ دد ځائ نه دسورة دريمه حصه شــروع كيږی اوپديكښې تــرغيب اوبيا زجرونه منافقــانو تهتر آيت()اوبيا اهل كتابو ته اوآخركښې رد دشــرک

فى التصرف او ترغيب الى القرآن او آخردسـورت به اوتړي اول سره
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا ترغيب الى الانقياد ا مومنانو چه کوم احکام بیان شو نوددتابعداری اوکړئدد احکامو بیان اوکړئ اګر که نقصان هغه خپلو ته ول نه وی دالله تعالیٰ احکام دی الله تعالیٰ په هغوی ستانه ډیر خفه کیږی
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا ترغيب اوذکر دمقاصدو اربعو ا مومنانو په توحید رسالت،کتاب او قیامت په ایمان مضبوط شئاحکام الله کتاب کښې په خپل پیغمبر رالیږلی دی قیامت کښې به بدله درکړی داس مقاصد یوځائ کړه
وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ زجر په انکاردمقاصدو
() إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا زجرمنافقانو ته او تخویف چه هغوی دااحکام نه منی خپلو فائدو ته ګوری چه فائده ایمان کښې وی نوایمان که کفر کښې وی نوکفر یعنی دفائد بنده د دخدائ بنده نه نودمغفرت کور پکښې نشتهاو عذاب د ورله دردناک() پور
() الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ خباثت دمنافقانو چه دوی دکافروسره یارانه کوی دهغوی په لارروان دی
أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ زجرچه دوی پد چل عزت ګوری ناانصافه نودعزت مالک اواختیارخوالله تعالیٰ د داقانون دِ جاری کړی چه عزت ورته ملاؤ شی
() وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ زجرمنافقانو ته چه دکافرودمجلس نه بائیکاټ حکم شو وو نودوی ول داس انکارکوی او دقرآن قوانینوخلاف مجالسواو اسمبلو کښې کینی داخو دهغوی سره یوشان وال دنوداس پارلیمنټ او اسمبلئ نه بائیکاټ ضروری د

إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَـافِقِينَ يـره دآخـرت چه دلته يوځائ نودوزخ كښې به هم يوځائ وى

() الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ قبـاحت دمنافقـانو او پليتى دهغوى چه دا نفاق كوى صرف دفائد بنده د

() إِنَّ الْمُنَـــافِقِينَ يُخَـــادِعُونَ اللَّهَ داهم دمنــافق خبــاثت او پليــتى چه پــد چل د خــداع اودهوكه كــوى او مــونځ فــرض نه ګــنړى او په سســتيا راپاسى دغه شــان هــرددين كارته صــرف حاضرى لګوى

() مُذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ بل خباثت چه دبــزدلئ دوج اولالچ دوج دكفر اواســلام تر مينځـه دى چه دكوم طرفنه نه ئ حاجت پوره كيږى هلته ځى لكه دشاة عائر

() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا زجرمنافقــانو ته چه دخُل ايمان دعــوى كونكيه دعــوى دايمــان به دِ هله صـــحيح شى چه دكافرونه بائيكـــاټ اوكــــړئ دكافروســره دوســتى دا خو په ځــان دكفرګــواهى كول او دليل قائمول دى

() إِنَّ الْمُنَـــافِقِينَ فِي الــدَّرْكِ الْأَسْــفَلِ تخويف منافقانو ته تر " نصيراً " پور

() إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا دعــوت تــوب ته او شرائط دتوب دمنافق راشئ پد شــرطونو توبه اوباسئ

() مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ زجر اوتخويف چه تاسو دالله داحكامو قدر كوى نوالله تعالىٰ تاسو نه په عــذابوى ځكه راځى چه تاسو انكــاركوئ تاسو اخلاص اوكړئ او ايمان راوړئ

() لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ زجرمنافقانو ته په دوســـتئ دكافروځــــه وايم چه " لاتتخــــذوا الكافرين " كافروسره دوستى مه كوئ او منافق دوســتى كــوى او حالانكه دالله تعــالىٰ دبنــده نه په

په خله بانـدې دشـرک کلمه راوسـتل دسـره خوښ نـــدی بیالاکـــافرو ســـره کیناســـتل او دشـــرک خبروکښې دهغوی سره مرسته اوخندنه کول
إِلَّا مَنْ ظُلِمَ دادخُلا سرسری ظـاهری دشـرک وئیلو جـواز په وخت داکـراه کښې یعـنی په اکـراه کښې دشـرک کلمه سرسـری په خله راشی نوځـه ګناه نشته د
( ) إِنْ تُبْـدُوا خَيْـرًا دحـالت داکـراه ټـول صورتونه چه کوم جـائز دی یو " إِنْ تُبْـدُوا خَيْـرًا " چه په ډاګه دتوحید مسئله بیـان کـړی که شهیدشی نومرتبه ئې اوچته ده
أَوْ تُخْفُـوهُ دویم حـالت یاپه خله شـرک اووائی خو زړه کښې ئې ایمـــان د او خیریعـــنی توحید د داجائز د
أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُـوءٍ دریم حـالت چه دشـرک نه مخ اړوی یعنی غلې د دشرک خـبره بانـدې نه او وائی نه نه
( ) إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُـرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُـلِهِ زجر اوتخویف چه ځنې پیغمبران مـنی اوځـنې نه هغو ته دادیهودو کاروو
أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا تخویف
( ) وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ سره بشارت
( ) يَسْـأَلُكَ أَهْـلُ الْكِتَـابِ دد ځـائې نه ذم دیهودو دهغـوی پلیـتی ذکر کـوی اول کښې چه ب ځایه شبهات کوی بیـازاړه خباثتونه رامعـادکوی چه دد جرمونواوخبـاثتونو دوج مـونږدوی سـره څـه کـــړی دی اول خباثتونه د ( ) نه تر ( ) پـــور ذکرکـوی او شـماری ئې فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ سـره ( ) دد خبــاثتونو ســزا چه حلال پــر حــرام شو ورپس نــور خباثتونه ذکرکــوی یعــنی دتــیرو او راروانو خبـاثتونو دوج ورلـره مونږداسـزاورکړه

خباثتونه آسان دی صرف شمیرل کتـودقرآن سـره معلومیږی□

وَأَعْتَدْنَا (□□□) سره تخویف اخروی دیهودو ته□

(□□□) لَكِنِ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ □□□□ مدح دمومنین داهل کتابو او بشارت هغوی ته□

(□□□) إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْـكَ □□□□ صـداقت دنـبی علیه السلام او قرآن داهل کتاب دانکـار اوداعتراضـونو څه ګنجـائش نشـته د□□ځکه نـبی علیه السـلام هم دنـورو انبیـاء علیهم الصـلوات والتسـلیمات پشـان پیغمـبرد□ هغـوی ته وحی شـو□ وه او لګه لګه به کیدله نودغه شـان ده ته هم کیږی□دګـنړو انبیـاؤ تذکره کوی□

(□□□) رُسُلًا مُبَشِّـرِينَ وَمُنْـذِرِينَ □□□ ګنړانبیـاء علیهم الصلوات والتسلیمات **خودهغوی کار معجـز□ راوسـتل او عـذاب ورکـول نه دی□بلکه دهغـوی کـار تبشـیر اوانذارـ وو□**

لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ□□□ حکمت دارسال الرسل□

(□□□) لَكِنِ اللَّهُ يَشْـهَدُ □□□□ صـداقت دقـرآن بانـد□ شهادت دالله تعالیٰ وملائکو□چه منافقـان او اهل کتاب که اعتراضونه کـوی او انکـارـ کـوی□نوپه هغ□ دقرآن شان نه کمیږی□قـرآن کـریم الله تعـالیٰ په خپل علم نازل کـړ□ د□ چه داداصـلاح دعـالم دپـاره کافی د□ که دوی اعتراض کـوی نو ځـان خرابـوی□ ځکه□

(□□□) إِنَّ الَّذِينَ كَفَـرُوا □□□□ زجر□(□□□) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا □□□□ تخویف□

(□□□) يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ □□□□ صداقة الرسول 6 **□دامـونږ حق پیغمـبر رالیږل□ د□ نوکه ځان ده دوزخ نه بچ کول غـواړی نـودده اتبـاع اوکړئ او انکارـ مه کوئ□**

وَإِنْ تَكْفُرُوا □□□□ تخویف □ نقصان موخپل د□□

(□□□) يَا أَهْــلَ الْكِتَـــابِ لَا تَغْلُــوا فِي دِينِكُمْ □□□□ زجريهــودو ته □چه داسـ□ صــاف پيغمــبر راغلـ□ د□ تاسو په هغه اعتراضات كـوى اودهغه دمشن خلاف كوى نــودا بدكارونه پريــږدئ□اودانبيــاؤ بــاره كښې خبر□ مه كوئ□
لَــــهُ مَا فِي السَّـــــمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ □□□□ رد دشرك فى التصرف□
(□□□) لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ □□□□ يعنى دعيسىٰ عليه السلام دعبديت اقرار دا څه دهغه توهين نــد□ پــد□ هغه پخپله خوشحاله دى□ملائک او انبياؤ ټول دالله تعالىٰ عابدان دى□اودهغوى حكم ته منقاد□
وَمَنْ يَسْـــــتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِـــــهِ □□□□ زجر چه دالله تعالىٰ دعبادت نه مخ اړوى اوځان ورته دالله تعالىٰ په اتبــاع او دهغه په احكــامومنلو بــدخكارى□نو الله تعالىٰ به ئـ□ جمع كړى□
(□□□) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُــوا وَعَمِلُــوا الصَّــالِحَاتِ □□□□ بشارت ايمان والو ته□
وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنْكَفُوا □□□□ تخويف نه منونكو ته□
(□□□) يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ □□□□ صداقة القــرآن □ نوراشئ كه كاميابى اونجات مو په ځان سود وى نو دادالله تعالىٰ داكتــاب اومــنئـ□چه الله نوراليږلـ□ د□ چه ستاسو معاشره پر□ روخانه شى او نــورانى شى او دالله تعــالىٰ رحمت مهربــانئ ته به مو الله تعالىٰ دننه كړى□بشارت شو په (□□□) كښې□
(□□□) يَسْـــتَفْتُونَكَ □□□□ ذكر داحكـــامو چه په اول دســـــورة كښې وو نو په دآخر كښې هم دغه ذكر كوى□ چه شـورت د□ له چلـولـ□ شـو□ وو چه پــردى حقونه وركړه□دامينځ كښې ټول دد□ خبر□ ممــدات دى نوحقونه وركــړئ□دكلاله څــه بــاقى صــورتونه ذكركوي□
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ □ تــرغيب اوحكمة دبيــان داحكــامو□ اومنئ چه ګمراه نشئ□

وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ستاسو انقياد او غيرانقياد الله تعالیٰ ته ظاهردی

حاصل دسورة

ا مومنانو دالله تعالیٰ نه اویریږئ او پردی حقونه ورکړئ او دکمزورو دحقوقواو نفسونو او مالونوحفاظت اوکړئ که داس نه کوی نو اور به مو ځائ شی منافق او یهودی هغه تاسو پد احکامو عمل ته نه پریږدی نودهغ نه په احتیاط شئ هغه ب انصافه دی او د سره خپل ملک په قوانینو برابرکړئ چه امراء انصاف دارشی اورعیت تابعدار شی چه دالله تعالیٰ ددین دپاره جنګ اوکړئ په اصولو دفتح نه روستو قرآن نافذ کړئ دخیانت ګرتابعداری مه کوئ هغه که هرڅه کوی تاسوسره څه نشئ کول تاسو کلک شئ منافقان دکافرواتباع کوی دهوک کوی او یهودب ځایه شبهات که بند نه شو نو تباه به شی په منلودپیغمبراوقرآن کښې ورله فائده ده نورانی به شی

امتیازات

( ) الاحکام الستة عشر احکام درعیت ( ) نهه احکام دراعی او رعیت

( ) زواجر ډیرمنافقانواویهودو ته( ) حکم دقصر الصلوٰة

( ) فلاوربّک لایومنون دایمان شرطونه( ) ان تجتنبوا کبائرموتنهون

( ) په جمع خباثتونه دیهودو( ) دمنافق دتوب شرطونه( ) لایحب الله الجهر او داکراه دحالت صورتونه( ) ویتبع غیرسبیل المومنین حجیة الاجماع

تمت **سورة النساء بعون مالک الارض والسماء**

[illegible] ه [illegible] ه يـــوم الثلثـــاء [illegible]:[illegible] بعد از ظهر [illegible] اكتوبر [illegible] ء وانا فى السجن راجى الخلاص[illegible]

[illegible]

سورة المائده

سـورة المائـده مـدنى سـورة د پە نـزول كښې يوسل دولسم (۱۱۲) نمـبرد پس دسـورة الفتح نە نازل شـو د او پە تـرتيب دسـورتونو كښې پنځم سورة د پس دسورة المائده نە

ربط دمخكښې سورة سره

مناسبت،رشـته،جوړ،تعلق او ربط دسـورة المائـده دسورة النساء سره پە مختلفووجود ځـن دهغ نە دلتە ذكركيږى

اوله وجه : **مخكښې سـورة كښې هغه احكـام بيـان كړل چه پە هغ سره اصـلاح د معاشـر راتله نو پە سـورة المائـده كښې هغه احكـام ذكركـوى چه پە هغ سره اصلاح دخوراک راځى چه معاشره دِ سمه شوه نواوس بە خور څه خوراک سم كړه**

دويمه وجه : **پە سـورة النسـاء كښې رد دشـرک فى التصرف وو نو پە سـورة المائـده كښې رد دشـرک فعلى كوى ځكه داشرک فعلى دشرک فى التصرف دپاره ذريعه اومبداء ګرځى**

دريمه وجه : **سورة النساء كښې زواجر وو يهـودو تە ځكه هغـوى خلاف پە معاشـره كښې كولو نودلتە ورتە زواجر چه پە حل او پە حـرمت كښې هم خلاف كوى نو دلتە ورتە ډيرزواجر ذكركوى**

څلورمه وجه : **پە سـورة النسـاء كښې رد دشـرک اعتقادى وو نو پە سـورة المائـده كښې رد دشـرک فعلى كوى**

پنځمه وجه : **پە آخر دسورة المائـده كښې اوو چه " يـبين الله لكم ان تضـلوّا " نودلتە اوس نـور بيـان كوى چه ګمراه نشئ**

دعوى دسورة

دسـورة مركـزى مضـمون او دعـوى هغه " توضـيح الحلال والحرام بذكرالمسائل الاربعة وان الحلّ والحرمة من الله تعالىٰ لامن غـيره فكيف تشـركون به وتنـذرون لغـيره

"یعـــــــــنی دحلالو اوحرامو وضـــــــــاحت په ذکرکولودځلورومسئلوســــره دهغ دوضــــاحت نه اوداخــبره به وائی چه دحل او حــرمت ذمه دار الله تعالیٰ د نه بل څوک کښې الله تعالیٰ سـره څــوک مه حصه دار کـوی او منخــت وغـیره دبل په نوم مه کوئ مختصر دعوی دسـورة هغه رد دشـرک فعلی په وضاحت دځلورو مسئلو سره

وضاحت ددعوي دسورة

ددعــو وضــاحت ته دلته ضــرورت نشــته د ځکه دااصــطلاحات دی اوداســتاذان په اصــولو کښې بیـانوی او مـونږهم دځپل مناسب په اصـولو کښې لیکلی دی خوچونکه اســــــتاذان دوران درس چه سـورة مائـده شـروع کـوی نـودد وضـاحت کـوی دسورة دپوه دپاره نودشـیوخو په اقتـداء او اتبـاع مونږهم دوس مطـابق د ځـائ څـه لیکل کـوو الله تعالیٰ د مونږته فهم نصیب کړی
الله تعـالیٰ په ذات اوصـفت کښې یومنلو ته توحید وائی یعـــنی داعقیـــده اول چه الله تعـــالیٰ د ذات پشان ذات نشته او دصفت پشـان صـفت دچانشـته د نوداتوحیـــدد توحید یومنلو ته وائی یو وئیلو ته نه وائی دتوحیدمقابله کښې شرک د یعــنی دالله تعالیٰ صفت چاله ورکول داډیروخلقو کړی وو او اوس هم کــــوی لکه علم غیب یادکارســـــازئ یا دهرځـائ نه اوریـدل ب داسـبابو نه او په هرځـائ کښې لیدل ب داسبابو نه داشـرک دوه قسـمه د یواعتقــــادی یعـــنی دزړه نه دامنل چه فلانک ځما حاجات ب داسـبابو نه پـوره کـوی یا اسـباب نشـته ظاهری او ځماآواز دلـر نه اوری دامنل او عقیـده ساتل داشرک اعتقادی د دویم د شرک فعلی او عملی یعــنی دفعل او عمل تر حــده پــور وی او عقیــد ته نه وی کوزشــو لکه مثــال غیرالله ته

سجده کـول نوداظـاهر کښې عمل دکفر او شـرک د خوعقيده دکارسازيت ورسره نوی او چه عقيده ورســره وه چه داځــه چاته ســجده کــوم نوداځما کارساز او مددګار د نواوس شرک اعتقــادی شو دويم مثـــال چه داتـــور ځـــادر نه اغونـــدم ځکه بيابيماريږم نوداظـاهر خـبره دشـرک ده خوعقيـده ملګر نوی نو شرک فعلی د او چه عقيده يوځـائ شی د ځـــادر اوياځـــادر والا ب داســـبابو هلاکت راولی نواعتقادی شو

دشــرک فعلی حکم داد چه داپه حقيقت کښې ګنــاه کبيره د کفرنـد خوچه مونږته دعقيـده پته نه وی ياپته وی چه دد ســــړی داعقيـــــده نــــده چه داځادرهلاکت راولی خوهس نفرت کـوی نوداګنـاه کبــيره شواوکه پته اولګيــده ځــه قرينه موجــوده شـوه چه عقيـده هم صـحيح نـده نودابيا اعتقـاد ته لاړو اوکفرشو

دشرک فعلی دوضاحت دپاره استاذان څلورمســئل ذکرکـــــوی چه دوه په هغ کښې هغه توحيد د او دوه پکښې شرک فعلی د هغه څلورمسئل دادی () تحريمات الله () تحريمات العباد () نذور الله () نذور العباددهر مسئل وضاحت لږکوو

() تحريمــات الله : الله تعـالیٰ حــاکم د اوحــاکم له اختيــاروی چه هغه ځــه حلالــوی په بنــديانو اوځــه بندوی دهغه اختيار د نوالله تعـالیٰ ځـن اشـياء په بنديانو بند کړی دی دادوه قسمه دی يوحرام په حرمت موبّد چه داس حرام وی چه دهغ نه حرمت ځــــــر نه لـــــــر کيږی لکه مـــــــرداره ، خنزير،زنـا،داځيزونه او چه الله تعـالیٰ حـرام کـړی دی په حرمت موبّد سـره بيا دا ځـن دنجاست دوج نه وی او ځـــن دکـــرامت دوج نه وی لکه انســـان شو دويم حــرام په حــرمت مــوقت ســره يعـنی داحــرمت هميشه نه وی بلکه دځــه وقته پــور وی

لکه په احرام کښې ښکار کول شوداالله تعالیٰ تر څه وقته حرام کړی دی یادمکان دوج لکه په حــرم کښې ښکارکول شو

<u>طریقه بیـان :</u> قـرآن تحریمـات الله څنګـه بیـانوی نــودهغ بیــان کله په ښکــاره ټکی دحــرمت بیــان اوکړی چه " حرّم علیکم "اوکله نهی اوکړی لکه " لاتقربوا الزناء " ،لاتاکلوا الربٰو" اوکله دحلالو نه په غـــیرُ او الاّ ســــره اســــتثنا کـــړی لکه چه " الّا مااضطررتم الیه " شو یا " الا مایتلیٰ علیکم " او " غـــیر محلّی الصـــید " داټـــول طـــریق دی دتحریمـات الله چه داس الفـاظ راشی نومـونږ به ورته تحریمات الله وایو

<u>حکم دتحریمـــات الله :</u> په تحریمـــات الله عقیـــده دحـرمت لـرل فـرض دی او عملاً به تـر نه ځـان ساتی ځان به تر نه بندوی او دابعینه توحید د که چا دقطعی حرامو نه انکـاراوکړو نوکـافرکیږی اوکه دحـــرمت قائل وی او عمل تـــر زائله شی یعنی معامله ورسـره دحلالو اوکـړه اواسـتعمال ئ کړو نوفاسق د او کافر ند

(٢) تحر یمــات العبــاد : **دتحریمــات الله مقابله کښې تحریمــات العبــاد دی چه بنـــدیان راولګی اوداالله حلال شوی څیزونه په ځـان په عقیـده دخیراویاشر بندکړی بغیردظاهری سبب نه یعنی ظاهری ســبب نه وی او دخیراوشرطمع کـوی ظـاهری سـبب لکه دســین مــرض غوړنه خـــوری وریـــژ نه خـــوری نوداخوپرهـــیزدظـــاهری اســـباب دی هیڅ څـــه ظـاهری سـبب نه وی خـوزړه کښې خدشه وی چه که داس اوکـړم نوداس به اوشی داس مشـرکینو دتحریمـات الله مقابله کښې ډیرکـړی وو موبد هم او موقت هم ووځن څاروی به ئ په ځان بنـدکړل چه دد اســتعمال مونږله جــائز نــدهمیشه که مـونږدد چـائ یا غوخه اسـتعمال کـړه یا مــوپر**

سـورلی اوکـړه نومونړته به څـه ضـرر رااورسی دادنفــرت عقيــده دهنــدوانو وه چهــوت چهــات اودامسلمانانو ته دهنـدوانو نه پـاتې اوس معاشـره کښې هم داڅيزونه ډير دی،اګرچه عقيـده ورسـره نه وی خوخبره اوکارګناه دی،داپه ځايونو کښې دی او وختونو کښې دی چه په فلانکۍ مياشت کښې داکار مه کوه خيرپکښې نه وی په فلانکۍ ورځ کوه خيرپکښې زيـات دی غــيرداذن شــرعی نه،صــفر کښې کډه مه کوه ،محرم ،حس حســين کښې واده مه کـوی داسې نـورډيردی دشـروع چهارشـنبه ورځ سپيره ګڼړلې کيږی داسې په عاموڅيزونو کښې وی لکه رنګونه شو چه فلانکې رنــــګ په مونږخه نــــدی دکارغه آواز سپيره ګڼړی،داسې نـورډير چه ددرس دوران کښې تفصيل سـره وئيلې کيږی دلته صـرف نشاندهی مقصودوه چه دې سره که عقيده ټل شی دغيرالله نه دخيراوشر دېې سبب نو دا کفرته رسی هسې ګناه کبيره دی۔

دتحريمات العبـاد طريقه بيـان : قـرآن کـريم دا په مختلف اندازونو بيـانوی،يوچه خکـاره اووائی چه " لاتحرّموا "،دويم " کلـوا" لفظ سـره،دريم " احلت يا احل الله "،سره يعنی چه دا تاسو له راکـړی دی نورګنړاندازونه دی چه بيانوی۔

<u>حکم تحريمات العباد :</u> تحريمات العبـاد د تحريمـات الله ضد دی او مقابل هغه توحيد وو نوداشــــرک دی،اوهغې سـره يعـنی تحريمـات الله سـره معامله دبنديز وه چه ځـان بنـدولو نو دلته هغه اسـتعمالو چه دا نفـــرت ختم شی نـــوعملاً ئې داحکم شو چه استعمال به ئې شروع کړې او اعتقـاداً ئې داحکم دې چه په عقيده به پرې دحلت اوسـاتې چه داحلال دی۔ مونږدااويل چه شــــرک فعلی دې کچرته عقيــــده ورسـره ټـل شی يادااعقيـده چه داځمـونږ دپـاره فلانکی منجـــورحرام کـــړی دی يـــافلانکی پيرپه

مونږبندکړی دی دااختیارات دهغه د نوداخوشرک اعتقادی دحل اوحـرمت تصـرف غیرله ورکـول دی یاداعقیده د خیرشرفلانک ځیزرسـوی بغیرداسـبابو نه داخوشرک اعتقادی شو که داورسره نه وی ټـل صـرف ځـان تـر سـاتی دخدش خطـر نفـرت په طورنوداشرک فعلی دی معلومه شوه په تحریمات العباد کښې چه کـوم تحـریم ذکـرد نودادبنـدیز په معنی د یعنی لغوی د چه صرف ځان تر بنــدوی دنفــرت په طــور بانــد نواســتعمال دِ کــړی چه دانفرت ختم شی

(٢) نذورالله : **دریمه مســئله ده نذورالله یعــنی هغه ځیزچه دالله تعالیٰ دتعظیم دپــاره اومنل شی هغه بیاکه هرڅه دی لکه سړ وائی که دبیمـارئ نه خه شوم نو الله تعالیٰ له به دا کارکوم یابه څـه پخـوم یابه نفل کــوم دانذورالله دی داځکه کـوی چه الله تعالیٰ مالک دنفع نقصان او عـالم الغیب ګـنړی چه داکارځماسرته رسول شی**

طریقه بیـان : داقـرآن پداس انـداز بیـانوی کله په لفظ دنـذر چه " ولیوفـوا نـذورهم " اوکله په لفظ دشعائرالله باند

دد حکم : چه داتوحید دد احترام او وفاء پکــار ده او اســتعمالول ئ عین توحیــدد خــوراک ئ هم جائزد دامحترم دی ده احترام خیال ئ ساتل پکار دی که هغه هرڅه وی

(٣) نــذورالعباد : **مشــرکینو دنــذور الله مقابله کښې دخپلو معبودانو په نــوم به څــه ځیزونه منل اوهغه به ئ محترم ګڼړل چه که ځمونږداکار اوشو نودابه مــونږ فلانکی بابا له ورکــوو فلانکی زیــارت له به اوړو داټول نذور العباد دی**

طــرز بیــان : داقــرآن کــریم په مختلفو انــدازونو بیــانوی یوپه " مااهــلّ به لغیرالله " ســره دویم " نصــــیباً لشــــرکائهم" دریم چه " زیّن لکثــــیرمن

المشـركين قتل اولادهم """مـاذبح على النصب "" والانصــاب " وغــيره ګــنړ اندازونه دی چه قــرآن ذکرکوی
حکم : اول نذر منل دغيرالله دپـاره داشـرک د چه " النذر للعبـادة والعبـادة لغيرالله کفر "دويم هغه ش حــرام شو دغيرالله نــوم پــر واغســت شو دتعظيم او دتقــرب په نيت نــودانيت ګنــده دد دوج نه هغه ش حرام شو دا استعمالول حرام دی داب عزته د نودد ب عزتی اوکړه
لنډه مختصره دځلوروخبروخلاصه " دالله بندشـوی بند کړه دمخلـوق بندشـوی دابندنه دی دا اسـتعمال کړه"دايوقاعده شوه
دويمه قاعده " دالله تعالیٰ دعزتمندو عـزت اوکـړه اوچه الله تعالیٰ ب عزته کړ وی نودهغ څه عـزت نشته د " ومن يهن الله فماله من مکرم "
تمت **الوضاحة** هـ **هـ ليلةالاربعاء :**

خلاصه او تقسيم دسورة
دســورة المائــده مقصد هغه دشــرک فعلی وو په وضاحت دځلورو مسئلو سـره اوس داسـورة داپه کوم انداز بيانوی نودسورة لنډه خلاصه خـوداده چه اول کښې ځلورمسئل او آخر کښې ځلورمسئل او مينځ تشـجيع فی التبليغ او قبــائح ديهـودو يعــنی دعلماء سوء او دهغوی نه بائيکاټ په تفصيل ســره او رددشرک فی التصرف ځکه چه شرک فعلی دد ذريعه ګرځی مينځ کښې دهغ رد هم کوی او ختم دســورة هم پــد دتفصــيلی خلاصه په تقســيم کښې
تقسيم د سورة : **سورة داخپله مسـئله چه رد دشـرک فعلی د په عجيب انــدازونو بيــانوی دد دبيــان دپاره سورة هغه منقسم د لس بابونو ته ورســره خاتمه ده يعــنی داســورة خپله مســئله په لسو**

اندازونو بیانوی اودادفصیح اوبلیغ کـاروی چه هغه خپل مقصد په مختلف انـدزونو سـره بیـان کـړی ځکه بیان دیته وائی چه خپل مقصد په ډیرو طریقو ادا کړی نوقرآن خوډیرفصـیح اوبلیغ کتـاب د هغه لس ابواب

اول بـــاب :دابتـــداء نه تر "وهـــوفی الاخرة من الخسرین () آیت پورې د او پدیکښې ذکرردمسـائل اربعو یعـنی څلورمسـئل ذکرکـوی سـره دتـرغیب اوتخویف نه اوحکم دطعـــــام داهل کتـــــابو هم ذکرکوی یعـنی دابـاب په ذکرددعـو دسـورة کښې د

دویم بـاب : د() " یاایهاالـذین اٰمنـوا''' نه تر " فلیتوکل المومـــــــنین ()پـــــور اوپدیکښې ذکرداموروصلحوچه هغه امداد دمبلغ کوی اودهغ مثــال ذکرکــوی دابــاب ئ دیکښې ځکه راوړو چه دغه مســائل بیــانول ګـــران کـــارد دد وج نه مشــرکین غصه کیږی ، صــاحبزادګان اودزیــارتونو ټهیکه داران هغه راپاسی او منجوران نوســتاخلاف به چغ اوباسی نو ته ځان تیـار سـاته اودس کښې هس نه چه بیــادِ څـوک دغسل نه وی او په نرتـوب مسئله اورسوه الله تعالیٰ به ستا مدد کوی

دریم باب : دسورة دریم باب اوانــداز هغه د " ولقد اخذالله "() نه تر " علی کل شـــیئ قـــدیر" () پور پدیکښې دوعدو ماتونکو مثالونه او سـزاګان ذکرکــوی چه وعــده ماته کـــړی او حق پټ کـــړی نودهغوی سزاګان اوتـرغیب قـرآن کـریم ته اتبـاع دنــبی علیه الســلام ته ســره دنفی دشـــرک فی التصــرف نه نوتاسو ئ نشئ چه وعــد اولوظونه مـات کـړئ بلکه وعـد پـوره کـړئ ګـنی داسـزا به ستاسو شی

څلـورم بـاب : څلـورم سـبق دسـورة د" واذ قـال موسی " () آیت نه تر " الفسـقین "() پـور او

پدیکښې مثال دهغه خلقو چه هغوی دالله تعالیٰ په حکم منلو کښې سستی کړ□ وه او دپیغمبر نافرمانی ئ□ کړ□ وه چه څنګه حیران اوپریشان شوی وو نوتاسو سستی مه کوئ او نافرمانی مه کوئ□

<u>پنځم باب : د</u> " واتل علیم □□□" (□□) نه تر " علی کل شیئ قدیر "(□□) پور□□اوپدیکښې څوخبر□ ذکرکوی یوجزاء الظالم چه ظالم چه مخالفت دالله تعالیٰ اوپیغمبر کوی نو دهغه سزا اوګوره په دنیااوپه آخرت کښې،□□،□□،□□،□□ کښې،او دویمه خبره چه څوک کیناسته او کوشش نه کوی لکه دهابیل نوسرخوری□دریم ترغیب تبلیغ اواعمال مرضیو ته (□□)کښې اوبل داچه په مفسد او ساعی دفساد باند□ زړه مه سوئ ،□□،□□ او آخر کښې نفی دشرک فی التصرف□

<u>شپږم باب:</u> د" یاایهاالرسول " (□□) نه تر " لقوم یوقنون "□(□□) پور□ پدیکښې تسلی نبی علیه السلام ته او زواجر یهودو ته، چه دوی شرک کوی او نذرونه وغیره جائز کوی او حرام خوری□ او ترغیب تحکیم دکتاب الله ته چه په خپل مینځ کښې فیصله پد□ کوی□

<u>اووم باب :</u> د " یاایهاالذین امنوالاتتخذوا " (□□) نه تر " وان اکثرکم فاسقون " (□□) پور□ او پدیکښې مومنانو ته تهدید او یرول ددوستان□ داهل کتابو نه او زجرمنافقانو ته په دوستئ داهل کتابو□دوی تاسو دد□ مسئلو نه اړوی نودوستانه ورسره مه کوئ□

<u>اتم باب :</u> د " قل هل انبئکم " (□□) نه تر "ساء مایعملون " (□□) پور□ □پدیکښې زواجرعلماء سوء ته سره د خباثتونو دهغوی نه چه چاکښې داپلیتی وی نوهغه ددوستئ قابل دی□؟نوند□ نوخپله

فیصله اوکړه او ترغیب علمـاء ته داظهـار دحق چه دغربت نه مه یریږئ الله تعالیٰ به رزق درکوی۔

<u>نهم بـاب :</u> د " یایهاالرسـول" (٦٧) نه تر " اصـحب الجحیم" (٨٦) پـورې پدیکښې تـرغیب الی التبلیغ او قبائح داهل کتـابو اوذکردعنـاد دهغـوی چه دوی نه منی او نفی دشرک فی العبادة او نورقبـائح داهل کتابو به ذکرکړی۔

<u>لسم بـاب :</u> د" یاایهاالـذین اٰمنـوا " (٨٧) نه تر " الفسـقین " (١٠٨) پـورې اودیکښې اعـاده دمسـائل اربعو چه کوم اصل دعوی دسورة وه چه سـورة د۔ له چلولې شوې د۔د(١٠٩) نه ترآخر تر سـورته خاتمه دســورت ذکرکـــوی۔اوپدیکښې نفی دعلم الغیب دغیرالله نه په واقعې دعیسـیٰ علیه السـلام بانـد۔ چه انبیاء اوصالحین په غیبو نه پوهیږی نوځرنګ۔ به ستاسو مدد اوکړی نوولې ئې تاسو په حاجاتو کښې رامدد کوئ او منخـتې او نذرونه ورلـره کـوی۔او په آخــری آیت کښې نفی دشــرک فی التصــرف چه اختیــارات دالله تعــالیٰ دی نودحرامولواختیاردهغه د۔ دمخلوق حرمتونه ختم کړئ او نذر هغه له کـوئ بل چاله نذر مه کوئ۔

مقاصدالایات وتناسبها

(١) یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُـوا أَوْفُـوا بِـالْعُقُودِ ۔۔۔ دد۔ ځائې نه اول بـاب دسـورة تر " الخسـرین " (٥) آیت پــورې۔پدیکښې دعــوی دســورة چه هغه وضــاحت دځلورو مسئلو د۔ سره دترغیب اوتخویف نه۔

یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا ۔۔۔ ترغیب تعمیل دمسئلو ته۔ تاسو الله تعالیٰ سـره لـوظ کـړې وو چه ته ځمـونږ رب ئې او رب هغه وی چه دحلالولواوحرامولو اختیاردهغه وو نو تاسو وعــده کــړې وه چه مونږبه ســتاحلال او حــرام منو نــواوس هغه وعـد۔ پـوره کړئ۔ اوسـورة مصـدر په یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُـوا " شو ځکه دحلالو خوراک ته مومن محتاج د۔او معاشره

دهرچا ضـــــرورت وو نوالنســـــاء مصـــــدر په " ياايهاالنــاس " وو نوداجمله تمهيد شو او تــرغيب شو چه راروان مسئل اومنه
أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ رد په تحريمـات العبـاد دمشـركانو تحريمـات ختم كـړى چه دځـاروو كښې يـانورو ځـيزونو كښې په ځـان ځيزونه حـرام كـړى وو نوداغلط دى او مخترع دى دغه استعمال كــړئ او مه يريږئ چه ضرر به دركړى ځكه دا الله تعالىٰ حلال كړى دى
إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ تبعــاً بيــان دتحريمــات الله يعـنى حــرام خوهغه دى چه تاسو ته دهغ حــرمت بيــانيږى په قــرآن كښې رابه شى تفصــيلى دلته لنډه اشاره اوشوه
غَيْــرَ مُحِلِّي الصَّــيْدِ تحريمــات الله يعــنى" كونــوا غــيرمحلى الصــيد"چه الله تعــالىٰ كــوم حرمتونه كړى دى او كـوم حـرام كـړى دى نـودهغ حرمت برحال اوساتئ
إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيـــــــــــدُ دمخكښې دواړو خـــبروعلت دحل اوحـــرمت اختياردالله د نو الله تعـالىٰ فيصـله او حكم كـوى چه مخلـوق تحريمـات ختم كړه او ځماتحريمات برحال اوساته
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُــوا لَا تُحِلُّوا شَــعَائِرَ اللَّهِ مسئله دنذورالله يعـنى دالله تعـالىٰ په نـوم منل شو ځيز محترم د نوهغه باطلوى هم مه او دهغ ب عــزتى مه كــوئ كه هغه هرڅــه وى تر د چه د قربانئ اميلونه ول نه وى
وَلَا يَجْـرِمَنَّكُمْ شَـنَآنُ قَـوْمٍ تــرهيب چه كه بل ځــــوک هتک دشـــعائرالله او ب عــــزتى كــــوى نوستاسوچپ كيناستل ب عزتى ده يعنى چه كله نوى مسلمانانو ته مشركين اويهود ضــرر رسـوى نو تاسو چپ مه كيـــــنئ يامقصد داچه دبغض او حسد دوج نه اوضد دوج چرته هتک او ب عـــزتى

دشــعائرالله اونه کــړی چه هغــوی مخکښې تاسو دمسجدحرام نه بندکړی وئ او تاسو اوس وایئ چه مونږبه بــدل اخلو مونږبه بنــدوو نه داس مه کـوئ چه ایمــان ئ راوړو نوخپله هم ضد مه کــوئ او بل ثوک هم دهغوی ب عزتئ ته مه پریږدی

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى تــرغیب په توحید سنت کښې امداد کوی چپ مه کینئ

وَاتَّقُـوا اللَّهَ نســخه دتعمیل داحکــامو چه پــد به ورته عمل کول آسان شی

إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ تخویف دمخالفت په صـورة کښې به عذاب درکړی

() حُــرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتة تحریمــات الله او نــذورالعبادیعــنی دالله حرمتونه بــاقی اوســاتئ اوداڅیزونه الله تعــالیٰ حــــرام کــــړی دیپه هغ دنــذورالعباد حــرمت هم دنوغیرالله له نــذرکول شرک دی اودهغ استعمال اوخوراک حرام دداپه " مَا أُهِلَّ " سره ذکرکوی

إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ داد " وَالْمُنْخَنِقة " نه روســــــتو سره تعلق لریمخکښې سره نه لری

وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ مخکښې "مَااُهِـلّ" عــام وو که هرڅــه وی حلــوه پــراټ وغــیره،دلته مذبوحه ځکه دد استعمال ډیرووو

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ترغیب کلکیدو ته چه په دغه مسئلو باند کلک شئ کافر څه کــول نشی اوس هغــوی ستاسو نه ناامیــده شو چه اوس دوی مــونږ طرفته نه راځی ځکه چه دســترخوان ئ رانه جداکړو

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ چه دامســئل بیــانول اومنل داددین کامل کیدل دی

() يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ دامتعلق د " احلت لکم بهیمة الانعام " سره رد په تحریمــات العبــاد الطَّيِّبَاتُ حلال دی چه نذرونه دغیرالله نه وی نوچه

الله تعـالیٰ کـوم حلال کـړی دی نوځنګـه ئې تاسو حراموی مخلوق دحرمت اختیار نشته دی او بیادهغې سره دځکاردمسئلې لړوضاحت کوی۔
وَاتَّقُوا اللَّهَ ۔ نسخه دتعمیل داحکامو۔إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۔ سره تخویف
(۵) الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ ۔۔۔۔ اعاده دتیردپـاره داحسان دالله او ورسره د ذکر دمذبوح داهل کتابو چه اهل کتاب ذبیحه اوکړی یهود او نصاری نو هغه تاسو له رواه ده دادهغـــوی ســـره رعـــایت وو دادهغـوی خصوصـیت دی بل څـوک پـرې نه قیـاس کیږی۔
وَمَنْ يَكْفُــرْ بِالْإِيمَــانِ ۔۔۔۔ دفع دوهم ۔ چه یـــره دهغوی مذهب به صـحیح وی چه دامخکښې ځیزونه حلال شو نـــودهغې جـــواب۔اول بـــاب ختم شو په وضاحت دځلورومسئلو۔
(۶) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّـلَاة ۔۔۔۔ ددې ځائې نه دویم باب دسورة تر " المومـنین " (۱۱) پورې۔اوپدیکښې ذکر دامـور مصلحوسـره دبشـارت اوتخویف اوتشـــجیع نه۔ دابــــاب ځکه راوړی چه دامخکښې مسئلې بیـانول ګـران دی۔ځکه چه اوس تاشروع اوکړه اودخلو دمشـرکانو نه صـاحبزادګانو نه نوړیئ اخلې او دزیـــارت ټهیکـــداران هغه دِ چیلنج کړل په هغې کښې غټې غټ خلق وی نوسر په کفن میدان ته ځه۔اودس کوه او مونځ دو رکعته کوه چه الله تعـالیٰ دِ مـدد کـوی۔ځکه اوس تـاپریږدی نه په نرتوب مسئله بیان کړه زړه کلک ساته الله به سـتا حفاظت کوی۔توکل په هغه کوه۔
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُــوا ۔۔۔۔ ذکردامرمصـــلح ۔مـــونځ اودهغې دمقدمې داودس او د اودس فرائض۔
(۷) وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ ۔۔۔ تـرغیب تعمیل داحکـامو ته پـــدې احکـــامو منلو خو تـــالوظ کـــړې نـــونر شه اوبهادر شه او دا اومنه۔

() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا تـرغيب الى التبليغ
نرشه اوبهـادرۍ شه لـوظ پـوره کـړهدد قسط چه
داخلور مسئل دی دادالله تعالیٰ دپاره بيان کړه
وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ رفع دمانع يعـنی په
بيان کښې دِ درته ديوقوم بغض او دشمنی رکـاؤټ
نشی چه وا دوی ته ئ نه بيانوم
() وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بشـارت کومو چه
دامســـئلاومنل او بيـــان ئ کـــړ نودهغـــوی
خوشحالوته ګوره
() وَالَّذِينَ كَفَرُواتخويفدد مسئلو نه انکار کوی
او مخالفت کوی نودهغه انجام
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا اذْكُـرُوا تشـجيع او
بهادرکول زړه ورکول چه زړه دزمری کړه او بيـان
اوکړه الله تعالیٰ به ستا حفاطت کوی تاســره الله
تعـالیٰ ملګــر د دامثــال اوګــوره چه الله تعــالیٰ
ستاسو څنګه حفاظت کړ ووداباب په امر مصــلح
بيان کښې او ترغيب کښې تام شو
() وَلَقَدْ أَخَـذَ اللَّهُ مِيثَـاقَ بَنِي إِسْـرَائِيلَ دد
ځائ نه دريم باب تر " قدير " () پـورداپه بيـان
دمثـــــال دهغه چا کښې چه نقض عهد ئ کــــــړ
اودهغوی سزاګان اوتـرغيب قـرآن او اتبـاع دنـبی
عليه السلام ته او رد د شرک فی التصرف يعـنی
مــونږ وايو چه وعــده پــوره کــړه ددغه احکـامو او
مــاتوئ مه اوګـوره چه کومو وعـد مــات کـړ و
دهغوی څه انجام شو اوڅومره ســزاګان ورته ملاؤ
شو و تاسوبه هم دغه شان شئ
وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ اول آيت کښې ذکردعهد دبـنی
اســرائيلو نه چه الله تعـالیٰ دهغـوی داس لوظونه
اغستلی وو
() فَبِمَا نَقْضِـــهِمْ مِيثَـــاقَهُمْ اوله نمونه
يهوديـان دمـاتونکو دوعـدو اوله نمونه اوګـورهچه
يهودو وعده ماته کړه نو سزاګانوته اوګوره

لَعَنَّاهُمْ اوله سزا چه لعنتيان شوو
وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَة دويمه سزا چه بيا پر مهرراغ او هيڅ به پر اثر نه كولو
يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ دريمه سزا چه دالله تعالیٰ په كتاب كښې تحريف شروع كړو
وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ څلورمه سزا چه دتورات لوئ باب دحل اوحرمت تر پاتې شو ځكه ديكښې ئې نقصان وو نوهغه ئې پريخودلو
وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَة مِنْهُمْ پنځمه سزا چه هر وخت ئې خيانت ته په دين كښې ملا تړلې ده
إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ عبدالله بن سلام هغه او دهغه ملګرى
فَاعْفُ عَنْهُمْ يعنى چه داكوم ثابت شو مومنان شو نوددوى زړه غلطئ معاف كړه
() وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى دويمه نمونه دماتونكو دوعدو او دهغوى سزاګان
فَنَسُوا حَظًّا دانجيل باب دحل اوحرمت تر پاتې شو
فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَة دويمه سزا چه بغض او حسد مينځ كښې سواشونوهول شپږ سزاګان شو " فنسوا " پكښې دوه ځل د نوكچرته تاسو وعده ماته كړه نوداسزاګان به درته ملاؤ شى
() يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا ترغيب اهل كتاب داتباع دنبى عليه السلام او دقرآن كريم يعنى راشئ اوس توبه اوباسئ اودد قرآن اوپيغمبر تابعدار شئ نوالله تعالیٰ به درله زبردست انعامات دركړى تر "صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ "( ) پورې
() لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ زجراهل كتابو ته دادومره نالائقه دى چه دوى دپيغمبر باره كښې دعيسیٰ عليه السلام څه عقيده لرى داددوى هغه

پليـتئ دى چه دمـاتولو دوعـدـ□ دوج□ پکښې راغلى دى□

قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَـيْئًا □□□□ اثبـات دتصـرف الله لره او رد دشرک فى التصرف چه څنګه عيسىٰ عليه السـلام متصـرف كيـد□ شى هغه متصـرف كيدل□ نشى□تصرف او اختيـارات ټـول دالله تعـالىٰ دى□

(□□) وَقَـالَتِ الْيَهُـودُ وَالنَّصَـارَى □□□□ بل زجراهل كتـابو ته چه دپيغمـبر بـاره كښې څـه دڅـان بـاره كښې هم څـه څـان ډير اوچت حسـابوى چه مـونږ نيازولى دالله تعالىٰ يو□مونږ له به عذاب نه راكوى دادوى دزړه هغه سختيا او لعنت او دوعـدو مـاتولو نتائج دى چه خيانتونه پکښې پيداشو□نودهغ□ جواب كوى□

(□□) يَا أَهْلَ الْكِتَابِ □□□□ تـرغيب اتبـاع دنـبى عليه السـلام ته □ چه الله احسـان اوكـړو چه ډير وخت نبى نه وو راغل□ دهغ□ نه بعد الله تعـالىٰ خپل نـبى راوليږلو دبيـان دپـاره نوستاسو عـذر ختم شو نو اوس راشئ او اطاعت او انقياد اوكړئ□دريم بـاب ختم شو په سزاګانودنقض عهد كښې اودهغـوى په قباحتونو□

(□□) وَإِذْ قَـالَ مُوسَـى لِقَوْمِـهِ □□□□□ دد□ څـائ□ نه څلورم باب دسورة او پديكښې مثال دمتكاسلينو او دعاصـينو يعـنى دهغه خلقو مثـال ذكركـوى□چه چا دالله تعـــالىٰ په حكم كښې سســتى كوله او دپيغمبرنافرمـانى ئ□ كوله چه څنګـه سـزاورته ملاؤ شوه چه حيران او پريشان شو□نوكه تاسو سستى اوكـړه نوداس□ سـزا به ورته ملاؤ شى□نو وعـد□ پوره كړئ او دد□ پيغمبر اتباع اوكړئ او سستى مه كوئ ګنى نو حيران او پريشان به شئ□

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِـهِ □□□ دموسـىٰ عليه السـلام قوم ته نعمتونه يادول□

(۲۱) يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسة ۩۩۩ دنعمتونو په شكريه كښې ورته دجهاد حكم۔
(۲۲) قَـالُوا يَا مُوسَـى ۩۩۩ دقـوم بـزدلى خكـاره كول۔تر (۲۴)قَاعِدُونَ ۔پور۔۔
(۲۵) قَــالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِــكُ ۩۩۩ دموســىٰ عليه السلام الله تعالىٰ ته عاجزى كول۔
(۲۶) قَــالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَة ۩۩۩ دقــوم دبــزدلئ او سستئ اود عصيان سزا۔
(۲۷) وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ ۩۩۩ دد۔ ځائ۔ نه دسورة پنځم باب تر " عَلَى كُـلِّ شَـيْءٍ قَـدِيرٌ " (۴۰) پــور۔۔پديكښې ذكردجـزاء دظـالم چه دنياكښې سـزا اوجـزا او آخـرت كښې هم ۔چه څـوک دخپل۔ دفـاع نه كيناسـتلو نو سر ئ۔ خوړل۔ د۔ او تـرغيب الى التبليغ او نيكو اعمـــالو ته او نهى دنـــرمئ په فسادګروباند۔۔يعنى چه چا وعـده ماته كـړ۔ وه نو ملعون شـو۔ د۔ او متكاسل شو نو اوس كه ظـالم شو۔ نو سزا به د۔ داشى او كينه مه دفاع نه ګــنى نو سر به اوخـــــور۔ لكه چه هابيل خوړل۔ وو نيک اعمـال اوكـړئ دا مسـئل۔ بيـان كـړئ او په سـاعى دفساد زړه مه خوږوئ۔
وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِـالْحَقِّ ۩۩۩ دد۔ ځـائ۔ نه تر النَّادِمِينَ (۳۱) پـور۔ واقعه دهابيل او قابيل ددوو خـبرو له۔يو چه هابيل خپله دفـاع نه كوله نـوهلاک شو۔نوتاسو لوظونه پوره كړئ۔بيـان كـوئ اوخپله دفاع كـوى۔ګـنى سـربه اوخـورئ۔ددشـمن مقابله كښې چپ مه كينئ۔او دويم مقصد سزا دظالم چه قابيل د خاسـرينو نه هم شو او فاسـدينو نه هم او نور۔ سزاګان۔ هم چه دټولو قتلونو سـزا او نـارهم نودظلم نه ځان اوساتئ۔
مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ(۳۲) دناحق قتل سزا۔

(٣٣) إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ دظالم اوساعی دفساد باندې نرمی مه کوئ سزاورله ورکړئ هغه له دنیا کښې شرم اوآخرت کښې اور دی

(٣٥) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ ترغیب الی التبلیغ او اعمال مرضیو ته یعنی دفسادختمولو دپاره تاسو بیان اوکړئ او نیک اعمال اوکړئ مسئله صاف اورسوئ او دمفسدینو دافساد ختم کړئ یعنی دمحاربینو مقابله کول ستا دطرفنه جهاد دی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا ددې نه تخویف نه منونکو ته تر " عَذَابٌ مُقِيمٌ " (٣٧) پورې

(٣٨) وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقة دسرقه صغریٰ سزا پس دسرقه کبریٰ نه یعنی ځوک ظلم او فساد ته مه پریږدئ او سندهی رحمة الله علیه وائی چه "اتقواالله " مخکښې نوتقویٰ نشته دانده چه ته ګټ کښې کینه بلکه دالله تعالیٰ احکام او حدود په ملک او وطن کښې جاری کړه دا تقویٰ ده او بهترینه وسیله ده

(٤٠) أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ رد دشرک فی التصرف چه اختیارات ټول دالله تعالیٰ دی نودااحکام دهغه جاری شده دی نو اومنئ او بل ته اورسوی قوانین نافذکول دا تصرفات هم دهغه دی لکه چه دزمکې او آسمان تصرفات دهغه دی یعنی ستا ملک پارلیمنټ او اسمبلی څه دزمکې او آسمان نه بهر نده نو دا به هم دالله تعالیٰ په اختیاروی نه که ستا په اختیار

(٤١) يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ ددې ځائې نه شپږم باب دسورة پدیکښې اول تسلی او بیا قبائح داهل کتابو او ترغیب فیصلې په کتاب دالله تعالیٰ باندې

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ یعنی هرکله چه پداسې انداز باندې خبره اوشوه او بیا هم داخلق نه منی نوزړه

ته خفګـان راځی نوتسـلی نـبی علیه السـلام له ورکوی او قباحتونه داهل کتابوذکرکوی
قَـالُوا آمَنَّا بِـأَفْوَاهِهِمْ اول قبـاحت چه منـافقت کـوی زړه کښې هغه شـان کفر اوشـرک دی
سَـمَّاعُونَ لِلْكَـذِبِ دویم قبـاحت جاسوسی کـوی یادشـرک بـاره کښې دروغ روایتونه مـنی اومن ګهړت روایتونه منی
يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ دریم قباحت
يَقُولُـونَ إِنْ أُوتِيتُمْ څلـورم قبـاحت چه دخپل مقصد خبره منی او دحق خبره نه منی
وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ پنځم قباحت
لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ سره دهغوی سزا ذکرکوی
( ) سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ دا دراروان قباحت دپاره دوباره ذکرکوی چه " اکّلـون " دوی نـذور دغیرالله خـوری اوحـرام له دلائل وائی اولګیـادی اواصل وجه داده چه کتاب الله نه اعراض کوی
( ) وَكَيْـفَ يُحَكِّمُونَـكَ زجرپه یهـودو چه دوی دکتاب الله تورات ول اتبـاع نه کـوی په هغ کښې هم دغه مسئله ذکرده
( ) إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَاةَ په خپل وخت کښې دتورات مقام او دهغ اتباع ته تلقین
وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ زجر اول هغه چاته چه هغه په الله تعالیٰ په نازل شوی قانون فیصله نه کوی
( ) وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا په تورات کښې دځن نازل شوی احکامو تـذکره او حـدود ذکر کـوی ځکه چه خلق حدود دشریعت نه بهر ګڼړی چه دا ځمـونږ خپله خوښه ده مونځ اودس روژه بهر نه ګڼړی
وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ دویم زجر فیصله نه کونکو ته په قانون الٰهی
( ) وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَـارِهِمْ دانجیل اودعیسـیٰ علیه السلام تذکره دخپل دور دپاره

وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ دريم زجر
(٤٨) وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ تذكره دقـرآن كريم او نسخ كول دقـرآن نـورو كتـابونو له يعـنى تـورات ،انجيل دادخپل وخت رنړاګـان و خـؤاوس كتــاب راغلـ د چه قــرآن كــريم د دِ ســره هغه منسـوخ شـوى نـواوس به فيصـله هغه په قـرآن كريم وى نوځنګـه دايهـود دد كتـاب نه اوړى نوكه دوى هرڅــه كـوى خوته په قـانون الهى او كتـاب د الله تعـالىٰ فيصـله اوكـړه په بل قـانون مه كـوه ددوى به كوشش وى چه تــــادد نه واړوى او "عن بعض" دځــن دحل اوحــرمت مسـئل نه به دِ اړوى خوخبرِدار ددوى اتباع اونكړى
(٥٠) أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ زجر چه دقـرآن كريم قانون پريږدى نود په جاهليت پس روان د خــــواه كه اوس تــــورات او انجيل پس ول نه ځى نودهغه به څــه حــال وى چه په خودســاخته قـانون پس روان دى اوپه جمهوريت پس روان دى او دا جمهوريت نظام پوره ګنړى
وَمَنْ أَحْسَـــنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا تـــرغيب قـــانون دالله تعــــالىٰ ته چه دالله تعــــالىٰ دقــــانون نه بل خائســـته قــانون نشـــته نوځنګــه تاسو بل طرفته روانيږئ
(٥١) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا دد ځائ نه اووم باب دسورة مخكښې ديهودوقبائح بيان كړل چه دوى دقـــــانون الهى نه اوړى اوحــــرام نذرونه خــورى نــواوس دلته وائى چه دهغـوى نه بائيكاټ اوكړئ اوهغوى سره دوستانه اوتعلق مه قائموئ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـــوا لَا تَتَّخِـــذُوا دقطع تعلق اعلان چه مومنــانو تاسو ديهــود او نصــارَووِ ســره دوستانه مه كوئ

وَمَنْ يَتَــوَلَّهُمْ مِنْكُمْ زجر زورنه ورکــوی هغه چاته چه دهغوی سره دوستانه اوکړی چه دادهغوی ملګر شو
() فَتَــرَى الَّذِينَ فِي قُلُــوبِهِمْ مَــرَضٌ زجر منافقــــانو ته په دوســــتانه ددوی چه دوی ددنیا دمفــادو دوج نه دکــافرو ســره او یهــودو ســره دوستانه ســاتئ نوانجــام به ئ خــراب شی چه کله نمبر دمومنانو راشی نــودوی ســره به خــبر کیږی بیا به دوی دادوســتانه پکــار رانشی اوتاونیــان به شی تر " خٰسرین " () پور
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَــدَّ مِنْكُم تهدید مومنــــانو ته ددوســــتان دیهــــودو نصــــارو چه دیهودونصــاروو ســره دوســتانه داارتــداد له دعــوت ورکول دی نوکه تاسو دهغوی سره یارانه کــوی نو الله تعالیٰ به نور مخلص ددین خدمت له پیــداکړی دالله دین ستاسو محتاج ند او تشجیع ورکوی چه اګــر که ملګــری دِ اوړی خو ته کلک شه الله به نــور مخلصان پیدا کړی
() إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُــولُهُ تــرغیب مــوالاة دالله تعالیٰ او پیغمبر او مومنانو ته خامخواه تاسو تعلق جوړوی نودمومن دتعلق ځائ او دمــوالاة هغه داد دغه نـــــد نوراشئ د ځـــــائ ســــــره تعلق برابرکــړئ چه غــالب شئ تر " هم الغٰلبــون " (٥٦) پور
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِــذُوا الَّذِينَ دابیا تهدید مومنــــانو ته او وجه دبائیکاټ چه ســــتا دین پور ټوق کوی او ته ورســره یارانه کــو نوداکــوم انصــاف د ســتاددین په احکــامو آذان وغــیره ســره خنــــداکوی ب عقله نوبائیکاټ تــــر اوکــــړه په (٥٨)کښې دا استهزاء ځائ ذکر کوی
() قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَــلْ تَنْقِمُــونَ مِنَّا دد ځائ نه دسورة اتم باب په قبــائحو اوفضــائحوداهل

كتـابو كښې اوزجرونه دوی ته دابـدتر مخلـوق د نوځـــان ســـره ســـوچ اوکـــړه نوخپله به ددوی په بائیکاټ قائل ش چه دا دوســتان خلق نــد نو په بائیکاټ داهل کتـــــــابو کښې به مجتهد ش آخر کښې ورته ترغیب ورکوی چه حق بیان کړئ

قُــلْ يَا أَهْــلَ الْكِتَــابِ زجر اهل کتــابو ته او قبـــاحت دهغـــوی چه دتوحید دوج تاسو ســـره دشـمنی کـوی چه تاسو دامسـائل منلی دی نوځکه تاسو سره دشمنی کوی

() قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ بل قبـاحت چه داشر النـــــــــاس دی دوی تاسو ته شر وائی خوحقیقت کښې شر او بدتر دوی دی ورسره وجه دبدترئ ذکر کوی

() وَإِذَا جَـاءُوكُمْ بل قبـاحت چه منــافقت پکښې د

() وَتَرَى كَثِـيرًا مِنْهُمْ زجر اهل کتـابو ته او قبـاحت دهغـوی چه په حراموکښې تـادی او تلـوار کوی په نـذور العبـاد وغـیره کښې او ځـان تـر نه بندوی

() لَـوْلَا يَنْهَـاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَـارُ عَنْ قَـوْلِهِمُ زجرعلمــاء ســوء ته پس دزجر دعوامو نه چه عــــوام دغه کارونه کـــوی او ملیــــان نهی عن المنکرکـوی بلکه الټـه "یصـنعون" حراموله دلائل وائی شـیخ القـرآن رحمة الله سـمط الـدرر کښې قبائح باب سره یوعبارت ذکرکـوی چه دهغ حاصل دا د چه اوس چه کـــوم خلقو دعلمـــاء لبـــاس اغوســتل د نوهغــوی کښې هم دااوصــاف داهل کتــابو شــته د چه دین ئ ددنیادپــاره ذریعه کــړ اوتحریف کـوی او حــرام خـوری دیتیمـانو مـال او دقبرونو منخـت خـوری او نـور حرامو دپـاره چلونه جوړوی دمـــــړی په تلاوت اجرونه اخلی دشـــــرک اوبــدعاتو لیــډران دی او په عرســونو او میلادونو

کښې لکه دخرونو هنږيږی چه دين ئ ددنيا ذريعه کړ ده

يا جاعــل العـــــلم لـــه بازيــــا يصطاد بها اموال المساكين

احتـــلت لـــلــــدنيا ولـــــــذاتها بـحــيلة تــذهــب بالـدين

فصرت مجـنونا بهـا بـــعـــد مـــــا كـنت دواءً لــلـمـجانـيـن

اين روايــاتـــک فيـــما مضـــــی عـن ابن عون وابن سـيرين

اين رواياتـک فـــی ســـردهـــــــا فی ترک ابواب السلاطـــين

ان قلت اكرهت فذا باطـــــــــل زل حمارالعلم فی الطيــــن

" ا علم نه داس بـــــــاز جوړونکيه چه په هغ د مســــاكينو مالونه خکـــــار کيږی تا ددنيا او ددنيا دخوندونو حاصلولو دپاره داس حيله تلاش کـړه چه دهغ دوج دين ختميږی ته په خپله ددنيا په محبت کښې ليــون شــو علاوه دد نه چه ته خپله دليونو علاج کونک و ستا هغه روايات چرته لاړل چه تا به دابن عون او ابن سـيرين نه بيـانول سـتا هغه مسلسل روايـــات چرته لاړل چه هغ کښې به د بادشاهانو دربــارونو ته دتلو نه منع کـول وو که ته وائ چه څه په دی مجبور کـړ شـوم نو داخــبره غلطه ده بلکه دعلم يو خر په ختــه کښې اونختو "

() وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَة زجريهـودو ته دهغوی په يوقبيحه خبره بانــدچه هرکله ئ رد دمنكر پريخودلو نو امــداد غيــبی بند شو نو داس بکواسات ئ شروع کړل

وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ داقباحت چه قـرآن پـر الته اثر كوى دومره قبيح دى نو چه دآسمانى كتاب دښمنان شو نودشمنى پكښې راغله
كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ تسـلى چه كه دوى ســتاخلاف هرخـــومره اوربلـــوى خو الله به هغه ختموى
 آگ انكى انكو كرد گى بون **لاتكن فى ضيق مما يمكرون**
() وَلَـوْ أَنَّ أَهْـلَ الْكِتَـابِ آمَنُـوا تـرغيب او بشـــــارت چه د اهل كتـــــابو له پكـــــار دى چه داقباحتونه پريـږدى اوپه آسـمانى نظـام او قـرآن ايمـان راوړى ځكه دقـرآن قـائمول دټولو قـائمول دى نودادِ بيان كـړىشـيطان ورته وسوسه اچـوى چه غريبانان به شئ نـودهغ دفع چه دحق په بيـان كښې دغــربت نه مه يريـــږه جنت به هم دركـــړى اوددنيا نعمتونه هم دركړىنو منـونكى هغه پكښې كم دى او نافرمانه ډير
() يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ نهم بـاب دسـورة تر " اصـحٰب الجحيم "() پـور پديكښې تـرغيب الى التبليغ يعـنى ديهـودو دخـبرو پرواه مه كوه هغوى نه منى او اظهار نه كوى نوته خومســـئله ظـــاهركړه اوورســـره بياداهل كتـــابو قباحتونه اوزجرونه ورته ذكركوى
بَلِّغْ مَا أُنْـزِلَ إِلَيْـكَ سـره تـرغيب تبليغ ته چه خپله ذمه دارى اداكـړهالله تعـالىٰ به سـتاحفاطت كوىچه بيابيا اورسوه او ټول اورسوه
() قُـلْ يَا أَهْـلَ الْكِتَـابِ داس دعـوت اهل كتابو له وركړه چه بغيرداقامت ددين دالله نه تاسو ايماندار كيدل نشئ
وَلَيَزِيـدَنَّ كَثِـيرًا مِنْهُمْ : سـره زجرچه دوى نه مـنى الته سركشى ئ زياتيږى

(۶۹) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ... زجر او بشارت یعنی په نوم نجات نشته راشئ داماچه کوم کتاب راوړ د ایمان راوړئ او نیک عمل اوکړئ نجات پدیکښې د

(۷۰) لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ... زجراوتخويف دادومره نالائقه دی چه داضداوعناد دوی ته په میراث کښې پاتې شو د بلکه داتباع الاهواء چه ده نودوی ته دپلارنیکه نه پاتې شو ده راندہ کانړه دی انبیاء سره څه سلوک کړ دنو

وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ (۷۱) الله تعالیٰ ته ئ اعمال معلوم دی سزا به کړی

(۷۲) لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ... زجراورد دشرک فی التصرف چه دانبیاء نه ددوی داانکار دحال اودخواهش اتباع چه عیسیٰ علیه السلام ته متصرف وائی

وَقَالَ الْمَسِيحُ ... رد دعیسیٰ علیه السلام ددوی په خبره باند هغه په خپله څه وائی او دوی څه وائی

(۷۳) لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا ... دابله فریقه زجر وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ ... سره تخویف چه داشرکی خبر دِ پریږدی ګنی تباه به شی

(۷۴) أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ ... دعوت الی التوبه څومره مهربانه بادشاه د چه څومره غټ جرم کړ د بیا هم دعوت توب ته ورکوی چه هغوی الهه نه دی

(۷۵) مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ ... عجز دعیسیٰ علیه السلام او دهغه دمور

انظر ... زجر چه څنګه دلائل دی او دوی څنګه انکار کوی

(۷۶) قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ ... رد دشرک فی العبادت پس دعجزدمخلوق نه چه عیسیٰ علیه السلام او مور ئ او نورمخلوق عاجزان شو نو

ځنګه تاسو دهغوی عبادت کوئ او هغوی له نذرونه کوی اورامدد شه ورته وائی نوځان تــر اوســاتئ دعبادت حقدار یوالله تعالیٰ دی

(۷۷) قُــلْ يَا أَهْــلَ الْكِتَــابِ لَا تَغْلُــوا فِي دِينِكُمْ توبیخ اهل کتابو ته او زجرپه غلو چه هغه ابتداع او بــدعات دی چه داس ځیزونه مه راوباسئ او اتبــاع دخواهش مه کوئ

(۷۸) لُعِنَ الَّذِينَ كَفَــرُوا تخویف دنیــوی چه دد غلو دوج نه مومخکښې څه انجام شو وو

(۷۹) كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَــرٍ زجر په تــرک دامر بــــالمعروف او نهی عن المنکر چه دوی خپل کار پریخودل وو

(۸۰) تَــرَى كَثِــيرًا مِنْهُمْ زجر منــافقینو ته چه دوی داس خلقو سره یاران کوی

(۸۱) وَلَــوْ كَــانُوا يُؤْمِنُــونَ اصل حقیقت چه ددوی دعوی دایمان ده او ایمان نشته دی

(۸۲) لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَة زجر چه علمــاء سوء په کفر کښې دعوامو نه ډیر ســخت دی یهــود علمــاءوو نو دهغــوی حــال او نصــاری عــوام وو نودهغـوی حـال ذکرکـوی اودهغـوی دقـرآن سـره نرمیدل او ایمان راوړل اوبشارت تر (۸۶) پور

(۸۶)وَالَّذِينَ كَفَـــــرُوا نه منونکو ته تخویف چه دامسائل نه منی نودوزخ به ئ ځائ شی

(۸۷) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا دد ځائ نه لسم بــاب دســورة تر (۱۰۸) " الفســقين " پــور پدیکښې اعــاده دمســائل اربعو چه ده کومو دپــاره ســورة چلــول شــو وو چه خکــاره شی چه اصل مقصد داوو چه که مینځ کښې زواجروغــــــیره وو هغه دد دپاره وو

لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَــاتِ رد په تحریمــات العبــاد چه دمخلوق دوج نه تحریمات کول اعتداء ده نو د الله حلال شوی مه حراموئ

(□□) وَكُلُــوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ □□□□ يعـــنى ددغه تحريمـات چه كـوم تاسو دځـان نه كـړى دى دهغ□ اسـتعمال اوكـړئ□او يريـږئ مه داځـه ضـرر نشى دركولا□□
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي □□□□ تخويف □چه دد□ الله تعـالىٰ لحاظ اوكړئ او تحريمات ختم كړئ□
(□□) لَا يُؤَاخِـذُكُمُ اللَّهُ بِـاللَّغْوِ فِي أَيْمَـانِكُمْ □□□□ مسـئله دكفـارة اليمين□يعـنى كه تاسو قسم كـړ□ وى چه مونږبه داش□ نه خـــورو نوهغه قسم مـــات كړئ او كفاره وركړئ او هغه څيز استعمال كـړئ□ او بل داهم چه چونكه حلال حرامولو ته هس□ هم شريعت كښې قسم وائى نوچه يـوحلال څـيز موږه ځان حرام كـړو نوداقسم د□ نوهغه څـيز اسـتعمال كړئ او كفاره وركړئ□
(□□) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْـرُ □□□□ تحريمـات الله تعالىٰ □ يعـنى حـرام هغه نـدى چه كـوم تاسو حــرام كــړى دى بلكه حــرام هغه دى چه كــوم الله تعــالىٰ حــرام كـــړى دى چه هغه دادى نـــوداحرام اوګنړئ اوځان تر□ بچ كړئ□
(□□) إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ □□□□ دخمراوميسر دحرمت علت چه شــيطان تاسو خرابــوى نوځــان تــر□ بند كړئ□
(□□) وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُـوا الرَّسُـولَ □□□□ تـرغيب الى الاطاعة □ دالله اودپيغمبر اطـاعت اوكـړئ چه كـوم حكمونه كـوى چه حرامـوى نـوحرام كـړى او نذرونه دبل چاپه نوم مه منئ□
(□□) لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُــوا □□□□ جــواب دســوال مقدر چه تر اوسه كوم حرام خوړلى دى نودهغ□ به څه كيږى نودهغ□ جواب كوى □
والـــه يحب □□□ بشـــارت چه دامســـئل□ اومـــن□ نو محسن به ش□ او دالله تعالىٰ محبوب به ش□□

(٩٤) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ ...... تحريمات الله برقرارا اوساتئ داهغه تحريمات موقت دى اودهغې علت ذكركوى " لِيَعْلَمَ " سره۔
(٩٥) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ..... كه چادغه تحريمات الله چه د خاص سبب دوجې حرام وو دهغې ارتكاب اوكړو نودهغه سزابه څه وى۔
(٩٦) أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ ..... دحالت داحرام متعلق دپابندئ حكم پس دحرم دبيانې هغه د مكان دوجې خكارحرام اوس دحالت احرام دوجې داوچې خكارحرام كړې دې نودا حرام ساتئ۔
(٩٧) جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبة الْبَيْتَ الْحَرَامَ ..... مسئله دنذورالله تعالىٰ يعنى دالله تعالىٰ دعزتمندو تعظيم برقرار اوساتئ۔
(٩٨) اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ ..... تخويف اوبشارت چه دغير منختې كوى اوحرمتونه كوى نوهغوى ته يره او چه ځان ترې ساتى نوهغوى ته بشارت۔
(٩٩) مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ ..... تسلى۔ چه كه نه منى نوپه پيغمبرصرف بيان دې كه دوى منى او كه نه منى نوترغيب تبليغ ته هم چه ته خپله ذمه دارى اداكړه كمې مه كوه۔
(١٠٠) قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ ..... رد په نذورالعباد ۔ چه دبنده دتقرب اوتعظيم دانوم انتهائى پليت دې نوهغه دوجې نه هغه څيز پليت شو نوداو نذورالله چه هغه پاک دى برابريدلې نشى۔ كه نذورالعباد زيات دى نو هم پريږدئ۔
(١٠١) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ ..... تاديب مومنانو ته۔ چه هركله مقصودى بيان شروع وى اودنذورالعباد دادتحريمات ردشروع وى نوتاسو بې ځايه سوالونه مه كوى دبې ځايه سوالونو انجام خه نه وى۔
(١٠٢) ما جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَة ..... رد په تحريمات العبادې چه داقسم څاروى بحيره وغيره دامشركينو

دخپلو ٱلهودپاره حـرام كـړی وی خـونيت او تقـرب پكښې نه وو صـــرف و به چه پـــد دچـــانظرد نومونږ به ئ پائ وغيره نه اسـتعمالوو اوسـورلی به پر نه كوو كچرته د سره نذرهم ټل شی نوبيا به حراميږی بيابه ئ حكم د حـــــــــرمت وی چه استعمالول ئ حرام وی
() وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا زجر په اتباع دآباء چه دوی دقــرآن او ســنت مقابله كښې دمشــرانو آباؤاجدادِ اتباعِ كوی
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ .... ترغيب الی التبليغ چه تاسو دتحريمـات العبـاد رد اوكـړئ او دنـذورالعباد رد اوكـړئ خپل ځـان هم د دوزخ نه بچ كړئ چه تاسو دد بيان كوئ نودمنكرينو انكــار اوكفرتاسو ته څه ضرر نشی دركولا
إِلَى اللَّهِ تخويف چه الله تعــالیٰ له تلل دی نو امر بـالمعروف چه تحريمـات الله اونذورالله دی دهغ به حكم اوكـــړئ او رد دمنكر چه تحريمـــات العباد او نـذورالعباد دا كـوئ الله تعـالیٰ له به مخ له ځئ
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَة بَيْنِكُمْ " واقعة الحلف " رد دشــرک فعلی كولو نــودا خــبره هم بيان شوه چه منخت دالله په نوم كوی ځكه كارساز مــددګار او عــالم په غيبو هغه د نو اوس كه خپله مو قسم كولو اوكه بل ته قسم وركول وی، نوهغه به دالله تعــالیٰ په نــوم وی ځكه داقــانون د چه مقسم به چه په چا قسم كيږی نوهغه به مالک دنفع او نقصان وی نودا قسم په غيرالله كول هم يوشــرک فعلی د كه عقيــده ورســره ټــل شی نوبياخواعتقــادی د نوځكه واقعه دجــام ذكركــوی چه خپله هم قسم په الله تعالیٰ كــوی او بل له چه قسم وركــوی اګـــر كه هغه غيردينه دی نوهغه له قسم دالله په نـوم وركـوی دغـير په نـوم قسم مه

خــورئ" من حلف بغيرالله فقد اشــرک "نــور آيتونو کښې واقعه ده مربوط دی
(   ) يَــوْمَ يَجْمَـعُ اللَّهُ الرُّسُــلَ   دد خــائ نه خاتمه دســورة ذکرکـوی رد دشـرک فعلی په لسو ابوابو کښې تــــــام شو چه په چاقسم کيږی هغه عـالم الغيب وی او چاله چه منخـت کيږی نوهغه به عــالم الغيب وی نو دامشــرکان چه چاله منخـــت کوی نوهغه خوعالم الغيب ندی نونفی دعلم الغيب کوی دنورو نه
يَوْمَ يَجْمَـعُ اللَّهُ   نفی دعلم الغيب دټولو انبيـاء کرامو نه نو چه انبيـاء کـرام په غيبو نه پوهيږی نو بل به څوک پوهه شی
علم موسیٰ چونکه شد در غيب بند علم موش که بود ا ارجمند
(   ) إِذْ قَـالَ اللَّهُ يَا عِيسَـى ابْنَ مَـرْيَمَ   دنفی دعلم الغيب په واقعه دعيســـیٰ عليه الســـلام چه نصٰرٰی دعيســیٰ عليه الســلام په نــوم منخـت کــوی نوهغه عالم الغيب نــد نوځنګـه تاسو متصـرف فی الامور ګنړئ
إِذْ قَـــالَ اللَّهُ   دا تمهيد اول احســــانات الله تعـالیٰ عيســیٰ عليه الســلام ته خپل ذکرکـوی اول آيت کښې احسان درسالت او معجزاتو
(   )وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَــــوَارِيِّينَ   احســــان دملګرو درکولو چه منونکی م درله پيدا کړل
(   ) إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ   دا بل احسان نزول د مائد دتمهيد دحوارينو سـوال او مطالبه دعيســیٰ عليه الســـلام نه کـــول بيادعيســـیٰ عليه الســـلام سـوال دالله نه کــول او نــزول دمائــد اودهغ نه روستو دمعجز به نه منونکو نـزول دعـذاب تر آيت (   ) پور
(   ) وَإِذْ قَــالَ اللَّهُ يَا عِيسَــى   داحســاناتو ذکرکولو نه روستو اوس اصل خبر د پـاره دوبـاره " وَإِذْ قَـالَ اللَّهُ " ذکر کــړو چه الله تعـالیٰ به تــر

تپـوس دپـاره د ذلیله کولو دعبـادت کونکو دعیسـیٰ علیه السلامِ کوی
قَالَ سُبْحَانَكَ دعیسیٰ علیه السلام جـواب په پنځو شقونو حصو مشتمل د
سُــبْحَانَكَداول حصه دجــواب چه ستامنصب دد نه ډیراوچت د
مَا يَكُـونُ لِي دویم چه ځماسـره دامناسب نـده " چهوٹی منه بڑی بات "
إِنْ كُنْتُ قُلْتُــهُ فَقَــدْ عَلِمْتَــهُ دریم شق چه که بالفرض ماوئیلی وی نوتاته به علم وی
() مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا څلورمه حصه دجواب چه ماخوستاوئیلا خبره کړ ده
وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَــــــهِيدًا پنځم شق چه دوی که روستوپه ماځه دروغ جوړکړی وی نودهغ نه نه یم خــبر معلومه شـوه عیسـیٰ علیه السـلام عـالم الغیب نه د
() قَــالَ اللَّهُ هَــذَا يَــوْمُ بشــارت منونکو دمسئلو دسورت ته او دا صادقان دی
() لِلَّهِ مُلْــكُ السَّــمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ خلاصه دســورت دزمک او آســمان هرڅــیز دالله تعـالیٰ مملوک دی چه څه کوی نو هغه کوی نوعبـادت هغه له کوئ نومنخته د الله تعالیٰ په نـوم کـوئ اودهغه حرامو ته حرام اووایئ دځان نه تحریمات مه کوئ
حاصل د سورة
مومنانو چه کوم دحل اود حرمت داحکامو وعد مو الله تعـالیٰ سـره کـړی دی هغه پـوره کـړئلهٰـذا دځان نه حلال څیزونه مه حرامـوئاو دالله تعـالیٰ حرامو ته حرام اووایئ اومنخته دالله په نوم کوئ داعزتمنـــده ګـــنړئ او دغیرالله منخته ب عزته ده حرامه ده ځان تر بچ کړئپد کلک شئ دد بیـان اوکـړئ وعـده مه مـاتوئ لکه دیهـودو او نصـارو به ذلیله شئ او سســتی هم مه کـوئناکـاره ملیـان

هغه دد مســـــئلو خلاف کـــــوی نودغه دغلطو خویونــووالا ستاسو ددین دشــمنان دی نوبائیکاټ تــر اوکــړئ او مســئله اورســوئ ددوی خباثتونه خلقو ته خکـاره کــړئ آخر بیامســئل واورئ او په بیــان کلک شئ دد مســئلو، عــالم الغیب الله د کار ساز او مالک الله تعالیٰ د نودهغه دنوم منخت کـــوئ دبل چانه ، اودهغه حرامو ته حــــرام اوایئ دځان نه حرمتونه مه کوئ

امتیازات

() وضاحت دمسائل اربعو په عجیبه انداز باند
() دخکاری سپی وغیره دلیرلو شرطونه () حکم د ذبیح اوجینکو داهل کتابو () فرائض داودس ( ) ذکردســـزاګانو دنقض عهد () واقعه دهابیل او قابیل
() ناشـــنا خباثتونه دیهــودو () واقعه دجــام() نفی دعلم الغیب دټولو انبیاء کرامو نه
() رد دنصــارو په ټولو فرقو بانــد او نفی دعلم الغیب دعیسیٰ علیه السلام نه
تمت سورة المائده فیامتممها ارزقنا بهاالفائــده واجعلهاصدقة جاریة للوالد والوالدة

ه یوم الاربعاء ء اکتوبر ه : بعد از ظهر

ځــه په جیل کښې ناست یم ســورة المائــده اوله حصه دقــرآن کــریم دالله تعـالیٰ په فضل و کــرم سرته اورسـیده خـدائ پـاک دِ دابـاقی چه تر کهف پور پات ده په خیر سر ته اورسـوی الله تعـالیٰ دِ ما او ځما ملګــری په خــیر اوعــافیت دجیل نه بهر اوباسی دخپل ددین خـــدمت دپـــاره الله تعـــالیٰ ځمـادمور دزړه تسـلی اوکـړ خـدائ ټولوله ددنیا اودآخرت خوشحالئ ورکړ اوالله تعالیٰ دِ دحماس دمور حفاظت اوکړی او دزړه تسلی دِ ورله اوکړئ

او الله دِ پــر آســانه کــړی ځماطالبــان دمدرس استاذان اوملګری اوځماشیوخ دِ خدائ پــاک په دنیا عزتمند کــړیاو په آخــرت دآفتونو نه دِ په آمــان کړی الله تعالیٰ دِ ددوی دټولو دعاګـان ځما دپـاره قبــول کــړیځـه ا الله ســتادبهر نعمتونو ته ډیر محتاجه یم نو ما په خــیر او عــافیت اوباسه ماله خوتا بهر جنت راکــړ وو نوماته جیل ډیر ګـران د خوستاپه فضل او په قرآن آسان شو د

دقرآن كريم دويمه حصه

ددې ځائې نه دقرآن کريم دويمه حصه شروع کيږی
اوله حصه کښې بيان وو چه خالق لکلّ شيئ هوالله تعالیٰ "چه دنيشت نه شته کونکې الله تعالیٰ دې بل څوک نه نو اوس دويمه حصه کښې چه تر بيت کونکې او دپيدائش نه روستو پالونکې هغه هم الله تعالیٰ دې بل څوک ندې" المربی لکل شيئ هوالله تعالیٰ " دخلق نه روستو مرتبه دتربيت وی يعنی الله تعالیٰ دپيدائش نه روستو تاسو داسې نه يئ پريخودلی بلکه ستاسو تربيت له ئې عجيبه نظام برابر کړې دې نو مخلوق لکه چه پيدائش کښې دالله تعالیٰ محتاج نو دغه شان په تربيت کښې هم دالله تعالیٰ محتاج دې داحصه دسورة الانعام نه دبنی اسرائيل تر ختمه پورې او دکهف تر ابتداء پورې ده يعنی پدې کښې ټول دولس سورتونه دی

سورة الانعام

سورة الانعام مکی سورة دې په نزول کښې پنځه پنځوستم (۵۵) نمبردې پس دسورة الحجر نه نازل شوې دې او په ترتيب دسورتونو کښې شپږم نمبر دې پس دسورة المائده نه

ربط دمخکښې سورة سره

مناسبت دسورة الانعام دمائدې سره په ګڼرو وجوهو باندې دې ځنې دهغې نه

اوله وجه : سورة المائده کښې نفی دشرک فعلی وه نو په سورة الانعام کښې دشرک فعلی نورجزيات ذکر کوی اودهغې رد کوی

دويمه وجه : سورة المائده کښېنفی دشرک فعلی اول وه او داعتقادی روستو وه نو سورة الانعام

کښې دهغ عکس کوی اول نفی دشـرک اعتقـادی او بيا نفی دشرک فعلی کوی
دريمه وجه : ســورة المائــده کښــی نفی دشــرک فعلی او اعتقــادی اوشوخو دلائل نه وو ذکر م نو ســورة الانعــام کښې به مســئله مدللــةکړی دلائل عقليه به ډيرزيات ذکرکړی
څلورمه وجه : په ســـورة النســـاء کښې معاشـــره ســمه شــوه نو مائــده کښې داکل و شــرب اصــلاح اوشـــــوه نو اوس هغه مقصد اعلیٰ چه توحيد اورد دشــرک د هغه ذکرکــوی چه دد دپــاره داهر څــه کيږی چه داترقی اوکړی
پنځمه وجه : په آخر دسورة المائده کښې اوو چه " لله ملک السمٰوٰت والارض " نوسـورة الانعـام په اول کښې پــر حمد تفريع کــوی چه ددغ ذات له حمدونه اووايه لکه چه ملک دالله تعالیٰ د نونــور صـفتونه هم دالله تعـالیٰ دی نوهغه صـفتونه ورله بيــان کــړه چه الحمد لله معــنی ده " فاحمــدوه " يعنی دهغه صفتونه اووايه
دادقرآن قانون د چه حمد په قدرت او ملک تفريع کوی لکه سورة الجاثيه (٣٦)کښې ملک د نو په (٣٥ ٣٦ ،) کښې حمد تفريع کـړ د دغه شـان نمل (٩٣) صٰـفٰت (١٨٢) سـورة لقمـان (٢٥) سـورة يـونس (١٠) ســورة المومنــون (٩١) ســورة الفــاطر (٣٤) بـــنی اسرائيل (١١١) العنکبوت (٦٣) الروم (١٨)
په ســورة کښې رد ادشــراکو د نو ځکه ئ مصــدر کړوپه حمد سره
دعوی د سورة
دسورة الانعام مرکـزی مضـمون او دعـوی ، مقصد محور او قطب هغه د " رد دشرک اعتقـادی سـره د ټولو اقسامو دشرک او سـره درد دټولو اقسـامو دمشــرکينو او رد دشــرک فعلی" ددواړو په رد به دلائل عقليه قــائموی او منــاظره دابــراهيم عليه

السلام سره دقوم خپل "دا دسورة مرکزی مضمون د دشرک اعتقادی څلوراقسام دی شرک فی العلم ، فی التصرف ، فی العبادة او فی الدعاءاو مشرکان څلور قسمه ووو مشرکین بالملائکه ، بالعباد الصالحین ،، بالجن او بالکواکب یعنی داڅیزونه مشرکانو الله تعالیٰ سره حصه دار ګڼړی وی نو داټول قسمونه دشرک او ټول د مشرکانو رد کوی په دلائلو باند

خلاصه او تقسسم دسورة

دسورة تفصیلی خلاصه او تقسیم لیکل هغه ډیر اوږدیږی ځکه چه داس یومضمون ګڼړو آیتونو کښې نه بوځی بلکه کله دعوی کله دلیل کله زجر کله تخویف کله مطالبه کله داعتراض جواب ځکه سورة الانعام په یوځل نازل شو د یو سبق د یو تقریر او بیان د نو قرآن کریم فطری تعلیم د سبق نه خائی چه استعدادی وی بلکه اصلاح کوی نوګوری چه اوس به اصلاح په څه کیږی کله به دلیل کله په نرمه تفصیل دد خبر مقدمه کښې تیر شو د نو مربوط ټول د خومضمون ئ زر زر بدلیږی اواوږده خلاصه لیک نو اوږدیږی نو مونږه لنډ طریق سره لیکو بیا په آیتونو سره به دهر آیت تفصیل راشی

تقسیم :سورة الانعام دمضمون په اعتبار سره دوو حصو ته منقسم داوله حصه دابتداء دسورة نه تر " اعلم بالمهتدین " () پور او پد کښې رد دشرک اعتقادی سره دټولو اقسامودویمه حصه د " فکلوا" () نه تر آخرتر سورته پور د او پدیکښې رد دشرک فعلی کوی

اوله حصه کښې دابتداء نه توحید او په هغ باند دلائل ذکرکوی بیاتخویف تر () بیا رد په منکرینو درسالت او دقرآن باند چه اعتراضات کوی او تخویف () پوربیادلائل او رد دشرک فی

التصرف او نفى دشرک فى الدعاء او دليل وحى او صداقة دنبى عليه السلام او قرآن او زجر اوتخويف تزهيد من الدنيا او تسلىد ( ) نه بيا دلائل او رد دشرک فى التصرف او فى الدعاء کوى او نفى دشرک فى العلم او نفى دشفاعت قهريه او ابتلاء بالنعم والنقم ترغيب موالاة دموحدينو ته او دوه امتحانونه په داعى او رد دشرک فى العبادة او تصرف او فى العلم او فى الدعاء تر ( ) پور   بياد( ) نه دليل نقلى دابراهيم عليه السلام نه او دهغه مناظره او دهغ نه روستو د اوولسو انبياؤ بيان چه داټول په توحيد راغلى وو بيا زواجر او تخويفات بيا د( ) نه دلائل او (   )کښې بل امتحان په داعى او ادب موحدته په (   )کښې څلورم امتحان او دشبهات درد طريقه چه " التحاكم الى كتاب الله تعالىٰ "   ختم په تخويف

دويمه حصه دسورة د" فكلوا" (   ) نه تر آخره پديکښې دمشرکينو دناشنا تحريماتو رد او دنذور العباد رد دا کار ګران د نو دِ حصه کښې دوه امتحانات هغه سخت ذكر کوى (،   )کښې مينځ کښې قرآن ته ترغيب او تخويف ورکوی او دلائل دهغوى نه مطالبه ددليل هم کوى بيا د " تعالوا اتلوا" نه چه کومو تحريماتو کښې فائده ده هغه ذكرکوی چه هغه دالله تعالىٰ دى آخر کښې اظهار دعقيد او ختم په تخويف او بشارت باند

مقاصدالايات وتناسبها

اوله حصه: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي   ( ) دد څائ نه تر " بالمهتدين " (   ) پور اوله حصه دسورة پديکښې رد دشرک اعتقادى سره دټولو اقسامو او سره داقسامو دمشرکينو او په هغ دلائل عقليه ، نقليه او وحيه به ذكركوی دمخالفينو داعتراضونو

جوابونه او هغـــوی ته زواجر او تخویفـــات او په داعی چه امتحانات راځی عقبات نودهغ نه دڅلـور تذکره په اوله حصه کښې به کوی
الْحَمْـدُ لِلَّهِ دعـوی دتوحید دخـدائتوب ټــول صفات که د تصرف سره تعلق لری یادعلم سره یا درامدد شه سـره او یا د عبـادت او تعظیم سـره نو داټول صرف او صرف دیاالله تعالیٰ دی دابل چا له مه ګنړئ پدیکښې دالله تعـالیٰ شـریک او حصه دار نشـــته کومو خلقو چه پـــد صـــفتونو کښې دالله تعالیٰ سـره ملائک یا نیکـان بنـدیان او یا جنـات او کواکب ستوری وغیره حصه دار کړی دا سراسر په غلطه دی دوی له دد نه بالکل بـــرات پکـــار د او داخـبره څـه محض دعـوی نـده بلکه پـد بانـد ډیر دلیلونه موجـــود دی چه عقل هم دی د وحی هم او دنقل هم نو دادلائل تسلیم کړئ او دادعوی اومنئ چه الحمد لله
خَلَـــقَ السَّـــمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ ((دلیل عقلی اوګورئ داکارونه کونک محض یو الله تعالیٰ د که مکـان او که زمـان او که مکانیـات او که زمانیـات نـــودهغ خـــالق صـــرف یو الله د نو لکه چه پـــد صفت کښې تنها د نودغه شان د نورو کښې هم تنها د
ثُمَّ الَّذِينَ كَفَـرُوا زجر اوګـوره دِ ب انصــافو نـامرادو او دعقل وهل شــو ته چه سـره دد چه دغه خبره تسـلیموی او بیا هم دالله تعـالیٰ صـفت بل له ورکوی او هغه دالله تعالیٰ سره برابر کړی
() هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ () دلیل عقلی . څه خیر د لږ ځـان ته سـوچ اوکـړه چه ته چاپیـداکړ ئ او داانقلابات درکښې څوک راولی
ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ زجر سره دد نه چه داتسلیموی او بیا هم په توحید کښې شک او دحق پرست سره جهګړه څومره ب انصافی ده

(□) وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ□□□ (□) دليل عقلى چه لــږ دزمک□ او آســمانونو نظــام بــاره کښې ســوچ اوکړئ چه دااختيـارات دچا دى او دا تکويـنى امـور بـــاران ســـيلئ ، خوږ طوفـــان وريځ وغـــيره دا کارکونک□ يو الله تعالىٰ د□□
يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ □□□ رددشرک فى العلم □ نو لکه چه متصـرف او کارســاز هغه د□ نو په هر څــه پوهه هم هغه د□□ ستا کــار به ســتا نه پټ شى خو دهغه نه نه پټيږى□
(□) وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَة □□□□ زجر په اعراض دقرآن □ ثومره خکلى دلائل بيان شو خود□ ب□ انصـافو ته ګوره چه اعراض او تکذيب دحق ئ□ خپله وطـيره او مشن ګرځول□ د□ هډو فائده تر□ نه اخلى□
(□) فَسَــوْفَ يَــأْتِيهِمْ □□□□ تخويف □ نو چه په دغه اعــراض او تکــذيب روان دى اوســميږى نه نو چه مرچک□ خور□ خله به دِ ترخيږى چه څنګــه عمل دغه شان انجام دوى خـودا ګپ ګـنړى او ټـوق□ ورپـور□ کوى خوسزا به اوڅکى□
(□) أَلَمْ يَـــــرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا□□□□ نمونه دتخويف دنيـاوى□ چه داهلاکت څـه ناشـنا کارنـد□ او دا دِ نه وائى چه په طاقت او مــال دولت به خلاص شو لــږ دا دِ اوګورى چه تير قومونه څه شو□
(□) وَلَـوْ نَزَّلْنَا عَلَيْـكَ كِتَابًا □□□□ زجر په اعـراض او انکار دپيغمبر بانــد□ □څـومره په عجيبه انــداز بيــان اوشو دوى له منل پکــار وو نو دوى دمنلو په ځــائ□ چه خله وازه کـړه نو په پيغمــبر اعـتراض کــوى چه داکتاب ته لږلږ وائ□ نودهغ□ جـواب چه بيا به مو و□ چه ســحر د□ □ لونـــد□ ژب□ دى په هر طـــرف ته تاويږى□
(□) وَقَالُوا لَـوْلَا أُنْـزِلَ عَلَيْـهِ مَلَـكٌ □□□□ بل زجر په انکـــار او اعـــتراض ددوى او دهغ□ جـــواب□ چه که داپيغمبر و□ نو دغه شـان يـواځ□ خـوار ول□ د□ بلکه

پکار ده چه ده سره په ګاډ اوحفاطت کښې فرشته و چه ده مسئله کول او هغ دحق هو آواز کــول لکه دمعیــارو دفقــیرانو چه یو به آوز کولو چه " دا یو د د طـورو او دا یو د دمعیـارو " نو بل به آواز کولو چه " خـیر راوړئ ایمانــدارو" مفـتی مسـلم صاحب

وَلَوْ أَنْزَلْنَا جـواب چه فرشـته عـذاب له راځی بیا به مو خت ختم وو

() وَلَوْ جَعَلْنَـاهُ مَلَكًا دابل زجر او د اعـتراض جـواب اعـتراض یا داس چه دمخکښې سـره تعلق لـــری چه په شــــکل دســــړی دِ راشی نوهغه خومونږلیدل شو کنه نود هغ جــواب دویم طریقه داس چه الله تعـــالیٰ انســـان پیغمــــبر رالیږلو نوفرشته ئ ول نه رالیږله یعنی بشر پیغمبرکیدل نشی نوجــواب چه فرشـــت تاسو په خپل شــکل نشئ لیدل نو هغه راتله نــوهم په شـکل دسـړی به وه نو تاسو به بیا و چه داسړ د

() وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِـكَ صـداقة الرسول او تسلی او تخویف تر " المکذبین " () پور چه داس اعتراض کیږی نــوداعی خفه کیږی نـــوقرآن تســـلی ورکـــوی چه دحق اســـتاذ ئ ستاپشان اعتراضونه او ټوق په نـورو انبیـاء پـور هم شوی نوعذاب به راشی او دا څـه ناشـنا خـبره نده نور نمون دِ اوګوری

() قُـــلْ لِمَنْ مَا فِي السَّـــمَاوَاتِ () دلیل عقلی نوځـه لـږ ددوی نه تپـوس اوکـړه چه تاسو څه وایئ دد باره کښې

قُـــــــلْ لِلَّهِ دوی به غلی شی نو خه موقع ده ته وِرته اووایه چه دهر څه اختیارات دالله تعالیٰ دی

كَتَبَ عَلَى نَفْسِــهِ الرَّحْمَة تــرغیب هغه الله تعالیٰ خو مهربانی کـوی نو تاسو ول ځـان دغضب مستحق کوئ په شرک سره

لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَــوْمِ الْقِيَامَة سـره تخويف ورځ راروانه ده نو توحيد اومـــنئ چه مهربــانى درباند اوشى ګـنى نو تاوانيـان دى هغه څـوک چه په توحيد ايمان نه لرى

() وَلَهُ مَا سَـكَنَ فِي اللَّيْـلِ وَالنَّهَـارِ () دليل عقلى او رد دشرک فى التصرف دتوحيد نه انکار مناسب نــد ځکه چه دهرڅــه اختيـارات دهغه الله تعالىٰ دى

() قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَتَّخِـذُ وَلِيًّا () دليل عقلى او رد دشرک فى التصرف ځه لـړ پداس انـدازترـ تپــوس اوکـــړه او دوى پوهه کـــړه چه خـــالق دآسمانونو او زمک الله تعالىٰ د نو ځه څله دخپل نفع او نقصان دپاره دده نه علاوه بل عاجز مخلوق اوګـــورم چه هغه په رزق کښې هم دالله تعـــالىٰ محتـاج د ځـان له ډوډئ نشى پيـدا کـول داڅـه بـ عقله خبره ده دا ځمانه نه کيږى

قُـلْ إِنِّي أُمِـرْتُ ()دليل وحى که تاسو مانه دد دپريخودلو مطالبه کـــوئ نو داځما څـــه خپله مسـئله نـده داخو دالله تعـالىٰ دطرفنه وحى شـو مسـئله ده خـود سـاخته نـده او دا اميد رانه هم نه کيږى چه ستاسو سره ملګر شم

() قُلْ إِنِّي أَخَافُ اوکه دامطالبه رانه کـوئ چه بيـان کښې سسـتى اوکـړه نو دا ګنجـائش هم نشته ځکه ځه دعذاب نه يريږم

() وَإِنْ يَمْسَسْـكَ اللَّهُ بِضُـرٍّ رد دشـرک فى التصرف او اووم دليل عقلى چه که تاسو يـرول کــوئ چه دابه اوکــړى او دا به اوکــړى نوځمامالک دنفع او نقصــان د هرڅــه الله تعــالىٰ د ديکښې سوچ اوکـړئ او هغه الله تعـالىٰ په هرڅا غـالب د هيڅ بنده دالله تعالىٰ دحکم نه بغير څه کول نشى

() پور

() قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَة شـهادت دالله په توحيد ځما دامسئله داس کمزور مسئله نـده ځکه الله تعالیٰ پد شاهد دداټول دلائل اوګـورئ کنه

وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَـذَا الْقُـرْآنُ () دليل وحی او صداقة دقرآن الله تعالیٰ ګـواه د دا قـرآن بيـان کړ د او پد توحيد ماته داقرآن وحی شـو د او دا ځما ذمه داری ده چه دا به ټول عالم ته رسوم

أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ زجر په شرک سـره دداس قسم دلائلو شـهادتونو بيا هم ستاسو عقيـده دشرک ده او توبه نه اوباسی

قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ دعوی توحيد ثمرة ځـه خودشـرک ګواهـيی نه کـوم او داګـواهی خه په صاف ميـدان کـوم او اعلان کـوم دتوحيد ددلائلو په رڼراکښې او دشرک نه بيزار يم

() الَّذِينَ آتَيْنَـاهُمُ الْكِتَـابَ دليل نقلی ځما دارسالت داڅه نو خبر نـدی دتـيرو امتونو نيکـانو عالمـان هغ دد صـداقت او ګـواهی ورکـوی نو تاسو هم اومنئ

الَّذِينَ خَسِـرُوا أَنْفُسَـهُمْ تخويف اوس چه کوم ضديان نه منی نوخسران به ئ په برخه شی

() وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى زجر چه سـره دداس بيان نه او قرآن تکـذيب او افـتراء نو دد نه لوئ ظالم بل نشته د

إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ تخويف که داس ظـالم دقرآن دمشن او دتوحيد خلاف کارکوی او دائ څـه خيـال د چه کاميـاب به شم نو د خپل مشن کښې نشی کاميابيدل

() وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا تخويف اخروی چه دشـرک نه توبه نه اوباسی او تکـذيب کـوی نو لرغوندِدقيامت حال مو اوګورئ چه دخپل شرک او شـريکانو نه بـيزاره يئ او هغه منګهرت روايت او

واقعات به مو بيا پکار رانشی نو دادرته الله تعالیٰ نن بيانوی چه اوس ځان سم کړئ چه بيا دانه وايئ چه ماته پته نه وه

( ) وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ زجر په انکار دقرآن چه ځان سمول چرته دقرآن نه فائده نه اخلی دبار بار انکارونو او اعتراضونو دوج نه ئ هغه دفهم او پوه طاقت سلب شو د نوقرآن ورته قص خکاری

( ) وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْأَوْنَ عَنْهُ زجر په انکار دپيغمبر لکه چه دقرآن نه فائده نه اخلی نو دغه شان دداعی نه او دقرآن نه خپله هم لر کيږی او بل هم منع کوی يا داس ب انصافه دی چه قام قبيل غيرت کوی نو دپيغمبر او داعی داذيت نه خلق منع کوی او داتباع نه لر کيږی ځان ئ هلاک کړو

( ) وَلَوْ تَرَى إِذْ وُقِفُوا تخويف اخروی چه لږدخپل عمل انجام او قرآن پس ارمان په آخرت کښې اوګورئ بيا به د وخت پس ارمان کوی خو څه به نه کيږی

( ) وَقَالُوا إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا زجر په انکار دآخرت چه اصل وجه داده چه دوی دآخرت نه انکارکوی نودهغ فکر ورسره نشته د

( ) وَلَوْ تَرَى إِذْ وُقِفُوا تخويف اخروی تر " الاساء مايزرون " ( ) پور چه بيا به دحقانيت اقرار اوکړئ او په توحيد پس ارمان اوکړئ خووخت به تير وی

( ) وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ تزهيد من الدنيا دوی چه دآخرت نه منکر کيږی او توحيد نه نو اصل وجه هغه ددنيا غرور د نو دنيا څه ده اصل آخرت د

أَفَلَا تَعْقِلُونَ زجر ا ب عقلو حقيرڅيز اخلئ او قيمتی پريږدئ

(33) قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي دد خـائ نه تسلی تر " من نبـاء المرسـلين " (34) سـره دتخويف دنيوی دوی په دنيا مست دی او په انکـار ستا په اعتراضونو او بدو ردو باند کلک دی نو غم مه کـوه داځمـونږ دپـاره دی او ماته معلـوم دی او دانـورو سـره هم شـوی دی دنصـرت وعـده هغه دانبياء کرام سره ده هغ کښې بدل نه راځی

(35) وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ تنبيه نـبی عليه السلام ته داحرص مه کوه چه په معجزه به دوی ايمان راوړی دمعجزو اختيار دالله تعـالیٰ د ددوی په اعراض دومره مه خفه کيږه

(36) إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ بشارت شـته د د انابت والا چه هغوی قبوليت کوی

وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ تخويف کافر خـودزړه مړه دی نو اوريدل نشته د انابت نو منل به د کوم راشی نوآخرت کښې به ئ پته اولګی

(37) وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَة زجر په مطالبه دمعجـز چه دوی منل چرته کـوی الټـه دمعجـز مطالبه کوی

قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَـادِرٌ جـواب دمعجـز اختياردالله تعالیٰ د دپيغمبر اختيار خوند

(38) وَمَا مِنْ دَابة فِي الْأَرْضِ ( ) دليل عقلی دپيغمبر اختيـار دمعجـزو نـد بلکه دهغه په اختيـار کښې داس دلائل بيـانول دی نـولږ سـوچ اوکړئ پديکښې دمرغۀ حاجات څـوک پـوره کـوی دوی کوم زيارت له تلی دی چه ته روان ئ

مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَـابِ تخويف چه عمل دِ ليکل کيږی هر څه الله تعالیٰ سره دی الله تعالیٰ له به مخ له ځ

(39) وَالَّذِينَ كَـذَّبُوا بِآيَاتِنَا زجر وتخويف دداس دلائلو نه فائـده نه اخلی نو تـيرو دکفر او شرک کښې پات شی

() قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ () دليل عقلى دا اعـتراض چه دوى نه مـنى نو څـه لـږ د دوى نه دد خبر تپـوس اوكـړه دوى خو هم په دِ وخت كښې دتوحيد فى الــــدعاء قائل كيږى چه صـرف الله تعـالىٰ رامـدد كـوى چه په څـن اوقـاتو كښې الله رامددكوى نو ځونــورو كښې بيا ول مو الله تعالىٰ هير شىاوشرک ورسره شروع كـړئ ورسره رد دشرک فى الدعاء هم د

() وَلَقَـدْ أَرْسَـلْنَا إِلَى أُمَمٍ الابتلاء بــالنعم والنقمورســره داعى ته تســلى هم دهدمنكرينو داصـلاح دپـاره الله تعـالىٰ كله په هغـوى تكليفـات راولى چه دوى عـــــبرت واخلىاو كله پــــر خوشحالئ چه دد شـكراداكړى دِ آيت كښې ابتلاء بـالنقم دهچه په دوى كله ددريـاب سـخته كله بله سخته دد مقصد دپـاره راوسـت شى چه دوى الله تعالىٰ ته عاجزئ اوكړى نو دوى دعاجزئ په ځائ لا زړونه سخت شواو دشيطان اتباع ئ شروع كړه

() فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ ابتلاءبالنعم كله خوشــحالئ زيــات كــړى نو چه توحيد اوقــرآن ئ پريخودلو نو الله تعالىٰ پـر هرڅـه زيـات كـړل چه دوى په ګناه زړه يخ كـړى نو چه عـذاب راغ نو بيا دخپلو شريكانو نه نااميده وو

وَالْحَمْـدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَـالَمِينَ() دعــوى دتوحيد چه مشركان دد مسـئل دانكـار دوج تبـاه شونو لكه چه هلاكــونک الله تعــالىٰ د نو دغه شــان داتــول صفتونه دخدائتوب ديو الله تعـالىٰ له اومـنئ نه كه بل چاله

() قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ () دليل عقلى او رد دشـــرک فى التصـــرف چه اوس خو اومنئ تفصيلى بيان درته دتـيرو حـالاتو اوشوڅـه ستاسو نه تپـــوس كـــوم لږتاسو خپله اووايئ چه داقسم تصرفات كونک بل څوک شته د

انْظُرْ كَيْـفَ نُصَـرِّفُ الْآيَـاتِ زجر سـره دداس دلائلو چه قائل هم شی او اعراض کـوی دومـره ب انصافه دي
() قُـلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَـاكُمْ ()دليل عقلى دا پشـــان دنهم دليل آيت د د"جهرة" پســـ" اغيرالله تـــــدعون" اووايه چه په ســــخته کښې دتوحيد قائل کيږئ او بيا انکارکوئ نو لوئ ظالمان يئ او دعذاب مستحق يئ
() وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ جواب دسـوال دا عذاب دِ راولہ زړه دِ پـر راله پـوخ کـړونو جـواب دپيغمبرانو کار هغه دعوت ورکول دی نه که عــذاب عذاب دالله تعالیٰ کار د
فَمَنْ آمَنَ بشــارت چه داکـــار اوکـــړئ چه دعذاب نه بچ شئ
() وَالَّذِينَ كَـذَّبُوا بِآيَاتِنَا تخويف اوکه په دِ خپل تکذيب يئ او نافرمانی کوئ نو عـذاب به درته اورسوی
() قُــلْ لَا أَقُــولُ لَكُمْ جــواب دســـوالونو دمشـــرکانو او نفی دتصــرف او دعلم د نــبی عليه السلام نهيره ته غريب ئ ګــنی مونږبه منل و نو جواب " لَا أَقُـولُ لَكُمْ" يـره مونږته دخزانو څـائ اوخايه " وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ " نوداخـــوراک ســـخاک ول کو نو جواب " لَا أَقُـولُ لَكُمْ " نـوآخر ته څـه ئ نو جواب " إِنْ أَتَّبِعُ " څه دوحی تابع يم او دوحی مطابق به دتوحيد بيان کوم
قُلْ هَلْ يَسْتَوِي سـره زجر موحد اومشـرک او ب ځايه اعتراض کونک برابر ندی
() وَأَنْـذِرْ بِـهِ الَّذِينَ تخويف اخـروی او نفی دشـفاعت قهـریدا ب ځايه اعتراضـونه پريـږدئ ورځ راروانه دهبيا به مو څـــوک سفارشی نه وی نوځان دشرک نه بچ کړئ

(۵۲) وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ ۔۔۔۔ ترغيب الى مــوالاة الموحــدين، يــره مونږمنو خو ســتاملگرى ځمونږ شايان شـان نـدى،نو دالږطرفته كـړه دوى سره مونږ په ناسـته بد خكـارو نوخـبردارِ دادتوحيد ملګرى دځان نه لرې نه كړې.

(۵۳) وَكَــذَٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَــهُمْ بِبَعْضٍ ۔۔۔۔۔ " العقبة الاولىٰ " : اول امتحان په داعى، دادسپک كتلو كله تاته او كله سـتا ملګـرو ته، دااولـنى امتحـان دى چه تاته به سـپک ګــورى، او ســتا ملګــرو ته،چه لكه داقــرآن صــرف تاسو ته نصــيب كيــدلو او توحيد ، اومونږ داسې غټ غټ سپين روبى ، فلانكى مولوى صــاحب چه دهغه اوولس ګــزه پټكى دى او دفلانكى كتـاب ددرس كښې دومـره طالبـان ناست وى هغه دامسئله نه كوى او صـرف ته دامسـئله كـوې داسې نورې خبرې نوستا جواب به داوى ، چه :

أَلَيْسَ اللَّهُ بِــأَعْلَمَ بِالشَّــاكِرِينَ، ماســره دتوحيد او دقرآن قــدرر وو نو ماله الله تعـالىٰ هغه راكــړو او فلانكى سـره دفلانكى كتـاب قـدر وو نو هغه له ئې هغه وركړو.

(۵۴) وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ ۔۔۔۔ بشارت چه داسې حالاتو كښې سـتاخبره اومـنى او طـالب راشى نو ډير په مينه ورته هركلى وايه او زيرى وركوه.

(۵۵) وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ ۔۔۔۔ " العقبة الثانية " : دويم امتحــان ، دويمه غونــډئ چه په هغې به داعى خــيژى،اول امتحــان صـرف تر دې حــده وو چه تاته خبره كيدله اوس به درته وائى چه دايـوه مسـئله دِ مونــدلې ده،چرته دمــور او پلار حقونه بيــان كــړه دمعاشرې حقوق اوخايه ، بس دزيارتونو مسئله ده بله نشته دې نو ســتا جــواب چه الله تعـالىٰ په خپل كتـاب كښې وئيلى دى چه دتوحيد مسـئله بيـانيږى نو دتوحيد منكركښې به ځنې نخې خكـاره كيږى هغې نخې لا مانه دى ليـدلى نو ځكه لاتوحيد بس جـوم نه

دســورة الحج () او ســورة المــدثر() آيتونه به ورسره يوځائ کړلکه امام ابن قيم وائى
اذا ذکرت الله توحيداً رايت وجوههم مکسوفة الالوان
() قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ رد دشرک فى العبادة دوى وائى چه بله مسئله بيان کړه نو ته دِ مسئل له زور ورکړه ورته صاف بيان اوکـړه ځه ستاسو دخيالاتو اتباع نه کوم ځـه صـاف دليل بيانوم او تاسو دهغ تکذيب کوئ
() مَا عِنْـدِي مَا تَسْـتَعْجِلُونَ بِـهِ يـره عـذاب راوله جواب نفى دتصرف دنبى عليه الســلام نه او اثبـات دتصـرف الله تعـالىٰ له ټـول اختيـارات دالله تعالىٰ دهر قسمه امورو تر () پور
() وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ رد دشرک فى العلم او دليل عقلى() که عذآب راوړل نش نودعذاب وخت اوخايه کنه نو جواب چه په هـره ذره عـالم او حاضر نـاظر الله تعـالىٰ د نه که بل څـوک نو ماته پته نشـته د نو چه عـالم الغيب هغه الله تعـالىٰ د نو ستاسو دحاجــاتو نه خــبرد نودهغه نه خپل حاجات غواړئ
() وَهُـــوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ بِاللَّيْـــلِ ()دليل عقلى لرِدِ خپل حال ته سوچ اوکړه په تا کښې دا احوال څوک بدلوى رابدلوى
ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ تخويف اخروى
() وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ () دليل عقلى الله تعــالىٰ په هرچا غـــالب د نوغـــالب ذات ول پريږد او عاجز پس روانيږ
حَتَّى إِذَا جَـاءَ أَحَــدَكُمُ الْمَــوْتُ تخويف دالله تعـالىٰ دګـرفت نه خلاصـيدل نش هغه له به ځ بيا به درسره حساب کيږى
() قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ () دليل عقلى او رد دشـرک فى الـدعاءداهم اعـتراض د لـږددوى نه

تپوس اوکړه چه سختو کښې څوک رامدد کـوی چه ګیرشی نو چه یوځائ دتوحید قائل شئ او روســتو بیاشرک کـوی یو الله تعـالیٰ د چه ټـول مشـکلات ختمونک د
() قُــلْ هُــوَ الْقَــادِرُ () دلیل عقلی قادرالله تعالیٰ د نودهغه دقدرت نه خو خلاصـیدل نشئ ورسره تخویف هم شو
() وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُـكَ زجر سـره دحقـانیت دمسـئل او دومـره دلائلو تکـذیب لویه ب انصـافی ده
() لِكُلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ یـره قیـامت او عـذاب دِ راوله جواب وخت مقرر داوهرخیز چه انتهــاء ته اورسی نو فیصله ئ اوشی
() وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ زجر او قطع تعلق دمشـرکینو نه دوی انکـار کـوی او اسـتهزاء نـود دوی مجلس دعذاب او دګناه د نودد نه ځان ساته البته که دعوت او نصیحت ورکو ځـان له خـبره ده خودهغ نه بعد بیا مه ایساریږه
() وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَــذُوا زجر اودبائیکاټ وجه چه دین ســره داس معامله کــوی نوهغه دبائیکاټ اهل دی
وَذَكِّرْ بِهِ تخویف اخروی او نفی دشفاعت قهــری دداس خلقو آخری انجام هغه دتباهئ د
() قُـلْ أَنَـدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ رد دشـرک فی الدعاء دمخکښې دلائلو نه صـاف داخـبره معلومه شــــــوه چه غیرالله درامــــــــدد شه وئیلو قابل نــد،نومونږداس کــول نشوستاسو نه او ستاسو دمســئل نه مو بائیکاټ دمــونږ ته د الله تعــالیٰ هدایت هغه کافی د
وَأُمِرْنَا دلیل وحی مونږته دد بیــــــان دالله تعالیٰ دطرفنه شو دنومونږبه صــرف دهغه منو

دبل چا نه اودهغه عبادت به كـوو دنـورو داطـاعت دځان بڅ كولو حكم راته شو□ د□□

وَهُــوَ الَّذِي إِلَيْــهِ □□□□ تخويف اخــروى□تاسو هم دابيان اومنئ كه نه منئ نو پته به مو اولګى□

(□□) وَهُـوَ الَّذِي خَلَـقَ السَّـمَاوَاتِ □□□□□ (□□)دليل عقلى□ داخـــبره چه د وحى نه معلـــوم ده نو دغه شـــــان دعقل نه هم تاسو د□ دليل كښې ســــوچ اوكــــړئ□ اختيـــارات او علم دالله د□ نو ځـــــرنګ□ ورسره تاسو بل حصه دار كوئ□

(□□) وَإِذْ قَــالَ إِبْــرَاهِيمُ لِأَبِيـــهِ □□□□ دليل نقلى دابــراهيم عليه السـلام او منـاظره دهغه□راشه د جـدالانبياء بيـان اوګـوره چه هغه ځنګـه دشـرک رد كوى او دتوحيد بيان كوى□دهغ□ نه خو عبرت واخله كنه□

(□□) وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ □□□□ احسـان په ابـراهيم عليه السـلام چه دهرځـيز نه دتوحيد اثبـات كـوى دااحسان پر□ الله تعالیٰ كړ□ وو□

(□□) فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ □□□□ مناظره دابراهيمث او دهرځـيز عجز بيـانول او دقـوم پـړه كـول□او دبائيكاټ دشــــرک او دتوحيد اعلان كــــول تر (□□) پور□□

(□□) وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ □□□□ دقوم جـواب او ابـراهيمث دخپلو خـــدايانو نه يـــرول او د ابـــراهيمث جـــواب تفصيلى " تعلمون"(□□)□

(□□) الَّذِينَ آمَنُـوا وَلَمْ يَلْبِسُـوا إِيمَـانَهُمْ بِظُلْمٍ □□□□ بشارت موحدينو ته□

(□□) وَتِلْـكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا □□□□ غلبه دابــراهيمث په قوم او داوولسو انبياؤكرامو عليهم السلام تــذكره چه ټولو دادتوحيد مسئله وه يعنى دابراهيمث خبره باند□ دستخط چه دټولو دغه يو بيان وو□

(□□) وَلَوْ أَشْرَكُوا □□□□ قبـاحت دشـرک چه داسـبب دحبط عمل د□□ عمل ورسره برباديږى□

(□□) فَـإِنْ يَكْفُـرْ بِهَا □□□□ زجرکه دوی دد□ مسـئل□ اتباع نه کوی نو الله تعـالیٰ به نـورنران پیـداکړی□ چه هغوی به انکار نه کوی□

(□□) أُولَئِكَ الَّذِينَ □□□ دانبياء داقتداء حکم په توحيد کښې □ چه دټولو انبياؤ دغه مسئله وه چه کارسـاز متصرف يو الله تعالیٰ د□ او دد□ بيان ئ□ کړ□ وو ته هم دد□ بيان کوه□

(□□) وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَـقَّ قَـدْرِهِ □□□□ زجر په انکـار دقرآن□ دومـره نالائقه او ب□ انصـافه دی چه داس□ زبردست بيـان اوشو نو منل پکـار وو نو دوی الټـه اعتراضـونه کـوی چه په هيڅ بنـده هيڅ کتـاب نـد□ راغل□ نوداســوال دوی ديهــودو نه زده کــړ□ وو □ نوجـواب ورته داس□ اوکـړه چه اســتاذان ئ□ بـدنام شی□چه " من انــزل الکتــاب " □ چه په موســیٰ کتاب چا راليږل□ وو□

(□□) وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ □□□□ صداقة القرآن □ دوی دقـرآن نه انکـار کـوی دامناسب نـد□ قـرآن خودوی ته ذخير خودلو دپاره حق کتاب راغل□ د□□

(□□) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَـرَى عَلَى اللَّهِ كَـذِبًا □□□□ زجر په تکذيب دقرآن او په انکار چه دداس□ بهترين کتـاب بـاره کښې تکـذيب اوداس□ خـبر□ کـول غټ ظلم د□□

وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ □□□□ تخويف او يــره چه دد□ اعمــال انجــام به مو داشی□ مــال دولت او هغه سفارشــيان به مو پکــار رانشی دا تر " مــاكنتم تزعمون"□(□□)

(□□) إِنَّ اللَّهَ فَـــالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى □□□□ (□□)دليل عقلی نو دغه قيامت درسوايئ نه ځان اوســاتئ او پد□ دلائلو کښې سوچ اوکړئ□

(□□) فَالِقُ الْإِصْبَاحِ □□□□□ (□□) دليل عقلی□

(□□) وَهُـوَ الَّذِي جَعَـلَ لَكُمُ النُّجُـومَ □□□□ (□□)دليل عقلی□

(۹۸) وَهُـوَ الَّذِي أَنْشَـأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِـدَة (۹۸)دليل عقلى
(۹۹) وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً (۹۹)دليل عقلى هردليل سـره آخر كښې دعـوت سـوچ فكر اوبيا ايمان ته دے ترتيب هم دغه شـان دے چه اول سـوچ او فكر بيا پوهه راشى او بيا ايمـان نصـيب شى
(۱۰۰) وَجَعَلُـوا لِلَّهِ شُـرَكَاءَ الْجِنَّ زجر اورد په مشــركين بــالجن والملائكه چه دا بے انصــافو ته ګوره سـره ددلائلو نه دالله سـره حصه دار جوړوى اوبيا دجنـاتو نه او دمخلـوق نه خـومره بے انصـافه دى
سُـبْحَانَهُ دعـوى دتوحيد چه ددوى دشــرك رد اوشى
(۱۰۱) بَـدِيعُ السَّـمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ چه داسے ذات سره حصه دار جوړول او نيازولى داډيربے انصـافى ده
(۱۰۲) ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ نتيجه ددلائلو ثمـــــره دتوحيد چه ددلائلو نه دانتيجه راوتله يعــنى دادلائل دد نـتيجے سـره بالكل برابر دى نوصـرف ديو الله تعالىٰ عبادت اوكړئ دبل چانه
(۱۰۳) لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ عظمة دالله تعالىٰ چه په دنيا كښې دالله تعـــــــــالىٰ ذات دد دلائلو نه معلوميږى نـــور ددنيا ســـترګے دهغه احاطه نشى كولے نه پدے دلائلو هغه معلوم كړئ
(۱۰۴) قَدْ جَاءَكُمْ بَصَـائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ تـرغيب الى القــرآن چه داقــرآن زبردست دلائل بيــانوى نو راشئ اوفائده ترے واخلے خيرمو خپل دے
(۱۰۵) وَكَـذَلِكَ نُصَـرِّفُ الْآيَـاتِ " العقبة الثالثة "دريم امتحان او غونـډئ چه داعى په هغے خــيژى تادومره بيــان اوكــړو اوس به دوى تاته وائى چه " دَرَسْــتَ " داډيـره پخـوانئ مسـئله ده زړه شـوے ده

چرته نو□ خبر□ اوكړه□ستاخبره به سپكه خكاره كوى □ يا " ممن تعلّمتَ "چه استاذ دِ څوک د□□چه جنګ جوړكړى□نوجنګ به نه جوړوى كنزل□ به كوى□خوته كار جارى ساته□
(□□□) اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ □□□□ دليل وحى ثلورم□ او ستاجواب چه ځه خو دځانه نه وايم بلكه ځه دوحى تابع يم ماته الله تعالىٰ داوئيلى دى□ ځمااستاذ سره ستاسو څه كار ماته خو هغه دقرآن مسئله كړ□ ده□
(□□□) وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ □□□□ زجر په شرک □ او تسلى دوى دغه شان شرک كوى نو كه دالله تعالىٰ په زوره ايمان خوښ و□ نو دوى به ايماندار كړ□ وو خوامتحان مقصود د□ او تانه به ددوى دانكار تپوس نه كيږى ته څه څوكيدار به دوى نه ئ□□
(□□□) وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ □□□□□ ادب موحدينو ته □ چه خبردار دوى به كنزل كوى خو ته كنځل مه كوه نتيجه ئ□ خرابيږى□
ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ □□□□ تخويف□
(□□□) وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ □□□□ زجر په مطالبه دمعجز□ چه سره ددومره دلائلو دوى بيا هم دمعجز□ طلب كوى نو ددوى ايمان ته اراده نشته د□□
(□□□) وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ □□□□ وجه دنه راوړلو دايمان □ چه اول ئ□ ب□ سوچه انكار كړ□ وونواوس پر□ كلک دى اومهر پر□ راغ□□
(□□□) وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَة □□□□ نو اوس كه هره معجزه راشى نوايمان نه راوړى ځكه انابت نشته د□ او مهرراغل□ د□□
(□□□) وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا □□□□ " العقبة الرابعة "□ثلورم امتحان چه په داعى راځى چه هركله دوى په مخالفت داس□ كلک شو نو اوس به ستا خلاف مليان راجمع كوى او كتابونه به راوړى

اوفتـویٰ به دربانـد لګـوی ددوی به هم بې ایمانه دآخرت ملګری پیـداکیږی او په دې به دشـاباس آواز خیژی نو ستا کار به څه وی
(۱۱۴) أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا صداقة الکتاب ته به وائې چه اخواو دیخواکتـابونو ته حـاجت نشـته دې راشئ فیصــله به دالله تعـالیٰ په کتــاب اوکــړو عقیده په دې کښې خه واضحه ده
قرآنٌ سنةٌ لی صیرفیٌ بلوت الناس فی هذاالمحکّ
قرآن او سنت څمونږه کسوټئ ده پدې مونږ کره او کوټه معلوموو او شیخ القرآن به فرمائیل چه :
نیست حجت قول هیچ پیر قول احمد فعل احمد رابگیر
وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ دلیل نقلی په صــداقة دقــــرآن چه داکتــــاب خوستاسو فلانکي فلانکي مولـوی صـاحب هم مـنی داسې نه ده چه نه مـنی څوک
(۱۱۵) وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا تاسو په نورو کتابونو نسخ راولئ دکتـاب الله په کتـاب الله نسخ نشی راتلې
(۱۱۶) وَإِنْ تُطِـعْ أَكْثَـرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ زجر چه دوی وائی چه داډیر دی نــودئ ډیربه ګمــراه وی ته به دګمراهو پسې څئ
(۱۱۷) إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ آخـری بیـان پـدې ختم کـــړه چه د هـــدایت والو او په ګمراهو څما رب که پوهیږی(اوله حصه په رد دشـــرک اعتقـــادی ختم شوه)
دویمه حصه
(118) فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ ددې ځـائې نه دویمه حصه په رد شـــــــــرک فعلی کښې چه عقیـده اوزږه دشـرک نه پـاک کـړئ نودغه شـان عمل هم دشـرک نه پـاک کـړئ او شـرکی اعمـال پریږدئ

فَكُلُوا مِمَّا ﴿﴾ رد په تحريمات العباد باندې دځـان نه تحريمــات مه كــوئ دالله په نــوم حلال شــوى خورئ دضرر نه مه يريږئ.

(١١٩) وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا ﴿﴾ زجر اورد په تحريمات العباد، قرآن تحريمات دالله تعالىٰ بيان كــړى دى، نو تاسو ته څــه حــاجت دې چه ځــان نه تحريمــات كوئ.

وَإِنَّ كَثِـــــيرًا ﴿﴾ داهم زجر چه خلق دځـــــان نه تحريمات كوى نو هغوى سره څه دليل نشته.

(١٢٠) وَذَرُوا ظَـــــاهِرَ الْإِثْمِ ﴿﴾ تلقين پريخودلو دشرك اعتقادى او فعلى ته.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِـــبُونَ الْإِثْمَ سَـــيُجْزَوْنَ بِمَا كَـــانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿﴾ تخويف.

(١٢١) وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُـذْكَرِ اسْـمُ اللَّهِ عَلَيْـهِ ﴿﴾ رد په نــذورالعباد چه په كومو څــاروو صــرف دالله نوم نه وى اغستى ورسره دغيرالله نــوم هم وى نو هغه حرام دى.

وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ ﴿﴾ دشرك فعلى معلّم شـيطانان دى انسى اوجنى دد، دلائل ورته خائى.

(١٢٢) أَوَمَنْ كَـانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَـاهُ ﴿﴾ تــرغيب الى القرآن،دشيطان دوسوسو په ځائ راشئ قرآن ته چه دحيات اونــور كتـاب دى،دد، نه علاوه ظلمت دى او موت دى.

(١٢٣) كَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَة أَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا ﴿﴾ " العقبة الخامسه " :- پنځمه ډيــرئ اوامتحــان چه كله دِ دشــرك فعلى رد اوكــړو نو اوس به امتحــان راځى ، دادمخكښې نه ســـخت دى، چيرمينــــان او ملكانان به دِ خلاف شى،دزيارتونو ټهيكداردان هغه به اوس ســـتاخلاف دقتل سازشــــونه كــــوى او دامنجوران به دريس، هغه راوچتوى.

وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ ﴿﴾ تسلى :

□ آگ انکی انکو کرد□ گی بون لاتکن فی ضیق مما يمكرون

(□□□) وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَة □□□□ زجر په اعراض دقــرآن چه ته قرآن بيان کړ□ نو دوی دمعجزو طلب کوی□

سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُـوا □□□□ تخويف دوی چلونو او مکرونو سره ستاشــان خکته کــول غــواړی نو دوی به ذليله شی□

(□□□) فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ □□□□ بشارت □ دانابت والو ته الله تعالیٰ شرح صدر اوکړی□

وَمَنْ يُـــرِد □□□□ زجراوتخويف □ ضـــدی ته دحق مسئله منل داس□ ګران شی لکه آسمان ته ختل نو ګند کښې پات□ شی او ګند نه بچ نه شی□

(□□□) وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا □□□□ تــرغيب الی القرآن □ راشئ داقرآن راواخلئ چه الله تعـالیٰ ته اورسئ او دګند نه بچ شئ□

(□□□) لَهُمْ دَارُ السَّــلَامِ عِنْــدَ رَبِّهِمْ □□□□ بشـــارت دقـــرآن منـــونکی به جنتيـــان شی او هر چه نه منونکی دی نو:

(□□□) وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا □□□□ تخويف اخروی□

(□□□) وَكَـذَلِكَ نُـوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًـا □□□□□ " العقبة السادسة " : شپږم امتحـــــان دا آخـــــری امتحان□ چه کله دشــرک فعلی رد کــو□ نو اوس به پيران او ملنګان حکّـامو ته خـبره اوړی چه داسـړ□ ملک خرابــوی فســاد راولی او خلقوکښې اختلاف خوروی په حکومتی طـريق□ ســتا دختمولو کوشش اوکـــړی□ نو ســـتاجواب په (□□□) کښې دا به ســـتا بهادری چه ځه خپل بيـان اوکـار نه پريـږدم آخـری کاميابی به ګورئ چه دچاده□

(□□□) يَا مَعْشَــرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ □□□□ تخويف اخـروی چه دحق پرست خلاف کوی نودابه ئ□ انجام شی□

(□□□) ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ □□□□ حکمت دبيـان □ چه بيادانه وائی چه مونږته پته نه وه□دابيان ځکه کــوو

او ټول حـالات درته مخ ته کـوو هريوته به دخپل عمل سزا ملاويږی
(   )   وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَة   تخويف دنيــوی ستاسو دعبـادت الله ته حـاجت نشـته اوس راشئ اومــنئ ګــنی تبـــاه به شئاوبيا به ځـــان نشئ خلاصولا
(   )   قُـلْ يَا قَـوْمِ اعْمَلُـوا   دداعی شـجاعت اويره ورکول داس بيان اوشو دنتيجو نه خبرشو ځه خپل کار نه پريږدم او تاسو کاميابيدل نشئ
(   )   وَجَعَلُــوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَــرْثِ   رد په نذورالعباد او دهغ مختلف صـورتونه ذکرکـوی چه سره دداس بيان هم ددوی داعمل د
(   )   وَكَذَلِكَ زَيَّنَ لِكَثِـيرٍ مِنَ الْمُشْـرِكِينَ   دابل صــورت اودهغ رد چه دشـــرکاؤ دپـــاره اولاد وژل ورته هم خه خکاری
(   ) وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ   رد دتحريمات العباد چه دځـان نه داس تحريمـات کـوی او دهغ مختلف صـورتونه ذکرکـوی تقريبــاً څلورصــورتونه ورله ذکرکوی
هَذِهِ أَنْعَامٌ   يوصورت
وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا   دويم صورت
وَأَنْعَـــامٌ لَا يَـــذْكُرُونَ اسْـــمَ اللَّهِ عَلَيْهَا   دريم صورت
(   )   وَقَــالُوا مَا فِي بُطُــونِ هَـذِهِ الْأَنْعَــامِ خَالِصة لِذُكُورِنَا   څلورم صورت
(   )   قَدْ خَسِـرَ الَّذِينَ قَتَلُـوا أَوْلَادَهُمْ   زجر هم په تحريمـــات العبـــاد او هم په نـــذور العبـــاد چه داګمراهی او تاوان د
(   )   وَهُوَ الَّذِي أَنْشَـأَ جَنَّاتٍ   ( ) دليل عقلی دادليل درته راوړو دد دپـــاره چه فصل پيــدا کــړ الله د او تاسو منخت دبل چامنئ

وَلَا تُسْـــرِفُوا ﴿﴾ رد په تحريمـــات العبـــاد او نذورالعباد چه دالله حلالو او پيداشـوو کښې دځـان نه حرمتونه او دبل په نوم منختﻯ مه کوئ۔
(۱۴۲) وَمِنَ الْأَنْعَـامِ حَمُولَةً وَفَرْشًــا ﴿﴾ (۱)دليل عقلى ۔ يعنى څاروى هم دالله تعالىٰ پيداکړى ټول اقسـام نه تاسو څنګـه حرمتونه دځـان نه کـوئ۔دا دليلونه دليل راوړل ځکه چه دا نـــذوراو تحريمـــات دځان نه اکثر دﻯ څيزونو کښې وو۔
كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ ﴿﴾ رد په تحريمات العباد۔
(۱۴۳) قُـلْ آلـذَّكَرَيْنِ حَـرَّمَ أَمِ الْأُنْثَيَيْنِ ﴿﴾ مطالبه ددليل عقلى دمشــرکانو نه ۔ چه پـــدﻯ تحريمـــاتو تاسو دليل عقلى راوړئ۔چه دحرمت سـبب څـه دﻯ چه تاسو څـــه حرامـــوئ اوڅـــه نهﻯ نو چه داکـــوم حراموئ نهپدﻯ کښې دحرمت سبب څه دﻯ۔
نَبِّئُونِي بِعِلْمٍ ﴿﴾ مطالبه ددليل نقلى۔ چه څــــه عقلى نشـته نو نقلى راوړئ نـودوحى خو احتمـال نشته په تاسو وحى نشى راتلﻯ۔
(۱۴۴) أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ ﴿﴾ ددليل وحى نفى۔
فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَــرَى ﴿﴾ زجر چه بﻯ دليله چه هيڅ قســـمه دليل نشـــته او بيا هم داسﻯ حرمتونه کوى نو لوئﻯ ظالم دﻯ۔
(۱۴۵) قُلْ لَا أَجِـدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ ﴿﴾ تحريمـات الٰهيه او رد په تحريمـــــات العبـــــاد ســـــره درد دنــذورالعباد نه په " اهـلّ " سـره ۔ مطلب ستاسو خپل مخترعــــات پريـــږدئ بﻯ دليله دى۔ او راشئ دقرآن بيان اوګورئ۔
(۱۴۶) وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا ﴿﴾ جواب دسوال ۔ يــره يهـودو چه ددﻯ نه علاوه حرمتونه کـړى وو۔ هغه مليـــان وو معلوميږى دااختيـــار شـــته دﻯ ۔ نو جـواب هغه مـونږ دسـزا په طـور تحـريم کـړﻯ وو دائمى نه وو۔

(١٤٧) فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ﴿﴾ تخويف چه اوس هم نه منى نو رب ډير مهربانه دنو عــذاب ئ هم څه سره سم ند
(١٤٨) سَـيَقُولُ الَّذِينَ أَشْـرَكُوا ﴿﴾ زجرپه ناكـاره قول ۔ مشرک سره دليل نه وو چه خله ئ كهــولاؤ كـړه نو دائ اوو دالكه دده دليل نو پــد خــبره ئ زورى چه داكــار كه دالله خوښ نه و نو مونږله به ئ سزا راكـړ وهاو مونږبه ئ تـر لـر كـړى وو نوپد ئ زوري
ذَلِــكَ كَــذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴿﴾ پخــوانى چه په شـرک تبـاه شـوى نودادليل دهغـوى هم وو نـوول تباه شو
قُـلْ هَـلْ عِنْـدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ ﴿﴾ يعـنى څـه دليل نشته خو صرف اتباع دظن ده
(١٤٩) قُـلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّة الْبَالِغَة ﴿﴾ اصل دليل دالله تعالىٰ د تاسو سرى هيڅ دليل نشته
(١٥٠) قُــــلْ هَلُمَّ شُــــهَدَاءَكُمُ ﴿﴾ مطالبه ددليل دمشركانو ۔ دادامیانو خبر دى مليان راولئ چه په دليل خبره اوكړى
بــربهم يعــدلون ۔ په سر دســورة اوله حصه كښې هم داس الفــاظ راوړى وو مطلب مشــركان هم په عقيده كښې او هم په عمل كښې غيرالله دالله سره برابروى
(١٥١) قُـلْ تَعَـالَوْا أَتْـلُ مَا حَـرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ ﴿﴾ تحريمات دالله تعـالىٰ او وصـيت دالله تعـالىٰ نــبى عليه الســلام او مومنــانو ته چه الله تعــالىٰ دد څيزونو مخـالفت حـرام كـړ دچه داس مو اوو نو هرڅه لره ورغ هم اوامــرو له او هم نواهيو له چه مخــــالفت ئ حــــرام د نو دد اتبــــاع اوكــــړه دادمصالح العبـاد دپـاره الله تعـالىٰ حكم اوكـړو چه پد به مو اصلاح راځى داتر " تتقون " (١٥٣) پور

(□□□) ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ □□□□ دليل نقلى □ پد□ مسائلو كښې ځه تنها نه يم داس□ مسائل دموسىٰ عليه السلام كتاب كښې هم وو□توحيد اورد دشرک اعتقادى او فعلى□

(□□□) وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ □□□□ دليل وحى او صداقة دقرآن او دائه دځان نه وايم پد□ داس□ بهترين كتاب راغل□ د□ په رد دشرک اعتقادى او فعلى□

(□□□) أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ الْكِتَابُ □□□□ احسان دالله په راليږلو دقرآن باند□□

(□□□) فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَة مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَة □□□□ صداقة دقرآن□

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ □□□□ زجر اوتخويف په اعراض دقرآن چه سره دد□ چه دومره بهترين درحمت كتاب د□ او انكار تر□ كوى نو لوئ□ ظالم د□ او دوزخ به ئ□ ځائ□ شي□

(□□□) هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا □□□□ تخويف دنيوى □ چه نه منئ نو دعذاب انتظار د□□نودعذاب په وخت كښې ايمان قبول ند□□

(□□□) إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ □□□□ تخويف اخروى دمشركينو ډل□ مراد دى □

(□□□) مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَة □□□□□ بشارت او فضل الٰهى چه توحيد قيمتى څيز د□ دهرڅه قيمت پر□ سوا شى□نو ستا دنيكئ قيمت به سواكړى نو توحيد اومنه□

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا □□□□ تخويف اخروى او عدل الٰهى□

(□□□) قُلْ إِنَّنِي هَدَانِي رَبِّي □□□□ دليل وحى اواعلانات دنبى عليه السلام نه او اظهار دعقيد□□ داټول اعلانات دليل وحى د□□

(□□□) قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي □□□□ رد دشرک فى العبادة□

() قُـلْ أَغَيْـرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا رد دشـرک فی التصـرف دااعلانـات دتوحيد اوکه چه تاسو څـوک معبود نکړی
وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ تخويف اخروی
() وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ ترغيب راشئ دنيا ته دپـاره دامتحـان راغلی یئ نو پـوره بيـان اوشو اومنئ
إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ تخويف که مو اونه منله نو عذاب
وَإِنَّهُ لَغَفُـــورٌ رَحِيمٌ بشـــارت که مو اومنله نو بشارت او مغفرت
حاصل دسورة
ا خلقو ټـول دخـدائتوب صـفات یو الله تعـالیٰ له اومـــنئپه هيڅ يو صـــفت کښې دهغه شـــريک او حصه دار نشـــتهنه په تصـــرف کښې، نه په علم کښې، نه په عبـادت کښې او نه په دعـاء کښېاو داخــــــبره دعقلی دليلونو نه ثابته ده او دوحی نه ثابته ده او ابراهيم عليه السلام پر منـاظره کـړ وه او دټولو انبياؤ دغه عقيده وه نو تاسو هم خپل عقيد دشـرک اعتقـادی نه پـاک کـړئاو ا داعی بيـان اوکـړه امتحانـات به راځی خومناسب جـواب ورکوه او چه لکه عقيد دشرک نه پاکول پکار دی نو دغه شـــان عمل هم پـــاک کـــړئ په خپله خوخه تحريمـات مه کـوئ او نه دمخلـوق په نـوم منخـت کوئداشيطانی تعليم د دقــرآن تعليم دعقل او نقل په رنـــړا کښې هغه دد خلاف د تاسو ســـره پـد هيڅ قسـمه دليل نشـته محبـوب سـبحانی ث هم دد اعلانـــات کـــړی دی نودعـــذاب دراتلو نه مخکښې اومـــنئ دادنيا دامتحـــان ده که مو اونه منله نوالله دعــــــــــذاب والا د او که مو اومنله نومغفرت به اوکړی
امتيازات

( )الادلــةالكثيرة ډير دلائل( )رد په ټولواقســامو دمشركينو( )مناظره دخليلث د مشـركانو سـره( )العقبات السة شپږامتحانات چه په داعی راځی ددعوت میدان کښې

( )دمشـــــركانو ناشـــــنا تحريمـــــات اودهغ رد( )دمشـــركانو نه ددليل مطالبه " قل أذكـــرين" په تحـــريم اخـــتراعی( ) " ولاتســـبوا الـــذين " ادب دبيـــــــان( ) " ان تطع اكـــــــثر من فی الارض" جمهوريت په خطا د( ) وصـيت دالله عبـادو ته( )( ) اعلانات دنبی علیه السلام دطرفنه

تمت سورة الانعام الذی هومن الله فضل وانعـام بعون الله الملک ذی الکرم والاحسان

نن ځه ډيرخفه يم سحر چه " وحاجه قومه " آيت مِ ليكلو نو زبـــير راغ او فائل ئ راوړو او ګـــوت ئ رانه اولګـــول داظـــاهری دپـــات كيـــدو دليل وی خوځمادالله تعـــــــالیٰ نه اميد د ماســــــره د مــورډيرفكر د الله دِ دهغ تسـلی اوكــړی او ان شاء الله تعالیٰ چه تسلی به ورله كوی خدايه هغ ته صحت عافيت او بركتی عمر نصيب كړ

ه ه اكتـــــــوبر ء   : عصر مينګـوره جيل ابوحمـاس مجتـبیٰ عـامر بن عبد المتين

سورة الاعراف

ســورة الاعــراف مكی ســورة د پە نــزول کښې یوکم څلویښـتم(۳۹) نمـبرد پس دسـورة ص نە او پە تــرتیب دســورتونو کښې اووم ســورة د پس دسورة الانعام نە

ربط دمخکښې سورة سره

ربط دســورة الاعــراف دســورة الانعــام ســره پە ګڼرووجوهو باند د ځن دهغ نە :

اوله وجه : پە ســــورة الانعــــام کښې مســــئله مدللةشوه یعنی رد دشرک اعتقادی او فعلی اوشو پە دلائلو ســــره نو اوس اعــــراف کښې وائی چە دامسئله اورسوه تسلی ساته ته کامیاب ئ

دویمه وجه : پە ســــورة الانعــــام کښې پە توحید دلائل عقلیه وو ، نقلی کم وو نو پە ســــــــورة الاعــراف کښې نقلی زیــات دی او عقلی کم دی نودلته پر نقلیه ذکرکوی چە تکمیل اوشی

دریمه وجه : مخکښې ســورة کښې عقبــات ســته بیــان شو شپږ امتحانــات نــواوس د ســورة کښې دامتحاناتو والا بیانوی چە پە چاامتحانات راغلی وو انبیاء کرام علیهم الصلوات والسلام

څلورمه وجه : چە دســورة الانعــام پە آخر کښې " هل ینظــرون " تخویف دنیــوی بیــان کــړ وو (۱۵۸)کښې نودلته نمــون دتخویف بیــانوی دمنکرینو سابقینو

پنځمه وجه : خاتمه دســورة الانعــام کښې اوو " وهوالــذی جعلکم " نــوآخری آیت کښې " ســریع العقــــاب " او " غفــــور " نودلته ددواړو نمــــون ذکرکوی چە چاله عذاب ورکړ وو او چاله ئ نجات ورکړ وو

دعوی دسورة

دســورة مركــزى مســئل چه بيــانوى نوهغه در مســئل دى() اول مســئله تســلى نــبيث ته چه دامسئله په استقلال بيـانوه او و رسـوه چه كـوم تكــاليف راځى برداشت ئ كـــړه خفه كيږه مه() آيت كښې () دويمه مســـئله اتبـــاع دمـــاانزل اوكړه دځان نه تحريمـات وغـيره مه كـوئ() آيت كښې . () دريمه مســئله چه كارســاز متصــرف يو الله تعالىٰ د نوحاجـاتو كښې صـرف هغه رامـدد كـړئ() آيت كښې او ()كښې پــد دريو واړو مسئلو به واقعات ذكر كوى دادر مسـئل سـورة په زبردست انداز بيانوى

خلاصه دسورة

سورة الاعـراف خپل در واړه مسـئل ذكركـوى او په هغ واقعات ذكركوى انــداز بيـان دسـورة هغه داس د چه ابتــداء نه تر " لقــوم يشــكرون " () پــور در واړه دعــو ذكر كــوى اول آيت كښې اول دعوىٰ چه تسلى ده آيت كښې دويمه دعوىٰ چه اتباع دماانزل اوكـړئ بيا د نه تخويف دنيـوى او اخروى سره دمختصر بشــارت نه كښې بيا د نه تر پور واقعه دابليس او آدم عليه السـلام په دويمه دعوىٰ چه اتباع دماانزل اوكـړئشـيطان اونه كړه نو مـردود شو د نه رد په شـرک فعلى په انعام كښې اول رد دشـرک اعتقـادى بيا دفعلى او دلته عكس داتبـاع دما انـزل اوكـړئ او شـرک فعلى مه كــوئداتر پــور د نه تر پــور تفصـيلى تخويف او بشـارت چه چا اتبـاع دما انـزل اوكـــړه نو هغــوى ته بشــارت او چه چا اونكــړه نو هغـــوى ته يـــرهد نه دلائل عقليه په توحيد په دريمه دعوىٰ باند چه رد دشرک اعتقـادى كارسـاز مددګار هغه د نوحاجاتو كښې هغه رامدد كـړئ كښې دعـــوى بيا دلائل دا تر پــــوربيا د نه واقعات په دعوو ذكر كـوىچه نــوح ، هـود، صـالح

شــــعيب عليهم الســــلام هغه پــــد□ راغلی وو□چه حاجت سرکونک□ صرف يو الله تعالیٰ د□ او دهغـوی مخـالف الله تعـالیٰ غـرق کـړی وو او د □□ نه تر □□ پـور□ واقعه دلـوط عليه السـلام په اتبـاع دمـاانزل باند□□ داواقعات تر □□ پور□ ذکرکـوی□ بيا د □□ نه تر □□□ پـــور□ تخويف دنيــوی تفصـــيلاً□ د □□□ نه واقعه دموســیٰ عليه الســلام په اول مســئله بانــد□ چه تسلی ساته په موسیٰ عليه السلام څومره مصائب راغلی وو هغه برداشت کـړی وونو ته هم برداشت کړه او مسئله اورسـوه لکه چه هغه رسـول□ وه□تر □□□ پور□ داواقعات په طريق□ دلف نشر غـير مـرتب سره ذکرکوی□اجمال کښې چه واقعـات وو نو اول تســـلی ، بيا اتبــــاع او بيا توحيد او رد دشــــرک او واقعات اول په اتباع دماانزل او بيا په توحيد او بيا په تســــلئ□ دائکه چه په اجمــــال کښې تســــلی مخکښې کړه ځکه انعـام ئ□ مخکښې کـړو چه بيـان ته تيارشی نو اتباع دماانزل شروع کړی نو مـاانزل کښې مســئله دتوحيد ده□نوتفصــيل کښې چه کله توحيد بيانول شروع کړی نو خلق به بد رد وائی نو اوس به دتســــلئ ضــــرورت راځی□ نو ځکه واقعه دموسیٰ عليه السلام □او تسلی روسـتو کـړه□د □□□ نه تر □□□ پور□ تخويفات ذکرکوی او دنـااهلو تـذکره چه هغـــوی ددنيا دوج□ توحيد پريخودلو□ د □□□ نه يو بل مثال چه هغه اتبـاع دمـاانزل نه وه کـړ□ د □□□ □ بيا د □□□ نه تر آخر تر ســـــــورته آيتونه ددری واړو دعوو سره متعلق لکه چه په سر کښې وو□

په سوره کښې د ګـنړو اقوامو مهلکو تـذکره کـوی چه هغـوی تبــاه شــوی وو□تقريبـــاً دولس مثالونه ذکرکـوی□ (□) واقعه ابليس (□) □□ واقعه قـوم نـوح عليه السلام □□ نه □□ پــور□ □ (□) عاديــان □□ نه تر □□ پور□□ (□) ثمود □□ تا (□) □□ قوم لوط □□نه (□) □□ اهل مدين □□ تا (□) □□ قوم فرعـون □□□ نه تر (□) □□□ قــوم

يعكفـون (□) □□□ ، □□□ عابـدين دسـخى □□□ تا (□□) □□□ المبدّلين لحكمه□ والمحرّفين للكتـاب□ (□□) □□□ ، □□□ اصحاب السبت □□□ تا (□□) □□□ نباالذى اتيناه ايٰتنا □□□ □□□ □

په هره واقعه دانبيـاؤ كښې تشـجيع فى التبليغ او تسلى هم شته اګر چلـول□ شـو□ ديو مقصد اصـلى دپاره وى خو دغه تر□ هم معلوميږى□

مقاصدالايات وتناسبها

(□) كِتَابٌ أُنْزِلَ إِلَيْكَ □□□□ ذكر داول دعـوى دسـورة □ مسـئله دتوحيد په نرتـوب اورسـوه چه كـوم مصائب راځى نوهغه برداشت كړه□

(□) اتَّبِعُـوا مَا أُنْـزِلَ إِلَيْكُمْ □□□□ ذكـرددويم□ دعـو□ دسـورة □ چه اتبـاع دمـاانزال اوكـړئ او دځـان نه تحريمات مه كوئ□

(□) وَكَمْ مِنْ قَرْيَة □□□□ نه تر ظَـالِمِينَ (□) پـور□ تخويف دنيوى □ چه سـتاخلاف كـوى او تاته تكليف رسـوى او اتبـاع دمـاانزل نه كـوى نو دابه ئ□ حـال شى په دنيا كښې□

(□) فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ □□□□ تخويف اخـروى□ چه دابه ئ□ دآخـرت حـال شى چه اعمـال ئ□ دالله تعـالىٰ نه پټ نه دى او تپوس به تر□ كيږى□

(□) فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ □□□□ بشارت اخروى □ چه چا اتباع دماانزل اوكړه نو دهغه انجام به دا شى□

(□) وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ □□□□ تخويف اخروى سـره دوج□ دعذاب نه چه دما انزل نه انكار وو□

(□□) وَلَقَـدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ □□□□ تـرغيب اتبـاع دداعى اود ما انزل ته چه داعى كومه مسئله كـوى نو دا اومنئ ځكه مادرله داكړى دى□

(□□) وَلَقَـدْ خَلَقْنَـاكُمْ □□□□ دااوله واقعه په دويمه دعوى بانـد□□چه اتبـاع دما انـزل اوكـړئ،داعى چه كوم بيان كوى ګنى نو داس□ مردود به شئ چه لكه شيطان چه مردود شو او مطـرود شو نو دشـيطان

داتباع نه ځـان بچ کـړئ ځکه هغه قسم کـړ وو چه دوی به دمـــاانزل نه اړوم کښې نو که دهغه ه لار لاړئ تاسو به هم داس شئ کښې لکه دآدم علیه السـلام عـاجزی اوکـړئ او نـدامت دا واقعه تر وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ () پور ذکرکوی
وَلَقَــدْ خَلَقْنَــاكُمْ حکم دســجد آدمث ته او دابلیس دهغ حکم نه انکار
() قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ دسجد دنه کولو سبب هغه استکبار
() قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا دما انـزل دانکـار کولو دوج نه دابلیس مردود کیدل
() قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُـدَنَّ لَهُمْ دابلیس دآدم علیه السـلام داولاد دګمـراه کولو او داتبـاع دمـــاانزل نه داړولو مکمل اراده او قسم کــول چه مهلت ئ د له غوختل وو
() قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَدْحُورًا مردودیت دابلیس او داتباع دهغه
() وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّة اکرام دآدمث او امتحان
() فَوَسْــوَسَ لَهُمَا الشَّــيْطَانُ دشــیطان وسوسه
() فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَة بَـدَتْ لَهُمَا دآدم علیه السلام لغزش او دالله تعالیٰ تنبیه ورکول
() قَــالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَــــنَا دآدم علیه الســـلام زاری او توبه نو تاسو هم زاری او توبه اوکړئ
() قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ دنیا دامتحـان میدان
() يَا بَنِي آدَمَ قَــدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًــا رد دشرک فعلی او په تحریمات العباد تاسو دشیطان حـال اولیـدلو نوهغه شـیطان هغه ستاسو دګمـراه کولو عـزم کـړ د نوتاسو د هغه په وجه دځـان نه

تحريمات كوئ نوخبردار پہ ځان جامې او لباس مه بندوئ لکه چه مشرکينو به طـواف پہ بربنـډه کولو دشيطان پہ قدم قدم مه کيږدئ .

(٢٧) يَا بَنِي آدَمَ ﴿الآية﴾ تنبيه پہ عـداوت دشـيطان باندې ، چه دا ستاسو آبائى دشمن دې او خطرنـاک دې دهغه طرفنه راځى چه ستاسو ګمان هم نه وى او وينئ هم نه تاسو بې دينى ددين پہ شکل خکـاره کوى نو دهغه اتباع نه ځان بچ کړئ.

(٢٨) وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَـة ﴿الآية﴾ زجر پہ شـرک فعلى يعنى پہ تحريمات العباد او رد پہ دليل دمشـرکانو. دادشيطان پہ تعليم داسې خبرې کـوى چه داطـواف عريانـاً ځمـونږدپلار نيکه طريقه ده او چه مونږ الله نه بندوى نو معلوميږى هغه پرې خوشحاله دى.

قُـلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَـأْمُرُ بِالْفَحْشَـاءِ ﴿الآية﴾ سـره جـواب کوى.

أَتَقُولُـونَ عَلَى اللَّهِ ﴿الآية﴾ زجر پہ غلطو او بې دليله خبرو.

(٢٩) قُـلْ أَمَـرَ رَبِّي بِالْقِسْـطِ ﴿الآية﴾ دريمه دعـوى دسـورة او دليل وحى پہ توحيد ، چه ځمـارب ددې حکم پہ " لااله الاالله "کارســاز ومــددګار يو الله تعالىٰ دې نوصرف هغه رامدد کـړئ او شـريک حصه دار ورسره مه جوړوئ.او ځـه داخـبره دځـان نه نه کوم داځما رب ماته کړې ده

کَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ، ددې مسـئلې جـواب به ورکـوى الله تعالىٰ ته به ځئ.

(٣٠) فَرِيقًا هَدَى وَفَرِيقًا حَـقَّ عَلَيْهِمُ الضَّـلَالَة ﴿الآية﴾ نوچه دامسئله بيان شى نوخلق دوه ډلې شى داځنې دشياطينو پہ تابعدارئ روان شى.

(٣١) يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ ﴿الآية﴾ رد پہ تحريمات العبـاد ، نو دشـيطان پہ يارانه کښې دځـان نه تحريمـات مه کـوئ لبـاس کښې هم او پہ خـوراک کښې هم داتحريمات اسراف دى.داختم کړئ.

() قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ زجر په تحريمـات العبـاد چه تاسو ته پـد تحريمـات حكم چا كـړ د چه الله تعـالىٰ نـدى حـرام كـړى نوبل څـوك حراموونك شته د

() قُلْ إِنَّمَا حَـرَّمَ رَبِّيَ الْفَـوَاحِشَ تحريمـات الله راشئ الله تعالىٰ داحرام كړى دى نو دِ سـره هم رد په تحريمات العباد او په شـرک فعلى راغ چه ول دځـان نه ب دليله تحريمـات كـوى داخو په تاسو حـرام دى چه داس كـار به نه كـوى نو ول كوئ

() وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ جواب دسـوال چه يـره دوى داس كارونه او خبر كوى نو عـذاب پـر ول نه رائى جـواب دعـذاب وخت مقـرر د او تخويف هم شو

() يَا بَنِي آدَمَ إِمَّا يَـأْتِيَنَّكُمْ رُسُـلٌ مِنْكُمْ بشـارت چه داخـبره مـونږ آدم عليه السـلام ته كړ وه چه روستو بچو ته چه انبيـاء به وائى چه چا اتباع دماانزل اوكـړه او ځـان ئ سم كـړو نو دهغه به دانتيجه شي

() وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا تخويف اخروى چه اتباع اونكړى نوا نجام ئ اوګوره

() فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَـرَى عَلَى اللَّهِ كَـذِبًا زجر چه اتباع نه كوى نو لوئ ظالم د نو چه كومه سـزا ورله په علم الهى كښې او لـوح محفـوظ كښې مقرر ده هغه به ورته ملاؤ شى

حَتَّى إِذَا جَاءَتْهُمْ رُسُـلُنَا دد نه تخويف اخـروى تر نَجْزِي الظَّالِمِينَ () پور چه اتباع اونكـړى او شرک اوكړى نودابه ئ انجام وى

() قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ دعابدينواومعبودينو په دوزخ كښې جهګړه تر تَكْسِبُونَ () پور

() إِنَّ الَّذِينَ كَـذَّبُوا بِآيَاتِنَا سـبب دوزخ ته دتللو او جنت ته تلل محال

(۴۲) وَالَّذِينَ آمَنُوا ... بشارت اخروی چه اتباع اوکړی نودهغوی دعمل میوه۔
لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا ... دفع دوهم چه دجنت اعمال څه دوس نه بهر ندي۔داتر تَعْمَلُونَ (۴۳) پورې۔
(۴۴) وَنَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ... دجنتيانو ددوزخيانو دذلت دپاره آواز کول۔
فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ ... دفرشتو آواز اودظالمانو لعنت او اسباب دلعنت۔ دا به تخويف هم شی چه ځان دد۔ دوزخ نه اوساتئ۔
(۴۶) وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ ... تذکره داعراف والو او دهغوی دجنت طمع او ددوزخ نه پناه۔
(۴۸) وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا ... داعراف والو دوزخيانو ته آواز او هغوی له پيغور ورکول۔او زورنه ورکول په استهزاء دحق پرستو۔
(۵۰) وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ ... د دوزخيانو دجنتيانو نه څه غوختل۔
(۵۱) الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا ... زجر اوتخويف ۔ چه پد۔ وجه جنت حراميږی چه اتباع اونکړی نو يا به انصافه اوس پريږدئ ګنی دوزخی بی شئ۔
(۵۲) وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ ... ترغيب الی القرآن ۔ نو دغه مخکښې اعمال چه نافرمانی ده دا پريږده او دداس۔ کتاب اتباع اوکړه چه هدايت او مهربانی څنګه ده درته اعمال دکاميابئ او ناکامئ خائی۔
(۵۳) هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ ... تخويف اخروی۔ چه دد۔ قرآن اتباع اوس نه کوی نو کله به کوئ دقيامت په ورځ خو بيا فائده نه کوی او واپس کيدل هم نشته د۔۔
(۵۴) إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي ... دليل عقلی په توحيد۔ چه دقيامت نه مخکښې تيار۔ اوکړئ او کارساز مددګاراوبرکتونه ورکونک۔ يوالله اوګنړی داڅه

ګرانه خبره نده اوګوره دا کارونه تاسو له څوک کوی.
() ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً دعوی دتوحید دریمه دعوی دسورة دد دلیل نتیجه داده چه یو الله تعالیٰ رامددکړئ شرک فساد د نو دا مه کوئ.
() وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ دلیل عقلی.
كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى تفریع دقیامت چه دا هم ددلیل نه ثابته شوه.
() وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ دزمکه دوه قسمه نو لکه زمکه کښې داقسمونه نو زړونو کښې هم دوه قسمه څن قبول کړی او څن قبول نه کړی لکه دراروانو واقعاتو نه په معلوم شی چه څوک قبول کړی او څوک نه شکر ګزار فائده اخلی.
باران که در لطافت طبعش خلاف نیست درباغ لاله روید ودر شور بوم وخس
ترجمه: دباران دمزاج نه دا خبره خلاف نه ده چه باغ کښې خکلی ګلونه ګل لاله زرغون شی او په خوره ناکه زمکه کښې سخا بوټی.
() لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ اوله واقعه په دریمه دعوی دامسئله چه صرف الله تعالیٰ رامدد کړئ او هر قسم شرک پریږدئ دا ناشنا نده پد باند نوح علیه السلام خپل قوم پد مسئله راغل وو اوداتر هم معلومیږی چه سره دتکلیفونو هغه رسول وه نو ته هم اورسوه او دهغه مخالف تباه شوی وو نو ستامخالف به هم تباه شی نو دریمه دعوی پکښې اصل ده او نور تر تبعاً معلوم شو.
() يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ دنوحث دعوت.
إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ تخویف په صورت دنافرمانئ کښې.

(□□) قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ □□□□ انکار دسـردارانو او معتبرو خلقو□
(□□) قَـالَ يَا قَـوْمِ لَيْسَ بِي ضَـلَالَة □□□□ دنـوحث جواب دخیر خواهئ په انداز□
(□□) فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ □□□□ دقوم تکذیب او تباهی□
(□□) وَإِلَى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا □□□□ دویمه واقعه دهود ث په دریمه دعـوی چه هـود علیه السـلام هم پـد□ مسـئله راغل□ وو نـور□ دعـو□ تـر□ ضـمناً معلومه شـو□□ نـور په واقعـاتو کښې آیتونه مربـوط وی خودپیغمـبر بیـان وی دقـوم انکـار او دپیغمـبر په خـیرخواهئ انـداز سـره جـواب دی□ اوآخر کښې دپیغمـــبر اودایمـــان دارو نجـــات او د نه منونکو تباهی□
(□□) وَإِلَى ثَمُـودَ أَخَـاهُمْ صَـالِحًا □□□□ دریمه واقعه دصـــالح علیه الســـلام په دریمه دعـــوی بانـــد□□ دقومونو انکـــار او تبـــاهی تر " وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ "(□□) پور□□
(□□) وَلُوطًا إِذْ قَـالَ لِقَوْمِـهِ □□□□ څلورمه واقعه په دویمه دعوی چه اتباع دماانزل اوکړئ او دشـیطان اتباع مه کوئ داس□ به تباه شی لکه قـوم لـوط چه تبـاه شو هغـوی اتبـاع دمـاانزل نه وه کـړ□□دالله محرمـاتو سـره دحرامو معامله اوکـړئ□ داتر (□□) پور□□
(□□) وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُـعَيْبًا □□□□ څلورمه واقعه متعلق ددریم□ دعو□ سـره چه شـعیب علیه السـلام هم دامسئله کړ□ چه " اعبدواالله " □دقومونو انکار او تباهی□ دانور□ دعـو□ تـر□ نه ضـمناً معلومیږی□ داواقعه " عَلَى قَـوْمٍ كَـافِرِينَ "□(□□) پـور□ □ هـره واقعه ورسره تخویف هم شو□
(□□) وَمَا أَرْسَـلْنَا فِي قَرْيَة □□□□ ابتلاء بـالنقم □ او التفات د□ امت ته □ دا تفصـیلی یـره ذکرکـوی چه داعی راشی بیان اوکړی او بیا پـر□ خه ورځ راولی

نو دوی له عـبرت اغسـتل پکـارۀ وو نو دادوی دژوند اتار چېرهاؤ ګنړی وائی دا راځی الله تعالیٰ ته توجه نه کـوی نو عـذاب راشی نو په تاسو به هم عـذاب راشی او بچ کیــدل نشئ نــویره اوکــړئ او سم شئ او چه نه یریـږی نو تـاوانی د ( ) کښې او نمون او دعوت دعـبرت ورته ذکرکـوی اوعـذاب په ، کښې دهغه چا دپـاره چه چا دانبیـاء نه انکـار کولو او دالله لوظ نه پــوره کولو نو داتهــول تخویف دنیوی د

( ) ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْــدِهِمْ مُوسَــى شپږمه واقعه دموســـیٰث متعلق داول دعـــو ســـره چه تسـلی سـاته په بهـادرئ مسـئله اورسـوه لکه چه موسیٰ علیه السلام تکالیف برداشت کـړی وو دهر طرفنه مصـیبت راغلۀ وو هغه ئ برداشت کـړ وو نو هغه زړه نه وو تنګ کـــــــــړ نو ته هم زړه مه تنګوه اوتکالیفۀ برداشت کړه

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْــدِهِمْ مُوسَــى په اول د واقعه کښې دتہول واقع خلاصه په لنډو الفاظو سره

( ) وَقَـالَ مُوسَــى يَا فِرْعَــوْنُ اوله معرکه دموســیٰ علیه الســلام دفرعــون ســره دفرعــون دطرفنه مصـــائب برداشت کـــول داتر آیت ( ) پور

وَقَالَ مُوسَى د موسیٰ علیه السلام فرعون ته دعوت او خپل منصب خودل

( ) قَـــالَ إِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَة فَــــأْتِ بِهَا دفرعون مطالبه دمعجز

( ) فَـأَلْقَى عَصَـاهُ دوه معجـز خـودل یو دیر او بله دبشارت

( ) قَـالَ الْمَلَأُ مِنْ قَـوْمِ فِرْعَـوْنَ دفرعـون داسمبلئ او پـارلیمنټ دموسـیٰ علیه السـلام بـاره کښې جرګــــــه اوخیـــــــالۀ او د مقــــــابل او د

دباولوتدبيرونه چه منــاظره ورســره كــوو تر (□□□) پور□□
(□□□) وَجَــاءَ السَّــحَرَة فِرْعَــوْنَ □□□□ دســاحرانو دفرعون نه د مزدورئ مطالبه او دفرعون وعده□
(□□□) قَـالُوا يَا مُوسَـى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ □□□□ منـاظره شـروع كيـدل او دسـاحرانو دموسـىٰ عليه السـلام ادب كول□
(□□□) قَالَ أَلْقُـوا □□□□ سـاحرانو ته دكـرتب خكـاره كولو وينا كـول □ چه دوى خكـاره كـړى چه ختم ئ كړم او دهغوئ كرتبونه او خپل زور خكاره كول□
(□□□)وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى □□□□ موسىٰ عليه السـلام ته تسـلى او دســاحرانو شكست او ايمــان (□□□) پور□□
(□□□) قَالَ فِرْعَوْنُ آمَنْتُمْ بِهِ □□□□ دفرعون سياسى چال چلول او دهمكى وركول□
قَـالُوا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُـونَ (□□□) دســاحرانو تثبت اوجواب چه اوګـوره پس دايمـان داسـاحران څنګـه كلك دى تاسو هم دغه شان كلك شئ□
(□□□) وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ □□□□ دوزيرانو دفرعـون توجه موسىٰ عليه السـلام ته اړول□چه اصل سـړ□ درنه پاتـ□ كيږى□او دفرعون دهمكى□
(□□□) قَــالَ مُوسَــى لِقَوْمِــهِ □□□□ دموســىٰ عليه السلام قوم ته تلقين دصبر او بشارت وركول□
(□□□) قَـالُوا أُوذِينَا مِنْ قَبْـلِ □□□□ دقـوم د موسـىٰ عليه السلام له تسلى چه دد□ مونږعادت يو □
قَالَ عَسَـى رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِـكَ عَـدُوَّكُم □□□□ دموسـىٰ عليه السلام دهلاک دفرعون خوشخبرى وركول□
(□□□) وَلَقَـدْ أَخَـذْنَا آلَ فِرْعَـوْنَ □□□□ په فرعونيـانو دانكــــار دوج□ عذابونه او دهغـــوى په حق پرست موسىٰ عليه السلام بدفالى نيول او ايمان نه انكار دعذابونو دراتلو تذكره او دهغوى سـوالونه موسـىٰ عليه السلام ته او نافرمانى تر (□□□) پور□□

(□□□) فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ □□□□ دفرعونیــانو هلاکت او دبنی اسرائیلونجات□اوګـوره موسـیٰ علیه الســلام ځنګه مصائب برداشت کړل□دساحرانو دطرفنه هم بیا دفرعونیــانو نه هم خوهغه ځنګــه تبــاه شو او ساحرانو چه ایمان راوړو ځنګـه کلک وو دغه شـان مصائب برداشت کړه تسلی ساته کامیابی هم ستا ده□

(□□□) وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْــرَائِيلَ الْبَحْــرَ □□□□ اوس دموسـیٰ علیه الســلام معرکه دخپل قـوم سـره چه دخپل قوم دطرفنه هم مصائب برداشت کړی دی□ فَــأَتَوْا عَلَى قَــوْمٍ□□□□ دامصــيبت اول چه ســره دموســیٰ علیه الســـلام دمحنت دوی داس□ خـــبر□ کول□□

(□□□) إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ □□□□ د قوم مهلک تبــاه شوی تذکره چه داصنامو عبادت کونکی تباه شــوی دی□اوهغوی ته احسان یادول□

(□□□) وَوَاعَــدْنَا مُوسَــى ثَلَاثِينَ لَيْلَة □□□□ دموســیٰ علیه الســـلام بل امتحـــان ته تمهید □ چه دســخی دعبادت کونکو او دسامری دطرفنه راغل□ وو□ وَوَاعَــدْنَا مُوسَــى□ د کتــاب راوړلو قــانون راوړلو دپــاره تلل او دهــرون علیه الســلام ته کــار حواله کول□

(□□□) وَلَمَّا جَـاءَ مُوسَــى لِمِيقَاتِنَا □□□□ په شــوق د دیــدار کښې ســوال ددیــدار الهی کــول□او جــواب دالله تعــالیٰ او تفصــیل او کتــاب حواله کــول او دکتاب صفات تر " دَارَ الْفَاسِقِينَ" (□□□)□

(□□□) سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ □□□□ زجر اوتخویف □ چه متکــبر او نافرمانه دکتـــاب الهی نه فائـــده نشی اغستل□ او دهغ□ فهم ورته نه نصـیب کیږی او التـه روان دی نو هغــوی ته یــره ورکــوی□تر " مَا كَـانُوا يَعْمَلُونَ " (□□□) پور□□

(□□□) وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى □□□□ زجر په عبادت دسخی□ دموسیٰ علیه السلام په غیر حاضرئ کښې دقوم دعجل یعنی دسخی عبادت□ او دهغوی حماقت □
(□□□) وَلَمَّا سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ □□□□ دپوهیدلو نه روستو بیا معافی□دا آخرئ خبره مخکښې ذکرکړ□ ده چه دخپل حماقت خپله قائل شوی وو□
(□□□) وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى □□□□ دموسیٰ واپسی او خفګان□
(□□□) إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ □□□□ تخویف عبادت کونکو دسخی ته□
(□□□) وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ □□□□ بشارت تائبینو ته□
(□□□) وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ □□□□ دموسیٰ علیه السلام دتورات بیان کول□
(□□□) وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ □□□□ بل امتحان په موسیٰ علیه السلام دې□ ادبو دطرفنه دخپل قوم نه□ چه الله تعالیٰ موسیٰ علیه السلام ته وئیلی وو□چه اویا کسان خوخ راوله چه دد□ ګناه معافی اومعذرت په کوه طور کښې اوکړی□چه هلته خاص کیفیت دوریځو جوړشو دوی کلام الله واوریدلو په سجده پریوتل روستو ئ و□ چه : " حتیٰ نری الله جهرة "□نودهغ□ سزا ورته ملاؤ شوه دهغ□ تذکره□
(□□□) الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ □□□□ درحمت الٰهی مستحق خلق دا هم دی□چه دنبی علیه السلام تابعداری کوی او داپیغمبر مبشَّر دتورات او نجیل د□□او بشارت چه داخلق کامیاب دی□ او ترغیب اتباع دنبی علیه السلام ته چه که رحمت الٰهی غواړئ نو راشئ دد□ پیغمبر اتباع اوکړئ□
(□□□) قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا □□□□ صداقة دنبی علیه السلام او ترغیب دهغه اتباع ته چه هدایت اوس دیکښې د□ دائ□ مینځ

کښې ذکرکړه ځکه مخکښې تذکره راغله نودنــبی علیه الســلام صــداقت ذکرکــوی چه څــوک دا اونه وائی چه داصــرف دعربو پیغمــبر د او دڅــه وخته پــور نه بلکه داهمیشه له آخــرۍ پیغمــبر د نــودده اتباع اوکړئ

خوش ترآن باشد که سر دلبران درآیددرحدیث دیگران

() وَمِنْ قَـوْمِ مُوسَــى أُمَّة اشــاره ده چه یهودو کښې به څه خلق هغه دد پیغمبر اتباع کوی لکه عبدالله بن سلامه او دهغه ملګری

() وَقَطَّعْنَـاهُمُ اثْنَتَيْ عَشْـرَة أَسْـبَاطًا أُمَمًا دبیــان نه روســتو دقــوم موســیٰ تقســیم او بل امتحـــان په موسیت بانـــد اول ذکر دنعمتونو بیا دنعمت دبدلونکو سزا

() وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ اسْـكُنُوا هَـذِهِ الْقَرْيَة دالله دطرفنه حکم چه داس اوکړئ

() فَبَـدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُـوا مِنْهُمْ قَـوْلًا نــودب ادبو تبــدیل په حکم الهی کښې اودهغــوی ســزا دموسیٰ علیه السلام په واقعه کښې څومره اقوام مهلکه تباه شوی بیان شویوقوم یعکفون په ، کښې دویم عابــدین دســخی تا بل هغه ب ادبه چه زلزله پــر راغله او داب ادبه ، کښې او فرعونیان لا ځان له شو

() وَاسْــأَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَة اوس احـــوال دمعرضینو ذکرکــوی او تخویف دنیــوی چه چا دحکم الهی نه اعراض کړ او اتباع ئ دنبی ددعــوت نــده کــړ نوهغه الله تعـالیٰ څنګـه تبـاه کـړی دی دهغ مثالونه ذکرکوی

وَاسْأَلْهُمْ دا اول مثال دمعرضـینو چه ده حیلو ســره ئ حــرام حلالــول نو څنګــه انجــام ئ شو شـــــادوګان تـــــر جوړشو داتر () پـــــور نودنافرمـانئ نه ځـان اوسـاتئ هغـوی له ئ څنګـه

ســـــزاددلت ورکــــړ او افـــــتراق تاسو له به هم درکړی نور آیتونه مربوط دی
(ﻫﻫﻫ) فَخَلَــفَ مِنْ بَعْــدِهِمْ خَلْــفٌ ﻫﻫﻫﻫ بل مثــال دمعرضـــینو چه ددنیا دوج نه ئ اتبــاع دمـــاانزل پریخوده او په طمع دسـیغفرلنا چه مـونږ غټ خلق یو الله به مومعـــاف کـــوی دادخو نه بد پیداشو دمستو نه شومل اوداس خبر شروع کړ
(ﻫﻫﻫ) وَالَّذِينَ يُمَسِّـكُونَ بِالْكِتَـابِ ﻫﻫﻫﻫ بشـارت چه څــوک دعــوت اومــنی او په کتــاب الله منګــول اولګوی
(ﻫﻫﻫ) وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَــلَ فَــوْقَهُمْ ﻫﻫﻫﻫ دازجــردغ نــااهلو ته چه تاسو خودغردلانــد داتبـــاع وعـــده اغستل شو وه نوول تاسو اتباع نه کوئ
(ﻫﻫﻫ) وَإِذْ أَخَـذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ ﻫﻫﻫﻫ تــرغیب الی الاتبــاع تاسو ټــول اتبـاع اوکـړئ دانه چه صـرف دهغوی نه وعده اغستل شـو وه بلکه دهربنـده نه وعـده اغســتل شــو ده دربــوبیت دالله تعــالیٰ نو اوس دالله تعــالیٰ احکـام اومـنئ چه دانه وایئ چه مونږخبرنه وو
(ﻫﻫﻫ) وَاتْــلُ عَلَيْهِمْ نَبَــأَ الَّذِي آتَيْنَــاهُ آيَاتِنَا ﻫﻫﻫﻫ بله نمونه دمعرضینو چه اوګـوره دوعـد خیـال ئ نــد سـاتل او اعـراض ئ کـړ د او اتبـاع دمـاانزل په ځائ ئ اتباع دخواهش اوکړه نوڅه ورسـره اوشو اوڅه ئ انجام شو په (ﻫﻫﻫ) کښې ئ داقانون کړو چه څوک تکذیب کوی نو دابه ئ انجام شی
(ﻫﻫﻫ) مَنْ يَهْدِ اللَّهُ ﻫﻫﻫﻫ اوس به ټول دعو رامعـاد کوی لکه دِسر دسورة
مَنْ يَهْـدِ اللَّهُ ﻫﻫﻫﻫ دا داول مسـئل سـره ته تسـلئ سـره دعـوت کـوه هـدایت او ګمـراهی سـتااختیار کښې نده دالله تعالیٰ اختیار کښې ده

(ﭑﭒﭓ) وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا ﭐﭑﭒﭓ دادویمﭐ مسئلﭐ سره چه اتباع نه کوی نوځان لکه دځاروو بربنډوی.

(ﭑﭒﭓ) وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ﭐﭑﭒﭓ دا دریمﭐ مسئلﭐ سره چه صفات دالله تعالیٰ دی دکارسازیت نو خپل حاجات دهغه نه اوغواړه.

(ﭑﭒﭓ) وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّة ﭐﭑﭒﭓ یعنی منونکی ددعوﭐ او دعوت ورکونکي شته د.

(ﭑﭒﭓ) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ﭐﭑﭒﭓ تخویف هغه چاته چه دداعي دعوت نه منی.

(ﭑﭒﭓ) أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّة ﭐﭑﭒﭓ اثبات درسالت او زجر په انکار درسالت.

(ﭑﭒﭓ) أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ ﭐﭑﭒﭓ منکرینو ته زجر چه اوس نه منی نو کله به منی.

(ﭑﭒﭓ) مَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ ﭐﭑﭒﭓ وجه دانکار چه مهر پرﭐ لږیدلﭐ د.

(ﭑﭒﭓ) يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَة أَيَّانَ مُرْسَاهَا ﭐﭑﭒﭓ زجر په انکار دقیامت چه قیامت منل څه چه الټه اعتراضونه کوی چه کله به راځیﭐ په مختلفو طریقو سره نفی دعلم دقیامت دنبیٹ نه کوی.

(ﭑﭒﭓ) قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا ﭐﭑﭒﭓ نفی دتصرف او علم غیب دنبی علیه السلام نهﭐچه هغه خپله داسﭐ وائی نودقیامت علم ورله دکوم ځائﭐ نه راغلو دهغه کار تبشیراو انذار د.

(ﭑﭒﭓ) هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَة ﭐﭑﭒﭓ په خاتمه دسورة کښې نفی داشراکو کویﭐاول دِ آیت کښې وائی چه اتباع دما انزل اوکړئﭐاودالله ورکړﭐ بچﭐ دهغه غیر ته نسبت مه کوئ او دبل په نوم ئﭐ مه منئ داډیره بﭐ انصافی دهﭐ سره دزجر نه په شرک باندﭐ تر (ﭑﭒﭓ) پورﭐ.

(ﭑﭒﭓ) وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا ﭐﭑﭒﭓ رد دشرک فی التصرفﭐ چه دچا په نوم منختﭐ کوی او آوازونه

ورته کـوی نوهغه عـاجزان دی اختیـارات ئ□ نشـته د□□

(□□□) وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى □□□□ رد دشـرک فی الـدعاء □ چه که بلنه ورته کـو□ نوسـتااجابت نشی کول□□نوول□ ورته آوازونه کو□□

(□□□) إِنَّ الَّذِينَ تَـدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ □□□□ زجر په دعـــاء دغیرالله □ چه ته ئ□ رامـــدد کـــو□ نو هغه خوعاجزان دی□اودرارسیدلو اسباب ورسـره نشـته د□□

(□□□) قُلِ ادْعُوا شُـرَكَاءَكُمْ □□□□ دداعی بهـادری او اظهار دعجز دخدایانو ددوی□

(□□□) إِنَّ وَلِيِّيَ اللَّهُ الَّذِي □□□□ دداعی اعتماد په الله تعالیٰ □

(□□□) وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ □□□□ رد دشـرک فی التصرف او عاجزی دخدایانو ددوی□

(□□□) خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ □□□□ ترغیب دعوت ته او اصـول ددعـوت سـره دتسـلئ نه چه په اصـولو دتوحید دعـــوت ورکـــوه او کـــوم تکلیفـــات راځی نوبرداشت کوه□

(□□□) وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّـــــيْطَانِ □□□□ دفع دوسوس□ دشیطان□ چه که شیطان دِ غصه کوی او یا د توحید نه دبل□ مســئل□ وسوسه اچـــوی چه بله بیان کړه نو الله تعالیٰ نه پناه غواړه□

(□□□) إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا □□□□ بشـارت دادالله احسـان په متقیـــانو چه دشــیطان خــــه وسوسه زړه ته راشی□نوفوراً پناه غواړی□

(□□□) وَإِخْـوَانُهُمْ يَمُـدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ □□□□ زجر چه داس□ هم شته چه په تابعداری دشیطان کښې کم□ نه کوی□

(□□□) وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآيَة □□□□ زجر په انکـار دقـرآن بانـد□ □ چه څـومره خکل□ بیـان دِ سـورة اوکـړو په عجیبه انـــداز بانـــد□□ بیا هم ددوی ب□ انصـــافئ ته

ګــوره چه اعتراضــونه کــوی اووائی چه داقــرآن ستاخودساخته ګنړی
قُـلْ إِنَّمَا أَتَّبِـعُ مَا يُـوحَى إِلَيَّ جـواب اودليل وحی ځــه دامســئله دځــان نه نه کــوم داماته الله تعالیٰ وحی کړ ده
هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ ترغيب الی القرآن تــر" لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ " ( ) پـور راشئ داعتراضـونو په ځـــائ دِ زبردست کتـــاب ته غوږ کيږدئ چه رحمت دربانــد اوشی اول آيت کښې و داقــرآن رحمت د او دويم آيت کښې درحمت دحاصـليدلو طريقه ابتــداء کښې هم تــرغيب الی القــرآن او دلته هم نوديو بل سره ئ اوتړل
( ) وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ ترغيب توحيد ته چه حاجاتوکښې صـرف الله تعـالیٰ رامـدد کـوه اوهيڅ ځـــــوک ورســـــره شـــــريک اوحصه دار مه جوړوئ دامـــــراد د د آيت کريمه نفس ذکر خو مســتحب د او وَلَا تَكُنْ داوعيدپه امر مســتحب نه راځی
( ) إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ په توحيد ختم دسورة د يعنی مقرب فرښت توحيد مـنی او دالله تعـالیٰ ذکرکوی نوانسان له هډو غافل کيدل ندی ښکار په ابتـــداء دســـورة کښې " كِتَـــابٌ أُنْـــزِلَ إِلَيْـــكَ " نوآخرکښې " يُسَبِّحُونَهُ " يعنی " أُنزِل بهذاالـدّعوىٰ " کتاب پد دعوی نازل شو د
حاصل دسورة
ا داعی حق عظيم الشان کتاب دانذار دپاره راغل د نو زړه مه تنګـوه او اتبـاع دمـاانزل اوکـړه او مسـئله بيـان کـړه او مسـئله داده چه : " وادعـوه خوفاً وطمعاً " په حاجاتو کښې يوالله رامـدد کـړئ يعـنی رد دشـرک فعلی او اعتقـادی اوکـړئ کـوم خلق چه اتباع دماانزل نه کوی اودځان نه تحريمات کوی جام وغيره په ځان حراموی نو لکه دشـيطان

او دقوم لوط به تباه شی او دادعـوی دتوحید څـه نـو نـده پـد نـوح،هـود،صـالح او شـعیب علیهم السلام راغلی وو هغـوی هم دابیـان کـړ وو نو ته هم بیان کـړه اودهغـوی مقابل تبـاه شـوی وو نو تسلی ساته ستامخالف به تبـاه شی اودد مسـئل په دعـوت کښې تکـالیف راځی لکه چه په موسـیٰ علیه الســـلام قسماقسم تکـــالیف راغلی وو نو دابرداشت کړه لکه دهغه مخالف تباه شو سـتا هغه به هم تباه شی او معرضینو او نه منونکو ته احوال او مثالونه بیان کـړه نوخه داده چه عـاجزه مخلـوق د نه حصه دار وی او دقـرآن نه دِ فائـده واخلی او توحید دِ اومـنی لکه چه فرشـت ئ اعلان او بیـان کوی

امتیازات

() دشرک فعلی ناشنا جزیـات چه طـواف عریانـاً وو() تذکره داعراف والو

() حتیٰ یلج الجمل فی سمّ الخیاط () فلایامن مکرالله الاالقوم الخسرون

() فاخـــذهم الطّوفـــان والجـــراد " دفرعونیـــانو دعذابونو تفصیلی تذکره() قـال لن تـرانی ولکن انظر() یجدونه مکتوباً فی التـورات والانجیل() واذ اخذ ربک عهد الست

() ان الذین اتخذوا العجل سـزا دمبتـدع ذلت() واقعه دبلعم بن باعور " واتل علیهم "

تمت سورة الاعراف بعون مالک المنیب والجاف

یارب محمد ورب ابراهیم والملائکة والروح نجّنی من السجن کمانجیت اصحاب الاعراف وسـلّ وثبت قلـبی وقلب اهل بیـتی سـیما والـدت المحترمـة المکرّمـة واعطهـا صـحة کاملـة وعمـراً مبارکـاً وســـروراً وفرحـــاً فی الـــدنیا والاخرة مع الوالد المکرّم غفرالله لهٗ

[illegible]هـ [illegible] هـ يـوم الجمعـة وانا حـزين بحـزنٍ شـديد فقيراً لتثبت الربّ المجيد [illegible] [illegible] : [illegible] ظهر [illegible]

سورة الانفال

سورة الانفال مـدنی سـورة د په نـزول کښې اته اتيـايم () نمـبر د پس دسـورة البقرة نه نـازل شـو د او په تـرتيب دسـورتونو کښې اتم () نمبرسورة د پس دسورة اعراف نه

ربط دمخکښې سورة سره

مناسبت او ربط دسورة الانفـال دسـورة الاعـراف سره په ګنړو وجوهو باند د ځن دهغ نه

اوله وجه : هرکله چه مسـئله دتوحيد په کـامل طـريق سـره ثابته شـوه په انعـام کښې په عقلی دلائلو او په اعـراف کښې په نقلی نو چه اوس هم نه سميږی ،نو کږه خُله بغير دسوک نه نه سميږی چه په ترغيبـاتو واقعـاتو زواجـرو اونه منله نو دنيا کښې هرخـوک خپل مرتد وژنی نو اسـلام هم خپل مرتد وژنی نو دِ سـورة کښې وائی چه " قـاتلوهم " جنګ اوکـړه چه مسـئله خـوره شی دوی اووژنه او مسـئله بغـير دايثـار دنفس نه نه خـوريږی نو نفس قربان کړه دد دپاره

دآزادئ ناو په مهر کښې سرونه غواړی

په توحيد مـــئينو ځلمو راشئ داډولئ پورته کړئ

دويمه وجه : مخکښې ســورة کښې مقاصد بيـان شو توحيد،رسالت، کتاب اوآخرت نودِ سـورة کښې قواعد دپـاره دتيـارئ دجهـاد دپـاره داوچتـوالی داسلام او دعـزت دد امت لکه دتبليغ قواعد چه په انعام کښې بيان شوی وو نو انعام کښې عقبـات سته اعراف کښې واقعات سته او په انفـال کښې قواعد سته ذکرکوی

دريمه وجه : په اعـراف کښې اصـول اصـليه بيـان شو نو په انفال کښې لواحق او ممدّات بيانيږی

ځلورمه وجه : سورة الاعراف کښې ذکرداقوام معذّبو وو چه الله تعالیٰ ورله عذاب ورکړ وو نو دلته هغه تذکره چه معذّب بایدی المومنین دی چه الله تعالیٰ ورله دمومنانو په لاس عذاب ورکړ وو

پنځمه وجه : سورة الاعراف اختتام اوشو په تسبیح او سجده باند نو دا سورة دهغ سبب دمدافع ذکر کوی چه ددغ حفاظت په جهاد باند نو جهاداوکړئ چه دامحفوظ پات شی که دجهاد نه وی نو مونځ او توحید حفاظت به اونشی

دعوی دسورة

دسورة الانفال مرکزی مضمون او محور دعوی هغه ده " الترغیب الی القتال فی سبیل الله تعالیٰ لدفع الشرک وذکر القواعد لها " یعنی دمومن او موحد مینه راوچتوی جنګ ته چه دتوحید دخورولو دپاره جهاد ته تیار شئ او دشرک دفع کولو دپاره او دهغ دپاره به قواعد ذکرکوی " چه تیار شه جنګ ته او قواعد او اصول زده کړه "

" جهاد او قتال فی سبیل الله اګر چه حسن لغیره د خو توحید دومره حسن د چه په جهاد کښې اګر چه حسن لغیره د دومره حسن پیداکړ د چه دځن حسن لذاته دومره منقبت نشته د دادتوحید کمال د " دعوی دسورة په () " قاتلوهم حتیٰ لاتکون فتنة " کښې بیانیږی

خلاصه او تقسیم دسورة

دسورة مختصر خلاصه داس ده چه دعوی دسورة قتال د نو دابتداء نه دد آداب ذکرکوی داصلاح دپاره بیا دمومنانو پنځه اوصاف او بیاترغیبات قتال ته دهغ نه روستو په پنځو اوصافو دمومن اومجاهد پنځه قواعد تفریع کوی او بیا دعوی دسورة بیا شپږمه قاعده نتیجه دپنځو ده دهغ نه روستو زواجر منافقانو ته او دهغوی پلیتئ او

**آداب امــير او مومنــانو ته ذكر كــوى تفصــيل په تقسيم كښې **
تقسيم دسـورة : سـورة منقسم د دوو بــابونو ته اول باب دابتداء دسورة نه تر " لعلكم تفلحــون " () پــور او دويم د " واطيعــوا الله " () نه تر آخر تر سورته د
اول بــاب : داول بــاب تفصــيل: په اول آيت كښې اوامر ثلٰثه ذكركـوى يو اصـلاح دمينځ دمسـلمانانو او تقوىٰ او اطاعۃ دالله او پيغمبر ذكركـوى بيا ، كښې دمســلمانانو پنځــه اوصــاف او بشــارت د " كمااخرجك " () نه تر " عــذاب النــار " () پــور ترغيبات دقتال ذكركوىبيا قواعد خمسه مرتب په پنځوصفتونو دمومنــانو اوله قاعـده د نه تر   دويمه اودريمه قاعـده د نه تر پـور څلورمه قاعــــده كښې او پنځمه قاعــــده كښې بيا كښې مثــال دفرقــان او زواجر او تخويفــات تر پــور   نه تر پــور دعــوى دســورة ســره دمصــارف دغـنيمت او دحكمتونو   كښې شپږمه قاعده دمخكښې حاصل او تفريع په هغ
دويم بــاب : د " اطيعواالله " نه ترآخرتر ســورته د پديكښې څــه آداب او دهغ فوائد ذكركــوى او زواجر او پليتئ دمنافقانو
دآدابو آيتونه ، بيا د نه زواجر او تخويفـات تر پور بيا آداب ايفاء العهود() ادب اعداد الات الحرب كښې () ادب الصلح مع الـذين يميلـون الى الصــــلح كښې () ادب الاعتمــــاد والتوكل على الله تعــالىٰ كښې () ادب التحــريض الى القتــال ، كښې () ادب التزهيد من الـــدنيا كښې بيا ترغيبــات جنــګ ته او هجــرت ته پــد انــداز ســورة دجهــاد بيــان كــوىاول قــوانين بيا آداب
مقاصدالايات وتناسبها

() يَسْـأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَـالِ دد خـائ نه اول بــاب دســورة تر " لعلكم تفلحــون " () پــور پديكښې صـفات خمسه او قواعد پـر تفريع كـوى او ترغيبات جنګ ته
يَسْـأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَـالِ په ذكر دلفظ دانفـال اشاره تصحيح نيت ته يعنى داخو سوائى ځيز د ته خو داعلاء كلمة الله خيال ساته
فَـــــاتَّقُوا اللَّهَ اوامر ثلاثـــــه،در حكمونه ذكركوىچه پر راروان سورة آسان شى
فَاتَّقُوا اللَّهَ اول امر
وَأَصْـلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ امرثـانى چه دخپل مينځ داتفــاق او اتحــاد خيــال ســاتئدائ مينځ كښې ذكركــړو چه داپه تقــوىٰ او اطــاعت حاصــليږى او دجهاد دپاره دااهم د
وَأَطِيعُوا اللَّهَ دريم حكم
إِنْ كُنْتُمْ مُـؤْمِنِينَ تــرغيب منلو داوامرثلاثو ته چه ايمان دد په منلو اوتعميل باعث د
() إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ پنځه صـفتونه دمومنـانو ترغيب له چه جهاد كو دا ځان كښې پيداكړه نو په قواعدو به عمل كول آسان شى
إِذَا ذُكِـرَ اللَّهُ اول صـفت چه دالله نه به يـره وى اودخپل ګناه فكر به ورسره وى
وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُـهُ دويم صــفت قــرآن ســره به جذبه ايمـانى سـوا كيږى چه انفـال پــر لوستل كيږى نو اثر به پر كـوى دا نه چه جـوں كا توں
وَعَلَى رَبِّهِمْ دريم صــفت الاعتمــاد على الله په ځان ،قوت ،كثرت به ئ اعتماد نه وى
() الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ څلورم صفت دمـونځ پابند به وى
وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ پنځم صـفت چه دزكـوٰة او مالى قربانئ به هم عادت وى

(٤) أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُــونَ حَقًّا ﴿﴾ بشــارت دد صفتونو والو ته.

(٥)كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِـالْحَقِّ ﴿﴾ الـترغيب الى لاقتــال تر " وَهُمْ يَنْظُــرُونَ " (٦) پــوور چه جهــاد كښې ځــه مرګ نــد نودابد مه ګـنړئ جهــاد اوكړئ اوګـورئ بــدر له الله تعـالىٰ ځنګـه ايسـتلى وئ.

(٧) وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ ﴿﴾ دجهاد حكمت او علت ذكر كــوى تر " الْمُجْرِمُـونَ " (٨) پــور جهــاد خو عظيم مقصد او حكمت لــرى چه احقــاق دحق او ابطــال دباطل اوشى نو جهاداوكړئ او روســتوكيږئ تــر مه.

(٩) إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ ﴿﴾ بشـارت اوخوشـحالى دنصرت تر " حَكِيمٌ " (١٠) پو چه پاسه جنګ اوكړه الله تالىٰ به ستا مـدد او نصـرت كـوى لكه چه بــدر كښې كړ وو نو بشارت هم شو او تر غيب هم.

(١١) إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً ﴿﴾ دانمونه دنصرت چه پداس طريقه به الله تعــالىٰ مــدد اوكــړى چه ستاوهم به نه راځى او بشـارت دربط قلب اوروى چه الله تعالىٰ به ستازړه مضبوط كړى او قدم به دِ كلك كړى.

(١٢) إِذْ يُــوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ ﴿﴾ بشــــارت بارســـال الملائكه وبالقـــاء الـــرعب فى قلـــوب الكفار" الله تعالىٰ به ستا مدد له فرشت راوليږى پاسه جنګ اوكړه.

فضائ بدرپيداكر فرشت تيرى نصرت كو اتر
سكت هيں ګردوں س قطار اندر قطار اب بهى

اوستادمخالف زړه كښې به ستا يــره اوغورځــوى ځكه كفر اوشرک سـبب درعب او يــر د او سـبب دغص دالله تعالىٰ د.

(١٣) ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ ﴿﴾ تخويف تر " النــار " (١٤) پور چه ستا په لاس او دآخرت عــذاب ځكه

چه دوی مخـالفت دالله تعـالیٰ او پیغمـبر کـوی نو دنیائ هم تباه شوه او آخرت ئ هم تباه شو
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا " القاعدة الاولیٰ " : دد خـائ نه تر " مَـعَ الْمُـؤْمِنِينَ " () پــور اوله قاعده ذکر کوی داپه اول صفت دمومنـانو مـرتب ده چه اول صـــفت داوو چه : "اذا ذکرالله وجلت قلوبهم " نو وائی چه کله الله تعـالیٰ نه یریـږی نو " اذا لقیتم " چه کله دکـافر سـره په جنـګ کښې مخامخ شو نو شاه به دقتل دیر نه ګرځـو ځکه ستاسو زړونه دالله تعـــالیٰ نه علاوه دبل چا نه نه یریږی نو ول بل ته شاه اړوئ
() وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ زجر شاه اړونکو ته او تخویف چه څوک شاه واړوی دجنـګ په ورځ نو دهغه انجـــام به داشی البته دوه صـــورتونه پکښې دسزا نه بهر خائی
() فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ نمونه دنصـرت الٰهی ول په شاه اوړئ ستاسو الله تعالی څنګه مدد کړ وو

() ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنُ تشجیع مومنانو ته چه فکر مه کـوئ جهـاداوکړئ ستاسو مخـالف چه کـوم حـرب او پروپیګنډ سـتاخلاف کـوی هغه هر څه به ختم کړم
() إِنْ تَسْتَفْتِحُوا زجر کافرو ته او مومنـانو ته تثبت چه فتح او کامیـــــابی دادالله تعـــــالیٰ دطرفنه ده نه په ډیـروالی اونه په مـالونو او مالک دنفع اوضـرر الله تعـالیٰ د هغه ستاسو ملګـر د نو " فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبَار " شاه مه اړوئ
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ دد خـائ نه " القاعدة الثانية "دویمه قاعده مـرتب په دویم صـفت بانـد دویم صـفت وو چه " اذاتلیت علیهم ایاته زادتهم ایمانا"نواوس پر قاعده مرتب کوی چه په آیتونو اثر ایمانی سواکیږی نو اطـاعت دالله

تعالیٰ اودپیغمبر اوکړئ په هر امر کښې چه زړونه مو مضبوط شی ځکه مضبوطیا دالله په حکم او په اتباع دپیغمبر کښې ده
(۲۱) وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ ددنه زجر تر " مُعْرِضُونَ " ـ(۲۳) پورې چه دکافر پشان مه کیږئ چه صرف اوری او اطاعت نه کوی ځکه انابت پکښې نشته د تاسو اوریدلو سره اطاعت هم اوکړئ او چه اطاعت نه کوی نو هغه " شَرَّ الدَّوَابِّ " دی یعنی ضد سره مهر راځی نو تاسوضد مه کوئ
(۲۴) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ " القاعدة الثالثه ": دریمه قاعدة ذکرکوی مرتب په دریم صفت چه : " وعلی ربهم یتوکلون " چه اوس به مومن ځان سپاری الله تعالیٰ ته نو چه ځان سپارئ نو اوس استجابت دالله تعالیٰ او پیغمبر اوکړئ چه کله مو دجهاد مسئل ته رابلی نو سستی مه کوئ او په تلواره بانده جنګ له لاړشئ داقاعده تر " تَشْكُرُونَ "(۲۶) پورې اطاعت عام وو دهر کار سره ئې تعلق لرلو
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ ترغیب چه استجابت اوکړئ الله به استقامت راولی یاتخویف چه استجابت نه کوی نوطاقت دایمان زائله کړی
وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ الله تعالیٰ له به ځئ نو که استجابت مو کړ وو نو جزا ګنی نو سزا
(۲۵) وَاتَّقُوا فِتْنَةً زجر اوتخویف چه څوک استجابت او اطاعت نه کوی نو هغه فتنه کښې غورځیږی جهاد سره فتن دفع کیږی نو جهاد نه کو نو اثر به ئې تاسو ته هم اورسیږی ځکه:

بې ادب تنها نه خود را داشت بد بلکه آتش در همه آفاق زد

ترجمه : بې ادبه یواځې ځان خراب نه کړو بلکه اور ئې هر طرفته اوکرلو

نودفتنو نِه ځان په جهاد سره بچ کړئ
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ، تخويف اخروی
(٢٦) وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ ... بشارت او تشجيع ، چه داستجابت په صورت کښې تاسو دقلت نه او دخلقو دبائيکاټ نه مه يريږئ نه ګورئ الله تعالیٰ ستاسو څنګه مدد کړ وو بيا به مو هم کوی نو شکر اوکړئ او شکر هغه استجابت د چه جهاد اوکړئ
(٢٧) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ ..... " القاعدة الرابعه " : اوس څلورمه قاعده مرتب په څلورم صفت دمومنانو ، هغه وو " اقامة الصلوٰة "چه دمونځ پابندی کوی نو مونځ دعبادات بدنيو نه د او نفس قربانول دی نو څلورمه قاعده پر تفريع کوی چه مونځ ګذار سره خيانت مناسب نه د نو ستاذمه واری جنګ کول دی نو خيانت مه کوئ چه د جهاد نه کينئ ټول فرائض او ذمه واری هغه په ځائ ځائ راوړئ .
(٢٨) وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ .... تزهيد من الدنيا چه مال ،اولاد تا په خيانت باعث کوی چه فرائض په ځائ نه کړ نو ستا دپاره امتحان د دالله تعالیٰ اجر ته ګوره
(٢٩) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ ..... " القاعدة الخامسه ": پنځمه قاعده دامرتب کوی په پنځم صفت باند چه پنځم صفت وو " وممارزقنهم " چه دمال قربانی ورکوی نو په هغ ئ پنځمه قاعده مرتب کړه دتقویٰ چه متقی هغه د چه مال او بدن دالله تعالیٰ په دين قربانوی نوداتقویٰ اختيار کړئ چه الله فرقان ، فتح او امتيازی شان په عالم کښې درکړی
وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا .... مثال دفرقان او توهين دکيدالکفار چه تاسو تقویٰ اختيارکړئ نو فرقان به درکړی نمونه ئ اوګوره څنګه الله

تعالیٰ فرقان درکړی وو او دکافرو کید او مکر هغه ئې دخاورو سره ملاؤ کړی وو.

(٣١) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا زجر په انکـــار دقرآن باندې چه داداسې بې انصـافه دی داسې داسې خبرې دقرآن باره کښې کوی او عذابونه غواړی.

(٣٣) وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ یـره الله تعـالیٰ ورله عـذاب ورکـوی ولې نه ؟ نـودهغې جـواب چه دعـذاب نه رکـاؤټ او مـانع موجـود دی چه دالـرې شی نو عذاب به ورکړم.

(٣٤) وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وجه داستحقاق دعـــذاب چه دوی مســتحق دعـــذاب دی نو دهغې اسباب ذکرکوی.

وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ دایو سـبب دی چه دمسجد حرام نه بندول کوی.

(٣٥) وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ دویم سـبب چه عبادت ئې هم څه نشته دی.

فَذُوقُوا الْعَذَابَ تخویف او بل سـبب چه کفر دی.

(٣٦) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا تخویف اخـروی ، تر " الْخَاسِرُونَ "پـورې ، او عمل دکـافرو ذکر کـوی چه ددین خلاف مالونه اســتعمالوی نو دابه ئې پکـــار رانشی.

(٣٨) قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا دعوت دایمان ، دجنګ دکولو نه مخکښې ورله دعـوت دایمـان ورکـړه که اومنی نوخه ګنی زره خبره ده.

(٣٩) وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَة دعـوی دسـورة ، چه قواعد دِ زده کـړل او کافرمسـتحق د سزادی او ایمان نه راوړی نو ورکـړه ورله سـزا او قتال ورسره اوکړه.الله تعالیٰ به ستا مـدد کـوی. ځکه هغه نعم المولیٰ دی نو دوی تاسـره څـه کـولې نشی.(٤٠) کښې تـــرغیب شو چه مـــدد به دِ الله تعالیٰ کوی.

 نورحق شمع الٰهی کو بجھاسکتاھ کون
جس کاحامی ھوخدا اسکو مٹاسکتاھ کون
() وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ مصـارف دغنيمت چه قتال اوشو او الله تعالیٰ ستاسو مدد اوکــړو نو مــال غــنیمت حاصل شو نو فتح الله تعالیٰ اوکـړه نو دادالله تعـالیٰ په قـانون تقسـیم کړه
() إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَة الدُّنْيَا حکمت دجهاد چه بدر کښې اللہ تعالیٰ ب وعـدو جمع کـړئ نو قتـال اوشو نو هغ که حکمت څه وو د جنګ او دقاتلوهم حکمت د چه لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَة
() إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ تشجيع مجاهـدينو ته تر " الْأُمُــورُ " () چه نـــران شئ ، بهــادران شئ الله تعالیٰ به ستاسو هم مدد کوی لکه چه دهغوئ مــدد ئ په د ناښنا طریقه باند کړ وو
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـــوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَة " القاعدة السادسه ": داقاعـــــده په مخکښې ټولو قواعــــدو تفريع ده او دتـــــير نتيجه ده چه داس کارکول پکـار دی اوس ورسـره د ذکر دالله تعـالیٰ تلقين چه داسبب دنصرت الٰهی د
() وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ دويم باب دسـورة اداب دی او دهغ ثمرات او زواجر منافقانو ته
وَأَطِيعُـوا اللَّهَ وَرَسُـولَهُ اول ادب چه اطـاعت کوی او خپلو کښې نزاع مه کوئ
منفعت ایـک ھ اس قــوم کی،نقصــان بھی ایــک
ایک ھی سب کا نبی، دین بھی، ایمان بھی ایک
حرم پاک بھی ،اللہ بھی ، قرآن بھی ایک‌کچھ بڑی بات تھی ھوت جو مسلمان بھی ایک
فرقہ بندی ھ کھیں اور کھیں ذاتیں ھیں
کیا زمان میں پنپن کی یھی باتیں ھیں
فَتَفْشَلُوا دا دنزاع او اختلاف نقصان

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ بشارت چه اطاعت كوى نو ثمره او فائده به ئ داشى

() وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ زجر چه د مشـركانو پشان داعمالو نه ځان اوساتئ دادالله تعالىٰ معيت او نصرت ختموى

() وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَـالَهُمْ بهـادرى مومنـانو ته چه دكـافرو او شـياطينو يوبل سـره وعد دنصرت هغه خـداع او دهوكه ده دهغ مثـال اوګورئ چه " وَإِذْ زَيَّنَ " غټ ليډر ئ تيخته كړ ده نو دابه هس دهوكه كوى تاسو جنګ كوئ

() إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ زجر منافقـانو ته چه منـــافق جهـــاد ته وتلو په ځـــائ دمجاهـــدينو استهزاء كوى

() وَلَوْ تَرَى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ تخويف اخروى د " لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيـــــدِ "() پــــور چه ددغ استهزاء او دخبرو انجام به داشى

() كَـدَأْبِ آلِ فِرْعَـوْنَ تخويف دنيـوى چه دوى چلونه كوى انكار كوى نو داس فرعونيانو هم دموسىٰ عليه السلام خلاف كـړى وو څـه فائـده ئ نه وه كړ نو دوى كه هم څه فائده نشى كول نو آخرت څه چه دنيا به ئ هم تباه شى

() ذَلِـكَ بِـأَنَّ اللَّهَ سـبب دعـذاب الله دچا راحت نه خرابـوى خو چه دوى دالله تعـالىٰ مقـرر شـده احكامـات بـدل كـړى نو الله تعـالىٰ سـزا وركړى

() كَـدَأْبِ آلِ فِرْعَـوْنَ تخويف دنيـوى لكه فرعونيانو او نورو قومونه احكامـات بـدل كـړل نو انجام ئ دا شو

() إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ زجر چه سـره دد دومره بيان او تخويفـات هم ايمـان نه راوړى نودا شَرَّ الدَّوَابِّ دى

(۵۶) الَّذِينَ عَاهَـدْتَ مِنْهُمْ ... زجر په نقض عهد دوی دعهد خیال نه ساتی۔نو ددوی وعده د۔ دجهاد کولو نه رکاؤټ نه شی۔
(۵۷) فَإِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي الْحَـرْبِ ... تشـجیع چه داس۔ خلقو سره داس۔ کار پکار د۔۔
(۵۸) وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ ... ادب مومنانو ته چه " ایفاء العهد " چه حتی الوسع تاسو دوعـد۔ خیـال سـاتئ چه تاسو ته دوعـد۔ دماتیدلونسـبت او نشی خو چه دوی وعده ماته کړی نوبیا ئ۔ خبرکړه چه په دعوی دسورة برابر شئ۔
(۵۹) وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا ... زجرکـافرو ته۔ چه که په دنیا کښې دمســـــمان نه بچ شئ۔ دالله تعالیٰ نه نشئ خلاصیدل۔۔
(۶۰) وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْـتَطَعْتُمْ مِنْ قُـوَّة ... دریم ادب مومنـــانو ته چه " اعـــدادالات الحـــرب "۔ چه دجنګ دپاره تیار۔ اوکړئ۔
تُرْهِبُـونَ بِـهِ عَـدُوَّ اللَّهِ ... دا دد۔ ادب ثمـــره او فائده ددنیا۔ او یوفّ دآخرت ثمره ده ۔
(۶۱) وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ ... څلـورم ادب مومنـانو ته ۔" الصــلح مع الــذین یمیلــون الیها "۔چه ســتا دطرفنه به دصلح پیغام نه وی خو چه هغـوی صـلح ته غاړه کیږدی نو ته هم میلان اوکړه۔
وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ... داپنځم ادب چه اعتمـــــاد په الله تعـــالیٰ ســـاته۔ ورپس۔ دد۔ آدابو کفـــایت او نصـــرت دالله تعـــالیٰ ذکرکـــوی۔او احســـان چه دمومنانو دزړونو مینځ کښې محبت غورځول۔ د۔ نو هغه الله تعـالیٰ تاله کـافی د۔ او مومنـانو له نو په هغه توکل او اعتمـــاد ســـاتئ دکـــافر دضـــرر نه مه یریږئ۔تر(۶۳)پور۔۔
(۶۴) يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِيْنَ ... شپږم ادب " التحـریض علی القتـال " چه دمومنـانو دتـیزولو دپاره مومنانو ته داس۔ بیـان اوکـړه چه خپل قـوت

او طاقت ورته معلوم شی او نصرت الٰهی تر " مَعَ الصَّابِرِينَ " (۶۶) پورې

(۶۷) مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى ... بل ادب " التزهيد من الـدنيا " ۔ دقيـديانو بـاره كښې حكم شرعى او خيال ساتئ ددنيا خيال مه ساتئ ۔(بــدر كښې چه شــوى وو هغه اجتهــادى خـــبره وه هغه وخت قانون نه وو۔)

(۶۸) لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ ... دمعاملې دبدر نه دفع داثم اوګنـاه چه هغه فيصـله دحلت دغـنيمتونو مخكښې تــيره شــوې وه كه دافيصــله نه وه تــيره شــوې نوعــذاب به راغلې وو۔ نو چه غــنيمت درله حلال دې نوخــورئ دغه غــنيمت او فديه چه كـــوم مواغستې هيڅ حرمت پكښې نشته دې۔

(۷۰) يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ ... قيديانو ســره داسې انــداز ســره ســلوک اوكــړه۔چه كــوم دايمان اراده لرى نو داسې بيان اوكړه او كه خيانت كوى نو بيا به دِ پرې قادركړى لكه چه اوس ئې قــادر كړې۔

(۷۲) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُــوا وَهَــاجَرُوا ... تــرغيب الى الجهاد والهجرة والنصرة۔چه دسورت دبيان نه خبر شو۔ نو اوس داعمال كوئ۔

وَإِنِ اسْتَنْصَــرُوكُمْ فِي الـدِّينِ ... تـرغيب نصـرت ددين ته او دهغې خاص صورت۔

(۷۳) إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَة ... اهم تر غيب نصرت كه تاسو امربــــــــالمعروف او نهى عن المنكر او نصرت دينى نه كوئ نو فساد به زيات شى۔

(۷۴) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا ... بشارت په هجرت او جهاد او نصرت باندې۔

(۷۵) وَالَّذِينَ آمَنُــوا مِنْ بَعْـدُ ... بعـدالهجرة اوس دولاية حق شته دې۔

وَأُولُو الْأَرْحَــــامِ بَعْضُــــهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ ... البته دولايت او نصـــرت ددين دې مــــيراث په رشـــــته

تقسمیږی هغه مقرر دی په د د میراث مدار نشته د

حاصل دسورة

ا مومنـانو دنیت اودخپل مینځ اصـلاح اوکـړئ او نصـرت الٰهی ته نظر اوکـړئ نیک صـفات په ځـان کښې راولئ او قواعد دمیـدان جنـګ زده کـړئ کـافر مسـتحق دسـزا او دعـذاب د نو دعـوت نه روستو که نه مـنی نو " قـاتلوهم " جنـګ ورسـره اوکړئ که غنیمت راشی نو په قانون الٰهی تقسیم کـړئ الله به ستاسو مـدد کـوی لکه چه په بـدر کښې کـړ وو خودآدابو خیـال اوسـاتئ او دمشرکانو او منافقانو داعمالو نه ځان اوسـاتئ د دوی کید او فـریب تاسو ته نقصـان نشی درکـول لکه چه نـبی علیه السـلام ته او موسـیٰ علیه السلام ته ئ فریبونه کـړی وو او څـه فائـده ئ نه وه کړ نو په هجرت او جهاد او نصـرت بانـد کلک شئ الله تعـالیٰ به اجرونه دهغ په دنیا او آخـرت کښې ورکړی

() واقعة البدر تفصیلاً () القواعد الستة شپږقواعد دمیدان جنګ

() واتقوا فتنة لاتصیبنّ الذین () اذیمکربک الذین () سبب دامن دعذاب ()

() حماقت دمک والو() یوم الفرقان دبدر نـوم () اذانتم بالعدوة الدنیا نقشه دجنګ بدر

() لیهلک من هلک حکمت دجنګ () اذیریکهم

() () واذ زیّن الشیطٰن ()

() ذٰلک بـانّ الله لم یک مغـیراً () () () فشـرد بهم من خلفهم ()

() واعـدّوالهم مااسـتطعتم () () والّاتفعلـوه تکن فتنة فی الارض ()

تمت سورة الانفال بعون الله الكبير المتعال [illegible]
[illegible] هـ [illegible] هـ يوم السبت [illegible] اكتوبر [illegible] ء وانا فى السجن [illegible] : [illegible] صبح

دالله تعالىٰ نه مِ سوال چه داليكل سر ته اورسوى او الله تعالىٰ دِ دخپلِ[illegible] رضا سبب اوګرځـوى[illegible]او الله تعـالىٰ دِ په عـامو مسـلمانانو ته فائـده ورکـړى او الله تعـالىٰ دِ ځما داســتاذانو دپــاره صــدقه جاريه کړى[illegible] او ځمـادمور اوپلار او رونـړو خوينـدو دپـاره خــاص کر ځمــادمور دپــاره چه هغه ځما دوج[illegible] بهر ډيره پريشـانه ده[illegible] الله تعـالىٰ دِ دهغ[illegible] دزړه تسـلى اوکړى سره دنورو خفه زړونو[illegible]آمين[illegible]

[illegible]

سورة التوبه

سورة التوبه مدنی سورة د په نزول کښې یوسل دیارلسم (۱۱۳) نمبرد پس دسورة المائـده نه نـازل شــو د ، اوپه تــرتیب دســورتونو کښې نهم (۹) سورة د پس دسورة الانفال نه

ربط دمخکښې سورة سره

دسـورة التوبه مناسـبت دسـورة الانفـال سـره په مختلفو وجوهو باندِ د ځن دهغ نه .

اوله وجه : په سـورة الانفـال کښې قواعد دجنـګ ذکرکــړل نو اوس په ســورة التوبه کښېاذن عــام دجنګ یعنی اعلان عام دجنګ ذکر کوی

دویمه وجه : په سـورة الانفـال کښې حکم دقتـال ذکر شو نو اوس دلته هغه کســـان ذکر کـــوی چه چاسره جنګ کول دی دهغوی اقسام ذکرکوی

دریمه وجه : په سـورة الانفـال کښې تـرغیب الی القتـــال نو په سورة التوبه کښې تــــرغیب الی الانفاق چه مال اولګوئ چه جهاد ترقی اوکړی

څلورمه وجه : په سـورة الانفـال کښې دمنافقـانو بیـان اجمـالاً اوکـړو نو اوس دمنافقـانو خبـائث په تفصیل سره ذکرکوی

پنځمه وجه : په سـورة الانفـال کښې تـرغیب الی القتال اوشو نودلته رفع الموانع چه کوم رکاوټونه دی نوهغه ختموی

دعوی دسورة

دسورة مرکزی مسـئله او دعـویٰ هغه ده " تـرغیب الی القتال بذکرالمقاتل معهم " یعنی جنګ باند راتــیزول او دهغ اعلان خوپه ذکرداقســام دمقاتل معهم ، چه جنګ به چاسره کو کـوم کـوم خلق او چاسره څنګه جهاد د او دا در قســمه خلق د مشــرکان ، اهل کتــاب او منافقــان نو اول دوو

ســره دتــور□ جنــګ او منــافق ســره بائیکاټ او جهادباللسان نو دجهاد هم قسـمونه او چه چاسـره جنګ کیږی دهغوی هم قسـمونه ذکرکـوی□دانفـال نه فــرق راغ□ هلته تـــرغیب قتـــال ته وو خو په ذکردقواعــــدو بانــــد□ او دلته په ذکر دهغه چاچه هغوی سره جنګ کیږی□

خلاصه اوتقسیم دسورة

مختصــره خلاصه دســورة احکـــام دفـــرق اربعو اودهغوی داوصافو اونخو تـذکره مشـرکان دهغـوی اقسام اواوصاف او اهل کتاب اودهغوی اوصاف او منافقـان دهغـوی اوصـاف او مومنـان اودهغـوی اقسام به ذکرکوی□

تقســیم دســورة :ســورة دد□ فرقو دبیــان دپــاره منقسم د□ ثلـــــورو حصو ته اول حصه تر " علیم حکیم "(□□) پـــور□ □ دویمه د" قـــاتلوا" (□□) نه تر " الکفرین " (□□) پور□ □ دریمه د" یاایهاالذین امنــوا" (□□) نه تر " سـمیع علیم (□□) پـور□ او ثلورمه حصه د " ومن الاعراب " (□□) نه تر آخره پور□□

اوله حصه : دابتـــــداء نه تر (□□) آیت پــــور□ ده او پدیکښې ذکردمشــرکانو د□ اودهغــوی اقســام او احکـام□ دمشـرکانو قسـمونه : یو معاهـدین بالعهد الغیرالموقت □ چه وعده شو□ ده وخت نـد□ مقـرر نودهغــــــوی حکم (□) آیت کښې □ دویم قسم چه معاهــدین بالعهـدالموقت □ چه وعــده شــو□ ده او وخت مقرر د□ دا په (□) آیت کښې ذکر کــوی□دریم قسم محـــاربین چه هغــوی ســره جنــګ د□ □ (□،□ □)کښې □ثلــورم قسم مســتامنین چه هغـوی امن اوغواړی نو (□) آیت کښې دهغوی تذ کـره کـوی□ د اووم آیت نه تر (□□) پور□ ترغیبات اورفع دموانع او علل دقتال ذکرکوی□

دويمه حصه : د (٢٩) " قاتلوا الذين " نه دويمه حصه دسـورة تر (٥٩) پـور ٍ ده پديکښې ذکردقتـال داهل کتابو سره او دهغوی خبائث او پلیتی ذکرکـوی چه داپلیتی پکښې دی نوجنگ ورسـره اوکـړئ تر (٥٩) پـور قبـائح داهل کتــاب ددواړو حصو تتمه کښې دمشرکینواوصاف بیانوی په آخر کښې .

دریمه حصه : د" یاایهاالـذین امنـوا" (٣٨) نه تر (٩٨) پـور او پدیکښې ذکردمنافقـانو . دهغـوی پلیـتئ ذکرکوی تقریباً شپیتو نه زیـاتې پلیـتئ ذکرکـوی او هغوی سره دسختئ تذکره .

څلورمه حصه : د(٩٩) " ومن الاعراب " نه تر آخر تر سـورته پـور پدیکښې دمسـلمانانو اوصـاف او اقسـام : چه یو دی المجاهـدین په (١٠٠)کښې دویم دی متسـارعین فی التوبه چه هغـوی زرتوبه اویسـتله دخپل گنـاه په (١٠٢)کښې او دریم متکاسـلین فی التوبه چه هغـوی توبه کښې تـاخیر کـړې وو (١٠٦، ١٠٧) کښې . نومتکاسـلینو ته وائی سستی مه کـوه زر توبه اوباسه چه دسـابقین الی الجهـاد نه شی او که توبه کښې سسـتی کـوې نو منـافقت ته به اورسې او چه دمنـافقت اوصـآف درکښې راغلل نو دیهـودو او نصـارو صـفات به درکښې راشی نو شـرک ته به اورسې قـرآن داسې بیان کوی او پدې حصه کښېبه ترغیبات قتال ته وی او زواجر منافقـانو ته او په آخر کښې مسـئله دتوحید چه دکومې دپاره جنگ کیږی .

مقاصدالایات وتناسبها

(١) بَرَاءَة مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ..... دابتـداء نه تر (٢٨) آیت پـور اوله حصه دسـورة ده . پدیکښې بیـان د اقسـام دمشـرکینو ذکرکـوی او دجنـگ علتونه او هغوی چه په کومو اعمالو فخر کوی دهغې ابطال . بَـرَاءَة مِنَ اللَّهِ وَرَسُـولِهِ ..... ذکـرد معاهـدین بالعهدالغیرالموقت چه کومو مشرکینو سره وعده

شـو ده اووخت نـد مقـرر نوهغـوی ته دبائیکاټ اعلان
() فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ بیان د مهلت دوی ته چه ځان تیار ساتئ
وَاعْلَمُـــوا أَنَّكُمْ غَيْـــرُ مُعْجِـــزِي اللَّهِ تخویف مشرکانو ته
() وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُـــــولِهِ إِلَى النَّاسِ د مشرکانو نه دبائیکاټ اعلان په مجمع عــام کښې
فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ ترغیب توب ته
وَإِنْ تَـوَلَّيْتُمْ فَـاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْـرُ مُعْجِـزِي اللَّهِ سره تخویف
() إِلَّا الَّذِينَ عَاهَــدْتُمْ مِنَ الْمُشْــرِكِينَ دویم قسم د مشــرکانو چه معاهــدین بالعهد المــوقت چه د وعد وخت ورسـره مقـرر د او بدعهـدی ئ نده کړ نودهغوی حکم
() فَـإِذَا انْسَـلَخَ الْأَشْـهُرُ الْحُـرُمُ دریم قسم محاربین چه کومو سره وعده ختم شوه او مهلت ورته ورکــړ شو نو دمهلت ختمیــدو نه روســتو دا هم جنګیان شو او چه کوم سره دسره وعده نشـته د نوهغوی سره د جنګ اعلان
فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ تصحیح نیت چه که ایمـــان راوړی نو بیا ئ مه وژنه دضد دوج بس ستا کار إعلاء د کلمة الله سره د
() وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ څلورم قسم دمشــــرکانو چه مســـتامنین دی چه کـــوم مشــرکان امن غــواړی نو چه کــوم امن اوغــواړی نودهغه حکم ذکر کوی
()كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْــرِكِينَ عَهْـدٌ دد نه علت دجنګ او رفع دمانع ذکرکوی تر " الْمُعْتَدُونَ " پور چه دوی دعهد خیال نه ساتی نو ول نه وژن؟ چه ددوی پکښې خیر وی نو بیا دوعد خیال سـاتی خو

ستا يعنى دمومن د خير دپاره بالكل خيال نه ساتى نو اووژنه
(٩) اشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا دويم علت دوى داعمل كوى نو ول ئ نه وژن
(١٠) وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ دريم علت ، زياتى كونكى دى نو وژنه يئ نوداعلل دجنګ ئ ذكر كړل چه داپليت اعمال دى پكښې نو اوژنه
(١١) فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاة ترغيب توب ته اوصحت دنيت ته
(١٢)وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ داهم علت دقتال دمشركينو چه داپليت عمل پكښې د او ته ئ وژن نه
فَقَاتِلُوا أَئِمَّة الْكُفْرِ ترغيب الى القتال
أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ ترغيب الى القتال دادر پليتئ پكښې دى او ته ورته ګور اعلان دجنګ او دقتال فوائد
يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ فائده اوله
وَيُخْزِهِمْ دويمه فائده
وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ دريمه فائده
وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ خلورمه فائده
وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ پنځمه فائده
(١٦) أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا ترغيب الى القتال چه تاسو به صرف په امنّا دغه شان پريخودل شئ او لا داحالت به نه وى راغل
(١٧) مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ د مشركانو چه په كومو اعمالو فخر وو نودهغ ابطال او رفع دركاوټ دجنګ چه يره څنګه ورسره جنګ اوكړو دوى جماتونه جوړوى نودهغ ابطال چه مشرك ته ګوره او جمات جوړولو ته ګوره
أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ سره تخويف ذكر كوى

(□□) إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ □ سـره حقـدار دجمـات ذكر كوي□
(□□) أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ □□□□ دبل عمل ابطال او رفع دمــانع□ يــره دوى حاجيــانو له اوبه وركــوى□ اوخيراتونه كـوى □ نوڅنګـه ورسـره جنـګ اوكـړو؟ نودهغ□ ابطال□
(□□) الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا □□□□ ترغيب الى القتال او بشارت □ جنـګ اوكـړئ چه دااجرونه الله تعـالىٰ دركړى□ تر " أَجْرٌ عَظِيمٌ " (□□) پور□□
(□□)يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُــوا لَا تَتَّخِــذُوا آبَــاءَكُمْ □□□□ بائيكاټ دمشـركانو نه او رفع دمـانع چه يــره پـد□ مشــركانو كښې څمــونږه رشــته داران دى او پلار وغيره دى نودهغ□ جواب چه بائيكاټ تر□ اوكړئ□
(□□) قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ □□□□ زجر ، چه دِ ځيزونو سـره مو كه دجهـاد او دالله او دپيغمـبر نه زيات محبت اوكړو نونتيجه به خرابه راشى□
(□□) قَــدْ نَصَــرَكُمُ اللَّهُ فِي مَــوَاطِنَ كَثِــيرَة □□□□ تشــجيع مومنــانو ته □ چه بهــادران شئ او جنــګ اوكړئ□ او داغم مه كوئ چه مونږه لږ يو تاسو لــږ وئ الله تعــالىٰ ستاسو مــدد كــړ□ وو□ لكه په بــدر كښې اوډير وئ خوسخته درباند□ راغل□ وه بيا درله مدد اوكړو لكه حنـيين كښې□ تر " غَفُـورٌ رَحِيمٌ " (□□) پور□□داذكر كوي دحـنين واقع□ ته اشـاره كـوى او نصرت او تائيد الهى ته □
(□□) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا □□□□ بائيكاټ د مشركينو نه چه هركله مكه فتح شوه نو اوس دِ مشرک حرم ته نه راځى □ بائيكاټ تر□ اوكړئ□
وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَة □□□□ يـــره كه بائيكاټ اوكـــړو نو تجارت له به راتلل نو كار به خراب شى نو جـواب□ اوله حصه د مشــركانو بــاره كښې تــام شــوه اول كښې هم بائيكاټ او برات او آخركښې هم □

() قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ دد خائ نه دویمه حصه دسورة او دویم ډل سره دجنګ تذکره چه هغه اهل کتاب دی او دهغـوی پلیت اوصـاف ذکرکوی چه دهغ وج نه دوی سر جنګ واجب د پــد آیت کښې اول علت دقتــال داهل کتــابو چه دوی کښې داپلیتی ده نو و وژنئ او جنګ ورسـره اوکړئ

() وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ دویم خباثت او علت دقتــال دیهــودو چه الله له ولد ګرځــوی نعوذبالله

() اتَّخَـذُوا أَحْبَـارَهُمْ وَرُهْبَـانَهُمْ أَرْبَابًا دریم علت اوخباثت دیهودو چه دوی دالله نه علاوه نــور دشریعت ذمه وار ګنړی " اتخاذ الاربــاب من دون الله " نو اووژنئ کنه

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ دعوی دتوحید او رد ددوی په خبــاثت باند

() يُرِيــدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُــورَ اللَّهِ بِـأَفْوَاهِهِمْ ثلورمه پلیــتی او علت دقتـال داهل کتــابو چه " اطفاء الحق " چه دحق د مړ کولو کوشش کوی چه دحق او دین رڼړا خوره نشی

() هُـوَ الَّذِي أَرْسَـلَ رَسُـولَهُ بِالْهُـدَى د دوی داکوشش عبث د الله پیغمــبر اظهــار له رالیږل د نو دوی هغه ختمول نشی

() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِـيرًا مِنَ الْأَحْبَـارِ پنځم خبــاثت او علت دجنــګ چه دوی دخلقو مالونه په غلطه خوری او دین نه خلق بندوی

وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ شپږم خبــاثت او علت چه دوی مالونه جمع کوی په دین نه لګوی ورسـره تخویف داس خلقو ته تر " تَكْنِزُونَ " () پور

() إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْـدَ اللَّهِ داتتمه ددواړو حصو ده پدیکښې خباثت دمشرکانو ذکرکوی چه دالله تعالیٰ دتحریم او عزت خیال نه ساتی نوجنګ

ورسره اوکړئ اول تحريم دالله تعـالیٰ او قـانون الٰهی ذکرکوی
قَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّة ترغيب الی القتـال او دنصرت الٰهی بشارت
() إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْـرِ دا خبـاثت چه ددغه تـير قـانون الٰهی خلاف کـوی حرمتونه په ځائ نه پاتې کوی نو جنګ ورسره اوکړئ
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُـوا مَا لَكُمْ دد ځـائ نه دريمه حصه دسـورة تـر() آيت پـور اوپديکښې بيان دمنافقانو دهغوی پليتئ او خباثتونه هغـوی ته زورن او ترغيبـات جهـاد ته به ذکرکـوی پليـتئ تقريباً دشپيتو نه زياتې ذکرکوی
مَا لَكُمْ إِذَا قِيـلَ لَكُمُ انْفِـرُوا زجر په تکاسل فی الجهـاد چه دامنـافق په جهـاد کښې سسـتی کوی په دنيا مئين د
اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ دااول خبـاثت چه ددين مقابله کښې دنيا اخلی
رَضِيتُمْ بِالْحَيَاة الدُّنْيَا دا خباثت چه آخـرت ته توجه نو کوی او دنيا اخلی
() إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَـذِّبْكُمْ زجر په تکاسل که په دغه عمل کلک شوی نو دابه مو سزا شی
() إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ داهم زجر چه که ستاسو داشک وی چه پيغمـبر مونږ ته بيابيـادراوتلو وائی د چرته مونږته محتـاج د نوداخيال ختم کړه
() انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا ترغيب الی الجهاد چه داسستی پريږدئ او فضـول اعـذار ختم کـړئ جهاد اوکړئ
لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا () دابل خباثت ذکرکـوی دمنافق چه د چرته جهادله اوځی داصـرف دراحت او مال بنده د
سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ ()داهم خباثت دمنافق د

(٤)يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْدابل خباثت۔
إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ (٥)بل خباثت
(٤٣) عَفَا اللَّهُ عَنْـكَ ۔۔۔۔ دادمحبت ډكه تنبيه نـبى عليه السلام ته ۔ اودخـاص واقع خـبره ده ۔ ګـنى نور كښې فـاذن لمن شـئت منهم " وئيلى دى هغه قانون دے او دادخاص واقعے خبره ده۔
(٤٤) لَا يَسْـتَأْذِنُكَ الَّذِينَ ۔۔۔۔ تـرغيب الى الجهـاد ۔ چه ايمـان دار دجهـاد نه ځـان نه پټـوى۔په سـخته كښې دامـير نه اجازتونه نه غـواړى۔داهم دخـاص واقعے سـره ده ګـنى قـانون دادے چه مـومن بے اجازته چرته نه ځى۔ لكه سـورة النـور كښې چه قانون ذكرد ۔۔
(٤٥) إِنَّمَا يَسْـتَأْذِنُكَ الَّذِينَ ۔۔۔۔ زجر په سسـتئ او خباثتونو دمنافق۔
إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ (١) خباثت ۔
لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ (٢) خباثت۔
وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ (٣) خباثت
(٤٦) وَلَـوْ أَرَادُوا الْخُـرُوجَ ۔۔۔۔ داهم زجر چه دوى دسره دجهاد دپاره تيار نه كوى۔
وَلَوْ أَرَادُوا (١٤) خباثت۔
كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ (١٥) خباثت۔
وَقِيلَ اقْعُدُوا (١٦) خباثت۔
(٤٧) لَـوْ خَرَجُـوا فِيكُمْ ۔۔۔۔ داهم زجر چه اول ځى نه جهاد ته چه لاړشى نوفساد كوى۔
مَا زَادُوكُمْ (١٧) خباثت۔
وَلَأَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ (١٨) خباثت۔
وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ (١٩) خباثت۔
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ سـره تخويف چه الله تعـالىٰ ته معلوم دى۔
(٤٨) لَقَدِ ابْتَغَوُا الْفِتْنَةَ ۔۔۔۔ زجر چه فتنه بـاز دى (٢٠) خباثت۔
وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ (٢١) خباثت۔

وَهُمْ كَارِهُونَ (۝) خباثت
(۝) وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُــولُ ۝ زجر په تكاسل چه دجهاد نه دپات كيدلو دپاره ځان له بهان ګـورى أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا (۝) خباثت
وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَــــافِرِينَ ۝ تخويف چه دائ كار نودابه ئ سزا شى
(۝) إِنْ تُصِبْكَ حَسَنَةٌ (۝) خباثت
يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا (۝) خباثت
(۝) قُـلْ لَنْ يُصِـيبَنَا ۝ ددغ جـواب او اظهـار دعقيـــد دمخلص مســلمان تر "مُتَرَبِّصُــونَ" (۝) پور
(۝) قُـــلْ أَنْفِقُـــوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَّلَ مِنْكُمْ ۝ (۝) خباثت
(۝) مَا مَنَعَهُمْ ۝ وجه دعدم قبوليت
كَفَرُوا بِاللَّهِ (۝) خباثت
وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ ۝ (۝) خباثت
وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ (۝) خباثت
(۝) فَلَا تُعْجِبْـكَ أَمْـوَالُهُمْ ۝ دفع دوهم بيا ورته الله تعـالىٰ دومـره مـال او اولاد ول وركـړ د او آســوده حـــال دى نو جـــواب كـــوى ۝ چه دا د دوى دعذاب سبب د او دخاتم د خرابيدلو
(۝) وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ (۝) خباثت
وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ (۝) خباثت
(۝) لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً (۝) خباثت
(۝) وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِــزُكَ فِي الصَّــدَقَاتِ ۝ (۝) خباثت په پيغمبر باند عيب لګول
فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا (۝) خباثت چه په مال خوشحاله
إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ (۝) خباثت
(۝) وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا ۝ ددغ په ځائ ورله داپكـار وو
(۝) إِنَّمَا الصَّـدَقَاتُ لِلْفُقَـرَاءِ ۝ بيـان دمصـارف دمنـافقينوداعتراض درد دپـاره چه اعـتراض ته ځـه

حـاجت د□ اوګـوره چه په د□ مصـارفو کښې تاسو يئ نوصحيح ده ګنى اعتراض ځله کوئ□

(□□) وَمِنْهُمُ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ □□□□ (□□) خباثت□ الَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُــولَ اللَّهِ □□□□ تخويف داس□ خلقو ته□

(□□) يَحْلِفُـــــونَ بِاللَّهِ لَكُمْ □□□□ (□□) خبـــــاثت□ ستادرضافكر شته دالله او پيغمبر فكر نشته د□□

(□□) أَلَمْ يَعْلَمُوا □ تخويف □

مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ (□□) خباثت□

(□□)يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ □□□□ (□□) خباثت□ چه خپل ګند ورته معلوم د□د اظهار نه ئ□ يريږى□

(□□) إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ □□□□ (□□) خباثت□

(□□) لَا تَعْتَذِرُوا (□□) خباثت□

كَانُوا مُجْرِمِينَ (□□) خباثت□

(□□) يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ (□□) خباثت□

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ (□□) خباثت□

وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ (□□) خباثت□

نَسُوا اللَّهَ (□□) خباثت□

(□□) وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَـافِقِينَ □□□□ تخويف اخـروى چه داپليتى كوى نودابه ئ□ حال شى□

(□□) كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ □□□□ تخويف دنيــوى □ چه آخــرت څــه دنيا ئ□ هم تبــاه ده او نمــون□ دتخويف دنيوى د (□□) آخره پور□□

(□□) الْمُؤْمِنُــونَ وَالْمُؤْمِنَــاتُ □□□□ په تقابل كښې دمومنانو تـذكره چه د□ مخلص مومنـانو ته اوګـوره دا صفات اختيارول پكار دى□

(□□) وَعَـدَ اللَّهُ الْمُـؤْمِنِينَ □□□□ بشـارت دادمـومن نتيجه نو عمل كښې څــومره فــرق او نتيجه كښې څومره فرق□

(□□) يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِــدِ الْكُفَّارَ □□□□ تــرغيب الى الجهـاد□ چه دداس□ پليتو والا سـره دهر چا مناسب څه سخته مقابله اوكړه□

وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ تخويف اخروى
( ) يَحْلِفُـونَ بِاللَّهِ دادسـختئ قابل دى ځكه چه دوى كښې داپليتئ دى
يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ ( ) خباثت
قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ ( ) خباثت
كَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ ( ) خباثت
وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا ( ) خباثت
فَـإِنْ يَتُوبُـوا يَـكُ خَيْـرًا لَهُمْ تخويف چه توبه ورله خه ده چه اوس ئوخت د
( ) وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَــدَ اللَّهَ زجر بخلاؤ ته او داهم يو قسم د چه وعد دالله سره كوى
( ) بَخِلُوا بِهِ ( ) خباثت
وَهُمْ مُعْرِضُونَ ( ) خباثت
( ) فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ دائ سزا چه دنفاق نه به ورته توبه نصيب نشى
( ) أَلَمْ يَعْلَمُـوا أَنَّ اللَّهَ سـره زجر دوى ته لكه چه ددوى په كار الله تعالىٰ نه پوهيږى څه
( ) الَّذِينَ يَلْمِـزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ ( ) خبـاثت چه خپله هم نه خـرچ كـوى او بل ته هم بد ګـورى
فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ ( ) خباثت
سَـــــخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ تخويف چه الله به ورله سزاو وركړى
( ) اسْـــتَغْفِرْ لَهُمْ داهم تخويف چه دوى ته بخنه نه كوى او ( ) خباثت
( ) فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ زجر بخلاؤ ته ( ) خباثت
وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا ( ) خباثت
وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ ( )خباثت
قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا تخويف چه دد نه دبچ كيدلو فكر پكار د
فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًازجر او ( ) خباثت

(□□) فَـإِنْ رَجَعَـكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَة مِنْهُمْ □□□□ ادب نبى عليه السلام ته□
إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ (□□) خباثت□
(□□)وَلَا تُصَـلِّ عَلَى أَحَـدٍ مِنْهُمْ □□□□ داهم تخويف او ادب نبى عليه السلام ته چه دعاء ورله مه كوه□
وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ □ وجه دنه كولو ددعاء□
(□□) وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ □□□□ دفع دزوړ وهم□
(□□) وَإِذَا أُنْزِلَتْ سُـورَة □□□□زجر په تكاسل بانـد□□ چه دجهاد نه ځان پټوى□
اسْتَأْذَنَكَ أُولُو الطَّوْلِ مِنْهُمْ (□□) خباثت□
(□□) رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ □□□□ داهم زجر چه دښځو سره په ناسـته خوشـحاله د□ خوجنـګ له نه ځى□وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ (□□) خباثت□
(□□) لَكِنِ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُـوا مَعَـهُ □□□□ تـرغيب الى الجهــاد□ شــته د□ دميــدان ځوانــان□نو ځــان دميدان ځوان كړه نه دكورچړګه□سره دبشارت□
□ خلق الله للحروب رجالاً ورجالاً للقصعة والثريد
ترجمه : الله دجنګونو دپاره څـه ځوانـان پيـدا كـړى دى□او څه خلق ئ□ د كاسو او ثريد (چـورئ) دپــاره پيدا كړى□
(□□)وَجَــاءَ الْمُعَــذِّرُونَ مِنَ الْأَعْــرَابِ □□□□ زجر چه دجهاد نه پات□ كيدلو ته بهان□ كـوى□او (□□) خبـاثت□ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُواسره تخويف□
(□□)   لَيْسَ عَلَى الضُّــعَفَاءِ □□□□ اســـتثنائيات چه هرناست باند□ غضب نشته د□ تر (□□) پور□□
(□□) إِنَّمَا السَّــبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْـتَأْذِنُونَكَ □□□□ دا اصل مجرمان اوزجر په تكاسل باند□□
(□□)يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ □□□□ (□□) خباثت
(□□) سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ □□□□□ (□□) خباثت
وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ تخويف چه دابه ئ□ ځائ□ شى□
(□□)يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ □□□□ (□□) خباثت□

(□□)الْأَعْـرَابُ أَشَـدُّ كُفْـرًا وَنِفَاقًا وَأَجْـدَرُ □□□□ (□□) خباثت

(□□) وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ □□□□ زجر په بخل□ (□□) خباثت□

وَيَتَرَبَّصُ بِكُمُ الدَّوَائِرَ (□□) خباثت□

عَلَيْهِمْ دَائِرَة السَّـوْءِ □□□ تخويف چه تبــاه به شى□ داحصه په بيان دمنافقانو كښې تام شـوه خباثتونه اوزجرونه وو منافق ته□

(□□) وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ □□□□ دد□ ځائ□ نه څلورمه حصه دسورة ذكر كـوى□په بيـان دمومنـانو كښې اودهغوى اقسام سره دترغيباتو نه او مقابل كښې به دمنافقانو تذكره كـوى لكه چه دمنافقـانو هغ□ كښې دمومنــانو تــذكره كوله□ختم دســورة په توحيد چه دد□ دپاره داقتال د□□

وَمِنَ الْأَعْرَابِ □□□□ ديكښې دمومنانو صفات □

(□□□) وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ □□□□ اول قسم دمومنانو او هغوى ته بشارت چه هغه دى : المجاهــدون "چه جهاد ته مخكښې شو او سبقت ئ□ اوكړو□

(□□□) وَمِمَّنْ حَـوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْـرَابِ مُنَـافِقُونَ □□□□ زجر منافقانو ته □ او تنبيه مومنانو ته چه ګـور□ په ټولو ګمــان دخه اونكــړ□□ مقابل دمومنــانو كښې دمنافقانو تذكره□

سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ □□□ سره تخويف□

(□□□) وَآخَـرُونَ اعْتَرَفُـوا بِـذُنُوبِهِمْ □□□□ دويم قسم دمومنانو ته چه هغه متســارعين فى التوبه دى□چه په تبـوک كښې روسـتو پـات□ شـوى وو خوفـوراً ئ□ توبه اويســتله□دهغـوى دلجـوئى په (□□□) آيت كښې او قبول دتوب□ په (□□□) □

(□□□) وَقُـلِ اعْمَلُـوا فَسَـيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ □□□□ زجر منافقانو ته او تخويف پس دبشارت نه مومنــانو ته □

(□□□) وَآخَـرُونَ مُرْجَـوْنَ لِأَمْـرِ اللَّهِ □□□□ دريم قسم دمومنـــانو چه متكاسـلين فى التوبه □ چه هغـوى توبه كښې سستى كړ□ وه□ نودهغوى حكم□
(□□□) وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا □□□□ زجر منافقانو ته چه مومنـــان خو په خپله غلطئ خفه كيږى او دا خلق خپل□ غلطئ له جوازونه ګـورى□ بل مناسـبت چه اوګـوره مخكښې بـدعمل په نيک نيت بانـد□ خه اوګرځيـدو او دمنافقـانو خه عمل د بد نيت دوج□ ګنـده اوګرځيـدو□دهغـوى دمسجدضـرار تـذكره او دهغ□ مقابله كښې دمسـجد قبـاء تـذكره□او دمنافقـانو دخبـاثت تـذكره تر " عَلِيمٌ حَكِيمٌ " (□□□) پور□□
(□□□) إِنَّ اللَّهَ اشْـتَرَى مِنَ الْمُـؤْمِنِينَ □□□□ تـرغيب الى الجهـاد او آخـرت ته په عجيب انـداز□ خو تفسيركښې دد□ دانـداز پته لګى□ دالله سـره موسودا شو□ ده□
(□□□) التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِـدُونَ □□□□ دمومنـانو اوصاف□ او بشارت پد□ اوصافو□
(□□□) مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا □□□□ ادب مومنانو ته او تخويف مشـركانو ته چه مشـرک دبخـن□ اهل ند□ نو تاسو ورله بخنه مه غـواړئ□ يعـنى د مـومن يو صفت داهم د□ چه د مشـرک نه بائيكاټ اوكـړى او نفرت تر□ نه اوكړى□ يعنى مشركانو سره جهاد اوكړئ چه په شرک مـړه شى يـاپر□ مهر اولګى نو بخنه ورله مه غواړئ□خودمهر پته صرف پيغمـبر ته په وحى لګى لكه ابـراهيم عليه السـلام ته چه لګيدل□ وه□
(□□□) وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيـهِ □□□□ جـواب دسوال چه ابـراهيم عليه السـلام چه مشـرک پلار له بخنه غوختل□ وه □ نو جواب چه " عَنْ مَوْعِدَة "□
(□□□) وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا □□□□ يره الله تعالىٰ پر□ مهر ول□ لګوى ؟ نو جواب چه الله تعـالىٰ هس□

مهر نه لګوی تر څو چه وضاحت نه وی شو خوچه وضاحت نه روستو ضد اوکړی نومهر پر اولګوی

() إِنَّ اللَّهَ لَـهُ مُلْـكُ السَّـمَاوَاتِ اثبـات دتصرف صرف الله تعالیٰ لره چه ټـول اختیـارات دالله تعالیٰ دی دعلم نه روسـتو تصـرف هم دالله تعالیٰ د خو دهغه احکام اومنئ او انقیاد اوکړئ الله تعالیٰ ته اعمال معلـوم دی او په بـدل ورکولو قادر د
() لَقَـدْ تَـابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ دټولو صـحابو شان او دمومنانو شـان او ترغیبـات دجهـاد چه لکه دغه مردمیـدانانو څنګـه کـارکړ وو تاسو هم هغه شـان اوکـړئ دمومنـانو داول فـرق ذکر چه المجاهدون وو
() وَعَلَى الثَّلَاثة الَّذِينَ دهغه متکاسلینو فی التوبه حکم دلته راغ چه دهغـوی معامله روسـتو کړ شو وه نو دلته ئ توبه قبوله شوه
() يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ترغیب الی الجهـاد چه دداس خلقو اتباع اوکړئ روستو کیږئ مه
() مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَة ترغیب الی الجهاد سـره دبشـارت چه څـه انصـاف د چه پیغمـبر په میدان کښې او تاسو کور اوس چه پیغمبر نــاموس باند ځان قربان نه ک نو څنګه مسلمان ئ :
 نه جب تک کٹ مروں میں خواجـه بطحـاء کی حرمت پر
خدا شاهد ه کامل مـیرا ایمـان هـو نهیں سکتا
 ب عشق محمد جتن محدث هیں جهاں میں
بخار انکو آتا ه بخاری نهیں آتی
داترغیب چه په هر عمل الله تعالیٰ اجر درکـوی نو پاسه کنه تر " یعملون" پور

(؁؁؁) وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّة ؁؁؁؁ ترغيب الى علم التوحيد والجهاد؁ دامطلب نـد؁ چه صـرف جهــاد له ورشئ او علمى كــار پريـــدئ دتوحيد او جهاد علم هم حاصلول غواړى نوهغ؁ له هم كسان منتخب كړئ؁

(؁؁؁) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُــوا ؁؁؁؁ تــرغيب او اعــاده دمضمون دسـورة؁ سـورة كښې دوه قسـمه جهـاد وو نو هغ دواړه ذكركـوى يودسـنان دوسـلـ؁ او بل دلسان دژب؁ نوهغه ئ؁ دلته راوړل؁

(؁؁؁) وَإِذَا مَا أُنْـزِلَتْ سُـورَة ؁؁؁؁ چه سـورة كښې مومنانو ته كوم بشـارت نو دهغ؁ اعـاده چه دجهـاد په مضمون خوشحاله شى او دائ؁ خوښ وى؁

(؁؁؁) وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَـرَضٌ ؁؁؁؁ چه كـوم زجر وو متكاسـلينو ته نو دهغ؁ دوبــاره تــذكره چه ددوى جهاد مضـمون سـره ګندونه خكـاره شى لكه چه دګنــــــدونو تماشه مو اوكــــــړه؁ دازجر تر " لايفقهون " پور؁ د؁؁

(؁؁؁) لَقَـدْ جَـاءَكُمْ رَسُـولٌ ؁؁؁؁ تـرغيب الى اتبـاع الرسول ؁ داهم سورة كښې ذكر وو چه دنبى عليه السـلام اتبــاع مه پريـــږدئ هغه به تاسو ډير خفه كيږى؁

(؁؁؁) فَـإِنْ تَوَلَّوْا فَقُـلْ حَسْـبِيَ اللَّهُ ؁؁؁؁ دعـوى دتوحيد؁ هغه مســـئله په آخر كښې راوړه چه هغ؁ دپاره جهاد كيدلو؁

حاصل دسورة

دالله تعـالىٰ دتوحيد دسـربلندئ دپـاره په بهـادرئ جنګ اوكړئ؁ او جنګ چاسـره كيږى نو هغه كسـان اوپيژنه ؁ مشـركين او اهل كتـاب دى كـوم چه په جهـاد كښې سسـتى كـوى او دپيغمـبر دملګرتيا نه پاتـ؁ كيږى؁نودهغوى ګندونه او پليتئ اوګـوره؁ لكه دنرانو مجاهـــدينودپيغمبر په ملګرتيا كښې جهـــاد اوكـړئ؁ روسـتو كيږئ مه كه په تقاضا ئ؁ بشـريت

روســتو شــوئ نو فــوراً توبه کــوئ په توبه کښې سســتی مه کــوئ چه توبه کښې سســتی کــوی نو رحمت به هم روستو کیږی او جهاد اوکړئ ځکه چه تاسو ته په هر عمل اجر ملاویــــږی□او ثوابونه الله مو ملګر□ د□ نو دهغه کلمه اوچته کړئ□

امتیازات

(□) اقســـام المشـــرکین□ (□) رفع دموانع دقتـــال دمشرکینو او علل دهغ□□
(□)خباثتونه ډیر دمنافقینو □ (□) ثـانی اثـنین اذ هما فی الغار اذیقول لصاحبه□
(□) واقعه د تبـوک□(□) واقعه د حـنین□ (□) ان اللـه اشتری من المومنین□
(□) ذلک بـانهم لا یصـیبهم □ (□) ماکـان المومـنین لینفروا □
(□□) عزیز علیه ماعنتم حریص علیکم□

تمت سورة التوبة بعون مالک العروبة والاروبة □
□□ هـ □□□□ هـ □□ اکتوبر □□□□ ء □ لیلةیوم الاحد □□ : □□

یامن یری ما فی الضمیر ویسمع انت المعد لکل ما یتوقع
یا من یرجّیٰ فی الشدائد کلها یا من الیه المشتکیٰ المفزع
یا من خزائن رزقه فی قول کن امنن فان الخیر عندک اجمع
فمن الذی ادعوواهتف باسمه ان کان فضلک عن فقیرک یمنع

مسکین الی الله ابوحماس بن عبد المتین
□

سورة يونس

ســورة يــونس مكی ســورة د په نــزول کښې يوپنځوستم () نمبر د پس دسورة الاســراء(بــنی اسرائيل) نه نازل شو دو په ترتيب دســورتونو کښې لسم نمبر د پس دسورة التوبه نه

ربط دمخکښې سورة سره

مناســبت دســورة يــونس دســورة التوبه ســره په ګنړووجوهو د ځن دهغ نه :

اوله وجه : دســــورة التوبه په آخر کښېمســـــئله دتوحيد وه چه " فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَا إِلَـهَ إِلَّا هُـوَ" نو داسورة ددغ مسئل تفصيل کـوی سـره ددلائلو نه نودخاتم دتوب تفصيل شو

دويمه وجه : په سـورة التوبه کښې ذکر دجهـاد وو او هغ ته ترغيبــات وو نو په ســورة يــونس کښې وائی چه جهاد دتوحيد دپــاره د نودتوحيد مســئله بيـــانوی او مقاصــداربعه عاليه چه دهغ دپـــاره جهادکيږی

دريمه وجه : په ســـورة التوبه کښې دمشـــرکينو اقسام ذکر شونو دلته دهغـوی دشـرک بيـان چه : هؤلاء شفعاءنا " او دهغوی انجام ذکر کوی

څلورمه وجه : چـــــــه کله په ســــــــورة التوبه کښېدمشــرکينو نه دبائيکاټ اعلان اوشو او هغـوی سره دجنګ نو اوس به هغوی ځان له بهانه ګوری چه مـونږ خو خپل شـرکاء داس نه ګـنړو چه ګـنی دامالکــان او متصــرفان دی بلکه مــونږ وايو چه دائمـونږ دالله تعـالیٰ په دربـار کښې سفارشـيان دی چه مـونږه دوی ته وايو او دوی الله تعـالیٰ ته وائی نو دهغ رد چه داهم شرک د

پنځمه وجه : په ســـورة التوبه کښې اووئيل چه " انما المشرکون نجس " نو په سورة يونس کښې دمشـــرکينو نجاست ذکرکـــوی چه هغه شـــرک

اعتقـادی او فعلی د او عقیـده دشـفاعت قهـری ده دد وج نه دوی نجس دی او ګنــــده دیچه داکوی

دعوی دسورة

دسـورة مرکـزی مضـمون او دعـوی نفی دشـرک اعتقـادی او فعلی ده او نفی دشـرک فی الـدعاء پـــر آخر کښې تفریع کـــړ ده اول رد دشـــرک اعتقـادی کـوی بیا رد دشـرک فعلی کـوی په شـان دبقــر او انعــام او په عکس دمائــد بانــد ځکه مائــــده کښې اول رد دشـــــرک فعلی وو او بیا داعتقادی وو

خبردار :دادعوی حضـرت شـیخ القـرآن رحمه الله تعـالیٰ په سـمط الـدرر کښې لیکل ده او دشـیخ القرآن مایه ناز شاګردانو کله بل شـان ذکرکـړ معلومیږی چه کله شـــیخ القـــرآن رحمة الله درس کښې دد نه بل شـان هم ذکر کـړ ده ځکه هغه داس شاګردان دی چه هغـوی دهغه په نقش قــدم روان دی دلته دزیادت دبصـیرت دپـاره لیکل شی او بیا خلاصه کښې وجه لیکم

<u>دویمه دعـوی :</u> دشـیخ القـرآن رحمة الله مایه نــاز شاګرد چه هغه بل چا سره دسره قـرآن وئیل نــد دهغـوی فرزند ارجمند شــیخ القــرآن مولانا محمد طیب مدظله العــــالی او دغه شـــــان دهغـــوی بل شاګرد شیخ القـرآن مولانامیرسـمیع الحق صـاحب مدظله العالی ددرس په دوران کښې ذکر کـوی چه دســـورة مقصد د اثبـــات دمقاصد اربعو عـــالیو، توحید،رسالت،صـداقة الکتـاب او ایمـان بـالاخرة چه دادسورة دعوی ده

<u>دریمه دعویٰ :</u> دشیخ القرآن رحمة الله تعـالیٰ مایه ناز شاګرد شیخ الاسلام مولانا ولی الله کابلګرامی الشهید رحمة الله تعالیٰ چه هغه به دشـیخ القـرآن رحمة الله تعالیٰ ته مجتهد فی القرآن و اودهغـوی

طرز ته به ئ اجتهادی طرز وئیلو نو هغوی د درس په دوران کښې وئیل چه دســـورة دعـــوی ده رد دشـفاعت قهـری چه دمشـرکانو دګنـده عقیـده رد کوی

پد دعوو کښې څه منافـات نشـته سـورة په ټولو دعـــوو هم چلیږی چه رد دشــــفاعت قهـــری او داعقیده دټولو اشراکو د پاره منبع او سرچشمه ده نومشرک ورسره نـور اشـراک هم شـروع کـړی نو ورسره دنورو اشراکو رد دشرک اعتقادی او فعلی هم کــــوی نو اول دعـــــوی راغله او دا کارونه مشرک ځکه کوی چه دتوحید او رسالت او قرآن او آخرت نه منکر د نو دهغ اثبات ورسره هم پکارد نو دریمه دعوی هم راغله داس دعـوو مینځ کښې مناســبت شو نو دغه شـــان به دآیتونو مینځ کښې مناســبت وی او پداس انــداز ســورة چلــو نو هم ستاخوخه ده او چلوه سورة به مربوط روان وی

خلاصه او تقسیم دسورة

ځما محـترم اسـتاذ شـیخ القـرآن مولانا میرسـمیع الحق صاحب بارک الله فی عمره وصحتة ددرس په دوران کښې چه دسـورة یـونس خلاصه وئیله نو هغه یو واقعه نقل کـړه چه حضـرت شـیخ القـرآن علیه الغفران فرمائیل چه ماسورة یونس دتفســیر نه بغیر شپږمیاشت مطالعه کړو او خلاص م لیکل نو دسورة یونس م یوسل شل () خلاص اولیکل نو و مونږپوهه شو چه قرآن په لسو شــلو حصــار ند دادذوق او مزا ول او مطالع سره تعلق لری نو دد سورة خلاص هم په عجیب طرز دی

مختصره لنډه خلاصه خوداده چه دابتداء دســورة نه دقرآن کریم مقام او ادله عقلیه په توحید ذکرکوی او هر دلیل ســره به توحید ذکرکـوی او رد دشــرک اعتقــادی او فعلی ســره د رد دمشــهور شــبه دمشــرکینو چه " هــؤلاء شــفعاءنا "بیا دتخویف

دپــاره واقعــات ثلاثه ذکرکــوی او تــرغیب له چه اومـنئ ګـنی تبـاه به شی او آخر کښې رد دشـرک فی العبـادة او فی التصـرف او الـدعاء او صـداقة دقرآن باند□ سورة ختموی□

تقسیم دسورة : سـورة منقسم د□ اووه بـابونو او یو تتم□ ته□چه تتمه د(□□) نه تر آخر تر سورته ده □ او یا سورة دوه حص□ د□ اوله حصه تر (□□) پـور□ او پدیکښې رد دشــرک اعتقــادی او فعلی او جــواب دشبه□ او آخره حصه کښې واقعات دترغیب دپــاره او تخویف دپاره ذکرکوی□ شـیخ القـرآن رحمة الله سـمط الـدرر کښې اوله لیکل□ ده نو دهغ□ تفصـیل کوو□ چه اووه بابه یو خاتمه یا دوه حص□ اوله حصه اووه بابه دویمه حصه کښې واقعات ثلاثه □

اول باب : دابتداء نه تر " یکفرون " (□) آیت پور□ □ پدیکښې تـــرغیب الی القـــرآن او زجر په انکـــار درســـــــالت او دلیل عقلی په توحید (□)کښې او تخویف (□)کښې□

دویم بـــــاب : د(□) " وهوالــــذی " نه تر " لایفلح المجرمون " (□□) پور□ او پدیکښې اول دلیل عقلی (□،□)کښې بیاحـــال دبـــدبختو او نیک بختو تر لسم پور□ □ بیا زجر په انکار دآخرت او په انکار دقرآن (□□)کښې□

دریم باب : د " ویعبدون من دون الله " (□□) نه تر " ماکانوا یفـترون " (□□) پـور□□ پدیکښې اول ذجر په شـرک او جـواب دمشـهور□ شـبه□ دمشـرکینو بیا زجرونه او دلیل عقلی او مثـال دقـرآن او بشـارت او تخویف تفصیلی□

څلـورم بــاب : د " قل من یــرزقکم " (□□) نه تر " وهم لا یعلمـــــون " (□□) پـــــور□□ پدیکښې دلائل اعترافیه ذکرکوی او سخته زورنه په انکار دقرآن (□□)کښې او دمهر دزړونو دکفارو تــذکره د (□□) نه (□□) پـــور□ او بیا زجر په انکـــار دآخـــرت او نفی

دتصــرف دنــبی علیه السـلام نه (٥٦)کښې او بیا زجرونه په انکار دآخرت باندې او تخویف۔

پنځم باب : د (٥٧) " الا ان للـه " نه تر " هوالسـمیع العلیم " (٦٥) پـورې او پدیکښې رد دشـرک فعلی او ترغیب الی القرآن او بشارت ۔

شپږم باب : یوآیت دې (٦٦)کښې چه رابلی نو داظن دی۔

اووم بــــاب : د (٦٧) هوالـــــذی جعل لکم " نه تر " للکفــرین " (٧٠) پــورې پدیکښې دلیل عقلی او رد دشبهې ، زجر په اتخاذالولد او تخویف۔

دا اوله حصه تامه شـوه که بابونه نه وائې لکه شـیخ القــرآن ابو الیمــان صــاحب مد ظله العــالی درس کښې نه وائی نو ستاخوخه ده او مضامین دغه شو دبـابونو نه وئیلو سـره به صـرف آسـانتیا راشی نو عوامو ته مه وایه او طلباؤ ته دبصـیرت سـوا کولو دپاره اووایه۔دغه مضامین داولې حصې شو۔

دویمه حصه : دویمه حصه او تتمه دسورة د " واتل علیهم " (٧١) نه تر آخرتر ســـــورته ده ۔ پدیکښې واقعــات ثلاثه ذکر کــوی چه منکرانو له تخویف او تــرغیب ایمــان ته دې او داعی ته تشــجیع دهٔ چه دمصائب پرواه مه کوه او رد دشـرکونو اوکـړه لکه چه انبیاء کرامو کړې ووې او امورمصلحه عنـدالابتلاء (٦٥)کښې ذکرکـوی۔او بل دفع دعـذاب په ایمـان نو ایمان ته ترغیب په واقعه دقـوم یـونس ذکرکـوی۔ او د (١٠٤) نه تر آخره نفی دشرک فی العبــادة (١٠٥) او فی الدعاء (١٠٦) او فی التصـرف (١٠٧) او تـرغیب قرآن ته او تسـلی په آخر کښې نـبی علیه السـلام ته۔

مقاصدالایات وتناسبها

(١) الر تِلْــكَ آيَــاتُ الْكِتَــابِ الْحَكِيمِ ۔ اوله حصه دسـورة تر (٥٦) آیت پـورې او پدیکښې رد داشـراک یعنی دشـرک اعتقـادی او فعلی او اثبـات دمقاصد

اربعه او جواب دشـبهې د مشـرکينو يعـنى په غلطه عقيده ردې په توحيد دلائل ذکر کيږى۔

الر تِلْكَ ﴿۱﴾ ترغيب الى القرآن ، يعـنى داراروان مضامين چه بيانيږى نو داداسې کمـزورى مضـامين مه ګنړه دا دزبردست کتاب مضمون او دعوى ده په کهلاؤ غوږونو ورته غوږکيږده۔

(۲) أَكَـــــانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا ﴿۲﴾ زجر ، چه داسې زبردست کتاب بيان شى نو داناالائقه تعجب شـروع کـړى چه سـړې هم پيغمـبر کيـدلې شى،او دهغه داعى کار ددوى خير لټول وى۔

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا ﴿۲﴾ بشارت چه اشراک پريږدى په مقاصد ايمان راوړى او شـفاعت قهـرى نه زړه پـاک کـړى په " مَا مِنْ شَـفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْـدِ إِذْنِـهِ " ايمان راوړى نو هغوى ته خوشحالى۔

قَالَ الْكَافِرُونَ ﴿۲﴾ زجر په انکار دقرآن چه قـرآن ته سـحر وائى سـحر خو څـه حقيقت نه لـرى او دقـرآن مضـمون خو په عقل او نقل او وحى مويد دې ، اوګورئ لږدعقل دلائل۔

(۳) إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي ﴿۳﴾ اول دليل عقلى ، چه تصرفات او اختيارات ټول دالله تعالىٰ دى ،

مَا مِنْ شَـفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْـدِ إِذْنِـهِ ﴿۳﴾ ددليل نتيجه اثبـات دتوحيد اول دمشـرکينو په عقيـده چه ټـول کارونه الله تعـالىٰ کـوى چاته هم څـه نه دى حواله کړى،نو بې اجازته سفارشى دکومې راغلو۔

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ ﴿۳﴾ دا پـرې تفريع دتوحيد چه دغه کـارونو کـونکې الله تعـالىٰ دې نو نـور اختيـارات او تصرفات هم دالله تعـالىٰ دى نو ولې بل ته آوازونه کوئ او اختيارات ورکوئ۔

أَفَلَا تَـــــذَكَّرُونَ ، زجر چه ددليل نه فائـــــده ولې نه اخلئ۔

(□) إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا □□□□ تخويف □ چه كه ددغه شرك او شفاعت په عقيده لاړلئ نو الله تعـالىٰ ته به مخ□ تهِ ځئ□
إِنَّهُ يَبْـــدَأُ الْخَلْـــقَ □□□□□ دويم دليل عقلى□ او دا قيـامت څـه ناشــنا نه د□ د الله تعـالىٰ قــدرت او اختيار شته نو انكارِ تر□ ند□ پكار□
لِيَجْـزِيَ الَّذِينَ آمَنُـوا □□□□ فائـده دقيـامت□ او دانه چه قيـامت كښې فائـده نشـته د□ □ او بشـارت او تخويف□
(□) هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِـيَاءً □□□□□ دويم بـاب تر (□□) پور□□
هُـوَ الَّذِي جَعَـلَ □□□□ دريم دليل عقلى □ د فضـاء تصرفاتو ته اوګوره چه دا دچا اختيار د□ □
(□) إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ □□□□ څلورم دليل عقلى□ د زمـان□ تصـرفات اوخلقت هم دالله تعـالىٰ د□ نو دومــــره ســـوچ نه كـــوئ او بل پس□ روان يئ او سفارشى ب□ اجازته جوړوئ□
(□) إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا □□□□ تخويف □ چه نه مــنى نو دنه منلو ســبب هغه انكــارِ دآخــرت د□ او دقرآن او ددواړو نه دانكـار اصل سـبب هغه په دنيا مطمئن كيـدل دى نو دا بدبخته دى او حـال ئ□ دغه د□ دآخرت□
(□) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُــوا □□□□ بشــارت □ چه چا توحيد اومنلو او اشراك او غلطه عقيده ئ□ پريخودله،په " مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ " باندِ ئ□ ايمان راوړو نودهغهِ حال اوګوره□
(□□) أَنِ الْحَمْـــدُ لِلَّهِ □□□□ تفريع دتوحيد په دلائلو بانـــدِ□ چه دنيا كښې هم دمــــومن داعقيــــده ده نوآخرت كښى بهِ هم دد□ آوازِ كوى□
(□□) وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ □□□□ تخويف □ چه دا نالائقه ددلائلو نه غافله دى □نو زر عــــــذاب او

قیامت غواړی نو مهر پر لګیدلی او عذاب په موقع راځی نو ورله موقع ورکوم
() وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ زجر چه دا مشرک داخپل حال نه وینی چه مصیبت راشی نو ما رامدد کړی خیال ئ راشی چه داهغه وو چه ځه حق پرست یرولم خو چه مصیبت لر کړم نو بیا شریک او حصه دار جوړول شروع کیږی
() وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا تخویف چه د تیرو حالات دِ اوګوری چه دایمان دَ نه راوړلو او دشرک کولو او دشفاعت قهری په عقیده ساتلو څنګه تباه شو نو دوی هم چه دغه جرم کوی نو تباه به شی
() ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ ترغیب انقیاد ته چه ستاژوند امتحان د نو الله تعالیٰ درته ګوری نو دهغه دخوخ کار اوکړه
() وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا زجر په انکار دقرآن باند چه الله تعالیٰ ستاعمل ګوری نو لکه ستا داعمل شو چه داعی دقرآن نه بندو خپله نه منل څه چه داعی هم بیان ته نه پریږد
إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ دلیل وحی چه ځه خو داخبره دځان نه نه کوم بلکه دا ماته وحی شو ده نو د رد وبدل اختیار ماسره چرته نه راغ
() قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ صداقة دنبی علیه السلام لرخوسوچ اوکړئ کنه
أَفَلَا تَعْقِلُونَ زجر ستاسو عقل وهل شو د او عقل ک اندهون
() فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ زجر په انکار دقرآن چه داس کار کوی نو لوئ ظالم د
إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ تخویف دوی نه دنیا کښې کامیابیدل شی او نه آخرت کښې
() وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ دریم باب تر () پور

وَيَعْبُــدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُــرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ زجر او عجز د الهو بــاطلو دقــرآن دانكــار نتيجه دا شوه چه عاجزه مخلوق بندګی شروع کـړه او جرم ئ داوو

وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا دا عقيده دمشركانو او شبهه چه ځمونږ سفارشيان دی

قُـلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ جـواب چه لكه داس وی چه الله تعـالیٰ ته خپل شـريک نو وی معلـوم تاسو ئ ورته خــايئ دهغه شـــريک او حصه دار نشـــته

سُبْحَانَهُ دعـوی دتوحيد او رد ددوی په عقيـده باند

() وَمَا كَــانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّة وَاحِــدَة كچرته شريک و نو يو آسـمانی كتـاب كښې به ئ تــذكره راغل وه حالانكه چرته نشـــته نو شـــرک از كجا آمد؟ نو " فَاخْتَلَفُوا دا باغيانو اختلاف اوكړو

وَلَوْلَا كَلِمَة سَبَقَتْ نو عــذاب ول نه راځی نو جواب وخت مقرر د

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْـزِلَ زجر خـوئی بد را بهانه بسـيار وائی مـونږ چه كومه معجـزه غـواړو هغه معجزه راوړه

فَقُـلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ نفی دشـرک فی العلم جواب چه ماته دمعجز ځائ نــد معلـوم نو راوړل خو دركنار

() وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَة زجر په انكـــار دقرآن چه دِ ناشكر ته ګوره چه آسوده حــال شی نو انكار شروع كړی او په قرآن اعتراضـات شـروع كړی

قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا تخويف چه بدل د مكر به وركړی

() هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَـرِّ وَالْبَحْـرِ پنځم دليل عقلی او دمخكښې مثال چه تكليف راشی نو الله تعـالیٰ رامـدد كـوی او چه سـخته لاړه شی نو

شرک شروع کړی نو دومره دد حالت نه عـبرت نه اخلی دا دنیا دختمیدلو ده ماله به راځی
(٢٤) إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاة الدُّنْيَا مثال چه په دنیا مه نازیږه دا خو دختمیدلو ده لږ د مثـال کښې سـوچ اوکړه
(٢٥) وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ تـرغیب نو داآخرت دسـمولو دپـاره الله تعـالیٰ دتوحید دعـوت درکـوی نو دا دعـوت قبـول کـړه کنه چه آخـرت دِ برابرِ شی او بچ ش نه ګور:
(٢٦) لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى بشـارت چه چا دعـوت دالله قبـول کـړو او شـرکونه او دشـفاعة قهــــری عقیــــده پریخودله او مقاصد ئ اومنل نو دهغوی بهترینه بدله او نتیجه اوګوره
(٢٧) وَالَّذِينَ كَسَـــبُوا السَّـــيِّئَاتِ تخویف چه څوک هغه شان روان شو او شرکونه وغـیره کـوی نو دهغه انجــــام او هغه سفارشــــیان به ئ بچ نه کړی
(٢٨) وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا د مشـرکانو دخپلو شریکانو او سفارشیانو بائیکاټ
(٣١) قُـلْ مَنْ يَـرْزُقُكُمْ مِنَ السَّـمَاءِ وَالْأَرْضِ څلورم باب تر (٣٦) پور
قُـلْ مَنْ يَـرْزُقُكُمْ مِنَ السَّـمَاءِ وَالْأَرْضِ شپږم دلیل عقلی اعـترافی چه ددوزخ نه ځـان بچ کـړئ ځـه لـږ ددوی نه هم تپـوس اوکـړه چه دد کـارونو باره کښې دوی څه وائی
فَقُـــلْ أَفَلَا تَتَّقُـــونَ زجر چه ول دشــــرک او شفاعت قهری نه ځـان سـاتی سـره داقـرار نه به دغه کارونو چه دغه تصرفات الله تعالیٰ کوی
(٣٢) فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَـقُّ تفریع دتوحید په دلیل چه ټـول اختیـارات دالله تعـالیٰ شو نو اوس بل له اختیارات منل یا شفیع قهری منل دا ضلالت د

(٣٣) كَـذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ تخويف چه مهر پرې راغلې دې.
(٣٤) قُلْ هَلْ مِنْ شُـرَكَائِكُمْ داهم دليل عقلى اعـــترافى . دا مخكښې تـــير شو دويم كښې خو دلته په طــريقه داعــتراف چه لــږد دوى نه پـــرې دســتخط واخله . " اصح الشـــهادات مايشـــهد به الاعداء ".
فَـأَنَّى تُؤْفَكُـونَ زجر نو بيا ولې د الله تعـالىٰ دربار نه بل دربار ته اړولې كيږئ.
(٣٥) قُـلْ هَـلْ مِنْ شُـرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْـدِي إِلَى الْحَـقِّ دليل عقلي اعترافى.
فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ . سره زجر چه بل شريكول دالله تعـالىٰ سـره او شـفيع قهـرى ګـنړل دا ډيـره ناكاره فيصله ده.
(٣٦) وَمَا يَتَّبِـعُ أَكْثَـرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا زجر بــاوجود ددلائلو بيا هم شركى خــبرو پسې تلل تش د ګمــان تابعدارى ده.
(٣٧) وَمَا كَانَ هَذَا الْقُـرْآنُ أَنْ يُفْتَـرَى تـرغيب الى القرآن . چه د ظن تابعدارى پريږدئ او راشئ داسې زبردست كتاب اومنئ .
(٣٨) أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ زجر په انكار دقرآن . دقــرآن د دعــوت د منلو په ځــائې الټــه اعتراضــات شروع كړې چه داد ځان نه جوړوې ته.
(٣٩) بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُـوا زجر په عنـاد . چه هيڅ څــه مقابله نشى كـولې دمحض عنـاد دوجې تكذيب كوى.
ذَلِـــكَ كَـــذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ تخويف . تر " بِالْمُفْسِدِينَ " (٤٠) پـــورې چه پخوانو هم دغه شـان تكزيب كړې وو نو څـه حـال ئې شو نو هغه شـان به ددوى حال شى.

(□□) وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي □□□□ تسلى □ چه انكار كـوى او ضد او عنـاد كـوى نو په تا بانـد□ ثـه بوج نشته د□□

(□□) وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْـتَمِعُونَ إِلَيْـكَ □□□□ دد□ نه ذكر دختم القلب دوو آيتونو كښې چه د دوى په زړه مهر لګيدل□ د□ نو فائده دقرآن نه نه اخلى□

(□□) إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا □□□□ چه الله پر□ مهر اولګولو نو ددوه ثــه ګنــاه د□ ؟ نو جــواب او دختم القلب علت چه الله تعـــــالىٰ په چا ظلم نه كوى خو چه مـرچك□ خـور□ خله به دِ تـرخيګى□دوى عناد اوضد كوو نو مهر راغ□□

(□□) وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ □□□□ تخويف اخروى□ چه دا به ئ□ دضد او عناد انجام شى□

(□□) وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي□□□□ تسلى □ چه په دنيا كښې هم دِعذاب نه خلاصيدل□ نشى□

(□□) وَلِكُـلِّ أُمَّة رَسُـولٌ □□□□ داعى بيـان له راځى لكه چه نــورو امتونو ته راځى عــذاب له نه راځى□ عذاب دانكار په صورت كښې الله تعالىٰ راولى□

(□□) وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ □□□□ زجر □ چه دوى به زر وائى چه عـذاب راوله كنه ته دعـذاب تـذكره اوكـړ□□ چه زړه دِ راله اوچــوو راوله دا عــذاب چه خلاص شو□

(□□) قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا □□□□ جـواب او دليل وحى په نفى دشرک فى التصرف او نفى دتصرف دنـبى عليه السـلام نه □ ماسـره دځـان اختيـارات نشـته نو عـذاب او قيـامت به ثـه راولم□دهر ثـه وخت مقرر دِ□ چه وخت راشى نو عذاب به راشى□

(□□) قُــلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَــاكُمْ عَذَابُــهُ □□□□ زجر په غوختلو دعذاب□ چه عذاب غــواړى نو چه راشى نو ثــه تدبيردخلاصى دِ كــړ□ د□ صـــرف په توحيد به خلاصيږى□

(□□) ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا □□□□ تخويف□

() وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقٌّ هُوَ اثبـات دقيـامت چه دوى اعتراضات كوى خو دا به راځى
قُــلْ إِي وَرَبِّي اثبــات دقيــامت په قسم لكه دسورة مريم ، سبا ، تغابن
() وَلَــوْ أَنَّ لِكُــلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ تخويف چه تيار اوكړئ مال به مو پكار رانشى
() أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّـــمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ پنځم باب تر () پورې
أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّـــمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ اووم دليل عقلى تصـرفات او اختيـارات دهر څـه دالله تعـالىٰ دى نو دقيـامت راتلل څـه بعيد دى چه تاسو تعجب كـــوئ او ژوند او مرګ ديو الله تعـــالىٰ په اختيار كښې دى
() يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَة مِنْ رَبِّكُمْ تـــــرغيب الى القـــــرآن او دليل وحى ب ځايه اعتراضونه پريږدئ او ضد او عنـاد پريـږدئ راشئ دا قــــرآن اومــــنئ چه د امراضو علاج مو اوشى دفضول دلائلو په ځائ دقرآن اتبـاع اوكـړئ دادالله تعالىٰ رحمت د
() قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْـزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ رد دشرک فعلى اختيارات دالله تعـالىٰ دى او قـرآن اومنئ نو دوى ته ګـوره دځـان نه تحريمـات شـروع كړى او اشراک كوى چه عقيده دشفاعت قهـرى اومنى نو بيا دخپلو سفارشيانو دپاره څـه حرامـوى او څــه نذرونه كــوى لګيا دى نو قــرآن په هغ رد اوكړو چه ول افتراء كوئ
() وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَـرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَـذِبَ يَـوْمَ الْقِيَامَة تخويف
اِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْـلٍ عَلَى النَّاسِ امتنـان دالله په مهلت وركولو
() وَمَا تَكُــونُ فِي شَــأْنٍ رد دشـــرک فى العلم لكه چه متصرف الله تعالىٰ د نو دغه شـان

عـالم الغيب هم يو الله تعـالىٰ د□□ نو صـرف هغه كارســاز او مــددګار اوګـــنړه نـــور شـــريكان او سفارشيان مه جوړوئ □
(□□) أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ □□□□ بشارت □ دد□ مسئل□ په منلو ولايت ملاويږى□
أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ □ منزل دولى□
(□□) الَّذِينَ آمَنُوا □□□□ تعريف دولى□
(□□) لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاة الدُّنْيَا □□□□ شرافت او كرامت دولى□
(□□) وَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ □□□□ تسلى □ چه كله ستا دا منزل شو نو اوس دوى بـد□ رد□ وائى او تكليفـات در رســوى نو مه خفه كيږه پــد□ ســتاعزت نشى كمول□□
(□□) أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ □□□□ شپږم بـاب □
أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّـمَاوَاتِ □□□□ رد دشـرک فى التصرف باند□ اتم دليل عقلى□ دا مسئله مدللــةده پد□ مسئله عزت ملاويږى□
وَمَا يَتَّبِــــعُ الَّذِينَ يَــــدْعُونَ □□□□ رد دشـــــرک چه اختيــارات دالله تعـالىٰ شو نو دوى چه څــه رامـدد كوى نو دا صرف ظن د□ □ څه حقيقت نه لرى□
(□□) هُوَ الَّذِي جَعَـلَ لَكُمُ اللَّيْـلَ لِتَسْـكُنُوا فِيـهِ □□□□ اووم باب تر (□□) پورې□
هُــــوَ الَّذِي جَعَــــلَ لَكُمُ □□□□ نهم دليل عقلى □ چه دظن د اتباع په ځائ□ ددليل اتباع اوكړه□
(□□) قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَـدًا □□□□ زجر په اتخـاذ الولد چه دادومره ب□ انصافه دى چه سره ددليل داوريدلو نه داس□ خبر□ كوى چه دادخـدائ□ نيـازولى دى□دد□ جوابونه كوى□
(□□) قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ □□□□ سره تخويف □ چه دداس□ عقيد□ والو انجام□

(□□) وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُـوحٍ □□□□ دد□ ځـائ□ نه دويمه حصه دسورة او خاتمه دسـورة □ پديكښې واقعـات ثلاثه ذكركوى دتخويف او ترغيب دپاره□

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَـأَ نُـوحٍ □□□□ اوله واقعه دنـوح عليه السلام □ چه څنګه هغه په بهادرئ مسـئله رسـول□ وه داس□ اورسوه□او مخـالفين دِ پريـږده چه كه نه منى نو داس□ به تباه شى لكه چه قـوم دنـوح عليه السلام تباه شو□ وو□

(□□) فَكَـذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَـاهُ وَمَنْ مَعَـهُ فِي الْفُلْـكِ □□□□ دقوم تكذيب او تباهى□

(□□) ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْــدِهِ رُسُــلًا إِلَى قَــوْمِهِمْ □□□□ اجمــالى دډيــرو قومونو انبيــاؤ تــذكره چه هغــوى تكذيب كړ□ وو□نوڅنګه تبـاه شو □ دلته واقعـات په لنډو ذكركـوى □ ځكه دتخويف دپـاره دى چه هغـوى شرک كـړ□ وو او عقيـده دشـفاعت قهـرى نو هغه پكار رانغله نو ستاسو به هم پكار رانشى□

(□□) ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى □□□□ دويمه واقعه دموســىٰ عليه الســلام □ چه هغه څنګــه مســئله رسـول□ وه نو قـوم تكـذيب او هلاكت دهغـوى ذكر كـوى□آيتونه آسـان مربـوط دى خو دموسـىٰ عليه السـلام بيـان دهغـوى انكـار د□ او منـاظره او حق پرســـتو ته اذيتونه په □□ كښې او دموســـىٰ عليه الســـلام تلقين دتوكل □□،□□ كښې او ذكر دامـــور مصلحه په وخت دامتحان كښې چه سخته راځى نو توجه الله تعالىٰ ته كوه په □□ كښې□

(□□) وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا □□□□ آخر كار دموسىٰ عليه السلام بد دعـاء □ او دفرعـون هلاكت او تبـاهى په وخت اوږده كلمه وئيل □□ كښې خو پكــار رانغله□نو عبرت اغستل پكار دى□

(□□) وَلَقَـدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْـرَائِيلَ مُبَـوَّأَ صِـدْقٍ □□□□ بشارت بنى اسرائيلو ته□دهغوى نجات □ او علم نه روستو اختلاف□

() فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ ترغيب قرآن ته او زجر يعنى كتاب كښې شک نشته دب شکه د خو دادضد اوعناد دوج نه انكار كوىنو تاوانيان به شى
() إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ تخويف چه ضديان دى او عناديان دى نو دعذاب په راتلو به اومنى كړه خله ب سوكه نه سميږى
() فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ دريمه واقعه دقوم يونس ث دپاره دترغيب چه قوم يونس په ايمان بچ شو عذاب رانزد شو وو خو راغل نه وو نو چه ايمان ئ راوړو نو بچ شو تاسو به هم په ايمان بچ كيږئ نو راشئ ايمان راوړئنو دا نور كلو والا دِهم ايمان راوړى چه نجات اوومومى كنه
() وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ جبرى ايمان مطلوب ند او تسلى وركوى چه ته ول دومره خفه كيږى دالله تعالىٰ په زوره ايمان ند مطلوب او اختيار دالله تعالىٰ د
() قُلِ انْظُرُوا زور ته څه حاجت د دلائل موجود دى خو ضديان فائده نه اخلى
() فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ تخويف چه ددلائلو نه فائده نه اخلى نو دعذاب انتظار د كوئ انتظار
() ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا بشارت
() قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ آخر كښې اظهار دخپل عقيد چه ماخو دومره تفصيلى بيان اوكړو او تاسو منئ او كه نه منئ خو راشئ ځما عقيده واورئ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ رد دشرک فى العبادة
() وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ رد دشرک فى الدعاء چه حاجاتو كښې بل څوک مه رامدد كوه
() وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ رد دشرک فى التصرف نو نور سفارشيانو ته څه حاجت د

(١٠٨) قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ... ترغيب الى القـرآن ، راشئ دا قرآن دامسئل کـوی نو دد اتبـاع اوکـړئ فائده ستاسو خپله ده.
(١٠٩) وَاتَّبِـعْ مَا يُـوحَى إِلَيْـكَ ، دليل وحی چه دد مسائلو وحی کيږی دا خودسـاخته نـدی نو بيـان ئې اوکړه.
وَاصْـــبِرْ حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ ... ســـره تســـلی ، چه انتظار کوه دفيصل دالله تعالیٰ او هغه الله بهـتره فيصله کوی.(الله تعالیٰ دِ ځما درهـايئ هم بهـتره فيصــله اوکــړی او دجيل دمصــائبو نه دِ مــاخلاص کړی. دجيل په تنهايئ کښې دالله په فيصله ناست يم الله دِ ځما دزړه تسلی اوکړی. آمين).
حاصل دسورة
زبردست کتـاب محکم په رد داشـراکو اعتقـاديو او فعليو راغل د او اهم مســـــئل ثــــــابتوی چه توحيد،رسالت،کتـاب او قيـامت دی او دلائل دعقل او وحی پيش کــوی نو دغلط عقيــد دشــرک او عقيده دشفاعت قهری پريږدئ ګنی داس به تباه شئ لکه قوم نـوح او فرعونيـان ، نجـات په ايمـان د لکه قوم يــونس چه خلاص شــو وو ، نو راشئ په لنډو دا عقيد واورئ او اتباع اوکـړئ فائـده مو خپله ده او ا داعی ته بيــان کــوه او دالله تعــالیٰ دفيصل انتظار کوه.
امتيازات
(١) ائت بقرآن غير هذا ... ، (٢) فقد لبثت فيكم عمراً ، ... ،
(٣) مــاتكون فى شـــان ، (٤) الا ان اوليــاء الله ... منزل ، تعريف، كرامت دولی.
(٥) تذكره دقوم يونس ، (٦) اودفرعون اوږده كلمه ... کښې ،

تمت سورة يونس بعون مالک الجن والانس

[illegible] ه [illegible] ه[illegible] يوم الاحد [illegible] اكتوبر [illegible] ء [illegible] : [illegible] ظهر

[illegible]

سورة هود

سورة هود مكی سورة د پہ نزول کښې دوه پنځوستم (٥٢) نمبر د ، پس دسورة یونس نه نازل شو د او په ترتیب دسورتونو کښې یولسم (١١) سورة د پس دسورة یونس نه

ربط دمخکښې سورة سره

مناسبت دسورة یونس دسورة هود سره په ګڼړووجوهو باند د

اوله وجه : **په سورة یونس کښې ډیر رد دشرک فی التصرف او شرک فی الدعاء وو نو په سورة هود کښې رد دشرک فی العبادة او فی العلم د چه باب پوره شی او تکمیل راشی**

دویمه وجه : **په خاتمه دسورة یونس کښې حکم دتوحید او داتباع دمایوحیٰ وو نو په سورة هود کښې دد تفصیل کوی**

دریمه وجه : **په یونس کښې په مسئله دلائل عقلیه وو نو په سورة هود کښاوس نقلیه په توحید ذکر کوی لکه اعراف چه پس دانعام نه وو**

څلورمه وجه : **مخکښې سورة کښې دمشرکینو استهزاء ذکر وه نو دِ سورة کښېجزاء او سزاء دمشرکینو ذکر کوی**

پنځمه وجه : **مخکښې سورة کښې نفی دشفاعت قهری اوشوه نو پد سورة کښې پر تفریع دعبادت کوی چه بل څوک سفارشی ب اجازته نشته د نو عبادت یو الله تعالیٰ له اوکړه**

دعوی دسورة

دسورة مرکزی مسئل چه بیانوی نو هغی څلور دی

(١) العبادة لله وحده چه دعبادت حق صرف دالله تعالیٰ د (٢) آیت کښې

(ﷺ) نفی دشـرک فی العلم ﷺ چه په پټـو صـرف الله تعالیٰ پوهیږی ﷺ (ﷺ) آیت کښې ﷺ
(ﷺ) الـــترغیب فی التبلیغ ﷺ مســـئله په بهـــادرئ اورسوه ﷺ (ﷺﷺ)کښې ﷺ
(ﷺ) التسلیة للنبی ﷺ ﷺ خفه کیږه مه تاسـره دلائل دی ﷺ(ﷺﷺ) کښې ﷺ
داخلور مسئلﷺ بیانوی دوه مسئلﷺ پکښې فرعی دی چه روســتئ دی او دوه مســئلﷺ پکښې اصــلی دی اولﷺ دوه مســئلﷺ او دا په عجیب انـــداز دا ســـورة بیانویﷺد دعـوو په مینځ کښې مناسـبت هم ظـاهر دﷺ : چه عبـــادت دالله تعـــالیٰ حق دﷺ ځکه چه هغه عـالم الغیب دﷺ په هر څـه پوهه دﷺ او دا مسـئله په بهـادرئ اورسـوه که چرته پدیکښې مصـائب راځی نو برداشت کړه تسلی ساته کامیابی سـتادهﷺ ځکه چه ته په دلیل باندﷺ ئﷺ ستا مخالف به تباه شیﷺ

خلاصه دسورة

سورة دامسئلﷺ په انداز غریب بیـانوی ﷺ پـدﷺ بانـدﷺ واقعات دانبیاء کـرام علیهم الصلوٰة مـرتب کـویﷺ دابتــداء نه تر " افلا تــذکرون " (ﷺﷺ) پــورﷺ داخلــور واړه دعـــوﷺ ذکر کـــوی او پکښې یو دلیل عقلی او زجر او تخویفـــات او بشـــارتﷺبیا د(ﷺﷺ) نه تر (ﷺﷺ) پـورﷺ واقعـات شپږ دانبیـاء کرامو ذکر کـوی په دﷺ مسائل اربعو بانـدﷺﷺاول درﷺ واقعـات واقعه دنـوح علیه السلام ،او دهـود ث اودصـالح علیه السـلام دا په اوله مسئله اصلاً چه العبـادة لله وحـده او نـورﷺ مسـئلﷺ تـرﷺ نه تبعـاً معلومیږی نو عـالم الغیب هم الله تعالیٰ دﷺ او مسئله په بهادرئ اورسوه لکه چه دِ انبیاؤ رسولﷺ وه او تسلی ساته کامیابی ستا دهﷺ او مخـــالف به دِ تبـــاه شیﷺبیا واقعه دابـــراهیم او لوط علیهما السلام په دویمه مسـئله ذکرکـویﷺچه عـــالم الغیب یو الله دﷺﷺ ابـــراهیم او لـــوط علیهما السلام په پټو نه پوهیږیﷺ دفرشـتو دحـال نه خـبر

نه شو۔پنځمه واقعه دشعیب علیه السـلام دا اصـلاً په اوله مســئله چه شــعیب علیه الســلام هم پــد۔ مسئله راغل۔ وو چه العبادة لله وحده او نـور۔ تـر۔ هم معلومیږی چه هغه مصائب برداشت کړی وو په تبلیغ کښې نو ته هم برداشت کــــــــړه۔بیا واقعه دموسیٰ علیه السلام دتسـلئ دپـاره ذکر کـوی ۔ او دهٔولو واقعـــاتو نه روســـتو (۔۔۔)کښې ورله نتیجه راوباسی چه هغه خپلو الهو خلاص نه کـــــړل ۔ بیا تخویف او بشــــارت ذکر کـــــوی۔ د(۔۔۔) نه تلقین داستقامت امور خمسه امور مصـلحه ذکر کـوی چه کلک شه او تخویف دنیــوی ذکرکــوی او اخــروی (۔۔۔)کښې حکمت دواقعـــاتو او آخـــری آیت خلاصه دهٔول سورة ده۔ دسورة څلـور واړه مسـائل پکښې ذکر کــوی۔ګویا چه ســورة کښې تمهید ،مقصد او خاتمه دی ۔ تمهید ۔۔ پور۔ مسائل پکښې ذکر کـوی او مقصد کښې واقعــات ۔۔ پـــور۔ او خاتمه کښې نتائج د فـریقین او خلاصه چه کـوم مسـائل ابتـداء کښې هغه بیانوی۔

مقاصدالایات وتناسبها

(۔) الر كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ۔۔۔۔ ترغیب الی القرآن ۔ دارارواں سورت چه کـوم مضـامین بیـانوی نو دا ډیر اهم مضــامین دی۔ځکه نســخه پـــر۔ نه راځی اوصــــاف صــــاف دی څـــه خفا پکښې نشــــته او رالیږونک۔ هم ډیر اوچت نو لهٰـــــــذا دا خه په توجه واوری۔داکتاب څه مسئله کوی؟

(۔) أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ۔۔۔۔ دعوی اول چه " العبادة لله وحده " ۔دا کتاب دا مسئله کوی چه عبادت حق دیو الله تعالیٰ د۔ دبل چا نه د۔۔

إِنَّنِي لَكُمْ مِنْـهُ نَـذِيرٌ وَبَشِـيرٌ ۔ صـداقة دنـبی علیه السلام ۔ ځه دد۔ مسئل۔ داعی یم۔نو اومنئ۔

(□) وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ □□□□ ترغيب الى التوبه □ راشئ كه مخكښې مو د" الا تعبدوا الّا ايـاه " خلاف كړ□ وي نو توبه اوباسئ اوس مو وخت د□□

وَإِنْ تَوَلَّوْا □□□□ تخويف كه نه مـــنئ نو عـــذاب به راشي□

(□) إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ □□□□ اثبات دقيامت چه داځه بعيده نده الله تعالىٰ به مخ□ له څئ□

(□) أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ □□□□ دعوى دويمه □ نفى دشرک فى العلم □ او عبادت حق ځكه صــرف ديو الله تعالىٰ د□ چه هغه عالم الغيب د□ بل څــوک عالم الغيب نشته د□□

(□) وَمَا مِنْ دَابة فِي الْأَرْضِ □□□□ داهم مخكښې سـره متعلق چه هر ميږ□،چينج□ ورته معلـوم د□ او رزق ورله وركوي□

(□) وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ □□□□ دليل عقلى په توحيد چه عبـــادت حق ځكه دالله تعـــالىٰ د□ چه دا كارونه هغه كوى□

وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُـــــونَ □□□□ زجر په انكــــار دقيـــامت بانـــد□ □ داس□ دلائل بيـــان شى او د□ ب□ انصـــافوته ګـــوره چه دوى څنګـــه تپوســـونه او اعتراضونه او انكار كوي□

(□) وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّة مَعْدُودَة □□□□ داهم زجر د□ چه عذاب غواړي□

أَلَا يَـوْمَ يَـأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْـرُوفًا عَنْهُمْ □□□□ تخويف بيا به ئ□مقابل□ طاقت اونه لر□□

(□) وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَـــــانَ مِنَّا □□□□ زجر چه دد□ انسان ناشكره او ب□ انصافه داحال د□□

(□□) إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا □□□□□ بشـارت صـابرينو ته □ دد□ مقابله كښې اوګـــوره شـــته د□ چه مصـــيبت كښې صبر كوى نا اميـدى نه اختيـاروى نو دهغـوى نتيجه اوګـوره □ او خوشـحالئ كښې مســتيرى نه بلكه شكر كوى□

(١٢) فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُـوحَى إِلَيْـكَ ترغیب دریمه مســئله دســورة الــترغیب فی التبلیغ چه دوی دا رویه چه داولیدله او یا چه کـوم اعتراضـونه کـوی په تا بانـــد ددوج چرته " بَعْضَ مَا يُــوحَى " چه هغه مسئله چه دخلقو دمزاج مخـالف وی اولعبـادة لله وحده داچرته پر نه ایږد بلکه صاف بیان کـړه اورسـوه سـتا په ذمه بیـان د منل نـدی هغه دالله تعالیٰ ذمه داری ده

(١٣) أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ زجر په انکار دقرآن دا ب انصــافه په تاسو داس اعتراضــونه کــوی او قــرآن نه او ســتا مســئل د العبــادة لله وحــده ته افــتراء وائی نو داس طریقه ســره ئ خــاموش کړه

(١٤) فَإِلَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ مقصد دقرآن ورته دعجز وخت کښې بیان کړه چه هغه توحید د

فَهَـلْ أَنْتُمْ مُسْـلِمُونَ دعـوت انقیـاد ته چه راشئ اومنئ

(١٥) مَنْ كَـانَ يُرِيــدُ الْحَيَـاة الـدُّنْيَا تزهید من الدنیا او تخویف چه دامسئل نه مـنی او قـرآن نه مــنی نو په دنیا دهوکه د نو دد وج نه ئ قــرآن پریخود نو آخرت کښې ورله دا دنیا پکـار نه راځی او اور به ئ ځائ شی

(١٧) أَفَمَنْ كَــانَ عَلَى بَيِّنَة مِنْ رَبِّهِ خلورمه مسئله دسـورة چـه" التسـلی " مسـئله رسـوه په بهـادرئ ددوی داعتراضـونو فکر مه کـوه تسـلی ســاته چه کامیــابی ســتا ده ځکه چه ته په دلیل باند ئ او دنـبی علیه السـلام په صـداقة بانـد دلیل نقلی ،عقلی او وحی په یوآیت کښې

عَلَى بَيِّنَة عقلی وَيَتْلُـوهُ شَـاهِدٌ مِنْـهُ وحی وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا نقلی

نوهر قسمه دلائل درسره دی نو غم دځه د

وَمَنْ يَكْفُـرْ بِـهِ □□□□ تخويف□ چه سـره دد□ دلائلو انکار کوى نو هغو ته د اور عذاب يره□

(□□) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَـرَى عَلَى اللَّهِ كَـذِبًا □□□□ زجر اوتخويف اخـــروى نه منونکو دمســـئلو ته اود رسالت□ تر " الْأَخْسَرُونَ " (□□)□

(□□) الَّذِينَ يَصُـدُّونَ عَنْ سَـبِيلِ اللَّهِ □□□□ دعــذاب سبب□

(□□) أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ □□□□ تخويف چه هغه ذمه داران به ئ□ پکار رانشى□

(□□) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ □□□□ بشارت منونکو ته□

(□□) مَثَــلُ الْفَــرِيقَيْنِ كَـالْأَعْمَى وَالْأَصَــمِّ □□□□ د وضـــاحت دپـــاره دمنونکو او نه منونکو مثالونه چه کـوم دِ په ځـان سـود د□ او ځـان دِ په کومه کښې خوښ د□□

(□□) وَلَقَـدْ أَرْسَـلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِـهِ □□□□ اوس په ځلورو مسئلو باند□ واقعاتِ سته ذکر کـوى□دا اوله واقعه په اوله مسئله باندِ چه " العبـادة لله وحـده" اوګوره نـوح عليه السـلام پـد□ مسـئل□ راغل□ وو□ هغه دامسـئله بيـان کـړ□ وه او دقـوم اعتراضـونه اونه منل □ په (□□) کښې نفى دشرک فى العلم چه دويمه مسئله ده او نفى دشـرک فى التصـرف ده□ بيا دقوم سخت انکار او دنوح عليه السلام کشـتئ جوړول اودقوم غرقيدل □ چه چا اونه منله نو تبـاه شو نو " فاصـــبر" آخـــره کښې چه تســـلى ســـاته کاميابى ستا ده په نرتوب مسئله اورسوه □ نوټول مســـــائل پکښې راغلل□ داواقعه ربطونه دآيتونو ظاهر دى تر (□□) پور□ ده سـره صـداقة دنـبى عليه الســـلام نه په (□□) کښې □ چه ته حق پيغمـــبر ئ□ ځکه دا واقعاتِ بيانومه□

(□□) وَإِلَى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا □□□□ دويمه واقعه دهود عليه السلام په اوله دعـوى بانـد□ □ چه هـود عليه

السلام هم دد□ مسئل□ دعوت کړ□ وو پد□ راغل□ وو دا ئ□ په بهادرئ رسول□ نو آخر کښې کامیابی دهغه شوه او عادیان تباه شو □ په □□،□□ کښې دهود ث بهادری داتر " قوم هودٍ"(□□)□پور□ ذکرکوی□ دواقع□ آیتونو کښې دربط او مناسبت خفاء نشته د□ □ ورســره تخویف هم شو منکرینو ته□چه منکر تباه شوی وو□

(□□) وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا □□□□ دریمه واقعه دصالح علیه السلام په اوله مسئله باند□ چه " العبادة لله وحده" پد□ مسئله صالح علیه السلام هم راغل□ وو او هغه په بهادرئ دا مسئله رسول□ وه نو ته هم اورسوه او آخر دهغه قوم چه نه وه منل□ نو تباه شو او منونکی خلاص شو په □□،□□ کښې تخویف شو او واقعه تر □□ پور□ ده□ آیتونه واضح دی□

(□□) وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى □□□□ څلورمه واقعه په دویمه مسئله باند□ ذکرکوی چه " عالم الغیب صرف الله تعالیٰ د□ نه بل څوک "اوګوره ابراهیم علیه السلام دفرشتو دحال نه خبر نشو□نو بل به څوک په غیبو پوهه شی□ دفرشتو راتلل دهغه نه پیژندل او دبچی بشارت او دابراهیم علیه السلام دلوط علیه السلام باره کښې خبره کول□تر (□□) پور□□

(□□) وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ □□□□ داواقعه دمخکښې واقع□ ذیل او لمن ده□ تذکره دلوط علیه السلام چه هغه هم دفرشتو دحال نه خبر نشونو معلومه شوه چه عالم الغیب صرف الله تعالیٰ د□ نه بل څوک □ دلوط پریشانی دقوم سرکشی اودفرشتو حقیقت څکاره کول اودقوم هلاکت تر (□□) پور□ ذکرکوی□□□ کښې تخویف هم شو□

(۸٤) وَإِلَى مَـدْيَنَ أَخَـاهُمْ شُـعَيْبًا ... پنځمه واقعه دشعیب علیه السلام اصالةپه مسئله اوله بانـد چه " العبادة لله وحده" شعیب هم دد مسـئل بیـان کـړ وو او دا مسـئله ئ راوړ وه دهغه بیـان او تبلیغ او دقـوم انکـار او دهغـوی هلاکت نو تـرغیب فی التبلیغ او تسـلی تـر هم معلـوم شـوه ،کښې تخویف او واقعه به ختم شی چه ستامخالف به هم داس تباه شی
وَلَقَـدْ أَرْسَـلْنَا مُوسَـى بِآيَاتِنَا وَسُـلْطَانٍ مُبِينٍ() شپږمه واقعه دموسـىٰ علیه السـلام په څلورمه مسـئله چه تسـلی سـاته ته په حقه ئ مصـائب برداشت کـړه ستا کامیـابی ده لکه چه موسـىٰ علیه السلام برداشت کړی وو نو کامیابی دهغه وه فرعون تباه او برباد شو نو ستا مخالف به هم تباه او برباد شی ورسره تخویف هم شو کښې
() ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَى ... صداقة الرسول چه تاته دد پته نه وه دامونږتاته بیـان کـړل معلومه شوه ته حق پیغمبر ئ
() فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ ... دا مربوط دټولو واقعاتو سره چه مـونږ دامخـالفین هلاک کـړل او مخالفین لره چه کوم ددوی معبودان وو نو هغـوی بچ نه کړل شرک ورلره هلاکت او تباهی سواکړه لکه سورة الاحقاف
()كَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ ... تخویف دنیوی چه دشـرک دا انجـام د نو که دوی هم شـرک کـوی نو دغه انجام به ئ شی
() إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَة ... تخویف اخروی او اثبات دقیـامت چه عـبرت واخلئ آخـرت راروان د او د قیامت هیبت
() فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ قیامت کښې تقسیم چه نه منـونکی اشـقیاء او منـونکی سـعداء او نیک بخته شو

() فَأَمَّا الَّذِينَ شَـــقُوا فَفِي النَّارِ تخويف اشقياؤ ته چه بدبخته به تباه شي
() وَأَمَّا الَّذِينَ سُـعِدُوا فَفِي الْجَنَّة بشـارت منونكو او سعداؤ ته
() فَلَا تَــكُ فِي مِرْيَة تســلى چه دوى هم دمشرانو په طـرز روان دى نو تبـاه به شى تسـلى ساته سزا به ورته ملاؤ شى
() وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تسلى لكه چه سـتا كتـاب كښې خلاف شـو وو نو دموسـىٰ عليه السلام كتاب كښې هم خلاف شو وو نو څه ناشنا نده دا ضديان دى
وَلَـوْلَا كَلِمَة سَـبَقَتْ جـواب دسـوال نو پـد اختلاف كونكو باند عـذاب ول نه راځى نو جـواب چه وخت مقررٍ د
() وَإِنَّ كُلًّا لَمَّا لَيُـــــوَفِّيَنَّهُمْ رَبُّكَ تخويف اخـــــروى وخت راروان د نو هر چاته به بدله ملاؤ شى
() فَاسْـــتَقِمْ كَمَا أُمِــرْتَ نو چه واقعــات دِواوريدل نو اوس ترغيب اسـتقامت ته او اوامـور خمسه امـور مصـلحه دپـاره دتثبت او نصـرت الهى چه پد پنځو كارونو كلک شه الله تعالىٰ به دِ امـداد كوى
فَاسْتَقِمْ امر اول وَلَا تَطْغَـوْا امرثـانى دا كـار هم كوه
() وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا ادب ثالث چه بائيكاټ اوكړئ دظالمانو نه
نه كيږى د شاهانو ملنګانو سره كلى چرته
عزيز خان چرته ملنګ عبدالرحمان
() وَأَقِمِ الصَّـلَاة طَـرَفَيِ النَّهَـارِ امر رابع ادب رابع
() وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ امرخـامس دد پنځـو ادابو لحاظ اوكړئ الله به مدد كوى

(□□□) فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ □□□□ تخويف دنيـوى □ چه تسـلى سـاته او په دغه ادابو كلك يه نو لكه چه مخكښې اقوام تباه شوی وو نو دابه هم تباه شی□
(□□□) وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَى □□□□ ددغه كلو په هلاكت كښې الله تعـالىٰ ظـالم نه وو بلكه هغـوى كښې اصلاح يعنى توحيد نه وو□
(□□□) وَلَــوْ شَــاءَ رَبُّكَ لَجَعَــلَ النَّاسَ □□□□ حكمة داختلاف □ چه جبرى ايمان مطلـوب نـد□□او دا دنيا دارالامتحان د□ او امتحان په اختلاف كښې د□□
(□□□) وَتَمَّتْ كَلِمَة رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّة وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ □ تخويف □ نو اومــنئ ول□ ځــان د دوزخ مستحق كوئ□
(□□□) وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ □□□□ حكمت دواقعـاتو دبيــان□چه دا واقعـات بيـان شو نو پــد□ كښې مسئله هم واضحه شى او عبرت كونكى تـر□ عبرت هم اغست□ شى كه عبرت واخلى□
(□□□) وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُـونَ □□□□ شـجاعت درداعى او آخرى بيان□چه تاسو خو نه منئ خو ځــه ستاسو د نه منلو دوج□ خپل كار نه پريږدم ځه به خپل بيان كـوم تاسو خلاف او اعتراضـات او مصـائب رسـوى ستاسو خپل كـار ځما خپل كـار او دنتـائج انتظـار تاسو هم كـــوئ او ځـــه هم انتظـــار كـــوم پته به اولګى□
(□□□) وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ □□□□ آخرى آيت حاصل دسورة□ په ابتداء كښې اول دعبادت مسئله او دلته دعلم الغيب مسـئله مخكښې كـړه□ دا دليل ورپس□ دعــوى □ هلته اول دعــوى او بيا دليل□چه هغه الله عــالم الغيب د□ نو نتيجه چه " فَاعْبُــدْهُ ، العبادة لله وحده□" إِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْـرُ كُلُّهُ □دا تسـلى ده □ چه سـتا او دمخـالف معامله به الله تعـالىٰ ته واپس شى□ وَتَوَكَّلْ عَلَيْــهِ □ تــرغيب فى التبليغ □ دخلور واړه مسئل□ په آخر دسورة كښې ذكركړ□□

حاصل دسورة
عظيم الشـان كتـاب پـد مسـئله راغلې د چه " العبادة لله وحده" او دا څه ناشـنا مسـئله نـده پـد بانـد نـوح ،هـود،صـالح او شـعیب علیهم السـلام راغلی وو او عبـــادت ځکه دهغه حق د چه هغه ذات عـالم الغيب د بل څـوک نه فکر نه کـو ابراهیم او لوط علیهما السـلام دفرشـتو دحـال نه نـدی خـبر شـوی نو بل به څـوک خـبر شی نو دامسـئله په بهـادرئ اورسـوه لکه چه د انبیـاؤ رسـول وه سـتا مخـالف به تبـاه شی لکه چه دد انبیاؤ مخالف تباه شـوی وو او تسـلی سـاته چه ته په حقه ئ تاسـره دلائل دی مصـائب راځی نو دموسـیٰ علیه السـلام په حـال ځـان له تسـلی ورکوه دا واقعات سـتا دصـداقة نخه ده او تسـلی د پـر هم کیږی نو دمسـائل خه په بهـادرئ اورسوه

امتيازات

() وکان عرشه على الماء
() افمن کـان على بينـة () په یو آیت کښې در دلائل په صداقة الرسول باند
() هم اراذلنا بـادی الـرای داباطل خلقو په حق پرستو اودپیغمبر په صحابو اعتراضؤنه
() سآ وی الی جبل دمشـرک اعتمـاد همیشه په غیرالله وی() بسم الله مجريها ومرسها
() مامن دابة الّآ هو اٰخذ بناصيتها () الاداب الخمسه
() ولذالک خلقهم داختلاف حکمة () فلولا كان من القرون اولو بقية
() وکلاً نقص علیک من انبـاء الرسل واقعـات دحکمت

تمت سورة هود بعون الملک المعبود□الذی هو رحیم ودود□ومالک الفیض والجود□
فیارب افض علینا من برکاتک ورحمتک ونجّنا من قومٍ لدود□آمین□
□□ هـ □□□□ هـ □ اکتوبر □□□□ ء یوم الاحد □□ : □□ عصر
□□□□□

په مینځوره جیل کښي ناست دهجران او دفراق غم انتهائی سخت د□ الله دِ ماته آسانه کړی□ ځکه ځه دد□ دبرداشت نه یم بغیر دژړا نه مِ ورځ او شپه نه تیریږی خو پد□ قرآن مِ تسلی ده□اللهم اجعل القرآن ربیع صدورنا وذهاب همومنا وغمومنا□
انا المسکین الی الله ابو حماس ابن عبدالمتین رحمه الله الرحیم□
□□□□□□

سورة یوسف

سـورة یوسف مکی سـورة د په نـزول کښې در پنځوسـتم() نمـبر د پس دسـورة هـود نه نـازل شو د او په تـرتیب دسـورتونو کښې دولسم () نمبر د هم پس دسورة هود نه

ربط دمخکښې سورة سره

دسورةیوسف مناسـبت دسـورة هـود سـره په مختلفو وجوهو باند د ځن دهغ نه:

اوله وجه : په سورة هود کښېچه کوم مسئل بیان شـو و نو اوس هغه مسـائل په سـورة یوسف کښې بیـانوی په زیـات وضـاحت سـره په واقعه د یوسف علیه السلام باند

دویمه وجه : په سورة هود کښېدعوت دانبیاء کـرام علیهم الصـلوٰة وو " اعبـدوا ربکم " چه عبـادت حق دالله تعـالیٰ په فراخه زمکه کښې دعـوت وو نو سورة یوسف کښېوائی چه دا دعوت لکه چه انبیـاء کرامو په ارض واسـعه کښېورکړ وو نو په ارض محبوسه یعـنی جیل کښې هم انبیـاء کرامو دد دعوت ورکـوو لکه دعـوت دیوسف علیه السـلام په جیل کښې شو کښې

دریمه وجه : په سورة هود کښې اووئیل چه تسلی سـاته مصـائب برداشت کـړه آخـری خوشـحالی به ستا وی نو په سورة یوسف دهغ نمونه چه یوسف علیه السـلام برداشت کـړل مصـائب او آخـری خوشحالی دهغه شوه

تندی باد مخالف س نه گهبرا ا عقاب یه تو چلتی ه تجه اونچا اڑان کیلئ

(الله تعـالیٰ دِ ځما دا جیل هم ځما دعـزت او دترقئ سبب اوګرځئ په دین کښې دا ظالمان ځما دب عزته کولو کوشش کـوی په دروغه کیسـونه

جوړولو ته چه په يوسف عليه السـلام ئ جوړول خو " انما اشـكو بـثى وحـزنى الى الله " او كيږى هغه چه الله اوغـــواړى " ان العزة لله جميعا ابوحماس عامر)

څلورمه وجه : سـورة يوسف دسـورة د آخـرى آيت دپـــاره دليل نقلى د چه په غيبو الله پوهيږى يعقـوب ث نـد پوهه شـو او توكل عليه لكه چه هغه توكل كـــړ وو او اليه يرجع الامر كله لكه نتيجه ديوسف عليه السلام چه آخر ورته رونـړه په سجده پريوتل نو دآخرى آيت دليل نقلى شو

پنځمه وجه : په سـورة هـود كښې اوو چه عـالم الغيب يو الله تعـالىٰ د نو دلته ورسـره وائى چه كارسازمتصـرف هم صـرف يو الله تعـالىٰ د اوګوره يعقوب ث او يوسف عليه السلام وائى چه " ان الحكم لله " اختيـارات صـرف ديو الله تعـالىٰ دى نو عبـادت دهغه حق د دبل چا نه نو صـرف دهغه عبادت اوكړئ

دعوى دسورة

دسورة دعوى او مركـزى مضـمون او مسـئله هغه هغه څلور مسائل دى كوم چه دسورة هـود وو خو په زيـات وضـاحت سـره يعـنى په هغ تنـوير د په ذكر كولو دواقع ديوسف عليه السلام بانـداوله مسئله چه عالم الغيب الله تعالىٰ د

دويمه مسـئله چه كارسـاز متصـرف هم صـرف يو الله تعالىٰ د يعنى اختيارات دالله تعالىٰ چليږى

دريمه مسـئله صـداقة الرسـول چه نـبى عليه السلام دالله تعالىٰ حق پيغمبر د

څلورمه مسـئله : التسـلية عند المصـائب چه مصـائب راځى نو برداشت كـوىاو نفى دشـرك فى العبـادة په كښې داول مسـئل به دواقع ديوسف عليه السلام نه ثابتيږى او خكـاره كيږى به

خلاصه دسورة

دسورة دابتداء نه □ آیت پور□ ترغیب الی القرآن او صـداقة دنـبی علیه السـلام □ بیا د □ آیت نه واقعه دیوسف علیه السلام ذکر کـوی تر آیت □□□ پـور□□او په واقعه کښې به نفی دعلم غیب دغیرالله نه او نفی دتصرف دغیرالله نه او صبر په مصـائبو کښې لکه چه یعقـوب ثکـړ□ وو□اوهغه ئ□ دجیل اوکـوهی نه نه وو بچ کــړ□ نه ورته معلــوم وو او تضــرع او عــاجزی دیعقــوب ث او دیوسف علیه الســلام □□□ کښې □ نو ۂـول انبیـاء کـرام الله تعـالیٰ ته عـاجزۍ دی□ بیا د□□□ نه □□□ پور□ دنبی علیه السلام صــداقة ااو روســـتو دهغ□ نه د تســـلئ مضـــمون او ختم دسورة په ترغیب الی القرآن کښې لکه چه شـروع کړ□ وو په ترغیب الی القرآن باند□□

اشارات دسورة یوسف

شــیخ القــرآن مولانا محمد طیب طــاهری مدظله العالی دسـورة ابتـداء یا په اختتـام کښې اشـارات ذکر کـوی□چه په سـورة کښېنبی علیه السـلام ته وائی چه حالک کحـال یوسف " ســتاحال په شــان دحـــــال دیوسف علیه الســــلام د□ دهغ□ مختلف اشارات دی□

(□) یوسف علیه السلام سـره رونـړو حسد کـړ□ وو نو تاسـره به هم خپل عزیـزان او مک□ والا قـریش حسد کوی□

(□) یوسف علیه السلام خپلو رونړودحسد دوج□ نه کـوهی ته غورځـول□ وو او کـوهی کښې څـه ورځ□ تــیر□ کـړ□ و□ نو ته به هم دخپلو عزیزانو دلاسه په غارثورۍ کښې څه ورځ□ تیرو□□

(□) یوسف علیه السـلام په پـردی ملک کښېآباد شو نو ته به هم په پردی وطن مدینه کښې آباد ش□□

(١) په يوسف عليه السـلام بانـدې تهمت لګيـدلې وو نو په تا بانــدې به هم تهمت لګی لکه منافقــانو چه په عائشه رضی الله عنها لګولې وې.
(٢) دتهمت نه روستو ديوسفث صفائی شوې وه نو ستا به هم صفائی کيږی.
(٣) يوسف عليه السـلام له مِ په پـردی وطن کښې عــزت ورکــړو نو تاله به هم په پــردی وطن کښې عزت درکړم.
(٤) يوسف عليه الســـلام په پـــردی وطن کښې تر آخره پاتې شو نو ته به هم په پــردی وطن کښې تر آخره پاتې شې.
(٥) يوسف عليه السلام ته رونـړه محتـاج شـوی وو دقحط په وخت نو مکې والا به هم تاته محتــاج شی چه ابوســفيان راغلې وو چه مکې والا بانـــدې قحط راغلې وو چه دعاء اوکړه ستا قوم دې که تبــاه شی نو چاته به دعوت ورکوې.
(٦) يوسف عليه الســـــلام ته مِ دهغه رونـــــړه خپو کښې غورځولی وو او معافی ترې غــوختلې وه تاته به هم ســــــتاعزيزان خپو کښې اوغورځــــــوم او معافيانې به غواړی.
(١٠) يوسف عليه السـلام هم په آخــره کښې‍ــرونړو ته وئيلی وو چه " لاتثريب عليکم اليــوم "نو ته به هم وائې چه " لاتــثريب عليکم اليــوم " يعــنی هغه معــاف کــړی وو بــدل نه وو اغســتلې نو ته به هم معــاف کــړې او بــدل به نه اخلې دفتح مکې په ورځ صــحابو وئيل چه " اليــوم يــوم الملحمة " چه نن د غوخو غوڅولو ورځ ده نو نبی عليه السـلام وې چه " اليــوم يــوم المرحمة " نن دمهربــانئ او دمعــافئ ورځ ده.
تلک عشرة کاملة " ولا تــدری لعــلّ الله يحــدث بعد ذالک امراً "
مقاصدالايات وتناسبها

دسورة دآيتونو مقاصد او مناسبت خو بالكل واضح د خو په واقعه كښې به مونږ دسورة مقاصدو ته اشاره كـوو چه صـرف دانشى چه قصه بـرائ قصه شى بلكه چه واقعه دكومو مقاصدو دپـاره بيـانيږى نو چه هغه تـــر واضـــحه شى نو مناســـبت خو دسورة بالكل واضح د او مجموعى طور مقصد په خلاصه كښې ظـاهر شو خو ځـائ په ځـائ جـزوى طريق سره به نشاندهى اوشى

() الر تِلْكَ آيَاتُ تر لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُـونَ () پـور تــرغيب الى القــرآن چه دا راروان مضــمون چه كوم راروان د نو دامعمولى خبره نــده دا د اهمو مسئلو دپاره دليل نقلى د او دعقيد اهم مسئل واضح كـــوى نو دعقل نه كـــار واخلئ او اصـــلاح دعقيد تر اوكړئ

() نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ صـداقة النـبى 6 چه دد نه معلوميږى چه ته حق پيغمبر ئ ځكه واقعات چه بيـــــــانو نو تاته پته نه ده داتاته چا اوئيل نو معلوميږى چه حق پيغمبر ئ

() إِذْ قَـالَ يُوسُـفُ لِأَبِيـهِ دد ځـائ نه تر نمـــبر آيت پـــور تفصـــيلى واقعه ديوسف عليه السلام په مسائل اربعه بانـد چه عـالم الغيب الله تعـــالىٰ د او متصـــرف هم الله تعـــالىٰ د او په مصائب صبر كـوه او ته حق پيغمـبر ئ داټـول دد واقع نه ثابتيږى

إِذْ قَالَ يُوسُفُ تر لِلسَّـائِلِينَ () ديوسف عليه السلام خـوب ليـدل او پلار ته بيـانول اود پلار ادب خـودل او هغه له خوشـخبرى اوروى او آخـرى آيت كښې دواقع عبرتونو او مقاصـدو ته اشـاره كـول چه دد نه دااهم مقاصد ثـــابتيږى نو ســـوچ ورته كوئ

() إِذْ قَالُوا لَيُوسُـفُ دد ځـائ نه تر عَلَى مَا تَصِـــفُونَ() پـــور درونږحسد او ديوسف عليه

السـلام خلاف تـــدبير اوډپلار نه غوختل او هغه كــوهى ته غورځــول او پلار ته مكر كــول او دهغه جواب اوګوره يعقوب ث دهغوى په مكر باند نــد پوهه شــو او پته ورته نــده نشــته چه ځــو مِ په كوهى كښې د او خپل ځان نه مصـيبت لـر كـول نشى نو معلومه شـوه چه كارسـاز او متصـرف او عالم الغيب يو الله تعالىٰ د لوئ پيغمـبر يعقـوب ث هغه نه پوهيږى يعقوب ث په فـراق صـبر كـړ وو نو ته هم كوه

((وَجَاءَتْ سَيَّارَة نه تر نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ() پــور ديوسف عليه السـلام دكـوهى نه راوتل او دقافل والو هغه له خرڅول په مصر كښې دګــورنر اغستل او كور ته بوتلل

وَاللَّهُ غَــالِبٌ عَلَى أَمْـرِهِ دا كارونه چا اوكــړل معلومه شـوه چه متصـرف الله تعـالىٰ د رونـړو څه كول او الله تعالىٰ څه كوى او فهم يوسف او هوښيارتيا تذكره يوسف صبر كړ نو ته هم كوه

وَرَاوَدَتْــهُ الَّتِي هُــوَ فِي بَيْتِهَا دد نه تر مِنَ الْخَــاطِئِينَ() امتحـــان دعصـــمت ديوسف عليه الســلام چه دهغه دمـــالك دهغه نه بــده اراده او ديوسف عليه السلام په عجيب ظـريق سـره ځـان بچ كول اودالله تعـالىٰ ديوسفث په عجيبه طريقه صــفائى كـــول داهم يو مصـــيبت په يوسف عليه السلام راغ

((وَقَالَ نِسْوَة فِي الْمَدِينَة نه تر حَتَّى حِينٍ() بل امتحـــان ديوسف عليه الســلام چه دزليخ دخپل ځان دبدنامئ نه بچ كولو دپــاره تـدبيركول او دښولو ښځو يوسف عليه السلام له دبدكارئ دعـوت وركـــول او ديوسف عليه الســلام دهغ نه پنــائى غوختل او دوزيرانو دزليخ دنه صـــــبريدو دلائل ليـدل نو يوسف عليه السـلام جيل ته كـول(ګنـاه دچا او جيل ته څـوك ځى؟چه زليخا نه صـبريږى نو

یوسف علیه السلام به جیل ته بوځو نو بې ګناه ئې جیل ته کېږو هم دغه شـان حـال ځما د چه ګنـاه دفوجیـــانو د چه چاپه ئې په مدرسه لګـــول ده او هلک پکښې بې ګناه شهید کړ د نو و بره به څـه جواب کوم خو په مهتمم به ورله کیس جوړکړو او بدنام به ئې کـړو چه مـونږ دبـدنامئ نه بچ شو نو " انما اشکوبثی وحزنی الی الله تعـالی " دا وخت به هم تیرشی " سـیجعل الله بعد عسرٍیسـراً " ځکه ما غـــریب ته جیل برداشت کـــول ډیر ګـــران دی مدرسه ګلان بلبلان او مور خوئند رونړه بچ دا مِ په زړه هر وخت راوریــــږی او ســـترګ مِ داوخکو دار وهی خو دالله تعـــالیٰ په فیصـــــله دزړه نه خوشـــحاله یم او انتهــائی مطمئن یم الله به ځما دپاره دخ فیصله کوی او الله تعالیٰ دِ اوکړی)

نالم و ترسم که او باور کند که از ترحم جور را کمتر کند

(٣٦) وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانِ ... دد ځائ نه تر بِضْـعَ سِـنِينَ(٤٢) پـور بل امتحـان دیوسف علیه الســـــلام چه هغه دفراست او هوښــــیارتیا دهغه امتحـان د په وړه ســطح بانـــد چه یوسف علیه السلام جیل ته تلل او ورسره د ملګری خوب لیـدل دتعبـــیر نه مخکښې مســــئله دتوحید په هر پهلو بیانول او رد دشرک فی التصرف او فی العبادة او دقانون دغیرالله او رد دجمهـوریت کـول په عجیب انــداز بیــاتعبیر بیــانول دیکښې خو مقاصد واضح دی

وَقَـــالَ الْمَلِـــكُ إِنِّي أَرَى ...(٤٣) دد نه تر وَفِيـــهِ يَعْصِـرُونَ(٤٩) پـور امتحـان دفراست دیوسف علیه السلام په اعلیٰ سطح باند دبادشاه خـوب لیـدل او ددرباریانو عاجزه کیدل دجیل ملګری یادیدل او تلل او دیوسف علیه الســلام تعبـــیر او تـــدبیر او تبشیر بیـانول په عجیب انـداز ... کښې نو چه کامل معصـــوم شو او کامل هوښـــیار شو نو اوس

راویستل پکاردی چه کـار اوکـړی نو داس شه چه الله تعالیٰ دړنه کار واخلی

() وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِـهِ دد نه تر وَكَـانُوا يَتَّقُـونَ ()پـور دبادشــاه وینا دآزادولو دیوسف علیه السلام دیوسفث اول خپله صــفائی غوختل چه بهر لاړشم بیاڅوک پیغــور رانکــړی صــفائی کیــدل او دبادشــاه هغه له دمشــیر خــاص عهــده ورکــول او یوسف علیه الســلام خــدمت دعوامو خوخول نو چه اوګوره مصائب ئ برداشت کړل نوا لله تعـالیٰ کـوم ځـائ ته اورسـوه نو ته هم تسـلی ساته " ولاجر الاخرة " سـره تسـلی چه تاله به هم الله تعالیٰ دغه شان درکړی

() وَجَاءَ إِخْوَة يُوسُفَ دد نه تر لَا يَعْلَمُـونَ( ) پور اوس قحط راتلل اود رونړو احتیاجی او دیوسف علیه الســلام درور خپل مطالبه کــول او احسـان کـول رونـړو سـره دهغـوی پلار خواته تلل درور مطالبه دهغه شــرط لګــول او دتلو تــدبیر او اختیارات دالله تعالیٰ دپاره وئیل اوګـوره پته ورته نشــته چه دادوی ســره احســان کــونک او رور غوختونک څوک د؟ او تدبیر کوی بچاؤ نشی کـول الله تعالیٰ هر څـه سـپاری او " فاالله خیرحفظـا" وائی چه سـاتونک الله تعـالیٰ د او " ان الحکم الا الله " وائی چه اختیارات دالله تعالیٰ دی

() وَلَمَّا دَخَلُــوا عَلَى يُوسُــفَ تر إِنَّا إِذًا لَظَـالِمُونَ() پـور درونـړو دویم ځلی تلل ځـان ســره بنیــامین بوتلل دیوسفعلیه الســلام دهغه ایسارولو دپـاره په اذن دالله تعـالیٰ تـدبیر کـول او هغه ایســارول درونــړو په یوسف علیه الســلام تهمت لګــول دغلا او منت ورته کــول چه د مه ایساروه یوسف انکار دا هرڅه یوسف علیه السلام کړی دی خو دیکښې خودمختاره ند عاجزه د

(٨٧) فَلَمَّا اسْتَيْأَسُوا مِنْهُ ۔۔۔۔ دد۔ نه تر الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ(٨٧) پور۔۔ درونړو نااميدی دیوسف عليه السلام نه او جرګه او واپسی پلار ته او ديعقوب ث يو بل امتحان او عاجزی الله ته او انقياد معلومه شوه چه عالم الغيب او متصرف ند۔ او هغه پد۔ مصائب صبر کړ۔ د۔ نو ته هم په مصائبو صبر کوه۔

(٨٨) فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ ۔۔۔ نه تر أَجْمَعِينَ(٩٨) پور۔۔ په دريم ځل درونړو راتلل خپل عاجزی خکاره کول ديوسف عليه السلام په اذن الهی ځان خودل چه اوس ديعقوب ث امتحان تام شو نو ځان اوخايه درونړو دغلطئ معافی او ديوسف عليه السلام معافی کول او دکور دراوستلو مطالبه کول چه څه اوړئ او خورئ به خو دلته راځئ ۔ نو دغه شان به الله تعالیٰ تاسره هم اوکړی۔

(٩٤) وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ ۔۔۔۔ نه تر(١٠٢) پور۔۔ دبشير او زيری والا راتلل ديعقوب ث په وحی الهی خبر ورکول مخکښې کوهی کښې ند۔ خبر اوس دمصر نه چه راجدا کيږی خبريږی نو دا وحی ده کنه لکه وائی:

يک۔ پرسيد ازاں گم کرد فرزند

زمصرش بوئ۔ پيراهن شنيدی چرا در چاه کنعا نش ند يدی

بگفت احوال ما برق جهان ست گه۔ پيدا وديگردم نهان است

گه۔ بر طارمِ اعلیٰ نشينم گه۔

برپائ۔ پشتِ خود نه بينم

چه دمصر نه دقميص بوئ محسوسو۔ نو نزد۔ دکنعان په کوهی کښې ول۔ نه ليدلو۔

نوهغه جواب ورکوی چه ځمونږاوحوال دبريښنا دعال پشان دی چه کله دابريښنا خکاره شی او کله پټه شی۔

نو ځه هم کله دعالم بالا خبر۔ کوم (چه وحی اوشی) او کله راته دخپو دلاند۔ هم پته نه لږی چه وحی نه وی شوی۔

درونـــړو ديوسف دخپل بابا نه داســـتغفار مطالبه كـــول او مصر ته تلل ديوسف عليه الســـلام دخپل پلار او مور اكرام كول او ځان سره په تخت كينول او سجده درونړو دخوب تعبير ځكـاره كيـدل او آخر كښــى ديوسفځ عــاجزى كــول نو دا هر څــه چا اوكړل ؟ داكونكړ الله تعالىٰ د هغه عالم الغيب د ځلويښــت كاله پلار او مــور دبچى نه جـدا دى او نه خبر دى او نه څه كول شى دادحفاظتونه چاكول او دا كارونه داديو الله تعالىٰ كـار د او انبيــاء الله تعــالىٰ ته عــاجزان دى او صــبر كــوه الله به درله مطلوب دركړى

() ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ صـداقة دنـبى عليه الســــــلام او نفى دعلم الغيب دهغه نه چه دا دِ څوک نه وائى چه نبى عليه السلام عالم الغيب د او پته ورته لګى اوګــوره څنګــه واقعه اوئيله نو و دا مونږاوئيله نو معلومه شـــوه چه حق پيغمـــبر ئ ګنى دوحى نه مخكښې تاته پته نه وه

() وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ تسلى چه دا نه چه ته حق پيغمبر ئ نو چه بيان كو نوټول خلق به انقياد كوى نه بلكه اكثر هغه به ستا خلاف كوى

() وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْـهِ مِنْ أَجْـرٍ تـرغيب الى البيان چه دا نقصــان ســتا نــدً چه نه مــنى ته خو څه مـزدورى نه غــواړى چه په دوى ګرانه ده چه نه منى نه دِ مــنى تاته خو ډير كـار د دعـالم دپـاره دا كتاب اوته ئ نو ته خپل كار جارى ساته چه دوى نه منى نور به اومنى

() وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَة فِي السَّمَاوَاتِ زجر چه دوى انكار كوى ب انصافه نو ول دلائل نشته د نو ددلائلو خو په زمك او آسمان كښې جـال خــور د خو دا ب انصافه انكار كوى

() وَمَا يُـؤْمِنُ أَكْثَـرُهُمْ زجر په شـرک چه سره دد نه چه خالق مالک الله تعـالىٰ مـنى او بيا

هم شرک کوی او دالله تعالیٰ صفتونه نور چاله ورکوي دومره ب□ انصافه دی□
(□□□) أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ □□□□ تخویف □ نه چه داس□ ب□ انصافه دی نو دوی دعذاب نه ول□ ب□ ير□ شو دد□ عمل سزا به چرته راشی□
(□□□) قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ □□□□ ترغیب الی التبلیغ□چه دوی نه منی نو ددوی دانکار دوج□ دخپل کار مه پریږده□ ته دخپل مشن او مقصد په ډاګه بیان کړه□
وَسُبْحَانَ اللَّهِ□ دعوی دتوحید□ چه ځما خو داعقیده ده او دا بیانوم نه بل عالم الغیب منم او نه بل متصرف منم □
(□□□) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ □□□□ تسلی □ او صداقة د نبی علیه السلام □ چه دتا په شان نور هم پد□ مشن انبیاء راغلی وو نو ته هم پد□ حق پیغمبر ئ□ او هغوی بیان کړ□ ته هم کوه□
أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ □□□□ نمونه دتخویف دنیوی□ چه داخلق وو نورو انبیاء مخالفینو ته اوګوري نو ځان به پکښې ورته خکاره شی□
وَلَدَارُ الْآخِرَة خَيْرٌ □□□□ تسلی □ چه آخری کامیابی به ستاسو وی□
(□□□) حَتَّى إِذَا اسْتَيْأَسَ الرُّسُلُ □□□□ تسلی نبی علیه السلام ته □ داسورة دعوی وه□ په مصائب صبر کوه لکه چه د□ انبیاء کرامو کړ□ وو آخر نجات اومدد د انبیاء کرامو شو□ او مجرمان هلاک شوی دی نو دغه شان به ستا مدد اوشی او ستا مخالف به تباه شی□
(□□□) لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَة □□□□ دعوت الی العبرة□ چه سورة کښې واقعه بیان شوه نو دا قصه برائ□ قصه نده بلکه عبرة د□ □ مقاصد تر□ حاصل کړه□ مسائل اربعه او د حکومت طریقه تر□ زده کړه□ داعبرتونه تر□ واخله□

مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى ترغيب الى القرآن راشى دا قرآن راواخلئ دا دپيغمبر دځان نه نه بيانوئ دا خو حقائق دى او چه دا او منئ نو درحمت مستحق به شئ

حاصل دسورة

عالم الغيب او متصرف يو الله تعالىٰ د نه بل څوک اوګوره يوسف او يعقوب عليهما السلام لوئ لوئ انبياء دى هغه نه متصرفان دى او نه عالم الغيب دى نو صرف هغه الله عبادت پکار د نه دبل چا او که څه مصائب راځى نو دا برداشت کړهلکه چه د انبياء کرامو برداشت کړى خوشحالى به ستا وى ته حق پيغمبر ئ ځکه داس زبردست واقعات بيانوۓ دقرآن کريم په حواله نو ستا منل سبب درحمت او کاميابئ د

امتيازات

() اشتمال دسورة په تاريخ قديم باند() ذکر دحسد درونړو () تعبير دخوبونو
() ذکر دعاشق او معشوق() ذکر دمالک او مملوک() ذکر دتاجرانو
() ذکر دمکر النساء() استحباب السجن لدفع الفحشاء() مسئلةالتوحيد فى السجن
() السياسة() العفو بعد القدرة () اشارات عشره چه کوم تير شو
() صواع الملک () ذکر دغواګانو او فصلونو () وادّکر بعد امة

تمت سورة يوسف بعون مالک ومعطى الفرح والسروروالاسف وانا فى السجن مثل يوسف اللهم اخرجنى کما اخرجته بالخير والعافية

ھ ھ اکتوبر ء   : صبح

سورة الرعد

سورة الرعد مدنى سورة دہ په نـزول کښې شپږ نوی (۹۶) نمبرده پس دسورة محمده نه نازل شوے دہ او په ترتیب دسورتونو کښې دیارلسم (۱۳)نمبر دہ پس دسورة یوسف نه.

ربط دمخکښې سورة سره

مناسبت دسورة الرعد دسورة یوسف سره په ګڼړو وجوهو باندې دے

اوله وجه : مخکښې سورتونو کښې رد دشرک فی العلم والتصرف اوشو نو دې سورة کښې پرے تفریع کوی د نفی دشرک فی الدعاء چه هرکله متصرف الله تعالیٰ دے او عالم الغیب الله تعالیٰ دے نو په حاجاتو کښې صرف هغه یو الله تعالیٰ رامدد کړه بل څوک نه.

دویمه وجه : مخکښې سورتونوکښې مسئله ثابته شوه دلائل عقلیه سره په یونس کښې او په نقلیو سره په هود او یوسف کښې نو اوس دهر دلیل سره مشرکینو ته تنبیهات ذکر کوی.

دریمه وجه : ختم دسورة یوسف اوشو په ترغیب الی القرآن نو شروع دسورة الرعد هغه کوی په ترغیب الی القرآن باندے

ځلورمه وجه : په ســـــورة يوسف کښې اووی " الا وهم مشــرکون" په (۱۰۶)کښې نو دِ ســورة کښې هغه شــرک ذکر کــوی چه هغه دعــاء دغيرالله ده په حاجـــاتو کښې چه رامــــدد شه وئيل غيرالله ته په حاجاتو کښې

پنځمه وجه : ســورة يوسف (۱۰۸)کښې اوو چه " علی بصيرة" چه په بصيرت خلق رابلم نو د سورة کښې هغه بصيرت او دعوت خائی چه په دليل سره نو دلائل ذکر کوی

دعوی دسورة

دســورة مرکــزی مسـئله ده " توحيد فی الــدعاء " يعنی نفی دشرک فی الــدعاء چه په خپلو حــاجتونو کښې صـــرف يو الله رامـــدد کـــړئ نه بل ځـــوک دشرک مبدئين او سرچشــم هغه دوه و يو شــرک فی العلم والتصـــــــرف چه هر کله بل چاله علم اومنی اوتصرف نو بيا په حاجاتو کښې هغه رامـــدد کـــوی نو مخکښې هغه نفی کـــړ نو اوس وائی چه حاجاتو کښې صرف الله تعــالیٰ رامــدد کـــړئ نه بل ځـــوک او عقيــده دشــفاعت قهــری هغه دشــرک مبــداء وه هغه يــونس کښې رد شــو وه دادعــوی دسورة په (۱۳،۱۴،۱۵،۳۰،۳۶)کښې ذکرکوی

خلاصه او تقسيم دسورة

مختصــــره خلاصه دســـــورة خوداس ده چه ســـــورة کښې نفی دشـــرک فی الـــدعاء ده په ادلو عقليو ، نقليو او وحيو سره او هر دليل نه روستو تنبيهات او زواجر دی نه منونکو ته او تخويفـــــــــــات او بشارتونه دی او مثالونه دوضاحت دپــاره ذکرکــوی دشرک او توحيد او دمنيب او ضدی او دقرآن

تقسيم دسورة : سورة چه خپله مســئله بيــانوی په شپږ اندازونو او سبقونو کښې بيانوی يعنی سورة منقسم د شپږو بابونو ته

اول بــاب : ابتــداء نه تر " قــوم هــادٍ"(۷) پــور پديکښې اول تـــــرغيب الی القـــــرآن او بيا دلائل عقليه په توحيد چه دهغه حاصل : چه دهرچا يمه خالق هر شئ مِ د مخلوق خالق دهر ځه ځه يم که بره دی که خکته تر (۴) پـور هر دليل سـره تنبيه ده دآيت آخر کښې بيا زجر او تخويف په انکـــــار دآخرت او په عذاب غوختلو او په انکار درسالت د (۵) نه تر (۷) پور

دويم بـــــاب : د" الله يعلم " (۸) نه تر " بالغـــــدوّ والاصــال" (۱۵) پــور پديکښېدلائل ذکرکــوی اول دليل چه عالم بکل شيئ هوالله تعالیٰ عالم په هر ځــه ځــه يم که دننه دی که بهر که انــدرون دی که بيرون بيا (۱۱)کښې بل دليل چه دهغ حاصل چه حافظ دهر ځـــه ځـــه يم که انســـان د که حيـــوان ورســره تخويف(۱۲) کښې بل دليل چه مالک دهر ځــه ځــه يم که شــين د که بــاران بيا (۱۳)کښې دليل نقلی او بيا پد دلائلو دعــوی تفريع کــوی چه " لهٗ دعوة الحق " (۱۴)کښې او مثال دشــرک او بل دليل چه مخلــوق ټــول ماته دی منقــاد نو مــاکړه رامدد(۱۵) کښې

دريم بـــــــــــاب : د" قل من ربّ " (۱۵) نه تر " سوءالدار" (۲۵) پور پديکښې اول دليل الــزامی (۱۶)کښې او مثـــال دمشـــرکينو او موحد او تفريع ددعـــــوی چه خـــــالق هغه د بيا (۱۷) کښې دليل عقلی او مثــال دکتــاب بيا ذکر داعمــال دموحد او اوصـــــاف ثمانيه دموحد او درجــــات اربعه تر (۲۴) پـــــور بيا در صــــفات دمشـــــرک او تخويف (۲۵)کښې

ځلــورم بــاب : د " الله يبسط " (۲۶) نه تر" کـــان عقـاب" (۳۲) پـور پديکښې دليل عقلی او تزهيد من الدنيا او د (۲۷) نه زجر په انکـار درســالت او

بشـارت او تـرغيب الى القـرآن او دعـوى دتوحيد (۳۰)کښې او زجر معرضينو دقرآن ته او تسلى
پنځم بــاب : د " افمن هو قــائم " (۳۳) نه تر " من واق " (۳۷) پـــــور پديکښې اول دليل عقلى په اثبات دعلم سره سره درد دمشرکينو نه په اتخــاذ دشــرکاء او تخويف (۳۴)کښې او بشــارت (۳۵)او (۳۶)کښې دليل نقلى او دعـوى دتوحيد او اعتصـام بالکتاب (۳۷)
شپږم باب : د " ولقد ارســلناه " (۳۸) نه تر آخر تر ســـورته پديکښې تســـلى نـــبى ن ته او دفع دشبهات ثلاثو در شبهات دفع کوى ستا اولاد د نو جواب کوى معجزه راوړه نو " وماکان لرســول " دامخکښې هم تـــير شـــو ده دويمه چه که ته پيغمــبر ئ نو عــذاب راوله نو جــواب " لکل اجل " دريم چه که مونږله عــذاب مقــدر وى نو فائــده به ايمان رانکړى نو جـواب چه يمحواالله " بيا تخويف او زجر او په آخر کښې صداقة دنبى ن ذکر کوى
مقاصدالايات وتناسبها
(ه)المر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ اول باب تر (۷) آيت پــور اول تــرغيب الى القــرآن بيا دلائل عقليه او روستو زواجر دى
المر تِلْــكَ تــرغيب الى القــرآن يعــنى دا راروانه مسـئله دډير اهم کتـاب په حواله بيـانيږى چه په غـائب نه په حاجـاتو کښې درامـدد ش قابل صرف يو الله تعالىٰ د نه بل څوک نو خه په غـور ورته غور کيږدئ
وَلَكِنَّ أَكْثَــرَ النَّاسِ زجر په نه منلو دقــرآن داس حق کتاب نه منى ډير ب انصافه دى
()ـــ اللَّهُ الَّذِي رَفَـــعَ السَّـــمَاوَاتِ اول دليل عقلى : او څــه وجه ده چه انکــار کــوى دد کتــاب دمسئل نه؟چه دبلـن حقـدار يو الله تعـالىٰ د پــد

كښې سوچ نه کـوی دآسـمان نظـام کښې چه دا څوک کوی
لَعَلَّكُمْ ســـره تنبيه ورکــوی چه خـــبردار دتوحيد دمنلو سـره درله قيـامت يقين هم د دليل وج نه کول پکـار دی چه کـوم ذات دغه کارونه کـول شی نو هغه ستا حاجت پوره کول شی او تا دوبـاره بيا راژوند کول شی
(ه)وَهُـوَ الَّذِي مَـدَّ الْأَرْضَ دويم دليل عقلی : چه که آسـمان نه فائـده نش اغسـتل نو لږغونـد خکته زمک ته اوګوره او خکته سوچ اوکړه چه داچا کړی دی
إِنَّ فِي ذَلِـــكَ لَآيَـــاتٍ ســـره تنبيه چه لږفکر اوکـړه نو په يو خـبره کښې ډيـر نخ دی خو فکر چرته د
(ه) وَفِي الْأَرْضِ قِطَعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ دريم دليل عقلی لږد انقلاباتو ته فکر اوکړه نو يقين به د راشی چه " له دعوة الحــق"دا اوله مقدمه دپــاره دمسئل او دعو ثـابتولو چه خـالق دهر څـه ځـه يم که زمکه که آســـمان ، که بـــره دی که خکته ، نو خــالق دهر څــه ځــه يم هر ش مِ د مخلــوق نو " ماکه رامــدد" له دعوة الحق پــر تفريع کــړهلــږ دروژ د درس دپنج پـــير چکر اولګـــوه چه په خوند پوهه ش
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَـاتٍ دا تنبيه په عقل چه دعقل نه خو لږ کار واخلئ
(۵)وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَـــوْلُهُمْ زجر په انکـــار دآخرت چه دومـره ب انصـافه سـره دوضـاحت دد خبروِ د ظهور داس خبر کوی
أُولَئِكَ الَّذِينَ ســـره تخويف چه دا به ئ حـــال شی چه داس خبر کوی

(۶)وَيَسْــــتَعْجِلُونَكَ بِالسَّـــــيِّئَة دويم زجر په غوختلو دعذاب چه عذاب دپاره ئ تيارۍ نــد كــړ چه حسنة او توحيد د او غواړى عذاب
وَإِنَّ رَبَّكَ .... تخويف چه معـــــافى هم كـــــوى خو دعـذاب طريقه ورلـره هم ورځى نو كه معـافى اونه غوختله نو تباه به شى
(۷)وَيَقُـولُ الَّذِينَ كَفَـرُوا دريم زجر په انكـار درسـالت چه الته په داعى اعـتراض شـروع كـړى سره دوضاحت ددلائلو نه معجز طلب كوى
إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ جواب چه ستا كـار بيـان د نه كه معجز راوړل
(۸)اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُـلُّ أُنْثَى دويم بـاب تر (۱۵) پــور ديكښې بيا دلائل چه ځـه دا بيـانوم دا ځما په وس كښې دى معجـــــز ځما وس كښې نه دي او تفريع پر ددعو كوى
اللَّهُ يَعْلَمُ ځلـــورم دليل عقلى تر " وَسَـــارِبٌ بِالنَّهَارِ " (۱۰) پور چه عالم په هر څـه ځـه يم كه دننه دى كه بهر، كه اندرون دى كه بيرون په ګيډه كښې دهـــر زنانه نر د كه مـــاده پوهه پـــر الله وائى ځه يم او دغه شان " سـواء منكم من اسـرّ " په هر څـه عـالم ځـه يم نو " له دعوة الحق يـواځ هغه الله كه رامــــدد" ته اوس هم بل پس روان ئ يعنى ستادحاجاتو نه خـبردار الله تعـالىٰ د نو هغه رامدد كړه
(۱۱)لَـــهُ مُعَقِّبَـــاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْـــهِ پنځم دليل عقلى دد حاصل چه دهر چا يمه حافظ هر ش م د محفـوظ نو " ماكه رامـدد" ول بل پس روان ئ ساتم دِ ځه او حاجات دبل نه غواړ
إِنَّ اللَّهَ سبب دعـذاب چه الله حفـاظت كـوى نو عذاب ول وركوى؟ نو جواب: چه دوى ته دعـوت د چه مارامدد كړى نو دوى بل رامدد كوى نو ځكه عذاب راشى

وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَـوْمٍ تخويف چه بيا چه كـوم رامدد كو نوهغه دِ خلاصول نشى
(١٢)هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ شپږم دليل عقلى : متصـرف په هر څـه كښې څـه يم شـين د كه بـاران نو " له دعوة الحق "هغ الله لـره بلنه ده رشتيا نو هغه كه رامدد
(١٣)وَيُسَـبِّحُ الرَّعْـدُ بِحَمْـدِهِ اول دليل نقلى دا مسئله چه بل ځوک درامدد شه قابل نشـته نو داخو فرشـت هم كـوى او لګيـادى وائى ئنو ول دد نه انكــار كــوى ؟ راشه يو الله رامــدد كــړه دادليل سره دتخويف نه
(١٤)لَهُ دَعْـوَة الْحَـقِّ دعـوى دسـورة تفريع په دلائلو هر دليل سـره ئ اووايه چه په خوند ئ پوهه ش
وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مثال د مشركينو په دليل ئ دماغ كـار نه كـوى نو لـږ مثـال ورته بيـان كـړه چه كوم مشركان غير رامدد كوى نو دهغ مثــال داس د
وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ دائ نتيجه چه دلائل هم بيــان شو او مثال هم اوس هم غـير رامـدد كـوى نو دده نه بل ګمراه نشته د
(١٥)وَلِلَّهِ يَسْـجُدُ اووم دليل عقلى : چه ټـول ماته دى منقاد نو ماكه رامدد
دهر چا يمه مســـجود هر ش مِ د ســـاجد نو " له دعوة الحق" (ويسه شيخ) سـور دِ دالله تـابع د او ته بل خوا روان ئ
(١٦)قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ دريم باب د (هه) نه تر (٢٥) پور دليل عقلى او مثالونه او اوصــاف دفريقينو سره دنتائجو نه
قُـــلْ مَنْ رَبُّ السَّـــمَاوَاتِ اتم دليل عقلى اعترافى ځه لږ ددوى نه تپوس چه تــربيت كـونك

خـوک د دهړ چا يمه مـربی هرش مِ د مربـوب نو " لَهُ دَعْوَة الْحَقِّ "
قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ زجر په اتخـاذ داوليـاء او رد دشـرک فی التصـرف سـره دداس دلائلو نه بيا هم ددوی دا ب انصــافی چه عــاجز مخلــوق ته متصرف او کارساز وائی او هغه رامدد کوی
قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِـيرُ دوه مثالونه ذکر کوی اول دموحد او مشرک او دويم دشــرک او توحيد
أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ زجر په شرک
قُلِ اللَّهُ خَـالِقُ كُـلِّ شَـيْءٍ ثمـره چه خـالق يو الله تعالیٰ د متصرف هغه د نو بيا نــور شــريکان جوړول دکوم راغلل نوصرف هغه رامدد کړئ
(١٧)أَنْـزَلَ مِنَ السَّـمَاءِ مَـاءً نهم دليل عقلی او مثال دقرآن باران وروونک صرف الله تعــالیٰ د نو هغه رامــدد کــړه بل خــوک نه او مثــال چه بــاران وريــږی نو کنــد دهغ مناسب اوبه واخلئ دغه شان دقرآن مثال بيانيږی زړونه دهغ مناسب فائده واخلی نـور دمثـال وضـاحت په درس کښې کيږی ورسره تسلی موحد ته هم ده
(١٨)لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِـرَبِّهِمُ الْحُسْـنَى مختصر بشـــــــارت منونکو ته او تخويف نه منونکو ته دد مسئل
(١٩)أَفَمَنْ يَعْلَمُ تقابل دمنــــــــــونکی او نه منـونکی چه کـوم دقـرآن دا زبردست چه اوشی دا حق منی او ځان پر پوهه کوی نو د د ړوند پشان کيد ښی
(٢٠)الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ دد ځـائ نه تر " عُقْبَى الــدَّارِ " (٢٤)دمومنــانو يعــنی دد مســئل منونکی چه دی نو هغـوی د ښکلی عملونو بيـان چه عقيده خائسته او عمل خائسته اته اعمال ذکرکوی

او ورسره ځلور درجات دهغوی ذکردبشارت په طور باندې
(۲۵)وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ دمشرکينو درې پليتئ چه عقيده پليته نو عمل هم پليت او تخويف شو چه لعنت او سوء الدار
(۲۶)اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ ځلورم باب تر " عقاب " (۳۲) پورې دليل دعوی دقرآن معرضينو ته زجر او تسلی
اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لسم دليل عقلی ، چه ډوډئ ځما خورې او رامدد شه بل ته وائې دهر چا يم رازق او هر شی م دې مرزوق نو له " دعوة الحق "
وَفَرِحُوا بِالْحَيَاة الدُّنْيَا تزهيد من الدنيا ، چه ځکه انکار کوې چه په دنيا مست ئې نو آخرت تيارې پکار دی دنيا څه دی
(۲۷)وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا زجر په انکار درسالت دلائلو ته نه ګوری او معجزې طلب کوی
(۲۸)الَّذِينَ آمَنُوا تر وَحُسْنُ مَآبٍ (۲۹) پورې بشارت او قرآن ته ترغيب نورې معجزې څه کوې پدې قرآن کريم د زړه اطمينان اوکړه دا پوره دې که نه ، چه پدې مطمئن شی نو دهغوی مقام اوګوره
(۳۰)كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّة تسلی نبی ن ته تة دالله تعالیٰ حق پيغمبر ئې لکه دنورو انبياء کرامو نو محنت اوکړه
قُلْ هُوَ رَبِّي دعوی دسورة او دليل وحی ، تفريع په دلائلو چه کله دغه کارونه کوونکې الله تعالیٰ دی نو څه به هغه رامدد کوم او هغه ته به خلق رابلم چه داڅه څه د ځان نه نه وايم
(۳۱)وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا زجر اعراض کونکو دقرآن ته چه داضديان او عناديان که هره معجزه راشی ايمان نه راوړی

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَـرُوا تخويف دے کـبره خله بہ دسوک نه سميږی نو وخت به راشی۔
(۳۲)وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِـكَ تسـلی دے نه منی او اعتراضونه او ټـوقے کـوی نو دا ځـه نـوے کار نه دے۔
(۳۳)أَفَمَنْ هُـوَ قَـائِمٌ پنځم بـاب تر " واق (۳۷) پـورے دے دليل عقلی او زجر او تخويف بشـارت دليل نقلی او دعوی او ترغيب قرآن ته۔
أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ يولسم دليل عقلی دے چه عالم دهر نفس داعمـالو ځه يم دلته ئے علم خـاص کـړو مخکښې عام کړے وو۔
وَجَعَلُــوا لِلَّهِ شُــرَكَاءَ زجر مشـــركينو ته په جوړولو دشرکاء بانـدے نـودے شـرکاء کښې کمـال څه دے خو بے دليله روان يئ۔
(۳۴)لَهُمْ عَــذَابٌ فِي الْحَيَــاة الــدُّنْيَا تخويف اخروی چه ددغے عمل دا انجام دے۔
(۳۵)مَثَـلُ الْجَنَّة الَّتِي بشـارت چه د شـرک نه ځان بچ کړی نو دهغه انعام۔
(۳۶)وَالَّذِينَ آتَيْنَـاهُمُ الْكِتَـابَ دويم دليل نقلی دے چه دا څـه ناشـنا خـبره خو نـده دبـنی اسـرائيلو علماء هم دامسئله منی۔
قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ دليل وحی او دعـویٰ دسـورة دا ماته دالله تعـالیٰ دطـرف نه وئيلے شـوے ده څـه خودساخته مسئله نه ده۔
(۳۷)كَــذَلِكَ أَنْزَلْنَــاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا تــرغيب الى الاعتصام بكتـاب الله تعـالیٰ خـبردار مشـرکين به څــه خرافــات او منګهړت واقعــات راوړی چه بلنه دغير ثابته کړی خو ته دا قرآن کلک او نيسه۔
(۳۸)وَلَقَدْ أَرْسَـلْنَا رُسُـلًا شپږم بـاب تر آخـره جواب دشبهاتو او زجر او تخويف او تسلی۔
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا څلـور شـبهات دفع کـوی دے ديکښې يوه شبهه زړه ده او دره نوره دی۔

**اوله شــبهه :چه ته دالله تعــالىٰ پيغمــبر نه ئ ځكه ستا اولاد د نو دهغ جواب " ولقد ارسلنا "
دويمه شـــبهه : چه كه ته پيغمـــبر ئ نو معجـــزه راوړه نو جواب " ماكان لرسولٍ "
دريمه شـــبهه : كه ته دالله تعـــالىٰ پيغمـــبر ئ نو عذاب ول نه اول نو جواب " لكلّ اجل"
(٣٩)يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَــاءُ ځلورمه شــبهه : چه كه ځمونږ دپاره دعذآب دپاره كوم وخت مقــرر وى نو ځمونږ ايمان به څـه فائـده اوكـړى؟نوجـواب " يمحواالله " چه دفرشتو په كتاب كښې شرط سره ليكلى دى چه كه ايمــان رانه وړى نو عــذاب به وى لكه " يؤخركم الى اجل مسمىٰ"
(٤٠)وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ تخويف سره دتسلئ چه دا شبهات كوى نو عذاب ورله د وخت الله ته معلوم د ستا كار رسول دى نو رسوه
(٤١)أَوَلَمْ يَــرَوْا أَنَّا نَــأْتِي الْأَرْضَ داهم بطــور تخويف دمخكښې ســـره متعلق چه كفر اوشـــرك رورو كميږى دوى دومــره سـوچ نه كـوى نو دغه شــان به عــذاب راشى اختيــارات دالله تعــالىٰ دى دهغه فيصله څوك رِوستو كول نشى
(٤٢)وَقَـــدْ مَكَـــرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ تخويف په مكرونو خلاف دحق پرست دا شبهات ددوى مكرونه دى نو دا مخكښې خلقو هم كړى وو
(٤٣)وَيَقُـــولُ الَّذِينَ كَفَـــرُوا زجر په انكــــار درســالت څــومره په خائســته انــداز بيــان اوشو ، شــبهات دفع شو او بيا هم دوى داس خــبر كـوى څومره ب انصافه دى
قُلْ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا صداقة دنبى ں چه الله تعالىٰ او دهغه كتاب ســتا په رســالت شــاهد دى او دكتاب علم والا
حاصل دسورة**

داتوحید مســئله لکه چه په نقل ثابته ده لکه تــیرو ســورتونو کښې نو دغه شــان په عقل ســره هم ثابته ده خــالق الله او عــالم الله او حافظ الله او متصرف الله تعالیٰ او مسـجود الله تعـالیٰ رب الله تعالیٰ او نو له دعوة الحق اوس هم دوی بل ځــوک رامدد کوی نو لوئ بې انصافه دی او تباه به شی او ستا نه انکار کوی او شبهات کوی نو ته قـرآن کلک اونیسه ستا دپـاره دالله تعـالیٰ او دقـرآن شـهادت کافی دی.

امتیازات

(۱)الادلة بنمط العجیب (۲)یسبّح الرّعد

(۳)نزل من السماء ماء فسـالت اودیـة مثـال عجیب

(۴)" وتطمین قلـــوبهم بذکرالله " اطمینـــان قلبی له دالله کتاب کافی دی

(۵)ولوانّ قرانا سیرت به الجبال

(۶)جواب دشبهات اربعوواردو په رسالت باند

(۷)یمحواالله مایشاء ویثبت

(۸)سلٰم علیکم بما صبرتم

(۹)مثال د شرک ۱۴ کښې

(۱۰)شهادة الله علی الرسالة

تمت سورة الرعد بعون الله الذی لـه الحمـد، الـذی لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفواً احد الذی اسئل باسمه الواحد الاحد وادعـوه باسمه الصـمد وادعوه باسمه العظیم الوتدالـذی ملا الارکـان کلّهـا اولـه الامر من الازل الی الابـدان خـرّج عنّی ما امسـیت فیه وما اصبحت من الکبد

۲۲ ج ۱۴۳۳ ھ ۱۸ اکتوبر ۲۰۱۲ء یوم الاثـنین ۳۵ : ۰۳ بعداز ظهر

الهی ما عصیتک من عنادٍ ولکن شقوتی بلغ المناها

فستغفر زلتی یامن برایا

سورة ابراهيم

سورة ابراهيم مكى سـورة د په نـزول كښې دوه اويايم (۷۲) نمبر د پس دسورة نوح نه نازل شـو د او په تـرتيب دسـورتونو كښې څوارلسم (۱۴) نمبر د پس د رعد نه

ربط دمخكښې سورة سره

مناسـبت دسـورة ابـراهيم درعد سـره په مختلفو وجوهاتو د

اوله وجه **: هركله چه مسئله بالكل واضـحه شـوه او منكرينو ته زواجر هم بيان شو نو اوس پد سـورة كښې تـــرغيب الى التبليغ چه اوس دا اهم مقصد اورسوه**

دويمه وجه **: مخكښې مســئله بالكل واضـــحه ثابته شوه اوس نه منونكو او منكرينو ته تخويف په تيرو نمونو بانـد مختصـر طـريق سـره چه " ذكّـرهم بايام الله "**

دريمه وجه : په سورة الرعد كښې مثـال ذكر كـړ وو نو په ابــــراهيم كښې هم يو ناشــــنا مثــــال ذكركوى

دعوى دسورة

دسورة مركزى مسـئله " الـترغيب فى التبليغ " " لتخرج الناس " (۱) چه داخلق دظلمت نه نور ايمان او توحيد ته راوباسه او " ذكّــــرهم بايــــام الله " واقعات د مكذبينو وته بيان كـړه چه اويريـږى تـير خنګــه هلاک شــوى دى دوى بى هم هلاک شى يعنى دتوحيد بيان دپاره دا تذكير بايـام الله ممد د چه د سره نصيحت وركـوه كله د دنيـوى عـذاب او كله د اخروى نه يروه چه دوى كښې يـره پيـدا شى او اومنى

خلاصه او تقسيم دسورة

مختصـره خلاصه دسـورة خو داده چه تـرغيب الى التبليغ دابتـداء نه بيا جـدال دمشـركينو سـابقينو دانبياء كرامو سره او يره دآخـرت او مثـال او دليل نقلى او تخويف اخروى
تقسيم دسورة : سورة تقسيم دسـورة شپږ بابونه دى شپږ سبقه د اول بـاب تمهيد د او آخرخاتمه ده مينځـنى څلـور هر يو په لفظ د اَلَم سـره اَلَم څلور ځله راوړى دبابونو وضاحت او تفصيل
اول بـاب : داول نه تر " حميد " (٨) آيت پـور اول دعوى دسـورة بيا دليل عقلى(٢) كښې او زجر او تخويف ۴ كښې مقصد دانبياء دراتلو چه دوى بيـان له راغلى دى او مصـائب پـر راغلى وو تـرد چه قومونه هلاک شو واقعه دموسـىٰ ن ورله مثـال كوى
دويم بـاب : د " الم يـاتكم " (٩) نه تر " الضـلل البعيد "(١٨) پـور پديكښې جـدال المشـركين مع الانبيـاء يعـنى چه دعـوت رسـو نو مشـركين به دږسـره جـدال كـوى او دليل دمشـركانو چه اتبـاع دآباء ده او توكل دانبياء او تباهى دمشركينو
دريم باب : د (١٩) " الم تر " نه تر " فيها سـلٰم " (٢٣) پـــور پديكښې دليل عقلى او جـــدال دمشـركانو فيما بينهم چه دنيا كښې حق پرسـتو سره انخت وى دوزخ كښې به خپلو كښې انخـتى وى او الهه به تر بائيكاټ اوكړى او بشارت
څلورم باب : د " الم تر " (٢۴) نه تر (٢٧) " يشاء " پور پديكښې دتوحيد او د شرک مثال ذكر كـوى يعنى الامثلةللفريقين
پنځم بـاب : د " الم تر الى " (٢٨) نه تر " ولاخلٰل " (٣١) پـــور پديكښې زجر او تخويف او بشـــارت متبعينو ته څلــور الم شو اول دوو نه روســـتو دنيوى او اخروى حالات او څلورم نه روستو صـرف اخروى حالات ذكركوى مينځ كښې مثال شو

شپږم بـــاب : د (۳۲) نه تر آخـــره پدیکښې دلائل عقلیه تر (۳۴) پورې او بیا دلیل نقلی تر (۴۱) پورې او (۴۲) نه تخویف شـدید سـخته یـره منکرینو ته ذکرکوی.

مقاصد الایات وتناسبها

(۱) الر كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْـكَ الخ دده ځـائې نه تر " لغنى حميد " (۸) پورې اول باب او پدیکښې ددعـوې دسورة وضاحت کوی.

الر كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الخ دعوی دسورة.چه کتاب مـــونږ دده دپـــاره رالیږلې دې چه ته خلق د ظلمت دشــرک نه نــور ایمــان ته اوباسه او تــذکیر دالله تعالیٰ په ورځو ورکړه.

(۲) اللَّهِ الَّذِي لَـــهُ مَا فِي السَّـــمَاوَاتِ الخ دليل عقلی دتوحید.چه دادنورایمـــان او توحید چه دې نو داځـــه بې دلیله خـــبره نـــده حق کیږی چه ته دِ خلق اوبللې شی.

وَوَيْـلٌ لِلْكَـافِرِينَ الخ تخويف اخـروی. چه دداسې نورایمان او توحید نه انکار کوی نو دهغه تباهی.

(۳) الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا الخ سبب دانکار او دعذاب. او زجر په اسـتحباب ددنیا چه اصل وجه د انکار داده چه دوی آخـرت پریخـودلې دی او په دنیا مـئين دی نو داسې کـار مه کـوی نو ګـنی دعـذاب مستحق کیږئ.

(۴) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ الخ دلیل نقلی ددعوی دســورة. یعـنی لکه چه ته دده دپـــاره راغلې ئې چه تبلیغ اوکـــړې او لتخـــرج. خلق دظلمت دشـــرک نه نورایمان ته اوباسې نو دغه شـان مـونږ نـور انبیـاء هم دده دپاره رالیږلی وو چه هغوی قـوم ته صـاف بیـان اوکـړی نو هغـوی هم مصـائب برداشت کـړل تردې چه ایام الله پرې راغلل په کافرو بادې انبیــاء کرام خو ډیر راغلی وو خو ځه یو مثال اوګورئ.

(٥) وَلَقَـدْ أَرْسَـلْنَا مُوسَـى بِآيَاتِنَا مثـال ددليل نقلى او وضـــاحت په واقعه دموســـىٰ ں چه هغه الله تعـالىٰ د له راليږلى وو چه " اخــرج قومک او ذكّــر" نو هغه دواړه كــړى دى دعــوت ئ كـــړ او وقائع او ايام الله ئ بيان كړى دى ايام نعمتونو او عـذآبونو دواړو په معـنى راځى نو دا موسـىٰں بيـان كړى دى
إِنَّ فِي ذَلِـكَ لَآيَـاتٍ بيــان اوشى خو ضـدى فائده نشى اغسـتل نو په حكم د الله تعـالىٰ صـبار او شكور شئ چه فائده واخلئ
(٦) وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِـهِ دموسـىٰ ں قــوم ته نعمتونه بيـــانول او دنعمو شـــكر ســـره نعمت زياتيږى
(٨) وَقَــالَ مُوسَــى إِنْ تَكْفُــرُوا دموســـىٰ ں دعذابونو نه قوم يرول چه كه دنعمتونو ناقدرى مو اوكړله نو بيا به عـذاب راشى نو دعـذاب دنيـوى نه ئ قــوم يــرول د كه ورپس كلام دموسـىٰ ں شى نو آخر كښې دعـذاب دآخــرت تـذكره ده نو دعـذاب دآخـرت او وقـائع اخرويه نه ئ هم قــوم يــرول د خه داده چه دموسـىٰ ں بيـان په " حميد " ــ(٨) ختم شى او دپخوا التفات شى
(٩) أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ دد ځائ نه اول لفظ الم او دويم بــاب دســورة تر " العبيد " (١٨) پــور پديكښې جدال المشـركين مع الانبيـاء او ايـام الله يعنى وقـائع هم دنيـوى او هم اخــروى ذكر كيږى چه توحيد بيان شى نو قومونه جنګ كوىاو انبيـاء ښه جوابونه كړى دى آخر كار قومونه تبـاه شـوى دى دنيا كښې هم او په آخرت كښې هم
أَلَمْ يَـأْتِكُمْ پديكښې لنـډه د قومونو تـذكره او دهغوى دانبياؤ د دعوت نه انكار په ناشنا طريقه او شک ښكاره كول دهغوى په خبره كښې

(١٠) قَـالَتْ رُسُـلُهُمْ أَفِي اللَّهِ دانبيـاء كـار جواب دتوحيد بيان او وقائع بيانول چه يوخرّكم چه د عذاب نه به بچ شئ
قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا دقومونو انكـار او دليل اتباع داباء نيـول او دانبيـاء نه په توحيد ددليل مطالبه كـول ويسه شـيخ صـاحب مدظله العـالى داس ځائ كښې فرمائى چه :
وائ بر قوم كه بت راسجده ب حجت كند بارسل گويدكه **فاتونا بسلطان مبين**
بت ته سـجده ب دليله كـوى او دانبيـاؤ نه دليل غواړى داس خلق دِ تباه شى
(١١) قَـالَتْ لَهُمْ رُسُـلُهُمْ دانبيـاؤ جـواب او توكل په الله تعالىٰ بانـد په وخت د تكليف وركولو ددشمنانو كښې دوِ لره
(١٣)وَقَـالَ الَّذِينَ كَفَـرُوا لِرُسُـلِهِمْ دقومونو داخـراج او دشـړلو دكلونه دهمكى وركـول او يا په خپل غلط دين كښې دداخليدو دعوت
فَـأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ دقومونو دهلاكت وخت راتلل او بشـارت انبيـاء ته يوقـوم الله تعـالىٰ نفس په ګنـاه نه تبـاه كـوى خو چه كله دحق د راغورځولو كوشش اوكـړى او حق پرسـتو له وهل اوشـړل او ب عزته كـول شـروع كـړى نو عـذاب راشى ځكه خو هغه سالك وائى چه:
چيست خداوند هر كرابيندازى بمااندازى
" ا الله تعالىٰ چه څوک تباه كـول اوغـواړى نو په مـائ تبـاه كـو يعـنى هغه ځما ب عـزتى شـروع كـړى" دغه شـان چه بادشـاه موحـدين اورته غورځول نو غيبى آواز اوشو چه
بانگ آمد چونكه كار اينجارسيد پائ دارى سگ كه قهر ما رسيد
" آواز راغ چه كله خـبره تر د راورسـيدله نو ا سـپيه اوس خـپ لـر څـه؟ ځما قهر او عـذاب رااورسيدلو چرته به تخت

او ځکه خو وئیلی شوی دی چه :

 تو مشو مغرور بر حلمِ خدا دیر گیرد سخت گیرد مرترا

" دالله په صـــبر مه دهوکه کیږه الله به دِ په مـــزه اونیوی خو ډیر سخت به وی "

نو خه داده چه :

 زور شود دریاب استغفار کن گریه هائ همچوابرزار کن

" شـابه زر که د اسـتغفار دریـاب او بیـوه او داس اوژاړه لکه چه وریځ باران وروی"

نو قومونه تبـــاه شو او غـــرق شو داشو وقـــائع ددنیا او عذابونه ایام پر راغلل

(۱۶) مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ تخویف اخـــــــــروی دااوس وقائع دآخرت ذکر کوی

(۱۸) مَثَلُ الَّذِینَ کَفَرُوا بِـرَبِّهِمْ مثـال داعمـال دمشرک یره مشرکانو خو ډیر نیک اعمال کړی وو نو جـواب شـرک ډیر ګنـده د هغه هر څـه ئ ورله تباه کړل هغه پکار رانغلل

دریم بـاب دسـورة تر " سَلَمٌ " (۲۳) پـور او دویم ځل لفظ الم دد نه روســتو دلیل عقلی دتوحید او وقائع ددنیا او بیا د آخرت او جدال المشـرکین فی ما بینهم او بشارت

أَلَمْ تَـــــــرَ أَنَّ اللَّهَ دلیل عقلی دتوحید چه پداس ظـــاهره مســئله کښې چه زمین وآســمان دهغ دظهور دپاره پیـدا شـوی دی دیکښې جـدال مناسب ند چه د کښې جدال کوی خـود به عـذاب راځی

ع خدا ظاهر باارض وآسمان

إِنْ یَشَأْ یُذْهِبْکُمْ تخویف دنیوی چه د وقائع دنیویو تذکره چه دا مسئله نه منی نو تباه شی

(۲۱) وَبَـــــرَزُوا لِلَّهِ جَمِیعًا تخویف اخـــروی دمشـرکینو خپل مینځ کښې جـدال په آخـرت کښې چه دنیا کښې حق پرستو پس غپل اوس به آخــرت

کښې یو بل پس غاپی او تــبرّی او بائیکاټ دالهو دمشـــرکیو دخپل عابـــدینو اوس به دیو بل پکـــار رانشی او هغه مشر شــیطان به تــر هم بائیکاټ اوکړی

(۲۳) وَأُدْخِــلَ الَّذِينَ آمَنُــوا بشــارت چه چا دامسئله منل وه نو لږ دهغوی حال اوګوره

(۲۴) أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا خلـورم بـاب تر " یشاء " (۲۷) پور پدیکښې دتوحید او شــرک مثال ذکر کوی او دویم ځل لفظ الم

أَلَمْ تَرَ كَيْــفَ دا توحید مثـال او یا دلیل نقلی چه داتوحید دپخــوا انبیــاؤ نه پــات دی او هغــوی ئ بیان کړ د چه لکه کهجوره د ځناورو وغــیرو نه محفوظه وی او محکم وی مضـــــبوطه وی نو دغه شــان توحید محکم په جــدال دمشــرکینو دیته څــه نقصــان نه رسیږی دپخوانه محکم د دانبیــاء وخت نه محکم پـــات داو هغـــوی تبلیغ کـــړ د داد مخالفینو په اعتراضونو څه نه کیږی

من شاخ بلند بار پر از میوه توحید از هر راه گزر سنگ زدن عار نداریم

"څــه دتوحید دمیــو نه ډکه څانګــه یم دلاروی دګټ دویشتو نه شرم نه محسوسوم"

په بارداره ونه تل وریږی کاڼی
نو ورته ګـــــــوره چه
بارداره اونه څه کړه

(۲۶) وَمَثَـــلُ كَلِمَة خَبِيثة دشـــرک مثـــال چه دشــرک دپــاره ثبــات نشــته د هغه دهینګ نه د ظاهر کښې څه ځکاری او ختم شی

(۲۷) يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُــوا ددواړو ډلو نتیجه چه چا توحید راغست وی نو کلک خبر والا په دنیا او آخر کلک پات شی او هغه بل تباه شی نو نتیج شو دواړه

(۲۸) أَلَمْ تَــــرَ إِلَى الَّذِينَ □□□□ پنځم بـــــاب تر " وَلَا خِلَالٌ " (۳۱) پور□ □ او ځلورم ځل لفظ دأَلَمْ دد□ نه روســتوتخویف اخــروی او زجر او بشــارت□یعــنی وقائع اخرویه بیانوی□نو داول او دویم لفظ الم نه روستو هم ایـام او وقـائع دنیویه وو او هم اخرویه او دآخری ځلـورم نه روسـتو صـرف اخـروی دی او دریم نه روســــتو مثـــــال وو□ یا ورته دلیل نقلی اووایه دتیرو انبیاؤ نه دا دتوحید مسـئله پـات□ شـو□ ده□

أَلَمْ تَــرَ إِلَى الَّذِينَ □□□□ زجر په شــــرک چه انکـــار اوکړی او دعـوت دپیغمـبرانو نه دهغـوی به داحـال شی سره دتخویف نه د " فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ"□ (۳۱) پور□□

(۳۱) قُــلْ لِعِبَــادِيَ الَّذِينَ آمَنُــوا □□□□ تــرغیب الی الاعمـال الصـالحه□ چه راشئ اوس مو وخت د□ نو دد□ عذابونو نه ځان په د□ باند□ بچ کړئ□دا اعمــال اوکـړئ□چه ددنیا او آخـرت دوقـائعو او عـذابونو نه بچ شئ□

(۳۲) اللَّهُ الَّذِي □□□□ شپږم بـــاب دسـورة پدیکښې دلائل عقلیه او نقلی او تفصـــیلی تخویف ســـخت منکرینو ته□

اللَّهُ الَّذِي □□□□ دد□ نه تر " لَظَلُــــــومٌ كَفَّارٌ " (۳۴) پور□ دلائل عقلیه چه دا دومـره کارونه کـونک□ الله تعــالیٰ د□ او نعمتونه ورکــونک□ هم الله تعـالیٰ د□ ســره دد□ نه بیــاهم دا مشــرک انســان په دعــوت دتوحید کښې دداعی سره جدال کــوی او دتوحیدنه انکارکوی دا څومره ب□ انصـافی ده□" إِنَّ الْإِنْسَـانَ" به زجر شی□

(۳۵) وَإِذْ قَــــالَ إِبْــــرَاهِيمُ □□□□ دلیل نقلی □ چه اوګوره ابراهیم ں دا داعاء غوخت□ وه چه الله ما او ځما اولاد دشـرک نه محفـوظ کـړ□□او عـاجزی او انکســاری دابــراهیم ں چه هغه دتوحید دپــاره څــه

کـــړی دی، ښځه او بچې په خوشی بیابـــان کښې پریخـودلی دی، دا ابـراهیم ں په دعـاء کښې " رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ... او إِنَّ رَبِّي لَسَــمِيعُ الــدُّعَاءِ" دا اسم اعظم دی ، دا دلیل نقلی تر الْحِسَابُ پورې.
(۴۲) وَلَا تَحْسَــبَنَّ اللَّهَ غَــافِلًا .... اوس تخویف اخروی په آخر دسورة کښې.
وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ نه تر وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْأَمْثَالَ(۴۵) پورې تخویف اخـــــروی چه پس ددلیل عقلی او نقلی نه هم انکــار کــوی نو الله تعــالیٰ عــالم دی ددوی په اعمالو او سخته سزا به ورکړی.
(۴۴) وَأَنْــذِرِ النَّاسَ .... دا په مینځ کښې مـــدعی دسـورة ده چه تبلیغ او انـذار اوکـړه او ظالمـان به دخپلو اعمالو نه په آخرت کښې خبردار شی.
(۴۶) وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ .... دا زجر چه دوی دحق پرســتو خلاف دنیا کښې مکرونه کـړی وو او د حق پرستو تثبت چه هغه داسې دی لکه جبـــــــالې لکه ابوبکر وائی.
" دعاة الحق كالجبال لا تزعزعهم الرياح النكدات "
دحق داعیـان داسې وی لکه غرونه ، ګنـده هواګـانې هغه نشی کبړولې او خوزولې.
(۴۷) فَلَا تَحْسَـبَنَّ اللَّهَ ... تر سَـرِيعُ الْحِسَـابِ (۵۱) پورې بیا تخویف اخروی او وقائع دآخــرت چه ددوی دا مکر هیڅ نه دی ، آخرت کښې به ورته ســزا ملاؤ شی.
(۵۲) هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ .... خلاصه دسورة او دعوی دسورة او دعوی دتوحید.
دا درسولو سـورة دی نو " وَلِيُنْـذَرُوا بِـهِ " ، دا تبلیغ ته ترغیب شو چه دسورة دعوی وه، او " وَلِيَعْلَمُـوا " دعوی دتوحید چه کومه مسـئله درسـولو وه اوچه نـــــورئې ورته په سر دســـــورة کښې وئیلی وو " وَلِيَذَّكَّرَ " دوقائعو او عـذابونو بیـان نه به عقل مند فائده اخلی نو سورة ئې په یو آیت کښې ذکر کړو.

حاصل دسورة

تاته عظيم الشـان كتـاب ددې مقصد دپـاه راغلې دې چه خلق دظلمت دشرک نه نور ایمان ته اوباسې او تـذکیر ورله په ایـام الله ورکـړې داسې نـور انبیـاء کـرام هم راغلی وو دغه کـار ئې وو لکه موسـیٰ ں دغه کار کړې وو نو مشـرکین به جـدال کـوی ۔ لکه انبیــاء کرامو سـره چه کـړې وو خو دنیا او آخــرت کښې به تبـاه شی،او دلته حق پرست سـره جـدال کوی او په آخـرت کښې به خپلو کښې جـدال کـوی او دیو بل نه بیزاره شی ۔ دامسئله دتوحید محکمه مسـئله ده او دا په جـدالونو او اعتراضـونو څـه نه کیږی، شــرک هغه سست او بې کــاره دې نو موحد کلک پــاتې شی، او شــرک او مشـــرک ختم شی، آخـــرت ئې تبــاه شی او دنیا هم ۔ نو تاسو په نیک اعمالو ځان دعذاب نه بچ کړئ،او مسئله دتوحید په عقل او نقل خکـاره ده،نو جـدال مناسب نه دی،او چه بیا هم څوک انکار کـوی نو تبـاه به شی،آخـرت کښې به رســـوا شی، نو داسې بیـــان اوکـــړه او مسئله دتوحید واضحه کړه چه نصیحت واخلی،

امتیازات

(۱) التذکیر بایام الله تعالیٰ ۔ (۲) جدال المشرکین مع الانبیاء،

(۳) بیان او بائیکاټ دشیطان په دوزخ کښې،

(۴) مثال دتوحید او دشرک په عجیب انداز سره،

(۵) دابراهیم ں دبچی اود ښځی دپاتې کولو تذکره،

(۶)دعــــاء دابـــراهیم ں دمکې معظمې دپــــاره او د بچودپاره،

(۷) دعاة الحق کالجبال ۔ وان کـان مکـرهم لـتزول منه الجبال،

(۸) هٰذا بلٰغ، (۹) لتخرج الناس من الظلمٰت،، (۱۰) لئن شکرتم لازیدنکم،

تمت **سورة ابراهيم بعون الـربّ الـرحيم ، الـذى هو مالک یوم الدین**

٢٣ ه ١۴٣٣ **ه یوم الثلثاء ٣٣ : ١٠ صـبح ١٩ اکتـوبر ٢٠١٢ ء**

وانا فی السـجن حـزین وراجی رحمة رب الکـریم الـــذی لااله الا الله لعظیم الحلیم لااله الا هو رب العرش العظیم لااله الا الله ربّ السمٰوات والارض ورب العـرش الکـریم فیا کاشف کـرب المکـروبین اکشف کربنا او یاغیاث المستغیثین اغثنا ویـامعین المومنین اعنّا او یا رجاء المومـنین لا تقطع رجاءنا ویا محب التوابین تب علینا

یـاخیر المخـرجین اخرجنا مخرجـاً مبٰرکـاً ولا تجعلنا فتنة للقـــوم الظٰلمین ونجّنا برحمتک من القـــوم الکفرین .. اٰمین یارب العٰلمین.

سورة الحجر

سورة الحجر مکی سـورة د په نـزول کښې ځلـور پنځوستم (۵۴) نمبر د پس دسورة یوسف نه نـازل شو د او په تـرتیب دسـورتونو کښې پنځلسم (۱۵) نمبر د پس دسورة ابراهیم نه

ربط دمخکښې سورة سره

دسـورة الحجر مناسـبت دابـراهیم سـره په ګـنړو وجوهو باند د څن دهغ نه:

اوله وجه : **په سـورة ابـراهیم کښې بیـان اوشو په عجیب انـداز سـره نو اوس سـورة الحجر کښې تخویف پس دبیان نه چه نه منی نو تباه به شی**

دویمه وجه : **چه هر کله په سـورة ابـراهیم کښې تـذکیر بایـام الله اوشو نو دلته زیـادت په نـزول دعذاب په سابقینو باند او پنځه اقوام مهلکه ذکر کوی**

دریمه وجه : **په سـورة ابـراهیم کښې بیـان اوشو نو دلته وائی اومـنئ ګـنی بیا به افسوسـونه کـوئ او څه فائده به درنکړی**

څلورمه وجه **: چه ختم دسـورة ابـراهیم وو په توحید باند نو دلته ترغیب توحید ته چه د توحید پس به منکرین ارمان کوی**

پنځمه وجه : **په مخکښې سـورة کښې احـوال دمبلغینو او منکرینو بیـان شو نو پـد سـورة کښې دهغوی انجـام ذکر کـوییعـنی دا سـورة دعـاقبت دفعل دپاره د**

دعوی دسورة

دسـورة مرکـزی مضـمون او دعـوی " التخویف للمجرمین بعذاب السابقین " چه مجرمـان یـروی چی چا دبیـان نه روسـتو مسـئله نـده منل نو هغه تباه شوی دیاو پنځـه اقـوام مهلکه ذکر کـوی او

په سر دسورة کښې لفظ دکتاب راغلې دې نو دا اشاره ده چه دتیرو قومونو او کتابونو واقعات دی پکښې او لفظ دقرآن دلالت کوی پدې باندې چه ددې امت او کتاب واقعه مخصوصه پکښې شته نو هغه مستهزئین او مقتسمین دی دا ددې امت او دتیرو کتابونو واقعات ذکرکوی، او چه صرف لفظ دکتاب نو بس دهر آسمانی کتاب تذکره به وی ، که قرآن که انجیل او که تورات.

خلاصه او تقسیم دسورة

دسورة مختصره خلاصه داده چه د ابتداء نه مقام دقرآن او تخویف ، بیا دلائل عقلیه او واقعه دابلیس چه چا انکار کړې وو دهغه انجام ، بیا ذکر د اقوام مهلکه کوی پنځو آخر کښې تسلی او تثبت.

تقسیم دسورة : **سورة خپله مسئله په دریو اندازونو بیانوی، یعنی سورة منقسم دې دریو بابونو ته .**

اول باب : **دابتداء نه تر " قوم مسحورون " (۱۵) پورې ، پدیکښې اول ترغیب الی القرآن ذکر کوی بیا تخویف منکرینو ته چه دا دعوی دسورة ده(۳،۴،۵) بیا د (۶) نه زجر په انکار درسالت او په قرآن باندې او د (۱۰،۱۱) نه تسلی نبی ں ته.**

دویم باب : **د " ولقد جعلنا " (۱۶) نه تر " العذاب الالیم " (۵۰) پورې او پدیکښې اول دلائل عقلیه تر (۲۵) پورې او بیا د (۲۶) نه اول دلیل عقلی بیا انجام د هغه چا چه استکبار او طغیان دامر الهی نه کړې دې په واقعه دشیطان او تخویف اخروی او بشارت.**

دریم باب : **د " ونبئّهم " (۵۱) نه تر آخر تر سورته ، پدیکښې تخویف په ذکر د اقوام خمسو مهلکو ددعوې دسورة دپاره تنویر دې او ختم دسورة په تسلئ او په توحید لکه دسورة ابراهیم .**

مقاصد الایات وتناسبها

**(١) الر تِلْـكَ آيَـاتُ الْكِتَـابِ ** دد نه تر (١٥) پــور
اول باب دسورت د ترغيب الى القرآن او تخويف او زجر

**تِلْــكَ آيَــاتُ الْكِتَــابِ ** تــرغيب الى القــرآن چه
داراروان مضــمون ډير اهم د دتــيرو كتــابونو واقعــات
پكښې هم دى او دد كتاب واقعات پكښې هم دى نو لــږ په
توجه ورته غوږكيږدئ او فائده تر واخلئ
**(٢) رُبَمَا يَــوَدُّ الَّذِينَ ** تــرغيب او تخويف منلو ته
چه اومنئ ګنى ارمان به كوئ
 فردا بشنوى اين بانگ زودنعره يا حسرتى واويلتا
صبا به زر دا آواز د افسوس او دهلاكت واور
(٣) ذَرْهُمْ ** تخويف تــر(٥) يَسْـتَأْخِرُونَ پــور
چه دعوى دسورة چه نه مـنى په دنيا بانـد غـره او
دهوكه دى نو وخت به راشى وخت مقـــــرر د چه
دعــوى دســورة ابــراهيم نه مــنى نو اوس به پــر
عذاب راشى او بيا به ارمانونه كوى
(٦) وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي ** زجر په انكار درسالت
او په اعراض دقرآن باند چه دا دنه منلو په ځائ
داس خبر شروع كـړى چه دداعى پــور اسـتهزاء
كوى چه دا حق د نوده سره فرشته ول نه راځى؟
جــواب چه " مَا نُنَــزِّلُ " چه فرشــته خو عــذاب له
راځي نو تباه به شي
(٩) إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ ** ادخال الهى فرمــانِ
شاهى چه ددوى په انكار او اعتراضونو باند مشن
قرآنى ته نقصـان نه رسى دا به الله تعـالىٰ سر ته
رسوى
(١٠) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا ** نه ترمَسْحُورُونَ (١٥) پــور
تســلى او تخويف چه دغه شــان مخكښې انبيــائ
راغلى وو خلقو دغه شان انكار كـړ وو نو ته خفه
كيږه مه او چه ايمان نه راوړى او نه منى نو عذاب
به پر راشى

(۱۴) وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا جواب دسوال دوی معجزه غواړی که معجزه راشی نو کیدشی اومني جواب چه ضديان دی که دمعجز په ځائ خپله آسمان ته اوخيژی هم ايمان نه راوړی

(۱۶) وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا دريم باب د سورة دلائل عقليه او واقعه د ابليس او تخويف او بشارت تر (۵۰) پور

دلائل تر " علمنا المستاخرين " پور دی (۲۴) اول ځل دلائل چه معجزو ته څه حاجت د دتوحيد مسئله خو صفا واضحه ده دهر څه نه معلوميږی او دد خلاصه دوه خبر دی چه همه کن بهی وهی يعنی هر څه کونک الله تعالیٰ د او دويمه خبره چه همه دان بهی وهیچه په هر څه پوهيدونک هم الله تعالیٰ دتر (۲۳) پور اوله خبره او (۲۴) کښې دويمه خبره نو چه دهر څه کونک الله تعالیٰ د او په هر څه پوهيدونک الله تعالیٰ د نو هغه په نورو صفاتو د الوهيت کښې هم يو اوګڼرئ دا خو صاف مسئله ده

(۲۵) وَإِنَّ رَبَّكَ تخويف اخروی چه دلائل نه منی نو الله تعالیٰ له به ځئ او جمع کيږئ به

(۲۶) وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ دليل عقلی بل چه ځه لږ ځان ته سوچ اوکړه الله تعالیٰ څنګه دخه نه پيدا کړ ئ بيا شرک او نه منل او دپيغمبران نه انکار ډيره ب انصافی ده

(۲۷) وَالْجَانَّ دليل عقلی او جنات اوګوره دخه نه پيدا شوی دی او شيطان هم دجناتو د او ستاسو دشمن د

(۲۸) وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَة دد نه واقعه دآدم ں او ابليس ذکر کوی دد مقصد دپاره چه انجام دهغه چا اوګوره چه هغه دحکم الهی نه استکبار او طغيان سرکشی کړ وه څه انجام ئ شو نو که تا اوکړو نو دغه انجام به دِ شیاو دويم

د مقصد له چه دلائل موجــود دی او ته نه مــن نو
دا شیطان تا گمـراه کـوی او تا دوزخ ته رسـوی نو
هغه ستاسو دشـمن د نو اوس د دلائلو نه فائـده
واخلئ اومنئ گنی دهغه په تابعدارو کښې به تبــاه
شئ
(۴۳) وَإِنَّ جَهَنَّمَ تخویف چا چه د دلائلو نه
انکــار اوکــړو او صــراط مســتقیم ئ پریخودلو نو
دهغوی انجام به دا شی
(۴۵) إِنَّ الْمُتَّقِينَ بشارت چه دشیطان داتبــاع
نه ځان بچ کړی او دعـوت دانبیــاؤ اومـنی دلائلو نه
فائده واخلی نو دهغوی انعام اوگوره
(۴۹) نَبِّئْ عِبَــادِي مختصر بشــارت او تخویف
ذکر کـوی اومـنئ نو معـاف او گـنی نو عـذاب به
راشی نو اوس دعذآب نمون ذکرکوی
وَنَبِّئْهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ (۵۱) دریم باب تر آخر تر
سـورته پدیکښې اوس نمـون ذکرکـوی دتخویف
دسورة ددعـو دپـاره چه دا واضـحه شی منکر د
اویریــږی او که شک ئ وی نودااحــوال دمنکرینو دِ
اوگوری پنځه نمون ذکر کوی
وَنَبِّئْهُمْ عَنْ ضَـيْفِ اوله نمونه دتخویف دقــوم
لوط ذکر کوی چه هغوی دعـوت ردکـړ وو نو ځکه
تبــاه شو اول واقعه دابــراهیم ں بطـور تمهید ځکه
چه کوم فرشت دهلاکت دپـاره دقـوم لـوط راغل
و نو هغوی ابراهیم ں ته زیر راوړ وو او هغوی
سره دقوم لوط باره کښې خبر شــو و تر (۶۰)
پور
فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُـوطٍ الْمُرْسَـلُونَ (۶۱) واقعه دلـوط ں
تفصــیلی تر " لِلْمُــؤْمِنِينَ " (۷۷) پــور چه هغــوی
سرکشی کړ وه اوا دعوت ئ نه وو منل نو څنګه
تباه شو نو دیته اوگورئ او عبرت واخلئ

وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لَظَالِمِينَ (٧٨) دويمه نمونه د اصحب الايكه تر(٧٩) پور چه دوى نه وه منل نو څنګه تباه شو
وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ (٨٠) دريمه نمونه داصحاب الحجر چه هغوى انكار كړ وو نو تباه شو تر يَكْسِبُونَ (٨٤) پور خپلو الهو بيا بچ نه كړل
(٨٥) وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ دليل عقلى او اثبات دقيامت چه مسئله بالكل صاف ده اوس هم نه منى او اعتراضات كوى نو ددوى د اعتراضاتو نه مخ واړوه وخت راروان د دا الله تعالىٰ ته څه ګران ند
(٨٧) وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي ترغيب الى القرآن چه تاله الله تعالىٰ يو عجيب مضمون او كتاب دركړ دا بيابيا بيان كړه ددوى د اعتراضاتو فكر مه كوه
(٨٨) لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ تزهيد من الدنيا چه دقرآن غوند دولت ملاؤ شو نو دكافرو دنيا ته فكر مه كوه دنيا څه څيز د دقرآن او آخرت مقابله كښي
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ تسلى چه نه منى نو غم مه كوه
وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ترغيب تنظيم ته او موالاتو دموحدينو ته موحدين ځان ته راغونډ كړه

فرد قائم ربط ملت د ه تنها كچھ نهيں موج ه دريا ميں اور بيرون دريا كچھ نهيں

وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ (٨٩) ترغيب الى البيان او صداقة الرسول چه ځه دبيان دپاره راغل يم منل نه منل ځما كار ند ځه به بيان كوم
(٩٠) كَمَا أَنْزَلْنَا تسلى او څلورمه واقعه دد امت نمونه بيان كوه دمخالف فكر مه كوه

مقتسمین مِ ځنګه تباه کړی وو، دا پد امت کښې وو ستا مخالف به هم تباه کړم بیا دمقتسمینو بیان کوی او یره دآخرت تر (۹۳) پور

(۹۴) فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ تـرغیب بیـان ته چه داعتراضاتو او تکلیفونو دوج مسـئله کښې نـرمی مه کوه مسئله صاف صاف بیان کړه

إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ (۹۵) پنځمه نمونه دعذاب او تسلی چه کومو استهزاء کړی وه هغوی له ځـه پـوره یم دا روسـتئ دوه واقع دد امتداتر " فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ " (۹۶) پور ذکر کوی

(۹۷) وَلَقَـدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِـيقُ تسـلی چه دوی کوم اعتراضات کوینو هغه مونږ ته معلوم دیته دتوحید مسـئله بیـان کـړه او عبـادت کـوه" حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ "(۹۹) یعنی ستا دټول عمر کار دغه د دچا دانکار او نه منلو دوج کار مه پریږده

دم به دم تادم ِآخر دمِ فارغ مه باش

تر آخره سلګئ پور ستا اوزګاریدل نشته د په دوی به عذاب راځی

مکتب عشق کا انداز نراله دیکها اسکو چهٹی نه ملی جس ن سبق یاد کیا

حاصل دسورة

چه د زبردست کتاب دعوت اومنئ داعتراضؤنو او انکار نه ځان اوساتئ معجزو ته څه حاجت د مسـئله بالکل واضـحه ده په دلائلو بانـد چه چا استکبار او طغیان کړ وو لکه دشیطان نو انجام ئ څه شونو دشـیطان په تعلیم مه روانیږئ تباه به شئ او په دنیا کښې دهلاکت نمون اوګـورئ پنځه اقوام اوس هم نه منی او اعتراضات کـوی نو تاله الله تعـالیٰ لـوئ دولت درکـړ د ددوی دنیا بانـد مه دهوکه کیږه او ملګـری ځـان سـره راجمع کړه او مسئله صاف صآف بیـان کـړهسـتا

كار دغه دی تر آخر عمره پــوری او دشــمنانو له الله کافی دی۔

امتیازات

(۱) ربما يودّ الذين كفروا۔ افسوســونه دکـافرو په توحيد او قرآن پسی۔

(۲) انا نحن نزلنا الــذکر۔ دحفــاظت دقــرآن کــريم وعده۔

(۳) من صلصال من حماء مسنون۔ (۴) هذا صراط علیّ مستقيم۔

(۵) ذکر المقتسمين۔ (۶) ذکر المستهزئين۔

(۷) ولقد اتيناک سبعاً من المثانی۔ (۸) واعبد ربّک حتی ياتيک اليقين۔

تمت **سورة الحجر بعون مالک العزّة والقدر۔**

۲۳ ھ ۱۴۳۳ **ھ يوم الثلثاء** ۱۶ **:** ۱۲ **ظهر** ۹ **اکتوبر** ۲۰۱۲ **ء** ۔

الهی عبدک العاصی اتاک

مقرّاً با لــذنوب و قد دعاک

ان تغفر فانت لذالک اهل

وان تطـــرد فمن يـــرحم سواک

الهم مغفرتک اوسع من ذنوبی ورحمتک ارجیٰ عندی من عملی

بقلم ابو حماس مجتبیٰ بن عبد المتين سليم خــان صـــوابی۔ دهجـــران دمـــور او اهل بيت او داهل مدرسه او درس او دبيان دتوحيد او دسنت سو۔ په جيل کښې دالله په اســـــره ناست په قــــرآن ئې تسلی۔ الحمد لله ۔

سورة النحل

سورة النحل مكى سورة دہ په نـزول کښې اويـايم (۷۰) نمبر دہ پس دسورة الكهف نه نازل شـوې دہ او په ترتيب دسورتونو کښې شپاړسم (۱۶) سورت دہ

ربط دمخکښې سورة سره

مناسبت دسورة النحل دسورة الحجر سره په ګنړو وجوهو باندِ دہ

اوله وجه : **په مخکښې سـورة کښې ذکر دعـذاب وو په مخکښې مجرمـانو بانـدِ نو په دې سـورة کښې وائى چه په تاسو به هم راشى يعنى دلته موجـوده منکرينو ته دعذاب تذکره**

دويمه وجه : **سورة الحجر ختم شو په توحيد باندې نو دلته منکرينو دتوحيد ته دعذاب تذکره**

دريمه وجه : **سورة الحجر ختم شو په مسئله دتوحيد بانـدې نو دلته مسـئله دتوحيد ذکرکـوى په دلائل عقليه بانـدې يعـنى په مسـئله دحجر بانـدې دلائل عقليه**

څلورمه وجه : **په سـورة الحجر کښې اوو چه " يضـيق صـدرک بما يقولـون " نو دلته هغه " مايقولون" ذکر کوى چه دوى اعتراضات کوى**

پنځمه وجه : **په سـورة الحجر کښې اوو " ولقد اتيناک سبعاً من المثانى" دقـرآن مقـام نو دلته په ابتـداء کښې دقـرآن مسـئله ذکر کـوى چه هغه توحيد " ان انذروا انه لااله الا انا "**

دعوى دسورة

دسورة مرکزى مضمون او دعوى ده "نزول العذاب بـالمجرمين المعرضـين "چه دتوحيد نه په اعـراض

كونكو عذاب راغے او رانـزدے شو په اول ايت كښې دعوه ذكر ده
چونكه دعذاب دراتلو وخت دے نو مسئله دتوحيد چه دعـذاب نه دبچ كيـدو سـبب دے هغه په ناشـنا انـداز ســره بيـــانيږى په دلائل عقليه ، نقليه ، او وحيه بانــدےچه دامســئله اومــنئ او شــرک پريــږدئ چه دعذاب نه بچ شئ
داســورة مشــابه دے دانعــام ســره په كــثرة ددلائل عقليو چه تقريباً ۲۲ دی لكه چه انعام كښې ۲۵ وو او رد دشـــــرک فعلى او اعتقــــادى هلته هم اول اعتقــادى رد بيا دفعلى او دلته هم دغه شــان لكه بقره او يونس او په سورة الانعام كښې هم داتباع دابــراهيم ں تـذكره نو دلته هم داتبـاع دابــراهيم ں تــذكره"واتبع " رد داشــراكو ذكر كــوى چه شرک سبب دعذاب دے نو ځان ترے بچ كړئ نودعوى دسورة ده نزول دعذآب په انكــار كونكو دتوحيد خو دتوحيد مسئله دبچ كيدلو دپاره بيانوى

خلاصه او تقسيم دسورة

مختصـــــــــــره خلاصه چه په توحيد ادله متنوعه ذكركـوى او ذكردنـزول دعـذآب په معرضـينو او رد دشرک اعتقـادى بيا آخر كښې رد دشـرک فعلى او تــرغيب اتبــاع دابــراهيم ں ته او اصــول دعــوت تفصيلى خلاصه او ترتيب په تقسيم كښې

تقسيم دسورة:**سـورة تقسـيم دے اتو بـابونو ته كله استاذان اول اووه بابونه يـوه حصه كـړى او آخـرى باب دويمه حصه كړى په رد دشرک فعلى كښې او اوله په رد دشــرک اعتقــادى كښې شــيخ القــرآن رحمة الله ابواب ليكلى دى په هغه طرز مونږليكو پديكښې اول ، ځلــورم، پنځم،شپږم بـــابونو كښې دلائل عقليه دى ځلورابوابو كښې او دا مختلف قسمه دى بيان به ئے راشى**

اول بـاب : **دابتـداء نه تر وَهُمْ مُسْـتَكْبِرُونَ(۲۲) پـورې پديکښې دعوه دسـورة بيا توحيد اودلائل عقليه چه خالق دهر څـه الله تعـالىٰ دې ، ددې دلائلو دا حاصل دی بيا زجرونه او تفريع پرې د توحيد.**

دويم بـاب : **د(۲۳) "لَاجَـرَمَ " نه تر " اَلْبَلٰغُ الْمُـبِيْنَ "(۳۵) پورې پديکښې زواجر او تخويف او بشارت.**

دريم بـــاب : **د (۳۶("ولقد بعثنا" نه تر " لـــرووف الــرحيم "(۴۷) پـورې،پديکښې دليل نقلى اجمـاعى په توحيد او رد په مشـــــرکينو بانـــدې او زجر په منکرينو دآخــرد ۳۷ نه بيا بشــارت او رد دشــبهې په رسالت ۴۳ او تخويف.**

ځلـــورم بـــاب : **د (۴۷) " الم يـــروا" نه تر " لقـــوم يؤمنـــون" (۶۴) پـــورې ،پديکښې دويم قسم دلائل عقليه چه ټول الله ته دی محتـاج او زجر په شـرک او تخويف ۶۱ نه او دليل وحی ۵۱ کښې ترغيب الى التبليغ او قرآن ته ۶۴ کښې.**

پنځم بـاب : **د "والله انــزل " ۶۵ نه تر (۷۷) "قــدير" پــــورې، پديکښې بل قسم دلائل چه النعم کله من الله تعـــالىٰ ، چه نعمتونه دالله تعـــالىٰ دی او بيا ورسره مثالونه هم ذکرکوی او زجر.**

شپږم بـــــاب : د "والله اخـــــرجکم " (۷۸) نه تر "تسلمون"(۸۱) پـورې،اوپديکښې چه تـذکير بـالنعم چه ټــول نعمتونه چه کومو ته تاسو محتــاج يئ، نو الله درکړی دی او خير او برکت اچونکی الله تعـالىٰ دی نو ولې بل پسې روان يئ.

اووم باب : **د " فان تولو " (۸۲) نه تر " وهم ظٰلمون " (۱۱۳) ، پديکښې اول تسـلى نـبى ﷺ ته او بيا د (۸۴) نـــه(۸۹) پـــورې تخويف اخـــروی او احـــوال دمشرکانو په قيـامت کښې او ګواهـان قـائمول په دوی باندې په ۸۹ کښې دقرآن کـريم مقـام او دليل وحی او په ۹۰ کښې امور مصـلحه چه دافع دعـذاب بيا ۹۱ نه مثال داعمـال دمشـرک او بيا زواجر او په**

٩٧ كښې بشارت او تـرغيب قـرآن ته ٩٨كښې بيا د١٠١ نه زجرونه په ١٠٦ كښې امر بــالتثبت چه كلك شئ او په ١٠٧ كښې سـبب داعـراض چه استحباب ددنيا د په ١١٠ كښې بشارت بيا تخويف دنيـوى او اخروى اعراض كونكو ته

اتم بــــاب **: د " فكلــــوا مما" (١١٤) نه تر آخر ترســـــورته پديكښې رد دشـــــرک فعلى او زجر مشــركينو ته په تحريمــات مخـترعو او بيا تــرغيب اتبــاع دابــراهيمں ته او طريقه دتبليغ په ١٢٥ كښې او تسلى نـبى ں ته او اعانة دالله تعـالىٰ موحـدينو ته**

كه اول اووه بابونه يو حصه كــو او صــرف دلائل اقسام پكښې جـداكو نو هم او آخـرى بـاب دويمه حصه به شى او كه دغه شــــان بابونه وائ لكه چه شيخ القرآن رحمة الله عليه جوړكړى نو هم سـتا خوخه ده

مقاصدالايات وتناسبها

(١) أَتَى أَمْـرُ اللَّهِ دابتـداء نه تر آيت ٢٢ پــور اول باب اول دعوى دسورة بيا مسئله دتوحيـداو په هغ بانـد دلائل عقليه او آخر كښې زواجر

أَتَى أَمْــرُ اللَّهِ دعــوى دســورة چه عــذاب الهى راورسيدلو نو تلوار مه كوئ

سُبْحَانَهُ دد نه تر **فَاتَّقُونِ (٢)** پور چه دشــرک دوج نه په تاسو عذاب راځى او دا تاسو وايئ چه په ده نبوت ول راځى نو داخو اختيــار دالله تعــالىٰ د چه چاته توحيد وحى كـوى نو تاسو شـرک كـوئ او تكـذيب دپيغمـبر كـوئ نو دد وج نه عــذاب راځى نو اوس چه كله دعــذاب الهى دراتلو وخت د نو ول تاسو ځــان نه بچ كــوئ نو اوس مســئله دتوحيد بيــانوى په دلائلو عقليو او نقليو او وحيو ســره چه مسئله واضحه ده نو اومنئ چه دعذاب نه بچ شئ

(٣) خَلَـقَ السَّـمَاوَاتِ دد ځـائ نه تر **يَهْتَـدُونَ (١٦)** پور اول قسم دلائل چه دهولو حاصل چه خلق دامــور

عظامو هغه الله تعالىٰ کړ یعنی خالق لکل شيئ هوالله تعالىٰ دهر څه خالق الله تعالىٰ د نو ول ورسره تاسو شریک او حصه دار جوړوئ دااته (٨)دلائل دی او دټولو دغه حاصل د **وَعَلَى اللَّهِ** سره دعوى دتوحيد ذکر کوى او په (٩) ايت کښې ترغيب **وَعَلَى اللَّهِ** چه ددلائلو په رنړاکښې دالار دتوحيد واضحه شو نور دشرک او کفر لار د نو تاسو او ستاسو فوائد الله تعالىٰ پيداکړی دی نو صرف ددلائلو نمبر دی څه خفا نشته د
(٣)**خَلَقَ السَّمَاوَاتِ** اول دليل (۴)**خَلَقَ الْإِنْسَانَ** دويم دليل
(۵)**وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا** کښې دريم دليل (١٠) **هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ** کښې څلورم دليل
(١١)**يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ** کښې پنځم دليل (١٢)**وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ** کښې شپږم دليل
(١٣)**وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ** کښې اووم دليل (١۴)**وَهُوَ الَّذِي** کښې اتم دليل
حاصل چه خالق لکل شيئ هوالله تعالىٰ
(١٧) أَفَمَنْ يَخْلُقُ اوس زجر پس ددلائلو نه چه تاسو نور الِهه جوړکړی دی نو اله کښې دوه صفته پکار دی يو چه هغه خالق وی دويم چه عالم په هرڅه وی نو ستاسو پد الهو کښې دا صفتونه شته د نو نه نشته د نه پکښې خالقيت شته او نه علم نو ول رامدد کوئ داتر (٢١) پور
(١٨) وَإِنْ تَعُدُّوا ستا نعم هم الله پيدا کړی دی ته او ستا نعم ټول الله تعالىٰ پيدا کړی دی نو ول بل پس ځ
(١٩) وَاللَّهُ يَعْلَمُ اثبات دعلم کلی الله تعالىٰ لره چه خالق الله د نو عالم هم الله تعالىٰ د
(٢٠) وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ زجر چه ستاسو په الهو کښې اول صفت چه خالقيت د هغه نشته د بلکه په خپله مخلوق دی نو څنګه اله شو مخلوق اله نشی کيد

(٢١) أَمْـوَاتٌ غَيْـرُ أَحْيَـاءٍ زجر ۔ مخلـوق ځـه چه حيات پکښې هم نشته د او علم هم نشـته د نو ځنګـه اله شو يه بې انصافو

(٢٢) إِلَهُكُمْ إِلَــهٌ وَاحِــدٌ دعـــوى دتوحيد ۔ چه په غيرالله کښې دخالقيت او عالميت صفت نشـته د نو چه دا صـرف دالله تعـالىٰ دى نو معلومه شـوه چه اله يکى يو الله تعالىٰ د ۔ نو خپلو حاجاتو کښې يواځ هغه رامدد کــړئ نه بل ځوک

فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُــونَ زجر چه ســــره ددلائلو نه او دالهو باطلو دعجز دخکاره کيدلو نه بيا هم دتوحيدنه انکـار دا ځومره بې انصافي ده

(٢٣) لَا جَــرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ دد نه تــــر" **الْبَلَاغُ الْمُبِينُ(٣٥)** پور دويم بــاب تخويف او زجرونه او بشـارت د پکښې

لَا جَرَمَ سره تخويف چه الله تعـالىٰ ته ددوى اعمـال معلوم دى

(٢٤) وَإِذَا قِيــلَ لَهُمْ زجر په انکـــار دقــــرآن چه دتوحيد نه دانکار اصل وجه هغه داده چه دقرآن بــاره کښې ددوى نظريه درسته نده

(٢٥) لِيَحْمِلُــــوا أَوْزَارَهُمْ تخويف اخـــــروى چه دقرآن باره کښې داس نظريه ده نو نتيجه به ئ داشى

(٢٦) قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ تخويف دنيوى چه دآخـرت ځـه چه داس مکرونه دحق خلاف کـوى نو دنيا ئ هم تبـاه ده ۔ نمونه د اوګورى

(٢٧) ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَة تخويف اخـروى چه آخــرت کښې به ددوى هغه الهه يکار رانشى

(٢٨) الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَة ادخــــــال الٰهى او حالت دمرګ او برزخى احـوال ذکر کـوى چه دا به دمشـرک حال وى ۔په وخت دمرګ او ځنکدن کښې

(٢٩) فَـادْخُلُوا أَبْـوَابَ جَهَنَّمَ دابيا تخويف اخــروى دمخکښې تخويف سره متعلق چه دابه ورته اووائى :

(٣٠) وَقِيـــــلَ لِلَّذِينَ اتَّقَــــوْا اوس تقابل کښې بشـارت ذکرکـوی چه دکـافرو نظریه او نتیجه د اولیدله نو اوس دموحدنظریه دقـرآن بـاره کښې او نتیجه اوګـوره دغه شان حالت په وخت د ځنکدن کښې تر آیت (٣٢) پور
(٣٣) هَـــلْ يَنْظُـــرُونَ تخویف دنیـــوی چه داس خائسته بیان اوشو او اوس هم نه منی نو انتظـار ده څـه د دعذاب نو رابه شی دا څـه ناشـنا نـد په مخکښې خلقو هم راغل وو چه تکذیب ئ کړ وو تر یستهزؤن(٣٤) پور
(٣٥) وَقَـالَ الَّذِينَ أَشْـرَكُوا الزجر للمشــركين دومـره دلائلو دبیـان سـره او دتـرغیب او تـرهیب دبیـان نه روستو د احمقو اوب عقلو ته ګـوره چه دهغه دلائلو مقابله کښې داس خبر کوی چه که دالله تعالیٰ ځمونږ کـارخوښ نه و نو مونږبه نه و کـــړ نو عـــــذاب الهی نه راتلل او مهلت ورکـول دادلیل درضاګرځوی داڅـومره احمقـان دی نورد پر کوی
(٣٦) وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُـلِّ أُمَّة رَسُـولًا دد ځـائ نه دسـورة دریم بـاب تر " **لـرؤوف رحیم** "(٤٧) پـور پدیکښې دلیل نقلی او زجر او بشارت جواب دشبه چه په رسالت وه او تخویف
وَلَقَـــدْ بَعَثْنَا دلیل نقلی اجمـــاعی چه دامســـئله دتوحید لکه چه څنګه په عقل سره واضـحه ده نو دغه شـان په نقل هم ده چه ټـول انبیـاء پـد راغلی وو چه عبـادت دیو الله تعالیٰ حق د نو هغه له اوکـړئ دا اعتراضـونه ستاسو فضول دی نو چه چا نده منل نو دهغوی انجام څه شو
(٣٧) إِنْ تَحْـرِصْ تسـلی چه دوی نه مـنی نوخفه کیږه مهپه دوی مهر لګیدل د
(٣٨) وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ زجر په انکار دقیامت بانـد چه سره ددومره خکلی بیان بیا هم دآخرت نه انکار کـوی او دائ وجه ده دانکار دتوحیدنه
بَلَى وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا نه روسـتو اثبـات دقیـامت او دوه خـبر چه تاسو وایئ چه قیـامت نه راځی نو ول فائـده پکښې نشته نو فائده خو شته د " **لِيُبَيِّنَ**"(٣٩) او دویم چه

ول ځما قدرت نشـته د نو قـدرت مِ هم شـته د دا په ۴۰ کښې
(۴۱) وَالَّذِينَ هَاجَرُوا بشارت مخکښې کلام بطـور تخویف وو کفـارو ته اوس مقابله کښې مومنـانو ته بشـارت ذکر کوی تر **يَتَوَكَّلُونَ** (۴۲) پورې
(۴۳) وَمَا أَرْسَلْنَا جـــواب دشـــبهې چه وارده په رسـالت ده دمنلو په ځـائې خله راپورته کـړی او اعـتراض کـوی چه دادعـوی دتوحید مونږځکه نه منو چه ته انسـان ئې کچرته فرشته پیغمبر و نو مونږبه منلې و نو جـواب چه د اهل علمو نه تپوس اوکړئ چه دهغوی درسـالت بـاره کښې علم وی چه ټـــول انبیـــاء انســـانان راغلی دی او حکمت دارسال **يَتَفَكَّرُونَ** پورې
(۴۵) أَفَأَمِنَ الَّذِينَ دد ځائې نه تر **لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ** (۴۷) پـــورې تخویف دنیـــوی چه انکـــار په صـــورت کښې خلاصـیدل نشی په آخر کښې دتخویف دالله صـفت لـرووف رحیم ذکر کـــوی دا ځکه چه دادتخویف دبیـــانولوعلت د چه الله مهربان د کید شی ځوک اومنی او دعـذاب نه ځـان بچ کړي ځکه درته د آخرت احوال په دنیا کښې ذکر کوی
(۴۸) أَوَلَمْ يَرَوْا دد ځـائې نه څلـورم بـاب تر (۶۴) پـورې پدیکښې دویم قسم دلیل عقلی او بیا زواجر او (۵۱) کښې دلیل وحی او تخویف او تـــــرغیب الی القــــرآن آخر کښې اوترغیب بیان ته
أَوَلَمْ يَـرَوْا تر (۵۰) پـــورې او ورســـره په ۵۲ او ۵۳ کښې بل قسم دلائل دی چه ټـول الله تعـالیٰ ته دی محتـاج چه بـــره او خکته چه څـــه دی نو هغه الله تعـــالیٰ ته دی محتـاج نو چه ټـول الله ته دی محتـاج نو معلومه شـوه چه الله تعـــالیٰ په خپلو صـــفاتو کښې یـــواځې د او بل څـــوک ورسره شریک او حصه دار نشته د چه ټول دالله تـابع شو نو اِلٰهه څنګه شوي
(۵۱) وَقَـالَ اللَّهُ دلیل وحی او ثمـــره ددلائلو چه د دومره دلائلو حاصل هغه داد

(۵۲) وَلَــهُ مَا فِي السَّــمَاوَاتِ □□□□ بل دليل عقلی چه تول الله تعالیٰ ته دی منقاد او عاجزه دی□

أَفَغَيْــرَ اللَّهِ □□□□ زجر ســره ده دومــره دلائلو دغــير نه يريدل او معبود جوړول داحماقت د□□

(۵۳) وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَة □□□□□ دليل عقلی بطـــور زجر □ چه په تاسو څــه نعم دی دد□ ورکــونک□ الله تعــالیٰ د□ او دلائل مو اوليلدل نو سره دد□ دغير نه يريږئ او په تاسو هم چه تکليف راشی نو الله تعــالیٰ رامــدد کــوی نو دغه وخت تاسو هم دتوحيد قائل کيږئ □ بيا چه ختم شی تکليف نو بيا شريک جوړوئ نو داس□ نه وو پکار□

(۵۵) لِيَكْفُــرُوا بِمَا □□□□ تخويف دشــرک انجــام کفر او دد□ سزا به عنقريب اوڅکی□

(۵۶) وَيَجْعَلُــونَ لِمَا □□□□ زجر او رد په شــرک فعلی چه شرک اوکړئ نو بيا دخپلو معبودانو دپاره نذر ونيــاز هم کــوی او تحريمات نو دا څه مناسب ده □ دالله تعالیٰ ورکــړ□ مــال هغه دبل په نوم منئ څومره ب□ انصافی ده□

(۵۷) وَيَجْعَلُــونَ لِلَّهِ الْبَنَــاتِ □□□□ زجر په اتخــاذ الولد□ چه وائی الله ځان له لونړه نيولی دی او فرشت□ دالله لــونړه ګنړی داڅومره حماقت د□□

(۵۸) وَإِذَا بُشِّرَ □□□□ الــزامی جــواب تر **يَحْكُمُــونَ** (۵۹) پــور□□ چه ا□ احمقــانو چه الله تعــالیٰ ته خو لــونړه جوړوئ خو لږځان ته سوچ اوکړئ□

(۶۰) **لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُـــــونَ** □□□□ دا حاصل□ چه څـــــه که صفتونه هغه دالله تعــالیٰ دی او چه څــه مذمتونه دی نو هغه دمشرک دی□

(۶۱) وَلَـــوْ يُؤَاخِـــذُ اللَّهُ النَّاسَ □□□□ تخويف چه داس□ خبر□ کوی نو دالله تعــالیٰ نه تختيــدل□ نشی خو وخت مقــرر د□□ تر وخت مقرره پور□ مهلت ورکول□ شی□

(۶۲) وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ □□□□ زجر سره ددومره قبــاحتونو نه چه دادا کــوی هغه مخکښې قباحتونه ئ□ معــاد کــړل □ســره دد□ نه ځان ته نسبت دجنت کوی□

لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ چه جنت نه په اور به سوزی ددوی دخيال رد شو
(۶۳) تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا دا تسلی چه نور انبياء هم ستا په شان راغلی وو غم مه کوه يواځ نه ئ ستا نورو ملګرو هم داس سخت برداشت کړی دی نو هغوی تبليغ کړ ته هم کوه او
ﻫ هيچ مارا باقبول کار نيست
که منی اود منی ګنی نه د منی
(۶۴)وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ ترغيب الی القرآن او تبليغ او بيان ته ترغيب چه که دوی نه منی نو ته خپل کار مه پريږده تاته قرآن دبيان دپاره راغل د ته خپل کار جاری ساته شته څه خلق چه هغوی به اومنی انابت والا دا ضديان دی
(۶۵) وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ دد ځائ نه پنځم باب دسورة تر قدير (۷۷) پور اوپديکښې بل قسم ادله عقليه ذکر کوی تقريباً شپږ دلائل ذکرکوی او مثالونه دوضاحت دپاره ذکرکوی دپنځو حاصل چه نعمتونه ټول دالله تعالیٰ دطرفنه دی خيرونه او برکتونه ورکونک الله تعالیٰ د نو څنګه بل پس روان يئ او بل رامدد کوئ چه د نعمتونو ته ګوری او بيا هم بل څوک حصه دار کوی دالله تعالیٰ سره
وَاللَّهُ أَنْزَلَ چه دباران نعمت الله تعالیٰ درکوی او داوبو
(۶۶) وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَة دابل قسم او د شيخ ابواليمان په طرز اووايه چه :
غواميښ ګډ او بيز ته او ګوره خوړلی دی واخه نو څکلی دی اوبه
او يوطرفته وين او بل طرفته غوشايه روان ترينه شوده په شږ رابهيږی
اوته ئ څښ نو دادرله چاکړی دی

(۶۷) وَمِنْ ثَمَـرَاتِ النَّخِيـلِ □□□□ او دالا څــه میــوو ته اوګوره ، انګوران او کجهور□ څومره پست□ چه بوډاســړ□ هم خوړ□ شی□

(۶۸) وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْـلِ □□□□ اودالاڅــه مچئ ته اوګوره:

ښکلی دی اوبه اوخوړلی دی ګلان   لکئ کښې دی زهر په خله کښې ګبینان

په لاره دی روان دادرله چاکړی دی□

(۷۰) وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ □□□□ دالاڅــه ځـان ته اوګوره:

ځوانئ نه شو□ بوډا روان ئ□ په همسا   نو داانقلاب درکښې راوست□ د□ بیا چا

بابا سره همسا وی او ورته وائی□

به انگشت عصاهر دم اشارت میکند پیر□   که امروز است یافردا جااینجااست یااینجا

همسا درته اشاره کوی بابا دقــبر دِ یا داڅـائ□ د□ یا دایاداڅــائ□ د□ یــادا□" دامِ صــرف دمحبت دوج□ نه دخپل اســتاذ هغه الفـاظ اولیکل هغه انــداز دکـوم ځائ□ نه راوړو دپنج پیر درس ته چکر اولګوه □ ځکه خو وائی□

گرمصور صورت آں جان جاناں م□کشد   درحیرتم که نازش چه شان م□ کشد

"یعنی که مصـور دجانـان تصـویر جوړکړی نو دهغه ناز اداء به دکوم ځائ□ نه راوړی□"

(۷۱) وَاللَّهُ فَضَّلَ □□□□ دوضاحت دپــاره مثـال □ چه توحید واضح شی او بطلان دمعبـــــودان بــــاطلو راشی□ نو چه تاسو غلامانو له اختیارات نه ورکوئ نو الله تعالیٰ څنګه مخلوق له اختیارات ورکړی□

أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ □□□□ زجر□ ســره ده دومــره نعمتونو داس□ انکار لویه بِ□ انصافی□

(۷۲) وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ □□□□ دابل دلیل او نعمتونه د□ ته لږ سوچ اوکړه□

أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ زجر چه انعامات ئول الله تعالیٰ کړی دی او سره دد نه دغیر عبـادت او هغه هم عاجزان تر (۷۳) پورې
(۷۴) فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ زجر چه داځمونږ سفارشـیان دی او ډی سی سـره چه ملاویـږی نو چپړاسی سـره به ملاویـږ نو دمخلـوق غونـد مثالونه مه وایئ
إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ الله ته سـتا حاجـات معلـوم او ستاسو دهر یو په ژبه پوهیږی او بل کښې دا صـفت نشـته د نو څنګـه تاسو شـریکان کـوئ او سفارشیان کوئ
(۷۵) ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا صحيح مثال دغه مثـال مه بیـانوی دا مثالونه اووایئ چه کـوم الله تعـالیٰ بیانوی اول مثال دالله تعـالیٰ او دمعبـود باطل چه معبودباطل قادر نـد عـاجزد او الله تعـالیٰ قـادر هم د او ورکـــونک هم د نو دواړه برابر کیـــدل شی او مالک او مملوک برابر کید شی چـر هم نه نو دومره نصیحت نه اخلئ
(۷۶) وَضَـــرَبَ اللَّهُ مَثَلًا دویم مثـــال داهم یا دالله تعالیٰ او دمعبودباطل او یا دموحد او مشـرک مثال
(۷۷) وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّـــمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ اثبـــات دعلم غیب الله تعالیٰ لره د چه هر څه کـونک الله تعالیٰ نو په هر څه پوهه هم هغه د نو بل به څوک اله شی بل څوک معبود کید نشی
وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ تخويف اخـروی اومـنئ ګـنی قیامت به رائی
(۷۸) وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَـاتِكُمْ دد ځائ نه شپږم باب دسورة تر " لعلکم تسـلمون " (۸۱) پـور دلته بل قسم دلائل ذکرکـوی چه څـه ته محتاج وئ نو هغه ئول الله تعـالیٰ درکـړی اسـباب دعلم په (۷۸) کښې چه داالله تعـــالیٰ درکـــړی دی

اوكورونه ســـفر او اقـــامت په (۸۰) كښې او دغه شــان دېټيــدو اســباب په (۸۱) كښې او (۷۹) كښې متصرف الله تعالىٰ دے نو داهر څه درله الله تعـالىٰ كړې نو څنګه تاسو غير معبود ګـنړې نو چه څـه ته محتـاج وئ نو هغه درله الله تعـالىٰ دركـړى دى نو معلومه شوه چه بل څـوک اله او معبـود نشـته دے راشئ او اتباع اوكړئ

(۸۲) فَإِنْ تَوَلَّوْا دد ځائ نه تر وَهُمْ ظَـالِمُونَ (۱۱۳) پــور اووم بــاب دســورة او پديكښې اوس تخويفات ترغيبـات او تثبت او زواجر وغـيره امـور ذكركيږى

فَإِنْ تَوَلَّوْا تسلى داعى ته چه ددومره بيانونو او دلائلو نه روســتو هم بيا نه مــنى نو په دوى تف او لعنت دے ستا ذمه وارى صرف بيــان دے په دوى مهر لګيدلے دے ځكه چه دادلائل ټول دوى پــيژنى او خالق مالک الله ته وائى او بيا هم دتوحيد نه انكــار كوى نو دقيامت حال ئے ګوره

(۸۴) وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُـلِّ أُمَّة تخويف اخـروى او احوال دمشركينو په قيامت كښې چه نه منئ نو دابه ئے انجــام شى چه عــذاب به تــرے كم نشى او شـريكان به ئے پكـار رانشى او عـذاب به ورله ډبل شى او دانه چه ګـــــواه به پـــــرے نه وى ددوى دنفسـونو نه به ګـواه موجـود شى او نـبى ن به په مكے والو چه تر څـه وخته پـورے وو نو په هغه عمل به ګواه شى تر (۸۹) آيت تر نيمے پورے

(۸۹) وَنَزَّلْنَا عَلَيْـكَ الْكِتَـابَ الـدليل الـوحى او عظمة دقرآن چه دامسئله دتوحيد خو څه دځان نه نه وايم چه دوى انكار كـوى ددوى دانكـار ګنجـائش نشته دے پـدے خو داسے زبردست كتـاب راغلے دے نو اومــنئ چه دعــذاب نه بچ شئ او رحمت دربانــدے اوشى

(۹۰) إِنَّ اللَّهَ يَـأْمُرُ بِالْعَـدْلِ وَالْإِحْسَـانِ " بيـان الامور المصلحه الدافعة للعـذاب "چه كله دعـذاب تذكره اوشوه ددنيا هم او دآخرت هم نو اوس امور مصلحه ذكركوی چه په هغ سره دفع دعذاب راځی نو دلته هم چه ظلم مه كوئ شرک مه كوئ احسان اوكړئ چه دعذاب نه بچ شئ

(۹۱) وَأَوْفُـوا بِعَهْـدِ اللَّهِ تـرغيب الى ايفـاء العهد چه وعـده پـوره كـړئ دايمـان يعـنى چه ايمان مو راوړو نو دامو عهد اوكړو نو اوس داعهد دپيغمبر او دالله تعالىٰ پوره كـړئ او دامـاتوی مه يعنى په ايمان كلک شئ چه دعذاب نه بچ شئ

(۹۱) وَلَا تَكُونُـــوا كَـــالَّتِي مثـــال داعمـــال دمشركينو يعنى چه وعده نه پوره كـوی او شـرک كوی نو دهغه داعمـالو مثـال ته اوګـوره نو دهغ پشان خپله وعده مه مـاتوئ او اعمـال مه تس نس كوئ

تَتَّخِـــذُونَ أَيْمَـــانَكُمْ زجر په نقض عهد چه تاسو وعد دمال دوج ماتوئ چه كافرو سره مـال زيات د او هغه حاصل كړئ نو داخو امتحان د

وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ تخويف چه دقيـامت په ورځ به درته پته اولګی

(۹۳) وَلَوْ شَـاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ جـواب دسـوال چه د وعـــد مـــاتونكو له ســـزا ول نه وركـــوی نوجـواب چه په زوره الله څـوک نه مسـلمانوی بيا حكمت دابتلاء فـــــوت كيږی دادنيا الله تعـــــالىٰ دارالامتحان پيداكړ ده

(۹۴) وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ زجر منــافقينو ته په نقض عهد دوباره دا زجر ذكركـوی دپـاره دزيـادت دنقض عهد انجـــــام هغه ډيرناكـــــاره د او دهغ سزاګان خائی

فَتَزِلَّ قَدَمٌ يـوه سـزا چه يـوه ورځ به خكـاره كفر ته لاړش يا به سـتا دوج نه نـور قومونه هم

اوخــويږی چه تاته ګــوری هغــوی به هم چل زده کړی.
وَتَذُوقُوا السُّوءَ ... دویمه سزا. چه ته ځان په د. چل دتکلیف نه بچ کړ. نو دابه درته اورسیږی.
وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ. تخویف اخروی. او دریمه سزا چه داد. دآخرت سزا شوه.
(۹۵) وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ... زجر او تشــنیع چه دنیا اخلی او عهد مــاتوی قــرآن پریــږدی. چه ددنیا دوج. نه تاسو دالله لوظ مه ماتوی.
إِنَّمَا عِنْــــدَ اللَّهِ ... تـــــرغیب الی الاخرة.ددنیا نه آخرت بهترین د. نو هغ. ته توجه اوکړئ.
(۹۶) مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ ..... تزهید من الدنیا . داخو د څه ورځو دنیا ده نو تاسو دیته توجه کوئ او دالله سره دائم نعمتونه پریږدئ.
وَلَنَجْــزِيَنَّ الَّذِينَ صَــبَرُوا ... بشــارت او تــرغیب اعمــال حســنو ته . چه نقض عهدپه ځــائ. او ددنیا دمحبت په ځائ. نیک اعمالو ته توجه اوکړئ چه الله زبردست اجـــراو بـــدل. درکـــړی هم په دنیا هم په آخرت کښې داتر یعملون (۹۷) پور. ذکرکوی.
(۹۸) فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ ... ترغیب الی القــرآن. دنقض عهد نه دبچ کیــدلو او دنیک اعمـــالو بانـــد. دکلکیــــدلو نســـخه هغه قـــرآن وو چه نزّلنا علیک تبیانــاً. نو ته چه قــرآن وائی نو دشــیطان دشر نه پنــاه غــواړه هغه وسوس. اچــوی اګرچه په تا دهغه تســلط نشی راتل. دهغه تســلط هغه په مشــرکانو راځی نو ته په اصولو کارکوه چه دقرآن بیان د. او دادشـــیطان ملګـــری چه په چا دشـــیطان تســـلط راځی دوی که څه اعتراضونه کـوی نو هغ. ته توجه مه کوه دا به لګیا وی لکه.
(۱۰۱) وَإِذَا بَــدَّلْنَا آيَة .... زجر په انکــار دقــرآن او پیغمبر باند. . چه دوی به اعتراضــات کـوی چه تا د

د خپل مشن قـرآنی نه واړوی خو پـد پـرواه مه کوه
(۱۰۲) قُـلْ نَزَّلَـهُ رُوحُ الْقُـدُسِ داورته جـواب اودقـرآن مقـام چه داقـرآن تثبت له راغل د نو پد مسلمانان کلکیږی
(۱۰۳) وَلَقَــدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ داهم زجر او جـــواب دشـبهه او اعـتراض چه داس اعـتراض به کـوی چه داته دبل نه زده کو نودهغ جواب کوی
(۱۰۴) إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُـــــــونَ تخویف چه دا معترضین او نه منونکی دآیــات الله په دوی به مهر راشی او عذاب به ورلره دی (۱۰۵) زجر چه افــتراء په پیغمبر کوی دوی مفتریان دی او دروغجن
(۱۰۶) مَنْ كَفَـــرَ بِاللَّهِ تخویف او امر په تثبت عند الابتلاء خبردار کافر کوشش کوی په مـال او دولت ســـره او په شـــبهاتو کولو ســـره چه تاسو دقــرآن او ایمــان نه واړوی او تاسو دا عهد مــات کړئ نو خـبردار دخپلو اصـولو قرانیو نه مه اوړئ اوکه هر څـــــومره زور کـــــوی خو چه دِ وانه ړوی مضـبوط شئ او چه چا کفر اوکـړو او واوړیـدلو نو دهغه انجام اوګـورئ دخل خـبره ځـان له ده دهغ صرف جواز قدر د هغه هم په خاص حالت کښې چه اکراه ده
(۱۰۷) ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَـاة الـدُّنْيَا وجه دارتــداد وجه چه وی ایمــان پریــږدی او وعده ماتوی نو دنیا ورته خائسته خکاریږی نو ځکه داس کوی نو نتیجه به ئ داشی
(۱۰۸) أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَــعَ اللَّهُ تخویف چه مهر به پــر راشی او هــدایت به ورته نصــیب نشی او آخرت به ئ تباه شی
(۱۱۰) ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا بشارت څوک چه امتحــان کښې کلک شو او هجــرت او جهــاد ئ اوکړونو هغوی ته خوشحالی الله تعالیٰ دِ مونږ ته

تثبت نصيب کړی په ایمـان او په توحید اوپه سـنت باندې آمین دابشارت تر ولایظلمون (۱۱۱) پـورې دې او تخویف سره هم لګی
(۱۱۲) وَضَـرَبَ اللَّهُ مَثَلًا تخویف دنیـوی دسر دسورة سـره اولګـوه چه اتیٰ امرالله کې دادې راغې عـذاب چه دداسې واضـحې مسـئلې انکـار کـوی او عهدونه ماتوی نو عذاب راغې دهغې مثال ورته بیان کـړئ او وجه دعـذاب تر ظلمـون (۱۱۳) پـورې دمکې والو دعـذاب تـذکره ده ځکه چه دوی دپیغمـبر او دتوحید نه انکار کولو
(۱۱۴) فَكُلُـــوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ ددې ځـــائې نه دســورة اتم بــاب او پدیکښې رد دشــرک فعلی او اتبـاع دابـراهیم ں ته تـرغیب او اصـول ددعـوت او بشارت عظمیٰ موحدینو ته ذکرکوی چه عقیــده دِ دشـرک نه پاکه شـوه نو اوس عمل هم دشـرک نه پاکه کړه
فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ رد دشرک فعلی یعـنی تحریمات العباد باندې رد کـوی چه اومو لیـدل چه الله تعالیٰ دهر څه متصرف او کارسـاز دې او چاچه ددې مسئلې نه انکار کړې وو نو عذاب پـرې راغلې وو نو تاسو دغه اومنئ او تحریمات دځـان نه مه کـوئ ځکه داکار دالله تعالیٰ دې او مکې والا ځکه تبـاه شو چه هغوی به دځان نه تحریمات کول نو تاسو دځان نه تحریمات مه کوئ
(۱۱۵) إِنَّمَا حَـرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتة تحریمـات الله او رد په نذورالعباد چه الله تعـالیٰ دا حـرام کـړی دی نو دیته حرام اووایئ نونذورالعباد الله تعـالیٰ حرام کـړی دی نو دهغې استعمال مه کـوئ او هغه حرام دی او پلیت دی
(۱۱۶) وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ زجر مشـرکینو ته په تحلیل او تحــریم بانــدې دمخکښې دواړو ســره تعلق لــری چه داکــار ستاسو غلط دې چه په خپله

خوخه څه حرامـوی او څـه حلالـوی لکه نـذورالعباد حلالوی نو دا په الله تعـالیٰ افـتراء ده دالله تعـالیٰ حلالو ته حــرام وئیل داافــتراء ده او دالله تعــالیٰ حرامو ته حلال وئیل دا هم په الله تعــالیٰ افــتراء ده
إِنَّ الَّذِينَ دد نه ترعَــذَابٌ أَلِيمٌ (١١٧) پــور تخویف داس کارکونکو
(١١٨) وَعَلَى الَّذِينَ هَـادُوا په یهـودو چه کـوم ځن تحریمـات شـوی وو نو هغه دسـزا په طـور وو هغه تشریع او شریعت نه وو
(١١٩) ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ بشــارت او تــرغیب تــوب ته اوس راشئ دد بد عمل نه توبه اوباسئ الله به مو معاف کړی
(١٢٠) إِنَّ إِبْــرَاهِيمَ كَــانَ أُمَّة خاتمه دســورة کښې **تـرغیب اتبـاع دملت ابـراهیمی ته او اصـول دبیان او ترغیب بیان ته**
إِنَّ إِبْـرَاهِيمَ كَـانَ أُمَّة دد نه تر وَمَا كَـانَ مِنَ الْمُشْــرِكِينَ (١٢٣) **پــور تــرغیب اتبـــاع دملت ابراهیمی ته او دابراهیم مقام یعنی کار اوکــړه رد داشراکواوکړه او په دیکښې دملت ابــراهیمی پابند شه**

گر هوائ ایں سفرداری دلا دامن رهبر به گیرو پس بیا

یعنی ا زړه که پد لار باند دسفر کولو خــواهش او ارمـان لــر نو لمن درهــبر اونیــوه او هغه پس روان شه
(١٢٤) إِنَّمَا جُعِــلَ السَّــبْتُ جــواب دشــبه دمشـــرکینو چه که ته په ملت ابـــراهیمی ئ نو دجمع دورځ تعظیم ول کـو پکـار ده چه دخـالی دورځ تعظیم د کـــړ و ؟ نو دهغ جــــواب چه ابــراهیم ں دخــالی دورځ تعظیم نــد کــړ داخو

روستو دقـوم موسـىٰ ں او بيا داختلاف والو خـبره ده
(١٢٥) ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ ترغيب الى التبليغ او طريقه دبيان خائى چه هر كله ټـول بيـان تـام شو نو اوس دعــوت په اصــولو ددعــوت اوكــړه بِالْحِكْمَة : اول دليل پيش كـــړه وَالْمَوْعِظَة : دويم مخـاطب عـوام وى نو تـرغيب تـرهيب سـره كـار اوكـړه وَجَـادِلْهُمْ : دريم چه مخـاطب منكر وى او ورسره دليل او شبهه وى نو دهغ جواب اوكړه په اصولو
(١٢٦) وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا ثلـورم ادب چه دا كاركنانو ته خطاب څوک ددعوت په كار كنځل او بد رد كوى نو درګـزر اوكـړى نو دبـدل حق شـته خو صبر خه د نو داكاركنانو او كشرانو ته حكم د چه دوى دِ داس كوى كله كله دِ ګذار اوباسى
(١٢٧) وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ دامير او داعى مشر ته حكم چه تاسـره صـبر زيبا د كه كشـران ګـذار اوباسى نوخير د خو ته صبر كوه
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ تسلى چه انكار كوى او ستا خلاف مكرونه كوى نو فكر مه كوه

آگ انكى انكو كرد گى بون — لاتک فى ضيق مما يمكرون
كس كه تف زند — ريشش بسوزد

چه څوک اورله پوک وركوى نوخپله ګيره سيزى
ان اللــه مع البشــارة العظمىٰ للموحــدين دموحدينو اعانت او هغوى ته زير لوئ چه ستاسو امداد له الله تعـالىٰ پـوره د خو تقـوىٰ او احسـان بانـد كلک شئ نو چه الله تعـالىٰ دِ ملګـر نو نـور څه كو

نورحق شمع الٰهى كو بجهاسكتا ه كون — جسكا
حامى هو خدااسكو مٹاسكتا ه كون
چه الله درسره مل نه وى عبدالرحمانه — كه لښكر
درسره وى يک تنها ئ

حاصل دسورة

عذاب دالله تعالیٰ داد راغ نو دا ځکه چه په تاسو کښې شرک اعتقـادی او شـرک فعلی د نو راشئ دپیغمبر ں دادعـوت دتوحید اومـنئ او شـرک فعلی او اعتقادی پریږدئ او دا بالکل صاف مسئله ده چه دهر قسم تعظیم لائق الله تعالیٰ د او درامدد ش لائق هغه د ځکه خالق هغه الله تعالیٰ د او ټـول څیزونه هغه ته محتـــــاج دی او دټولو نعمتونو هغه مالک او تاسو چه څــه ته محتــاج وئ نو هغه ټــول الله تعالیٰ درکړی دی نو سره دد دتسلیم نه انکار عـذاب له دعـوت ورکـول دی نو په دنیا به هم تبـاه شئ او په آخـرت هم نو وعـده دالله پـوره کـړئ دنیا مه غوره کوئ دقرآن په اصـولو روانشئ او رد د شـرکونو اوکـړئ لکه چه ابـراهیم ں کـړ وو چه تاسو په اصولو د دعوت د دعوت کار اوکړی نو الله تعالیٰ به ستاسو مدد کوی او دهغه معیت خاصه به تاسو سره وی

امتیازات

)١(الادلة المتنوعة یعـــــــــنی قسماقسم ادله ذکرکول په توحید باند

(٢(بیـــان الامثلة العجیبة دتوحید دپـــاره ناشـــنا مثالونه ذکرکول

(٣) واوحیٰ ربک الی النحل دګبین دمچئ تذکره

(۴) من بین فرث ودمٍ لبنا خالصاً دشودو دصفایئ تذکره

(۵) ان الله یـــامر بالعـــدل والاحســـان الایـــات الجامعة

(۶) ولاتقولوا لما تصف السـنتکم دحل او حـرمت اختیار دالله تعالیٰ د

(٧) ولاتکونــوا کـالتی نقضت غزلها مثـال دعمل دمشرک

(٨) ان تکون امة هي اربی من امة

(٩) اذا قرات القرآن فاستعذ بالله
(١٠) فلنحيیّنه حیوة طیبة بشارت موحدینو ته
(١١) اصول الدعوة په آخر دسورة کښې
تمت سورة النحل بعون الملک الاکمل الذی هو یعطی الجزل والفضل
٢۴ ھ ١۴٣٣ ھ یوم الاربعاء ٣٧ : ١٠ صبح ١٠ اکتوبر ٢٠١٢ ء

ځه په جیل کښې ناست یم دا سورة مِ اولیکه دالله تعالیٰ نه مِ سوال دے چه ما په خیر او عافیت رها کړی سره دټولو جیلیانو دسحر په وخت کښې ماته مدرسه او طالبان یادیږی او ځما زړه انتهائی پریشانه وی الله تعالیٰ دِ ځما دزړه تسلی اوکړی او ځما دمور او ټول کور والو او طالبانو ملګرو استاذانو او الله تعالیٰ دټولو دعاګانې قبولې کړی او الله تعالیٰ دِ ما خپل بهار او ګلشن له بوځی الله تعالیٰ ته هیڅ ګرانه نده ځما ژړا او فریاد صرف الله تعالیٰ له دی او هغه ځما خائسته نګهبان او ساتونکے دے الله تعالیٰ دالیکل قبول کړی امین یارب العٰلمین

سورة بنی اسرائیل

سورة بنی اسرائیل مکی سورة د پہ نــزول کښې پنځوســتم (۵۰) نمــبر د ، پس دســورة القصص نه نازل شو د او پہ ترتیب دسورتونوکښې اوولسم (۱۷) سورة د پس د سورة النحل نه

ربط دمخکښې سورة سره

دسورة بنی اسرائیل مناسبت دســورة النحل ســره پہ ګنړو وجوهو باند د

اوله وجه : **پہ ســورة النحل کښې ذکر دعــذاب وو او نــزول دهغ نو د ســورة پہ سر کښې هغه دعــوی ذکر کــوی چه منکر دهغ مســتحق دعــذاب وی چه سبحٰن الذی**

دویمه وجه : **پہ ســورة النحل کښې اول ذکر دعــذاب وواو بیا دعوی اصلی دتوحید ذکر وهنو پہ سورة بنی اســرائیل کښې اول ذکر ددعــوی اصــلی د او بیا دعذاب دپــاره اســبابِ اربعه چه دڅلــورو وجو نه عذاب راځی**

دریمه وجه : **هر کله چه پہ ســـــورة النحل کښې ذکر دعــذاب اوشو پہ مجرمــانو نو دلته اســباب دعــذاب خــائی چه هغه کــوم وج دی او جرمونه کــوم دی چه پہ هغ عذاب راځی نو څلوراسباب خائی**

څلورمه وجه : **پہ ســـــورة النحل کښې ذکر دنــــزول دعــذاب وو پہ مجرمــانو نو دلته امثــال او نمــون خــــائی چه لکه قـــــوم نــــوح ، بـــنی اســـــرائیل ،ثمودیان،مک والا،قوم فرعون چه پہ دوی عذابونه راغلی وو**

پنځمه وجه : **مخکښې یره دعــذاب دنیــوی وه نو دلته ورسره اخروی هم ډیر ذکر کوی**

شپږمه وجه **: آخر دســـــورة النحل کښې اوو لا تکن فی ضــیق خفه کیږه مه او چه بنــده خفه شی**

نو سیل له ځی نو راځه چه سیل درباند اوکړم چه دملګرو ملاقات دِ اوشی او تسلی دِ اوشی

دعوی دسورة

دسورة مرکزی مسئله هغه ده " بیان الاموراالاربعة الـتی یسـتحق فاعلها العـذاب " یعـنی هغه څلـور اسباب او اصول بیانوی چه دهغ مرتکب او کـونک مسـتحق دعـذاب ګـرځی (۱) الشـرک المسـتمّرة: یعـــنی همیشه خلاف او شـــرک کـــول او توبه نه ویستل دعـذاب سـبب د انکـار دتوحیدنه دا سـبب دعذاب د شرک او فساد دمعاشر دااول ســبب د عـذاب د (۲(الانکـار من آیـات الله تعـالیٰ دا په ۵۹ کښې (۳) اخــــراج الرسل حق پرست دکلو نه شــړل ۷۶ کښې (۴) الاســتهزاء بالرسل په حق پرستو پور خاندل او ټوق کول ۱۰۳ دا اسـباب د عذاب دا سورت ذکر کوی

خلاصه دسورة

سورة داخپل مضمون چه اسـباب اربعه دعـذاب دی دا په عجیب انـــداز بیـــانوی دابتـــداء نه تر " فی الکتاب مسطورا" (۵۸) پـور د اول سـبب بیـان د چه شرک دائماً او توحید نه انکـار دا سـبب دعـذاب د تر اصل ثــانی پــور څــو امــور ذکرکــوی اول مســـــئله دتوحید او دلیل وحی (۱) بیا دلیل نقلی(۲)کښې او بیا نمونه دتخویف دنیوی ذکرکـوی د (۴) نه (۷) پور چه بنی اسرائیلو فسـاد کـول او واپس کیدل تر نه توبه نه یسـتله نو هلاک شوبیا مقـام دقرآن او تخویف اخروی او بشارت د (۱۲) نه دلائل عقلیه او تخویف اخــــروی بیا دنیــــوی (۱۷)کښې نمونه چه قوم نوح همیشه شـرک کـړ وو نو تبـاه شو بیا ترغیب الی الاخرة او دعذاب نه دبچ کیـدلو اسباب د (۲۲) نه تر (۴۱) پـور بیا دقـرآن مقـام او رد په شرک او زجرونه تر (۵۲) پور بیا تــرغیب (۵۳)کښې او رد په مشــــرکینو په (۵۶،۵۷) کښې او

د (۵۹) " ومامنعنا " نه دويم ســـبب دعـــذاب چه " الانکار من ايات الله تعالیٰ سبب لـنزول العـذاب " دالله تعالیٰ دمعجزاتو نه انکار اود آيتونو نه داسبب دعذاب د دهغ نمونه ثموديان (۵۹)کښې بيا زجر په طغيان (۶۰)کښې او دهغ ســبب (۶۱)کښې تر (۶۵) د (۶۶) نه دلائل عقليه چه په غلبه دالله تعــالیٰ دلالت کوی تر (۷۰) پور چه دومره نعم الله تعالیٰ کړی دی او بيا هم انکارکوی بيا تخويف اخروی چه دقـــرآن نه اوړی هغـــوی ته په (۷۱،۷۲)کښې او بيا تحذير دمداهنة او سســتئ نه چه د سســتئ نه ځـان بچ کړه (۷۳) کښې

د(۷۶) " وان کادو ليسـتفزونک " نه دريم سـبب چه اخراج الرسل سبب لنزول العذاب چه انبياء کرام او حق پرست دکلو او ملک نه شـړل سـبب دنـزول دعـــــذاب د دهغ نمونه مک والا (۷۶،۷۷)کښې بيا ترغيب الی القـرآن د (۷۸) نه تر (۸۹) سـره دزجر نه بيا تخويف د (۹۰) نه (۹۹) پور او دليل عقلی

د (۱۰۱) " ولقد اتينا " نه څلـورم سـبب دعـذاب چه الاستهزاء بالرسل سـبب لـنزول العـذاب په انبيـاء کرامو او په حق پرستو پور استهزاء کول دا سبب دنزول دعذاب د دهغ مثال قوم فرعون د(۱۰۵) نه تــرغيب الی القــرآن او تــرغيب الی التوحيد او دعــاء ته(۱۱۰) او په آخر آيت کښې توحيد او رد په مشرکينو او اهل کتابو او مجوسو ټولو باند

واذا تدبرت : **شيخ القـرآن رحمه الله دزيـات تـدبر او فکر دپاره په قرآن کښې وائی سوچ اوکړه نو دهر دوو سببونو تر مينځه به تخويف دنيـوی او اخــروی او قرآن ته ترغيب او زجر معرضينو ته چه اعــراض دقرآن او پيغمبر نه کوی دا به خــواه مخـواه وی او تـــرغيب الی التبليغ دا هر ځـــائ شـــته د او اول سبب کښې ذکر دامـور مصـلحه او رد په مشـرکينو شته د او دلائل نودادغه شان د څلورم نه روســتو**

دعوی دتوحید شــته او دویم دریم نه روســتو دلائل دی
او ددریم سبب نه روستو نعمتونه دالله تعـالیٰ ذکر دی او دڅلـورم نه روســتو هلاکت دامم مکـذبو ذکر دی دا په اصل اول کښې هم وو نو ســوچ اوکــړه وائی سورة په ښکلی انداز دا اصول او اسباب بیان کړی دی دزړه اطمینان پرې راځی
مقاصدالایات وتناسبها
(١) سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ دعـوی دتوحید او په هغې دلیل وحی ، چه الله تعـــــالیٰ په ذات او صفت کښې واحداوګڼړئ او دشریک اوحصه دار نه ئې پــاک اوګــڼړئ چه داسې نه کــوئ بیا به عــذاب راځی په نحل کښې ددلیل نه انکــار نو عــذاب ډیر غټ نه وو دقحط وو او اوس دا معجــــــزه ده که دمعجزې نه انکار اوکـړو او دشـرک نه مو توبه اونه ویسـتله نو غټ عـذاب به راځی دبـدر کـبریٰ کښې دقتل او دلیل وحی هم شو ځکه " ســــبّحوا" امر دالله دطرفنه دی اودمعــراج دبیت المقــدس پــورې تــذکره ، او دبیت المقــدس نه تر الی ماشــاء الله تــذکره دا په نجم کښې ده او د صــحیح احــادیثو نه إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِـيرُ دلیل عقلی ، چه دهر څه اوریدونکې هغه الله تعـالیٰ او پوهه پــرې الله نو هغه په خپلو صفاتو کښې یو اوګڼړئ
(٢) وَآتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ دلیل نقلی چه پدې کښې څه یواځی هم نه یم بلکه دموســیٰ ں دکتــاب هم دامسئله وه بلکه دټول آسمانی کتابونو ، دلیل وحی اوشو عقلی اوشو نقلی اوشو او معجـــــزه پیش شوه نو دانکار څه جوازپاتې نشو چه اوس هم دشرک نه توبه نه اوباسی او په شرک دائم او کلک دی نو عذاب به راځی
(٣) ذُرِّيَّة مَنْ حَمَلْنَا تـــــــرغیب منلو ته ، چه تاسو دنــوح ں اولاد یئ چه شــکر ګــذار وو نو تاسو

هم قـدر اوکـړئ او توحید اومـنئ چه دعـذاب نه بچ شئ لکه چه دهغه اتباع بچ شوی

(۴) وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ نمونه دتخویف دنیوی چه بنی اسـرائیلو ته په کتـاب کښې وحی شوی وه د دوه ځـائ دفسـاد نو دهغ انکـار اوکـړو نوعذاب پر راغ نو دغه شان ا مک والو تاسو ته اول دقحط عذاب راغ بیا دعذاب دبدر کبریٰ نو که اوس هم اونه منله نو عذاب دجهنم به شی لکه چه هغـوی له وو دا تر " حَصِـيرًا" (۸) آیت پـور نو خه داده چه دشرک نه توبه اوباسئ

(۹) إِنَّ هَـذَا الْقُـرْآنَ تـرغیب الی القـرآن راشئ دقرآن کریم اتباع اوکـړئ او د دتوحید لاره خائي چه په دلیل مضبوطه لار ده

وَيُبَشِّـرُ الْمُـؤْمِنِينَ بشـارت چه کومو خلقو دادعوی اومنله دتوحید نو هغوی ته زیر

(۱۰) وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُـونَ بِـالْآخِرَة تخویف اخروی چه چا دد دعو نه انکار اوکـړو او همیشه شرک کوی نو دهغوی انجام دآخرت د

(۱۱) وَيَدْعُ الْإِنْسَـانُ بِالشَّـرِّ زجر اوتخویف چه دا احمق او مشـرک انسـان سـره ددومـره عجیب بیان نه بیاهم دشـرک مسـتمره کولو سـره دعـوت عـذاب له ورکـوی او کله په خله هم اووائی چه " اَمطِر عَلَينَـا" نو عـذاب به راشی دهر ځـیز وخت مقرر د

(۱۲) وَجَعَلْنَا اللَّيْـلَ وَالنَّهَـارَ دلیل عقلی چه الله تعالیٰ ستاسو دپاره داس نظام پیدا کړ نو بیا هم دهغه سره شرک کول دا حماقت د

(۱۳) وَكُـلَّ إِنْسَـانٍ أَلْزَمْنَـاهُ دد نه تر وَلَا تَـزِرُ وَازِرَة وِزْرَ أُخْـرَى (۱۵) پـور تخویف اخـروی هـرکس ته به خپل عمل اوخـودل شی او دبل نه بوج نشی اوچتول

وَمَا كُنَّا مُعَــذِّبِينَ ددې نه ترخَبِــيرًا بَصِــيرًا (١٧) پورې تخويف دنيوى دى دنيا كښې عذآب پس دپيغمـبر دراتلو نه وركوى چه هغه توحيد بيان كــړى او دوى تكذيب اوكړى او په شرک دائم پــاتې شى نو عـذاب راشى لكه په قوم نوح عليه السـلام **چه راغلې وو چه هغوى شرک مستمرّه كولو او توبه ئې نه ايستله**
(١٨) مَنْ كَـانَ يُرِيـدُ الْعَاجِلَة جـواب دشـبهې ده كه مــونږ په شــرک مســتمرّ كښې په غلطه يو اود عـذاب مسـتحق يو نو بيا مـونږ له الله تعـالىٰ رزق ولې راكوى؟ نـودهغې جـواب كـوى چه څـوک اراده ددنيا كـوى او دائې خوخه وى نو په آخـرت كښې به عذاب شى او چه څوک دآخرت سـعى كـوى نو هغې له به په آخــرت كښې بدله ملاؤ شى او هر چه دنيا ده دا خو چه ځاله څـــومره مقـــدر وى نو دومـــره وركــوى نو دآخــرت كوشش پكــار دې تــرغيب الى الآخرة پكښې هم شو په شروط (١٩) **كښې دا ټول بيان تر " محظوراً "** (٢٠) **پورې دى**
(٢١) انْظُرْ كَيْـفَ فَضَّـلْنَا بَعْضَـهُمْ تـرغيب الى الاخرة په آخــرت كښې لــوئې لــوئې درجــات دى نو دهغې دحصول دپاره كوشش اوكړئ
(٢٢) لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ زجر په شــرک او تخويف چه شرک سـبب دعـذاب دې نو ځـان تـرې اوسـاته او ددې ځـائې نه تر (٤٠) آيت پــورې امــور مصلحه ذكركوى چه الدافعة للعذاب دى چه دعذاب تــذكره شــروع ده نو دعـذاب نه دبچ كيـدلو اصـول ذكركوى لنډ حاصل : چه ظلم مه كوئ شــرک مه كــوئ او احســان كــوئ او دظلم شپږ اقســام هغه دلته بندوى چه هغه په سورة المومنون كښې ليكلې شوى دى هغه ځائې شيخ القـرآن رحمه الله تعـالىٰ اشاره كړې وه نو مونږهلته تفصــيل ليكلې دى دلته اجمالاً

شيخ القرآنړ مولانا محمد طيب طاهرى صاحب ځما محبوب استاذ هغه ذكركوى چه دلته ۲۵ اوامراو نواهى ذكركوىتقريباً ۱۴ نواهى دى او نهه اوامر دى نو ۲۵ خبر شو نو هغه وائى دا ۲۵ زده كړه او عمل پر اوكړه چه ددين مشر شو او نيكه شو ځكه پنځويشتو كالو كښې سړ نيكه كيږىچه دولس كاله كښې هلک بالغ كيږى نو چه واده ورله اوكړ نو شپږمياشت اقله مده دحمل ده نو بيا چه حمل اوشى نو دولس كاله كښې هغه بالغ نو شپږمياشت اقله مده دحمل ده نودبچى بچ به اوشى نوهغه اول نيكه شو او عمر ئ ۲۵ كاله دنو پد امورو سره به دعذاب نه بچ شوپه اول او آخر كښې دشرک نهى ده چه دټولو نه ځان بچ كول غواړى خولوئ سبب دعذاب هغه شرک د نو دد نه ځان اوساتئ او دادټولو فسادونو جرړه دهنور فسادونه دد نه پيداكيږى

(۴۰) أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِينَ زجر په شرک چه دومره خكل بيان دومره ب انصافه خبره كوئ

(۴۱) وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ ترغيب الى القرآنړ چه دا شر او داس خبر ځكه كوى چه دقرآن غوند كتاب نه مخ اړوى نو دِ له دِ راشى چه علاج ئ اوشى

(۴۲) قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَة زجر په شرک باند چه دقرآن نه فائده نه اخلى اودقرآن سره ئ ګند سوا شىنو غلط خبر شروع كړى نو دالله تعالىٰ سره دشريكانو او نورو متصرفانو څه جواز

(۴۳) سُبْحَانَهُ رد دشرک او بيان دتوحيد ترحَلِيمًا غَفُورًا (۴۴) او دليل نقلى په توحيد د وحوشو او طيورو نه او ټول مخلوقاتو نه چه شرک پريږدى ځكه چه دتوحيد مسئله كښې

دانسان او جناتو نه علاوه بل څوک خلاف نه کوی ټول دا مسئله منی نو تاسو ولې ددې نه انکار کوئ؟ اِنَّه كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ترغیب چه الله تعالیٰ درته صبر کړی دی ګنی دعذاب مستحق یئ راشئ توبه اوباسئ.

(۴۵) وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ سبب دنه منلو دتوحید تر نُفُورًا (۴۶) پورې ، چه دوی ځکه داسې خبرې کوی او اعتراضات کوی چه په دوی مهر لګیدلې دی نو دوی ستا دبیان دقرآن نه فائده نه اخلی ، او دتوحید نه متنفّر دی زړونه ئې ګنده دی.

(۴۷) نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ زجر په انکار درسالت ، ستا مجلس کښې څه مخصوص نیت باند کینی او غور کیږدی او کوی په تا اعتراضات او تاباندې قسماقسم تهمتونه لګوی ، نودا ګمراه دی.

(۴۹) وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا زجر په انکار دآخرت باندې ، تقریباً دمقاصدو اربعو په انکار باندې زجرونه ورکړې شوېدې ټولو فسادونو جرړه داده چه دوی انکار کوی دتوحید او پیغمبر او قرآن نه نو ځکه چه دوی آخرت نه منی نو ددوی غلطه نظریه او دهغې جواب تفصیلی تر " إِلَّا قَلِيلًا" (۵۲) پورې سره داثبات دقیامت نه.

(۵۳) وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي ترغیب الی التبلیغ، دوی زجرونه او اعتراضات کوی نو کوی به تاسو خپل کار جاری ساتئ او دکنځلو جواب په کنځلو مه ورکوئ ځکه شیطان هغه دفساد پیداکولو کوشش کوی چه مسئله پاتې شی نو دوی الله ته اوسپارئ الله پرې پوهه دې " أَعْلَمُ بِكُمْ": دا"بِهِمْ" پکار وو ځکه مکې والا مراد دی خو دعام کولو دپاره صیغه دخطاب کړه؟ته څه په دوی وکیل نه ئې چه اوبه منی ستا په بیان او تبلیغ کول دی هغه کوه د (۵۴) " وَكِيلًا " پورې.

(۵۵) وَرَبُّكَ أَعْلَمُ دليل عقلی دتوحید چه عـالم په هر څـه الله تعـالیٰ د نو څنګـه تاسو بل حصه دار جوړوی یعـــنی بیـــان کښې داس دلائل پیش کوه د داود ں کمـال هغه په بادشـاهت نه وو هغه په توحید بانـــد وو نو دټولو انبیـــاء دا توحید بیان وو درجات خو دالله تعالیٰ ورکړه ده

(۵۶) قُـلِ ادْعُـوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ زجر چه سـره ددلائلو اوس نور رامدد کوی چه هر څه بانـد پوهه الله تعـــالیٰ د نو رامـــدد شه هم دهغه حق د ستاسو الهه هغه دڅه مالکان ندی عاجزان دی

(۵۷) أُولَئِكَ الَّذِينَ يَـدْعُونَ رد په مشـرکينو چه ستاسو الهه خو په خپله الله تعالیٰ رامدد کـوی او دهغه نه یریږی او ځان ورته نزد کوی

(۵۸) وَإِنْ مِنْ قَرْيَة تخويف دنيـوی اوس هم نه مـنی دشـرک نه توبه نه اوباسی نو معـذب به شی هلاک به شی

(۵۹) وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ دد ځائ نه دويم سبب دعـذاب ذکر کـوی چه انکـار دآيـات الله تعالیٰ نه سبب دنزول دعـذاب د چه دمعجزاتو نه او دالله تعالیٰ دنخو او آيتونو نه انکار کوی نو هغه هلاک شوی دی دهغ نمونه ثموديـان ذکرکـوی چه هغوی دمعجزاتو نه انکار کړ وو نو تبـاه شـوی وو نو که تاسو انکـار اوکړومعجـزه د اسـراء هم راغله او معجـــزه دقـــرآن هم ده نو که دد نه مو انکـــار اوکړو نو تباه به شئ

(۶۰) وَإِذْ قُلْنَا لَـكَ " الزجر لمن طغیٰ وخـالف الرسول " داهم داس ب انصافه دی چه معجزه هس مسـخره حسـابوی او دپيغمـبر خلاف کـوی او طغيـــان او سرکشی کـــوی نو بـــدر کښې به تبـــاه شی

(۶۱) وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَة اسْـــجُدُوا لِآدَمَ ســـبب دطغيان او سرکشی هغه اتباع دشـيطان ده نو دد

دپاره واقعه دشيطان ذكر كوى نو شـيطان ستاسو دشــمن دى تاسو طغيــان او سركشى ته رابلــونكى هغه شــيطان دى نو دهغه اتبــاع مه كـــوئ ، او دا اسباب دعذاب پريږدئ ، دا تر "وَكَفَى بِرَبِّكَ وَكِيلًا (٦٥) پورې ذكر كوى.

(٦٦) رَبُّكُمُ الَّذِي يُــــزْجِي لَكُمُ الْفُلْـــكَ دليل عقلى چه الله تعــــــــالىٰ تاسو ته داسې نعمتونه دركـړى دىاو سـتا په نيولو قـادر دى نو ولې تاسو دشيطان اتباع كوئ او دالله تعالىٰ اتباع نه كوئ.

(٦٧) وَإِذَا مَسَّــكُمُ الضُّــرُّ فِي الْبَحْــرِ زجر چه دومره بې انصافه يئ چه تاسو هم په يوځـائې كښې دتوحيد قائل شئ او چه الله درله نجات دركــړى نو تاسو بيا هغه الِهو پسې روان شئ.

(٦٨) أَفَــأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِــفَ بِكُمْ تر تَبِيعًا (٦٩) پورې زجر او تخويف چه په شرک ئې زورى او يروى چه ولې دالله نه به خلاص شئ.

(٧٠) وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ داهم زجر چه ټــول نعم چه دى نو هغه ځما دطرفنه دى او بيا هم انكار او سركشى دالله تعــــالىٰ دآيتونو نه؟ څــــومره بې انصافى ده.

(٧١) يَـوْمَ نَـدْعُو كُـلَّ أُنَـاسٍ بِإِمَـامِهِمْ تخويف اخــروى هغه چاته چه هغه دآيتونو دالله دقــرآن نه انكـــار كـــوى او دكتـــاب الله نه اوړى تر " وَأَضَـــلُّ سَبِيلًا" (٧٢) پورې.

(٧٣) وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ تحذير عن المداهنة ، يره وركوى دمداهنة او سستيا نه په بيان دقــرآن كښې چه ددوى انكـــار او اعتراضــــونو دوجې نه ته چرته آيــات الله او كتــاب الله كښې او بيــان كښې سستى اونكــړې ددوى كوشش دغه دى چه تا واړوى ، دا تر " نَصِيرًا " (٧٥) پورې ذكر كوى.

(٧٦) وَإِنْ كَـادُوا لَيَسْـتَفِزُّونَكَ مِنَ الْأَرْضِ ددې ځائې نه دريم سبب دعذاب ذكر كـوى چه هغه دى "

اخراج الرسل سبب لنزول العـذاب "د پيغمـبران او حق پرسته دكلو نه شړل دا سبب دعذاب دى يعنى دوى په تا اعتراضونه كوى او تكليف رسوى غــرض ئې داد چه دوى ته كلې پريــــــږدې او تا اوباسى نو دوى به ســتا نه روســتو پــدې كښې وخت تــيرولې نشى دوى ته به هم په بدر كښې سزا ملاؤ شى دا ځمونږ قانون دې تيرو قومونو كښې هم

(٧٨) أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّـمْسِ ذكر دامـور مصــلحو او تــرغيب الى القــرآن چه مصــائب به رســوى نو ته صــبر كــوه او دا كارونه كــوه تاله به اوچت مقام دركړى

(٨٠) وَقُــــلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي تســــلى دوى ســــتا دويستلو فكر كوى نو ته غم مه كوه او داسې دعــاء كوه دَ وتو په وخت دا دعاء كوه

يوسف گم گشــته بــاز آيــد بكنعاں غم مخــور كلبه احــزان شــود روز گلستان غم مخور

" چه يوسف عليه الســلام كنعــان نه روك شو نو واپس كنعــــــان ته راغې نو غم مه كــــــوه او داغم ماحول او سينه به يو ورځ دخوشحالو ګلستان شى فكر مه كـــوه" الله تعـــالىٰ دِ ځما غمونه هم ختم كـــړى او ځما دجيل نه دوتو بندوبست دِ اوكـــړى ډير خفه يم نن خو دِ آيتونو او شــعرليكلو ســره مِ ډيــره تسـلى اوشـوه الله دِ ځما مـور او كوروالو ټولو تســـلى اوكـــړى او الله دِ په ټولو خوشـــحالى راولى " آمين

(٨١) وَقُـلْ جَـاءَ الْحَـقُّ سـتا وتل دا به دباطل دختميدلو او دحق دترقئ سبب وى

(٨٢) وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُـرْآنِ تـرغيب الى القـرآن ســـــره دزجر نه قــــــرآن خوزبردست رحمت الله تعالىٰ راليږلې دې خو دې ظالمانو ته دانكـار دوجې نه زحمت شوې دى

(٨٣) وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَــانِ داهم زجر چه ددوی يــوه پليــتی نه ده دانعــام په وخت اعــراض كـــوی نو ورته اووايه چه الله تعـــالیٰ ته هر څـــه معلوم دی
(٨٥) وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ جـواب دسـوال چه كافر وائی چه كه مونږله دد سوال جــواب راكــړ نو ايمان راوړو نو نبی ں هم حــريص وو چه دوی ايمــان راوړی نو دد جـواب نه نــبی ں منع شو چه داس لايعنی خبرو كښې ګوت مه وهه داس خبرو سره چه هغ كښې هيڅ فائده نه وی دوحی بركات ختميږی په (٨۶) كښې دا خو تاله الله تعـــــالیٰ رحمت دركړ د او لوئ فضل درباند شو
(٨٨) قُــلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ معجــزه قرآنی او تــرغيب الی القــرآن چه دايمــان دپــاره نورو نخو ته څــه حــاجت د او دســوالونو جوابونو ته معجـــزه قـــرآنی كـــافی ده دوی دِ دد مقابله اوكړی چر هم نشی كول

صدهزاران دفتر اشعاربود پيش حرفِ اُميش آں عار بود

" په لكهونو دفترونه داشــعارو وو او دفصــاحت او بلاغت خو د نـــــبی ں دامی صـــــفت مخ ته هغه شرميدلی او عاجزه وو"
(٨٩) وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ زجر ســره دقــرآن دداس بيــان نه د دوی انكــار ته اوګــوره قــرآن هيڅ شک ند پريخودل سره دد نه دوی دايمان دراوړو دپاره حيل جوړوی او غرضيان دی ځــان له څيزونه غواړي تر (٩٣) پور
(٩٣) قُــلْ سُــبْحَانَ رَبِّي دټولو اعتراضــونو او بهانو او حيلو جواب چه داكارونه كول دخدائ كار د ځه خو انســان يم او پيغمــبر يم څــه خــدائ نه يم

(۹۴) وَمَا مَنَــــــعَ النَّاسَ زجر چه اوس به بيا اعــتراض كــوى چه مــونږ دبشر رســالت نه منو نو دهغ جواب كــوى (۹۵،۹۶) كښې چه ځما اوســتا مينځ كښې الله ګواه كافى د

(۹۷) وَمَنْ يَهْــدِ اللَّهُ تخويف اخــروى چه دنه منلو او اعتراضونو به دا انجام شى

(۹۸) ذَلِكَ جَـزَاؤُهُمْ سـبب دعـذاب او زجر په انكار دِآخرت باند

(۹۹) أَوَلَمْ يَرَوْا اثبات دقيـامت چه ول الله ته ځه ګران د

(۱۰۰) قُــلْ لَــوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُــونَ دليل عقلى دتوحيد چه متصرف او كارسـاز الله تعـالىٰ د كه خزان تاسو له دركړ و نو تاسو به چاله ځه نه وو وركړى " لَــوْ أَنْتُمْ " عــام د هر چاته جنــات انســانان ملائک ټولو ته وائى چه هغه كارســاز متصرف د نو ول قيامت راوستل ګران دى ځه

(۱۰۱) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى دد ځـائ نه ځلـورم ســبب دعــذاب ذكركــوى چه هغه د " اســتهزاء بالرسل سبب لنزول العذاب " انبياء كــرام عليهم الصلـوٰت والتسـليمات پـور او حق پرســتو پـور استهزاء كول سبب دعذاب د او دد دپــاره نمونه ذكركوى دفرعونيانو چه هغوى په موسىٰ ں پور استهزاء كړ وه نو ځنګه تباه او بربـاد شو تر آيت (۱۰۴) پور دا ذكر كوى

(۱۰۵) وَبِـالْحَقِّ أَنْزَلْنَـاهُ وَبِـالْحَقِّ نَـزَلَ تـرغيب الى القرآن نو اسباب دعذاب پريږدئ او دا قرآن په مسـئله دتوحيد نـازل شـو دا اومـنئ راشئ دا زبردست كتاب د دا هم حق او مسائل ئ هم حق ته بشير او نذير ئ بيان سـره دِ كـار د نو ته بيـان كوه په دمه دمه واضحه كړه دوى منى او دِ منى كه نه منى نه دِ منى

(۱۰۷) إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دليل نقلى شته څه مردِ ميدانان او نران چه هغه به اومنى

هر بيش گمان مه بر كه خالى باش فلنگ خفته م باش

يعنى ځنګل دزمرو نه خالى نه وى داتر (۱۰۹) پور دليل نقلى ذكر كوى

(۱۱۰) قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَنَ ** ترغيب الى التوحيد والدعاء **او حاصل دسورة چه سورت دِ واوريدو نو اوس راشه او يو الله تعالىٰ رامدد كړه او طريقه د رامدد شه چه دالله تعالىٰ صفات الله تعالىٰ له وسيله كړه او مه ډير تيز غواړه چه ب ادبى رانشى او مشركين استهزاء اونكړى او مه ډير په مزه چه صحابه ب تعليمه پات شى

(۱۱۱) وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ دمخكښې دپاره دليل او رد په ټولو فرقو مشركانو اهل كتابو او مجوسو چه الله تعالىٰ درامدد ش لائق ځكه د چه ټول صفات دخدائتوب دهغه دى او دهغه څوك شريک او حصه دار نشته او اختيارات هم دهغه دى شروع دسورت په تسبيح باند چه الله تعالىٰ هر عيب نه پاک اوګڼره او ختم دسورة په حمد چه هر كمال دخدائتوب الله تعالىٰ له اوګڼره

حاصل دسورة

عذاب الٰهى نه ځان بچ كول غواړى دعذاب مستحق هغه څوک وى چه هميشه شرک كوى لكه دنوح ں قوم شو او چه معجزاتو او آيتونو نه انكار كوى لكه ثموديان شو او چه حق پرست دكلو نه اوباسى لكه مك والا شو او په حق پرستو پور ټوق كوى لكه فرعونيان شو نو داپريږدئ راشئ قرآن راواخلئ او يو الله تعالىٰ رامدد كړئ چه دعذاب نه بچ شئ او ددنيا او آخرت كاميابى ستاسو شى

امتيازات

(١) الاسـباب الاربعة لـنزول العـذاب(٢(واقعة الاسراء (٣) تذكره دفساد دبنى اسرائيل
(۴) اسباب دمدافعت دعذاب ٢٥ اوامر او نواهى (٥)وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ
(۶)قُـلْ جَـاءَ الْحَـقُّ وَزَهَـقَ الْبَاطِـلُ(٧) عَسَـى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا(٨) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ
(٩)قُـلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ(١٠) وَلَا تَجْهَـرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا
تمت **سـورة بـنى اسـرائيل بعـون الـرب الجليل والحمد لله الذى لم يتّخذ ولداً ولم يكن لـه’ شـريكٍ فى الملك ولم يكن له ولى من الذُلّ وكبّره تكبـيراً الله اكـبر كبـيراً والحمد لله حمـداً كثـيراً وسـبحان الله بكرة واصيلاً**
د خدائ ته شكر د راورسيدلو د نه اخـوا تر طـور پـور ليكل شـو د الحمدلله دادالله تعـالىٰ په امـداد دكهف نه ما شـروع په ١۴ شـوال كـړ وه او نن ٢۴ ذى القعده ده دادجيل لويه تحفه ده او داد الله تعالىٰ لوئ رحمت د بهر كه ما ټول عمر تير كړ و كيـد شى دامِ نه و ليكل دادجيل ظـاهر بـركت الله دِ نـور بركتونه راكـړى او الله تعـالىٰ دِ صـبر راكـړى او څما دمـور تسـلى او دټولو پسـماندګانو او په خـير او عـافيت دِ ورسـره څما ملاقات اوكـړى او مـادِ خـدائ ددين خـدمت له بهر كړى آمين
٢۴ ه ١۴٣٣ **ھ** ١٠ **اكتوبر** ٢٠١٢ ء **يوم الاربعاء** ٢٨ **:** ٠٣ **بعد از ظهر**